

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «*Νομική και Διοικητική
Επιστήμη*»

Ειδίκευση «*Διοικητική Επιστήμη και Δημόσιο Μάνατζμεντ*»

***«Ο διαχρονικός ρόλος του Πράσινου Ταμείου
στην εφαρμογή της πολιτικής της Ε.Ε., για την
οικονομική και κοινωνική συνοχή, στην
Ελλάδα»***

Επιμέλεια: Μαρία Λυκάκη (Α.Μ. 7124m011)

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Λάμπρος Μπαμπαλιούτας

Αθήνα, 2025

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω πρώτα απ' όλα την οικογένειά μου, για τη διαρκή και απεριόριστη στήριξή τους σε κάθε μου βήμα, ακαδημαϊκό και μη. Τον πατέρα μου, που μου κληροδότησε τη βαθιά αγάπη του για τη γνώση αλλά και την πειθαρχία για την κατάκτησή της. Τη μητέρα μου, που μου δίδαξε τις αρετές της υπομονής και της επιμονής. Τα αδέρφια μου, που είναι οι καλύτεροί μου φίλοι και οι παντοτινοί μου συνοδοιπόροι στη ζωή.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ, επίσης, στα μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής, και συγκεκριμένα στον καθηγητή κ. Βασίλειο Κέφη και στο μέλος Ε.ΔΙ.Π κ. Σπυρίδωνα Πολυμέρη, για την εποικοδομητική τους συμβολή στο εγχείρημά μου. Επιπλέον, σε όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες του προπτυχιακού αλλά και του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών, του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου, για τις πολύτιμες ακαδημαϊκές γνώσεις που μου μεταλαμπάδευσαν όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος, ένα ακόμη ειλικρινές ευχαριστώ στο τρίτο μέλος της επιτροπής και επιβλέποντά μου, επίκουρο καθηγητή κ. Λάμπρο Μπαμπαλιούτα, δίχως τον οποίο δεν θα ήταν εφικτή η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Το επιστημονικό του έργο αποτέλεσε την ραχοκοκαλιά της δικής μου συγγραφής, ενώ η καθοδήγησή του υπήρξε ανεκτίμητη στο εν λόγω ακαδημαϊκό ταξίδι μου. Σας ευχαριστώ θερμά για την εμπιστοσύνη, τις συμβουλές σας και την άψογη συνεργασία μας, κύριε καθηγητά.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη σύγχρονη εποχή, ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης εμφανίζεται περισσότερο επιτακτικός και κυρίαρχος από ποτέ, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το εν λόγω γεγονός, μάλιστα, επιβεβαιώνει η ανησυχητική μετάβαση από το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής σε εκείνο της κλιματικής κρίσης, το οποίο καθιστά επιβεβλημένο τον στρατηγικό σχεδιασμό αλλά και την άμεση υλοποίηση κατάλληλων ενωσιακών πολιτικών, προκειμένου να ενισχυθεί η περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι πάσης φύσεως περιβαλλοντικές προκλήσεις, με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη.

Τα επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα που κλιμακώνονται, η εξάντληση των φυσικών πόρων λόγω της αλόγιστης χρήσης τους, η ρύπανση των δασών, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, η υπερκατανάλωση και η υψηλή εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα στα αστικά κέντρα, είναι μόνο κάποιες από τις συνθήκες που επιβεβαιώνουν στο έπακρο τη θεμελιώδη σημασία που κατέχει η έννοια της πράσινης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα καθιστούν αδιαμφισβήτητα αναγκαία την υλοποίηση δράσεων που αποβλέπουν στην αποκατάσταση και, κατ' επέκταση, στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα, ως κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακολουθεί τις ενωσιακές κατευθυντήριες που της υπαγορεύονται και επιχειρεί, ειδικά τα τελευταία χρόνια, να επαναπροσδιορίσει ορθολογικά και στοχευόμενα την εθνική της στοχοθεσία, προκειμένου να επιτευχθεί, εν τέλει, η ισορροπία μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης όλων των διοικητικών της επιπέδων και, παράλληλα, της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας ολόκληρης της Επικράτειας συνολικά.

Συνεπώς, υπό το εν λόγω πρίσμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση εντείνει τις στρατηγικές της για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, θέτοντας στον πυρήνα των δημόσιων πολιτικών της τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την κυκλική οικονομία, την προστασία της βιοποικιλότητας κλπ., με απώτερο στόχο τη μείωση του ενεργειακού της αποτυπώματος. Παράλληλα, ενθαρρύνει δυναμικά τα κράτη – μέλη της να κινητοποιηθούν προς την ίδια κατεύθυνση και τα ενισχύει οικονομικά, προκειμένου να συμβάλει (μέσα από την πολιτική συνοχής και τα χρηματοδοτικά της ταμεία) στην εξέλιξή τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος και η δράση του Πράσινου Ταμείου καθίστανται καθοριστικοί για την ελληνική Επικράτεια, καθώς (ως βασικός χρηματοδοτικός

μηχανισμός εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε.) η συμβολή του στη διαχρονική υλοποίηση δεκάδων έργων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος, μόνο ανεκτίμητη μπορεί να χαρακτηριστεί για τη χώρα μας.

Το Πράσινο Ταμείο, ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, υπάγεται στη διοικητική εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και διατηρεί τον πρωτεύοντα ρόλο του συντονισμού αλλά και της χρηματοδότησης έργων που εμπίπτουν στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Από τον δικό του προϋπολογισμό συμπληρώνεται η εθνική συμμετοχή που προϋποτίθεται από ποικίλες δράσεις της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας, καθιστώντας τη χώρα μας επιλέξιμη σε επενδυτικές δραστηριότητες και χρηματοδοτικά προγράμματα που αποβλέπουν στον εκσυγχρονισμό της, στην άνοδο του βιοτικού της επιπέδου αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

Κοντολογίς, το Πράσινο Ταμείο συμβάλλει αφενός στην ορθολογικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των επενδυτικών κονδυλίων που διατίθενται στην Ελλάδα από την Ε.Ε. (μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΕΣΠΑ), αφετέρου προσελκύει και υλοποιεί περισσότερες ενωσιακές δράσεις, ενισχύοντας οικονομικά τα αρμόδια όργανα και τις υπηρεσίες του κράτους.

Απώτερο σκοπό της παρούσας διπλωματικής εργασίας συνιστά, επομένως, η εξέταση του έργου του Πράσινου Ταμείου διαχρονικά, η συμβολή του στην διοικητική και αναπτυξιακή ιστορία της χώρας και, τέλος, η αποσαφήνιση του ρόλου του στον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα έχει απορροφήσει και αξιοποιήσει, μέχρι σήμερα, τα ευρωπαϊκά κονδύλια που διατίθενται. Πάντοτε υπό το πρίσμα της βιώσιμης ανάπτυξης, ως σημαίνουσα συνιστώσα της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε., μέσω της πολιτικής συνοχής.

Λέξεις Κλειδιά

Περιβαλλοντική πολιτική, Πράσινη Ανάπτυξη, Πολιτική Συνοχής, Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), Πράσινο Ταμείο, Επιχειρησιακά Προγράμματα, Τομεακά Προγράμματα, Περιφερειακά Προγράμματα, ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς), Εθνική Συμμετοχή, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

ABSTRACT

In contemporary times, the concept of sustainable development has become more imperative and dominant than ever before, both at the national and European levels. This trend is further confirmed by the alarming shift from the phenomenon of “climate change” to that of the “climate crisis,” which renders indispensable both the strategic planning and the immediate implementation of appropriate Union policies. Such measures aim to strengthen the European Union’s environmental policy and to address the various environmental challenges it continuously faces.

The escalating extreme weather phenomena, the depletion of natural resources due to their reckless use, the pollution of forests, water and atmosphere, overconsumption, and the high levels of carbon dioxide emissions in urban areas are only a few of the conditions that underscore the critical importance of the notion of green development, while also rendering the implementation of actions for environmental restoration and protection indisputably necessary.

As a Member State of the European Union, Greece follows the Union’s guidelines and, particularly in recent years, strives to rationally and strategically redefine its national objectives in order to achieve a balance between economic growth at all administrative levels and the overall environmental sustainability of the country.

Within this framework, the European Union intensifies its strategies for achieving sustainable development by placing renewable energy sources, circular economy, and biodiversity protection at the core of its public policies, with the ultimate goal of reducing its overall energy footprint. At the same time, it actively encourages and financially supports its Member States to move in the same direction, through cohesion policy and its various funding instruments.

In this context, the role and activity of the Green Fund are of decisive importance for Greece. As the main financial mechanism for the implementation of the EU’s environmental policy, the Green Fund has enabled the realization of numerous projects related to environmental protection, the value of which is considered invaluable for the country.

The Green Fund, a Legal Entity of Public Law, operates under the administrative supervision of the Ministry of Environment and Energy and maintains a primary role in coordinating and financing projects that fall within the framework of

green development.

Its budget complements the required national co-financing for various EU initiatives, thereby rendering Greece eligible for investment activities and financial programs that aim to modernize the state, improve the country's living standards, and protect the environment at both national and supranational levels.

In short, the Green Fund contributes to the rational and efficient utilization of the investment resources allocated to Greece by the EU (mainly through the NSRF programs), while simultaneously attracting and implementing additional Union initiatives and financially supporting the competent state authorities and services.

The ultimate purpose of this dissertation is to examine the Green Fund's contribution over time to Greece's administrative and developmental progress and to clarify its role in how the country has absorbed and utilized the European funds available. Always under the framework of sustainable development, as a fundamental component of the EU's environmental policy through its cohesion policy.

Key Words

Environmental Policy, Green Growth, Cohesion Policy, European Union (EU), Green Fund, Operational Programs, Sectoral Programs, Regional Programs, NSRF (National Strategic Reference Framework), National co-financing, Ministry of Environment and Energy.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕγχΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΕΕ:	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΗΗΕ:	Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού
ΑΜΣ:	Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού
ΑΠΕ:	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
Βλ.	Βλέπε
ΒΟΑΚ:	Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης
CCET:	Μέσο Εξοπλισμού Τελωνειακού Ελέγχου
ΔΕΕ:	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕaSI:	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία
ΕΓΤΑΑ:	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΓΤΕ:	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων
ΕΓΤΠΕ:	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΕΔΔΑ:	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΕΤ:	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ:	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΕΣ:	Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΚ:	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚ:	Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΕΚΑΧ:	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚΤ+ :	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο +
ΕΜΕ:	Έκθεση Μηχανισμού Επαγρύπνησης
ΕΝΣ:	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα
ΕΟΚ:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠ:	Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΕΠΜ:	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΣΑΑ:	Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΕΣΒΑ:	Ετήσια Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη
ΕΣΔΑ:	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΘΑΥ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας
ΕΤΠΑ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
EURATOM:	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
EUROJUST:	Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας
ΗΒ:	Ηνωμένο Βασίλειο
ΗΠΑ:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΒΜF:	Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων
ΚΔΤ:	Κέντρα Διαλογής και Ταξινόμησης
ΚΕΠ:	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
Κλπ:	Και Λοιπά
ΚΠΣ:	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

ΚτΠ:	Κοινωνία των Πολιτών
ΜΔΣΘ:	Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων
ΜΕΑ:	Μονάδες Μηχανικής – Βιολογικής Επεξεργασίας
ΜΚΟ:	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΜμΕ:	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΟΠ:	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
NCP:	Εθνικό Σημείο Επαφής
ΝΠΔΔ:	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΝΕ:	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΧΕ:	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
ΠΔΠ:	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΠΕΠ:	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΠΠ:	Προγραμματικές Περίοδοι
ΠΣΣ:	Πρόγραμμα Σταθερότητας ή Σύγκλισης
Πχ.	Παραδείγματος χάριν
RRF:	Μονάδες Ανακύκλωσης και Ανάκτησης
ΣΑΧ:	Συστάσεις Ανά Χώρα
ΣΒΑ:	Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΕΔΕ:	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής
ΣΕΕ:	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΛΕΕ:	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΤΑΑ:	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
TAME:	Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης

TAMEY:	Ταμείο Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων
ΤΔΜ:	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης
ΤΕΑ:	Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας
ΤΕΒΑ:	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΤΠΕ:	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας
ΤΣ:	Ταμείο Συνοχής
ΥΠΕΝ:	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΦΠΑ:	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΘΔ:	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων
χλμ.:	Χιλιόμετρα
ΧΥΤΥ:	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες	II
Περίληψη	III
Abstract	V
Κατάλογος Συντομογραφιών	VII
Πίνακας Περιεχομένων	XI
Κατάλογος Σχημάτων	XVI

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

<i>Μέρος Α': Αποσαφήνιση του κυρίως θέματος</i>	1
<i>Μέρος Β': Περιγραφή της δομής</i>	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε.

<i>Μέρος Α': Ιστορική Αναδρομή</i>	5
<i>Μέρος Β': Περιεχόμενα και χαρακτηριστικά του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου</i>	11
2.1 Οι πηγές	11
2.1.1 Ιδρυτική συνθήκη	11
2.1.2 Παραρτήματα και Πρωτόκολλα	15
2.1.3 Γενικές ενωσιακές αρχές	16
2.1.4 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ)	18
2.2 Συγκριτική επισκόπηση ιδρυτικής συνθήκης και ευρωπαϊκού συντάγματος	19
2.3 Διάκριση πρωτογενούς δικαίου από το δευτερογενές / παράγωγο	21
2.3.1 Πηγές δευτερογενούς / παράγωγου δικαίου	21
2.3.2 Ιεραρχία μεταξύ των πηγών και των εννόμων τάξεων	23
<i>Μέρος Γ': Το σύγχρονο οικοδόμημα της Ε.Ε.</i>	25
3.1 Διοικητική διάρθρωση και αρμοδιότητες	25
3.2 Κύρια θεσμικά όργανα	27
3.3 Νομοθετική διαδικασία	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η πολιτική για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή στην Ε.Ε.

<i>Μέρος Α': Εισαγωγική προσέγγιση της πολιτικής συνοχής</i>	31
1.1 Εννοιολογική περιγραφή και νομική βάση	31
1.2 Στοχοθεσία και σύνδεση με θεμελιώδεις ενωσιακές αρχές	33
1.3 Ιστορική αναδρομή και διαχρονική εξέλιξη	34
1.4 Κυριότερες συνιστώσες της πολιτικής συνοχής	37
1.4.1 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση	37
1.4.2 Εταιρική σχέση	38
<i>Μέρος Β': Δημοσιονομική προσέγγιση της πολιτικής συνοχής</i>	39
2.1 Τρέχον χρηματοδοτικό υπόβαθρο	39
2.2 Συστατικά στοιχεία της οικονομικής συνοχής	41
2.2.1 Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	41
2.2.2 Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο	43
<i>Μέρος Γ': Τα εργαλεία της πολιτικής συνοχής και αποτίμηση του έργου της</i>	44
3.1 Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)	44
3.1.1 Εννοιολογική περιγραφή	44
3.1.2 Διάρθρωση και στοχοθεσία ανά Προγραμματική Περίοδο	45
3.2 Διάκριση μεταξύ ΕΣΠΑ και Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η διαχρονική εξέλιξη και ο ρόλος του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα

<i>Μέρος Α': Θεωρητική προσέγγιση</i>	53
1.1 Εννοιολογική περιγραφή και νομική βάση	53
1.2 Πόροι	54
1.3 Προσκλήσεις και ποσά χρηματοδότησης	59
<i>Μέρος Β': Πρακτική προσέγγιση</i>	62

2.1 Υφιστάμενα προγράμματα δράσης στην Ελλάδα	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Το Πράσινο Ταμείο ως αρωγός της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε.

<i>Μέρος Α': Η περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης διαχρονικά</i>	<i>69</i>
1.1 Ιστορική Αναδρομή	69
1.2 Ενωσιακές πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος	71
1.2.1 Στρατηγική της Λισαβόνας («Lisbon Strategy»)	71
1.2.2 Ευρώπη 2020 («Europe 2020»)	73
1.2.3 Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία («European Green Deal»)	80
<i>Μέρος Β': Η συμβολή του Πράσινου Ταμείου</i>	<i>85</i>
2.1 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE»	85
2.2 Υφιστάμενα Συγχρηματ/μενα Προγράμματα: «LIFE» & Πράσινο Ταμείο	88
2.3 Υφιστάμενα Συγχρηματ/μενα Προγράμματα: Ε.Ε. & Πράσινο Ταμείο	94
<i>Μέρος Γ': Συγκριτική επισκόπηση δεδομένων.....</i>	<i>106</i>
3.1 Αποτελέσματα για την Ε.Ε.	106
3.2 Αποτελέσματα για τα κράτη – μέλη	110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Η συμβολή του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 (ΕΣΠΑ ΙΙΙ)

<i>Μέρος Α': Επισκόπηση του ΕΣΠΑ ΙΙΙ</i>	<i>114</i>
1.1 Στοχοθεσία	114
1.2 Επενδυτικό Πλαίσιο	116
1.3 Ποσά Χρηματοδότησης	117
1.4 Διάρθρωση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	120
1.4.1 Τομεακά Προγράμματα	120
1.4.2 Περιφερειακά Προγράμματα	123

1.4.3 Λοιπά Προγράμματα	125
Μέρος Β': Η Περιβαλλοντική Πολιτική στο ΕΣΠΑ III	127
2.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	127
2.1.1 Ανταγωνιστικότητα	127
2.1.2 Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή	129
2.1.3 Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή	130
2.1.4 Μεταφορές	141
2.1.5 Πολιτική Προστασία	142
2.1.6 Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση	144
2.1.7 Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα	147
2.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	148
2.2.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	149
2.2.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	150
2.2.3 Περιφέρεια Θεσσαλίας	151
2.2.4 Περιφέρεια Ηπείρου	153
2.2.5 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	153
2.2.6 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	155
2.2.7 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	156
2.2.8 Περιφέρεια Πελοποννήσου	156
2.2.9 Περιφέρεια Ιονίων Νησιών	157
2.2.10 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	158
2.2.11 Περιφέρεια Κρήτης	158
2.2.12 Περιφέρεια Αττικής	159
2.2.13 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	160
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	161
Βιβλιογραφία	170
Αρθρογραφία	171
Μεταπτυχιακές Εργασίες / Διδακτορικές Διατριβές	173
Πηγές από το Διαδίκτυο	174
Διαδικτυακά Μαθήματα / Διαλέξεις	187
Νομοθεσία	188

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	211

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Η Ένωση στην Ευρώπη	10
Σχήμα 2: Διάκριση των πηγών παράγωγου ενωσιακού δικαίου	23
Σχήμα 3: Τα κύρια θεσμικά όργανα της Ε.Ε.	29
Σχήμα 4: Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και πολιτική διαδικασία	38
Σχήμα 5: Αξιολόγηση αποτελεσμάτων ΕΣΠΑ Ι.....	46
Σχήμα 6: Αξιολόγηση αποτελεσμάτων ΕΣΠΑ Ι.....	47
Σχήμα 7: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2017)	56
Σχήμα 8: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2018)	57
Σχήμα 9: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2019)	57
Σχήμα 10: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2022)	58
Σχήμα 11: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2023)	58
Σχήμα 12: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2024)	58
Σχήμα 13: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2025)	59
Σχήμα 14: Οι πέντε συνιστώσες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	74
Σχήμα 15: Η στοχοθεσία της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	76
Σχήμα 16: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία	81
Σχήμα 17: Πίνακας των 70 «Ολοκληρωμένων Έργων» του Προγράμματος «LIFE»	87
Σχήμα 18: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2025	90
Σχήμα 19: Συγχρηματοδότηση συγκεκριμένου Κ.Α.Ε. οικονομικού έτους 2025	90

Σχήμα 20: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2024	91
Σχήμα 21: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2023	92
Σχήμα 22: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2022	93
Σχήμα 23: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2021	94
Σχήμα 24: Έργο «LIFE IP CEI Greece»	95
Σχήμα 25: Έργο « LIFE TERRACESCAPE»	96
Σχήμα 26: Έργο « LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE».....	97
Σχήμα 27: Έργο « Horizon Europe WaterWise Hub»	98
Σχήμα 28: Έργο « NET4LIFE»	98
Σχήμα 29: Έργο « LIFE GRECABAT»	99
Σχήμα 30: Έργο « LIFE PROFILE»	100
Σχήμα 31: Έργο « LIFE TERRACESCAPE»	100
Σχήμα 32: Έργο « LIFE Re Weee»	101
Σχήμα 33: Έργο « LIFE EL – BIOS»	102
Σχήμα 34: Έργο « LIFE PROWhIBIT»	103
Σχήμα 35: Έργο « LIFE IP Adapt In GR»	103
Σχήμα 36: Έργο « LIFE IP 4 NATURA»	104

Σχήμα 37: Έργο « LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE plus»	105
Σχήμα 38: Επεξήγηση των συμβόλων στην αξιολόγηση της Ε.Ε.	106
Σχήμα 39: Τα αποτελέσματα της Ε.Ε. στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	110
Σχήμα 40: Πράσινη Μετάβαση ΜμΕ	128
Σχήμα 41: Πρόγραμμα ενίσχυσης στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»	129
Σχήμα 42: Άξονες Προτεραιοτήτων και ποσά χρηματοδότησης	134
Σχήμα 43: Ενδεικτικές Δράσεις 1ου Άξονα Προτεραιότητας	136
Σχήμα 44: Ενδεικτικές Δράσεις 2ου και 3ου Άξονα Προτεραιότητας	137
Σχήμα 45: Ενδεικτικές Δράσεις 4ου και 5ου Άξονα Προτεραιότητας	138
Σχήμα 46: Ενδεικτικές Δράσεις 6ου και 7ου Άξονα Προτεραιότητας	140
Σχήμα 47: Ενδεικτικές Δράσεις 8ου και 9ου Άξονα Προτεραιότητας	141
Σχήμα 48: Άξονες Προτεραιότητας 1 και 2 του ΕΠ «Πολιτική Προστασία»	143
Σχήμα 49: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»	145
Σχήμα 50: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»	146
Σχήμα 51: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»	146
Σχήμα 52: ΠΕΠ ΕΣΠΑ ΙΙΙ (σύγκριση με ΠΕΠ ΕΣΠΑ ΙΙ)	148

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέρος Α': Αποσαφήνιση του κυρίως θέματος

Εν έτει 2025, η βιώσιμη ανάπτυξη καταλαμβάνει αργά, εντούτοις σταθερά, μια περίοπτη θέση στη διαδικασία ανάληψης πρωτοβουλιών της δημόσιας διοίκησης, στο πλαίσιο της εθνικής και, έτι περαιτέρω, της υπερεθνικής διακυβέρνησης.

Η σταδιακή μετάβαση από το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής σε εκείνο της κλιματικής «κρίσης», όπως χαρακτηρίζεται πλέον, έκρουσε τον κώδωνα για μια περισσότερο στοχευμένη διαχείριση της εν λόγω κατάστασης, με την εφαρμογή στρατηγικότερων δημόσιων πολιτικών αλλά και αυστηρότερων μέτρων, με γνώμονα τα αμεσότερα αποτελέσματα και τον μέγιστο βαθμό αποτελεσματικότητας.

Όταν στην παραπάνω εξίσωση προστεθούν παράγοντες όπως τα δριμέα καιρικά φαινόμενα που οδηγούν κατά καιρούς σε ανεπανόρθωτες καταστροφές, η αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων με κίνδυνο την οριστική τους εξάντληση, η ρύπανση του περιβάλλοντος, της ατμόσφαιρας, των υδάτων – έτι περαιτέρω των αστικών κέντρων, των δασών, των πάρκων, της υπαίθρου – τα εκτεταμένα απορρίμματα και η υπερκατανάλωση, τότε γίνεται πρόδηλη η βαρύνουσα σημασία που προσδίδεται στην «πράσινη» ανάπτυξη και η επιτακτικότητα της εφαρμογής της.

Υπό αυτό το πρίσμα, η χώρα μας αγωνίζεται τα τελευταία χρόνια για να επαναπροσδιορίσει ορθολογικά τις προτεραιότητές της, ώστε να σχεδιάσει και να υλοποιήσει τις κατάλληλες δημόσιες πολιτικές που θα συμβάλλουν στην εξισορρόπηση του περιβαλλοντικού ισοζυγίου.

Παράλληλα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα οφείλει να εναρμονίζει τις εθνικές επιδιώξεις και στρατηγικές με τις υπερεθνικές προσδοκίες και επιταγές. Το εν λόγω επιτυγχάνεται ποικιλοτρόπως: τόσο μέσω της οικονομικής ενίσχυσης εκ μέρους της Ένωσης σε συγκεκριμένα Επιχειρησιακά Προγράμματα των κρατών – μελών της, όσο και μέσω σεμιναρίων και εκστρατειών ευαισθητοποίησης των ευρωπαίων πολιτών αλλά και μέσω πολύτιμων προσθηκών στην ενωσιακή νομολογία (με οδηγίες, κανονισμούς και αποφάσεις κλπ.).

Μάλιστα, τις τελευταίες δεκαετίες, εξαιτίας των συνιστωσών που περιγράφηκαν ανωτέρω (και όσων υφίστανται επιπλέον και απειλούν διαρκώς το περιβάλλον), η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει μια πιο ενεργή πολιτική απέναντι στην περιβαλλοντική προστασία και στην, εν γένει, αειφόρο ανάπτυξη.

Ως εκ τούτου, τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε

πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στη μείωση του ενωσιακού ενεργειακού αποτυπώματος, στην αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας και της ανακύκλωσης πρώτων υλών, στην προστασία της βιοποικιλότητας, των υδάτων, των δασών και της ατμόσφαιρας κλπ., συμπαρασύροντας και τα κράτη – μέλη στην εν λόγω κινητοποίηση.

Από όλα τα προαναφερόμενα, τεκμαίρεται εύκολα το κίνητρο επιλογής του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς η περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης καθίσταται πιο επίκαιρη και πιο αναγκαία από ποτέ, ενώ το Πράσινο Ταμείο συνιστά τον κατεξοχήν μηχανισμό απορρόφησης των ενωσιακών κονδυλίων με σκοπό την ευόδωση αυτών των περιβαλλοντικών δράσεων στην Ελλάδα.

Το Πράσινο Ταμείο, επομένως, αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, το οποίο εποπτεύεται διοικητικά από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και συνεργάζεται – τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο – με τα αρμόδια όργανα και υπηρεσίες, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την υλοποίηση πλειάδας έργων, στο πλαίσιο της πράσινης ανάπτυξης στη χώρα μας.

Συνεπώς, πυρήνας και, ταυτόχρονα, σκοπός της εν λόγω εργασίας είναι η προσπάθεια επεξήγησης του status της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του τρόπου λειτουργίας της, ώστε μέσα από αυτό να κατανοηθεί – και να εκτιμηθεί – ο ρόλος και το μακροφύες έργο του προαναφερθέντος ΝΠΔΔ, στην ανάπτυξη της χώρας μας.

Θεμελιώδη στόχο, εν προκειμένω, αποτελεί η εκτενής αποσαφήνιση της διαχρονικής παρουσίας του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα, η ανάλυση των συνεργιών που έχει συνάψει στην πάροδο των χρόνων, τα έργα που έχουν υλοποιηθεί χάρη στη δική του οικονομική ενίσχυση και η συνεργασία του με τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα, στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ.

Προσωπικά, θεωρώ ότι η ενδελεχής εξέταση της δράσης του εν λόγω χρηματοδοτικού μηχανισμού ανά τα έτη, θα κατορθώσει να προσδώσει μια πληρέστερη και σφαιρικότερη εικόνα στον αναγνώστη σχετικά με τις ενωσιακές κατευθυντήριες γραμμές αλλά και τις εθνικές πρωτοβουλίες, προκειμένου να προστατευτεί το περιβάλλον και να αποκατασταθούν οι αναρίθμητες συνέπειες που έχει επιφέρει η μέχρι και σήμερα επιζήμια και, σχεδόν, καταστροφική παρουσία του ανθρώπου στη φύση.

Μέρος Β': Περιγραφή της δομής

Η παρούσα διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε πέντε κύρια κεφάλαια, που εξετάζουν το κεντρικό θέμα (τη διαχρονική παρουσία του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της ενωσιακής πολιτικής συνοχής), συνοδευόμενα από δύο δευτερεύοντα: την εισαγωγή και τις συμπερασματικές αναφορές.

Στην εισαγωγή επεξηγείται ο λόγος που πραγματοποιήθηκε η επιλογή του συγκεκριμένου θεματικού άξονα, ενώ παράλληλα σκιαγραφείται η γενικότερη υφιστάμενη κατάσταση που αφορά στο περιβάλλον αλλά και ο τρόπος διαχείρισης αυτής, σε επίπεδο εθνικό και υπερεθνικό, αντίστοιχα. Επίσης, περιγράφεται η δομή της εργασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μια εκτενής επεξήγηση του πρωτογενούς δικαίου της Ε.Ε., με μια σύντομη ανάλυση του περιεχομένου του, καθώς και με συγκριτική επισκόπηση μεταξύ αυτού και του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου. Στο ίδιο κεφάλαιο, περιγράφεται περιληπτικά το status της Ένωσης, με αναφορά στις διαδικασίες, στα θεσμικά όργανα και στην, εν γένει, διοικητική της διάρθρωση.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά στην αποσαφήνιση της πολιτικής για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ε.Ε, συνεπώς, η προσπάθεια προσέγγισης της συγκεκριμένης ενωσιακής πολιτικής υλοποιείται από δύο οπτικές: την εννοιολογική / περιγραφική αλλά και την δημοσιονομική. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με μια σύντομη αναφορά στα εργαλεία της πολιτικής συνοχής και συγκεκριμένα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ και, κατ' επέκταση, στη διάκρισή αυτών από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια διαχρονική επισκόπηση του ρόλου αλλά και της δράσης του Πράσινου Ταμείου, σε εθνικό επίπεδο. Η εν λόγω ανάλυση πραγματοποιείται τόσο από θεωρητική όσο και από πρακτική σκοπιά – προσδιορίζεται, δηλαδή, εννοιολογικά και θεσμικά το συγκεκριμένο ΝΠΔΔ, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δράσεις και τα έργα του μέχρι σήμερα.

Το τέταρτο κεφάλαιο ακολουθεί ομοίως την παραπάνω διάρθρωση, ωστόσο αυτή τη φορά σε ενωσιακό επίπεδο. Εξετάζεται, επομένως, με ποιον τρόπο συμβάλλει το Πράσινο Ταμείο στην περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ξεκινάει με μία σύντομη περιγραφή της εν λόγω ενωσιακής στρατηγικής διαχρονικά, συνεχίζει με τη συνεισφορά του προαναφερόμενου Ταμείου στην υλοποίηση των προσδοκιών της Ε.Ε. και ολοκληρώνεται με μια συγκριτική επισκόπηση των αποτελεσμάτων,

τόσο σε συλλογικό / ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο των επιμέρους κρατών – μελών (βασιζόμενο σε δεδομένα της Επιτροπής).

Το πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται σε δύο μέρη: την επισκόπηση του ΕΣΠΑ ΙΙΙ και την περιβαλλοντική πολιτική κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027. Συνεπώς, κατά το πρώτο μέρος παρουσιάζεται η διάρθρωση του τρέχοντος ΕΣΠΑ, με το επενδυτικό πλαίσιο, τα ποσά χρηματοδότησης, τα Ταμεία και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα στα οποία επιμερίζεται (Τομεακά, Περιφερειακά και Λοιπά). Κατά το δεύτερο μέρος, εξετάζονται οι εθνικοί στόχοι που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, ανά Τομεακό και Περιφερειακό Πρόγραμμα στο ΕΣΠΑ ΙΙΙ, και κατ' επέκταση η συμβολή του Πράσινου Ταμείου στην υλοποίηση κάθε στρατηγικής μέσα στο εν λόγω πλαίσιο.

Το περιεχόμενο της παρούσας εργασίας ολοκληρώνεται με το κεφάλαιο των συμπερασματικών αναφορών, στο οποίο αποτυπώνονται οι προσωπικές μου απόψεις αλλά και οι προβληματισμοί μου επί του εξεταζόμενου θέματος, ενώ παράλληλα παρατίθενται τα συμπεράσματα που εξήγαγα καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης του συγκεκριμένου ακαδημαϊκού εγχειρήματος.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται αναλυτικά η βιβλιογραφία στην οποία στηρίχθηκε η προσπάθεια της συγγραφής, καθώς και τα παραρτήματα που συνόδευαν τους Κανονισμούς του Πράσινου Ταμείου διαχρονικά και, προσωπικά, θεώρησα ότι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του περιεχομένου της παρούσας διπλωματικής, προκειμένου να σκιαγραφηθεί ολοκληρωτικά κάθε έκφανση του Πράσινου Ταμείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε.

Μέρος Α': Ιστορική Αναδρομή¹

Αρκετές δεκαετίες πριν, γεννήθηκε από τον Jean Monnet² το όραμα μιας Ευρώπης ενωμένης, εύρωστης και ειρηνικής, στους κόλπους της οποίας η συνεργασία μεταξύ των κρατών – μελών θα επιφέρει οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική σύγκλιση και, εν γένει, ευδαιμονία.

Ως προς αυτή την κατεύθυνση, ο Robert Schuman³ κατέθεσε το 1950 στη «*Διακήρυξη της 9^{ης} Μαΐου*» μια πρόταση για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, διατεινόμενος ότι η οικονομική συνεργασία θα αποτελέσει τον θεμέλιο λίθο για την εν γένει συνεργασία των κρατών – μελών σε όλους τους υπόλοιπους τομείς⁴.

Η παραπάνω πρόταση έλαβε υπόσταση το 1951 με την επικύρωση της **Συνθήκης των Παρισίων**, χάρη στην οποία συστάθηκε η **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)** από έξι κράτη, συγκεκριμένα τη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο, τα εφεξής αναφερόμενα ως ιδρυτικά μέλη της Ένωσης⁵.

Το επιτυχημένο εγχείρημα της ΕΚΑΧ έδωσε τη σκυτάλη σε δύο ακόμα συνεργασίες, οι οποίες επικυρώθηκαν με τη **Συνθήκη της Ρώμης**, το 1957: **1)** την **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)**, προκειμένου να θεμελιωθεί η οικονομική συνεργασία μεταξύ των κρατών – μελών και να δημιουργηθεί μια κοινή αγορά δίχως περιορισμούς στην κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών αλλά και **2)** την **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Euratom)**, για την ορθολογική διαχείρισης της ενέργειας και την αποφυγή μονοπωλίων.

Από το 1960 κι έπειτα, το εγχείρημα για μια Ευρώπη ενοποιημένη και εύρωστη άρχισε πλέον να παίρνει σάρκα και οστά, καθώς η οικονομία άνθισε χάρη στην κατάργηση των δασμών εντός της ανοιχτής αγοράς και το εμπόριο εξαπλώθηκε ανεμπόδιστα σε όλα τα κράτη – μέλη της. Εδραιώθηκαν, επίσης, πολιτικές για την

¹ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 32 – 40.

² Γάλλος οικονομολόγος και διπλωμάτης που οραματίστηκε τη δημιουργία της ΕΕ, γι' αυτό θεωρείται μέχρι και σήμερα ως ο πατέρας της Ένωσης.

³ Ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας.

⁴ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 12.

⁵ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 12.

προστασία των αγροτών αλλά και την από κοινού παραγωγή τροφίμων, με αποτέλεσμα να κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα πλεονάσματα στις καλλιέργειες.

Τα εν λόγω γεγονότα, όπως και κάποιες δυσχέρειες που αναδύθηκαν στην πορεία, κατέστησαν επιβεβλημένη την ανάγκη για ομοφωνία στη λήψη βαρύνουσας σημασίας αποφάσεων, οπότε και καθιερώθηκε. Ωστόσο, αργότερα επικρίθηκε δριμέως η εν λόγω αρχή, καθώς εισήγαγε το δικαίωμα της αρνησικυρίας για τα κράτη – μέλη κι, επομένως, ταυτίστηκε από πολλούς ως τροχοπέδη στην ταχύτατη εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Συνεχίζοντας, με την σύναψη της **Συνθήκης των Βρυξελλών**, οι μέχρι τότε οικονομικές συνεργασίες μεταξύ των 6 ιδρυτικών κρατών ενδυναμώθηκαν και ισχυροποιήθηκαν, όπου κρίθηκε απαραίτητο, προκειμένου να καλύψουν τις πλέον αυξανόμενες ανάγκες της ενοποίησης. Ταυτόχρονα, το όραμα της οικονομικής συνέργειας άρχισε να απηχεί ολοένα και περισσότερο, με αποτέλεσμα την είσοδο νέων κρατών – μελών.

Η **«μεγάλη διεύρυνση»** πραγματοποιήθηκε το 1973 με την είσοδο της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (ΗΒ), ενώ ακολούθησε η **«μεσογειακή ή νότια διεύρυνση»**, ξεκινώντας το 1981 με την είσοδο της χώρας μας και ολοκληρώθηκε το 1986 με την προσάρτηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Το αίτημα της Νορβηγίας για τη συμμετοχή της στο όραμα της ενοποίησης απορρίφθηκε.

Σταδιακά, η οικονομική συνεργασία εντός της ΕΟΚ άρχισε να θέτει στο επίκεντρο την ευημερία των κρατών – μελών, μέσω της περιφερειακής πολιτικής. Ως εκ τούτου, δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας, προκειμένου να ενισχυθούν οικονομικά οι ασθενέστερες περιοχές κάθε χώρας και να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο, εν γένει.

Παράλληλα, κάποια από τα υπερεθνικά σώματα που συστάθηκαν από τα 6 ιδρυτικά μέλη κατέλαβαν τη θέση των κύριων ευρωπαϊκών οργάνων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), το οποίο μέχρι και σήμερα συνιστά ένα εκ των θεσμικών οργάνων της ΕΟΚ και, μάλιστα, το μοναδικό εξ αυτών που διαθέτει τη λαϊκή νομιμοποίηση, καθώς τα μέλη του εκλέγονται άμεσα από τα κράτη – μέλη, ήδη από το 1979.

Ακόμα, την ίδια χρονιά (1979) ιδρύθηκε το **Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ)**, προκειμένου να προωθηθεί η νομισματική συνεργασία των κρατών – μελών ως συνιστώσα της πρότερης οικονομικής.

Η ολοκλήρωση της «μεσογειακής ή νότιας διέγερσης», σηματοδότησε μια περίοδο – σταθμό για την εξέλιξη της ΕΟΚ, καθώς τέθηκαν τότε τα θεμέλια για την εξέλιξή της στη σημερινή Ε.Ε. Ειδικότερα, το 1986 υπεγράφη η **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ)**, χάρη στην οποία κατοχυρώθηκε η Ενιαία Αγορά και η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων εντός αυτής.

Αναγνωρίστηκε το δικαίωμα ψήφου στα μέλη του ΕΚ, το οποίο συναρτήθηκε με τον πληθυσμό κάθε κράτους – μέλους και χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να θεσπίζει το εν λόγω Σώμα ενωσιακές νομοθετικές πράξεις.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1992 υπεγράφη η **Συνθήκη του Μάαστριχτ**, με την οποία η μέχρι τότε ΕΟΚ μετονομάστηκε σε σημερινή Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ), που λειτουργούσε παράλληλα με την Ένωση, χωρίς όμως να ταυτίζονται⁶. Στόχος της εν λόγω Συνθήκης ήταν να ισχυροποιηθούν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, και κυρίως το ΕΚ (για μεγαλύτερη διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων) και να ενισχυθεί η οικονομική και νομισματική συνεργασία των κρατών – μελών.

Επίσης, εισήχθη για πρώτη φορά ο όρος της «*Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας*», σύμφωνα με την οποία, όλοι οι πολίτες κρατών της Ένωσης χαρακτηρίζονται από μια επιπρόσθετη (δευτερεύουσα⁷) ιδιότητα – εκείνη του ευρωπαίου πολίτη⁸. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτελεί μέχρι και σήμερα πηγή του πρωτογενούς δικαίου της Ε.Ε. (στην επικαιροποιημένη της μορφή).

Στο ίδιο χρονικά πλαίσιο, ιδρύθηκε η **Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) ή αλλιώς Ευρωζώνη**, εντός της οποίας επιβλήθηκε ενιαίο νόμισμα: το Ευρώ. Η συγκεκριμένη συνεργασία αποτέλεσε ένα από τα πρώτα εγχειρήματα για την πραγμάτωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εντός της Ε.Ε. και τέθηκε σε εφαρμογή το 2002.

Μετά την ΟΝΕ ακολούθησαν κι άλλες ενώσεις μεταξύ των κρατών – μελών, σε ζητήματα μη οικονομικής φύσεως (πχ. δικαιοσύνης ή εσωτερικών υποθέσεων), προκειμένου να εδραιωθεί η ομογένεια στη διαχείριση των εθνικών ζητημάτων όλων των συμμετεχόντων στην Ε.Ε. και αναφέρθηκε για άλλη μια φορά η έννοια της Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας.

Το 1995 προσαρτήθηκαν στην Ε.Ε. τρία ακόμα κράτη: η Αυστρία, η

⁶ Βλ. Stephanou Α., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 6.

⁷ Ως κύρια ιθαγένεια εξακολουθεί να θεωρείται εκείνη του κράτους – μέλους, δηλαδή η εθνική.

⁸ Βλ. Ταγαράς Χ. – Μενγκ / Παπαντώνη Μ., «Η κατ' άρθρον 26.2 ΣΛΕΕ Εσωτερική Αγορά: Ελεύθερη Κυκλοφορία Εμπορευμάτων, Προσώπων, Υπηρεσιών, Κεφαλαίων», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 3^η έκδοση, 2013, σελ. 99.

Φινλανδία και η Σουηδία, ενώ ταυτόχρονα υπεγράφη η **Συμφωνία Σένγκεν** που επέτρεπε την ελεύθερη κυκλοφορία ευρωπαίων πολιτών στα κράτη που επικύρωσαν την εν λόγω Συνθήκη δίχως να απαιτείται διαβατήριο.

Το 1999 υπεγράφη η **Συνθήκη του Άμστερνταμ**⁹, με την οποία τέθηκε ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για τα καθεστώτα «ενισχυμένης συνεργασίας»¹⁰, ενώ παράλληλα, προσαρτήθηκε η Συνθήκη Σένγκεν¹¹ στο κοινοτικό (μέχρι τότε) δίκαιο.

Το 2003 επικυρώθηκε η **Συνθήκη της Νίκαιας**, με την οποία ενδυναμώθηκαν οι αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και εδραιώθηκε μια κοινή εξωτερική αλλά και αμυντική πολιτική για όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Ακόμα, συστάθηκε η Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust)¹², η ενισχυμένη πλειοψηφία ως μέθοδος λήψης αποφάσεων υιοθετήθηκε σε περισσότερα ζητήματα ενώ, τέλος, συμφωνήθηκε ότι κάθε κράτος – μέλος θα εκπροσωπείται από έναν Επίτροπο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹³.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να διευκρινιστεί το γεγονός ότι κύριο μέλημα των δύο παραπάνω Συνθηκών (Άμστερνταμ και Νίκαιας) ήταν η διασφάλιση της ενότητας εντός της Ε.Ε. αλλά και της απρόσκοπτης άσκησης των καθηκόντων της, καθώς τα μέλη της διαρκώς αυξάνονταν και οι ισορροπίες ήταν ακόμη εύθραυστες¹⁴.

Δύο χρόνια πριν τη σύναψη της Συνθήκης της Νίκαιας, ξεκίνησαν οι συζητήσεις για τη δημιουργία και εφαρμογή Συντάγματος στην Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα, το 2001 έλαβαν χώρα κάποιες συζητήσεις με αντικείμενο την ενίσχυση της διαφάνειας, της δημοκρατικής πνοής αλλά και της αποδοτικότητας των ενωσιακών δραστηριοποιήσεων, με αποτέλεσμα τη δέσμευση της Ένωσης για την ψήφιση **Ευρωπαϊκού Συντάγματος**, οπότε και ξεκίνησε η επεξεργασία του προσχεδίου του¹⁵.

Το 2004 στην Ένωση προσαρτήθηκαν 10 επιπλέον κράτη: η Κύπρος, η

⁹ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 19η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

¹⁰ Όποια από τα κράτη – μέλη επιθυμούν μια συμπαγέστερη συνεργασία σε κάποιον τομέα δραστηριοποίησης, δύνανται (βάσει του κοινοτικού δικαίου) να προβούν σε περισσότερο στενή συνεργασία μεταξύ τους, υπό προϋποθέσεις. Καθεστώς ενισχυμένης συνεργασίας θεωρείται η Ευρωζώνη, για παράδειγμα.

¹¹ Πρόκειται για μια διακρατική συμφωνία, διεθνούς βεληνικούς, με την οποία καταργούνται οι διασυνοριακοί έλεγχοι μεταξύ των κρατών – μελών που συνήψαν την εν λόγω Συνθήκη.

¹² Για την ενίσχυση της συνεργασίας σε ζητήματα δικαιοσύνης, με έδρα της τη Χάγη.

¹³ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 20η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

¹⁴ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ.13.

¹⁵ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 13.

Τσεχία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία. Την ίδια χρονιά, μόλις μερικούς μήνες αργότερα, η προσπάθεια εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν ευοδώθηκε, καθώς την ψήφισή του στήριξαν 13 από τα 25 (μέχρι τότε) κράτη – μέλη, ενώ την απέρριψαν η Γαλλία και η Ολλανδία, μέσω εθνικών δημοψηφισμάτων¹⁶.

Τρία χρόνια αργότερα, το 2007, εισήχθησαν δύο ακόμα κράτη: η Βουλγαρία και η Ρουμανία, καθιστώντας την Ε.Ε. «Ένωση των 27 (κρατών – μελών)». Την ίδια χρονιά, επίσης, υπεγράφη η **Συνθήκη της Λισαβόνας ή αλλιώς Μεταρρυθμιστική Συνθήκη**, με την οποία εγκαταλείφθηκε πλέον οριστικά (και αντικαταστάθηκε) κάθε σκέψη περί θέσπισης Ευρωπαϊκού Συντάγματος¹⁷.

Χάρη σε αυτή, η Ε.Κ. και η Ε.Ε. ενοποιήθηκαν, ενώ διενεργήθηκαν θεμελιώδεις αλλαγές, κυρίως στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σημαντικότερη μεταρρύθμισή της αποτελεί η νομική προσωπικότητα που αναγνωρίστηκε πλέον στην Ένωση, κατοχυρώνοντάς της δικά της θεσμικά όργανα, δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Αναγνωρίστηκε, ακόμα, για κάθε κράτος – μέλος το δικαίωμα αποχώρησής του από την Ε.Ε., ενώ περιορίστηκε η αποφασιστική της αρμοδιότητα σε συγκεκριμένα πεδία δράσης (πχ. οικονομία), καταλείποντας τα υπόλοιπα στη διακριτική ευχέρεια των κρατών – μελών (πχ. παιδεία).

Εξετάστηκαν εκ νέου τα ζητήματα κοινής εξωτερικής πολιτικής αλλά και δικαστικής συνεργασίας, με την συγκεκριμένη Συνθήκη, εισήχθη η έννοια της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας των Πολιτών¹⁸, και κατέστη σαφές ότι η Ε.Ε. αποτελεί εφεξής τον επίσημο και μοναδικό διάδοχο της ΕΟΚ¹⁹.

Μολονότι την επικύρωσή της ταλάνισαν ποικίλες δυσχέρειες και χρονικές καθυστερήσεις²⁰, η εν λόγω Συνθήκη υπεγράφη τελικά από όλα τα κράτη – μέλη το 2009 και αποτελεί μέχρι και σήμερα το κατεξοχήν πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης²¹.

¹⁶ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 13.

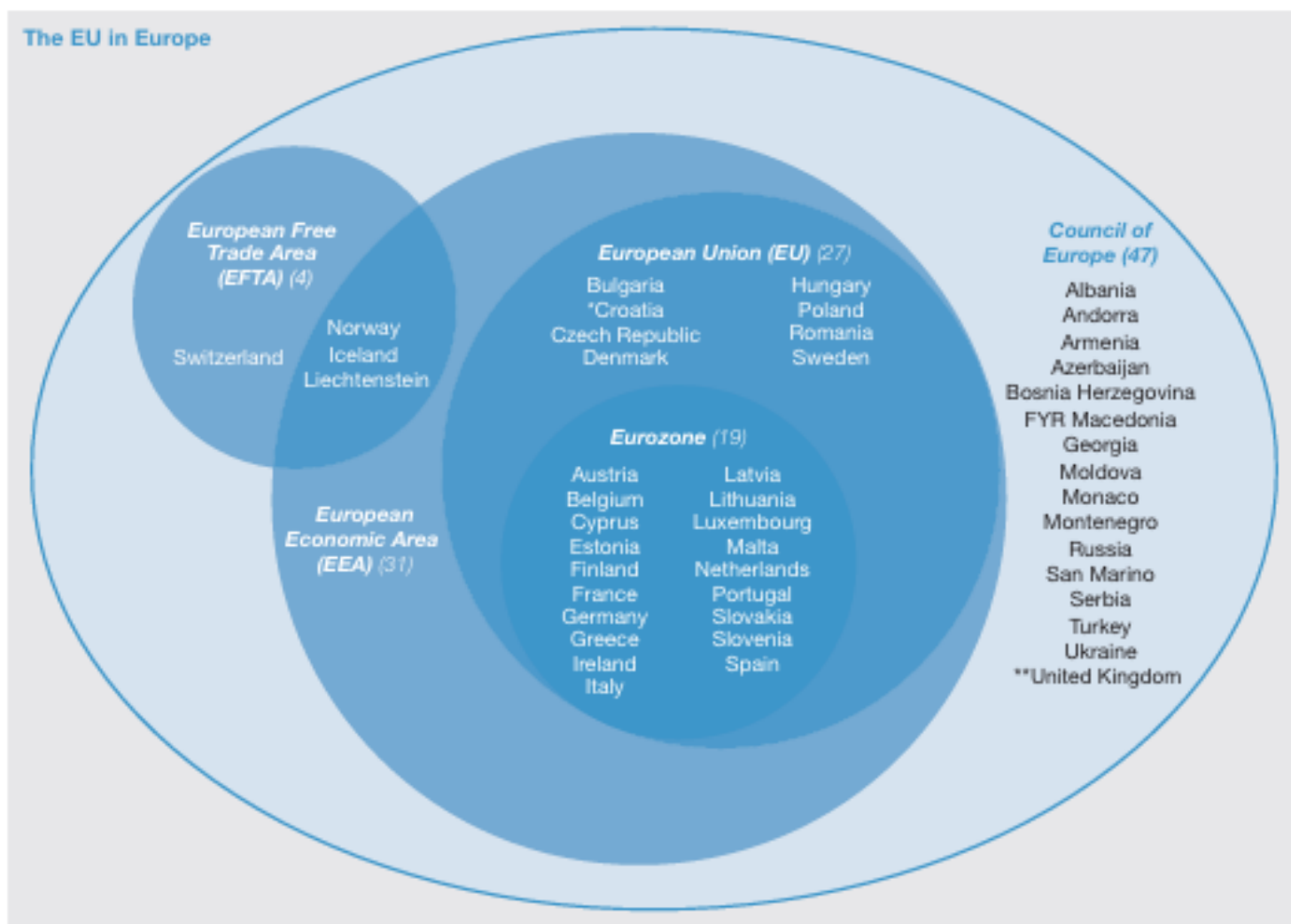
¹⁷ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 14 και βλ. επίσης Παπαγιάννης Δ., «Ο Χώρος της Ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση», εκδ. Σάκκουλα, 2008, σελ. 249.

¹⁸ Οι Ευρωπαίοι πολίτες κατέχουν το δικαίωμα να καταθέσουν πρόταση στο ΕΚ και στο Συμβούλιο των Υπουργών, προκειμένου να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί ένας νόμος. Για την εν λόγω πρόταση απαιτείται να συγκεντρωθούν 1.000.000 υπογραφές και έπειτα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογεί την πρόταση και αποφασίζεται αν θα την προωθήσει στο ΕΚ και στο Συμβούλιο.

¹⁹ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 15.

²⁰ Η Ιρλανδία (με εθνικό δημοψήφισμα) αρνήθηκε να επικυρώσει τη Συνθήκη και χρειάστηκε μια σειρά από διαπραγματεύσεις για να συμφωνήσουν με την επισύναψη, επηρεάζοντας τελικά θετικά την Πολωνία αλλά και την Τσεχία.

²¹ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 15.

Σχήμα 1: Η Ένωση στην Ευρώπη (Clifford, 2020, σελ. 4).

Το 2013 προσαρτάται και η Κροατία, ως το 28^ο κράτος – μέλος της Ένωσης. Ωστόσο, μόλις τρία χρόνια αργότερα (το 2016) ξεκίνησε η διαδικασία αποχώρησης του ΗΒ από την Ε.Ε., η οποία ολοκληρώθηκε το 2020²², καθιστώντας για άλλη μια φορά την Ένωση: «**Ένωση των 27**» (βλ. Σχήμα 1).

Απώτερο σκοπό της συνιστά, από το 1951 μέχρι και σήμερα, η προώθηση της πολιτικό – οικονομικής συνεργασίας σε υπερεθνικό επίπεδο, η συλλογική προστασία και η, εν γένει, ευημερία των κρατών – μελών της.

²² Βλ. Clifford C., «The EU legislative process explained», 2020, σελ. 20, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

Μέρος Β': Περιεχόμενα και χαρακτηριστικά του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου

2.1 Οι πηγές

2.1.1 Ιδρυτική συνθήκη

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η κύρια Συνθήκη που διέπει την Ε.Ε. (εν είδει Συντάγματος) είναι εκείνη της Λισαβόνας, η οποία επικυρώθηκε το 2007 και τέθηκε σε ισχύ δύο χρόνια αργότερα, δηλαδή το 2009. Η εν λόγω Συνθήκη προέβη στη συγχώνευση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την Ευρωπαϊκή Ένωση – που ιδρύθηκε με την Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) – σε μία ενιαία νομική προσωπικότητα (εφεξής Ε.Ε.), με δικούς της κανόνες δικαίου, όργανα, αρμοδιότητες και υποχρεώσεις²³. Ως εκ τούτου, το δίκαιο που διέπει την Ε.Ε. ονομάζεται ενωσιακό και συνίσταται σε τρεις επιμέρους Συνθήκες²⁴: **i) στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)**, όπως ονομάστηκε αλλιώς η επικαιροποιημένη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), **ii) στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)**, όπως τροποποιήθηκε η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (1952) και **iii) στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Euratom)**, όπως ισχύει σήμερα²⁵.

Η ΣΕΕ και η ΣΛΕΕ συναποτελούν τις πηγές της Συνθήκης της Λισαβόνας (2007), στο τέλος του κειμένου της οποίας έχει προσαρτηθεί και ο **Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ)** στον οποίο αναγνωρίστηκε νομική ισχύς²⁶, όπως θα αναλυθεί σε επόμενη υποενότητα.

Το κείμενο της Συνθήκης της Λισαβόνας διαρθρώνεται σε 6 θεματικές ενότητες συνολικά²⁷, καλύπτοντας η καθεμία ξεχωριστή δέσμη αρμοδιοτήτων, ενώ οι δύο επιμέρους Συνθήκες στις οποίες βασίζεται το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης (η

²³ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 15.

²⁴ Βλ. του ίδιου, ό.π. «Το αλφάβητο ... Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 16.

²⁵ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 36.

²⁶ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 38.

²⁷ Πρόκειται για τις εξής θεματικές ενότητες: «1) αξίες, στόχοι και αρχές, 2) επιμερισμός των ουσιαστικών αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ένωσης και των κρατών – μελών, 3) επιμερισμός εξουσιών μεταξύ των οργάνων (ενδοενωσιακός επιμερισμός), 4) ρυθμιστικά πλαίσια της Ενιαίας Αγοράς και της ΟΝΕ, 5) εξουσιοδοτήσεις για τη διαμόρφωση πολιτικών, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις εξουσιοδοτήσεις για τη διαμόρφωση του Χώρου Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ) ... απλοποιημένη διαδικασία, 6) δημοσιονομική ικανότητα της Ένωσης».

ΣΕΕ και η ΣΛΕΕ) ρυθμίζουν και επικαιροποιούν θεμελιώδη ζητήματα, αντίστοιχα²⁸.

Πιο αναλυτικά, στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση εμπεριέχονται όλες οι πληροφορίες που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., δηλαδή τα θεσμικά της όργανα, τις αρχές δικαίου που την διέπουν αλλά και τις εκάστοτε πολιτικές που διαμορφώνει και υλοποιεί η Ένωση²⁹.

Από την άλλη, η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει το ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορά, κατά κύριο λόγο, στην εξειδίκευση των άρθρων της ΣΕΕ³⁰.

Για τις παραπάνω δύο Συνθήκες (ΣΕΕ και ΣΛΕΕ) αναγνωρίζεται ρητά η νομική τους ισοδυναμία³¹. Το γεγονός αυτό αποκλείει την περίπτωση η ΣΕΕ να υπερτερεί της ΣΛΕΕ³², καθώς έκαστη απολαύει το ίδιο νομικό κύρος.

Εν ολίγοις, η Συνθήκη της Λισαβόνας υπήρξε ο θεμέλιος λίθος για την τελειοποίηση του οράματος ενοποίησης της ευρωπαϊκής ηπείρου, γι' αυτό και στηρίχθηκε στις δύο πιο σημαντικές ιδρυτικές Συνθήκες της Ε.Ε., οι οποίες επικυρώθηκαν για «απεριόριστο χρονικό διάστημα»³³, καθιστώντας εφικτή την επ' άπειρον (με μια δόση υπερβολής) εφαρμογή τους.

Ουσιαστικά, με την εν λόγω Συνθήκη η Ένωση εγκαινιάζει μια καινούργια περίοδο σχηματισμού αλλά και δράσης, καθώς πλέον εισέρχεται σε μια περίοδο αλλαγών και επικαιροποιήσεων.

Αναλυτικότερα, καταργείται το απαρχαιωμένο πλέον μοντέλο των «τριών πυλώνων»³⁴ και τη σκυτάλη παραλαμβάνει αυτοδικαίως η πρακτική συγχώνευσης αυτών, ως μια ύστατη προσπάθεια εξυγίανσης των διαδικασιών αλλά και αποτελεσματικότερης εφαρμογής των ενωσιακών πολιτικών³⁵. Ως εκ τούτου, οι αρμοδιότητες της Ένωσης, πλέον, κατηγοριοποιούνται σε «αποκλειστικές,

²⁸ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 39.

²⁹ Βλ. Μπαπαλιούτας Λ., «Πρωτογενές και Δευτερογενές ή Παράγωγο Δίκαιο της Ε.Ε.», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 5η, στο <https://openeclasse.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

³⁰ Βλ. του ίδιου, ό.π., Πρωτογενές ... Ε.Ε.», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 5η, στο <https://openeclasse.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

³¹ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 16.

³² Είχε υποστηριχθεί από πολλούς ότι οι διατάξεις της ΣΕΕ είναι θεμελιώδους σημασίας και, κατ' επέκταση, την καθιστούν συνταγματική Συνθήκη τρόπον τινά, ενώ η ΣΛΕΕ προσομοιάζεται με εκτελεστική Συνθήκη, κι επομένως δύναται να θεωρείται (λανθασμένα) υποδεέστερης σημασίας.

³³ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 37.

³⁴ Ο πρώτος πυλώνας αφορά στην ενιαία αγορά και τις ενωσιακές πολιτικές, ενώ ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας αναφέρονται στην εξωτερική πολιτική της Ένωσης, την πολιτική ασφαλείας αλλά και τη συνεργασία δικαστικών και αστυνομικών αρχών σε ζητήματα ποινικής φύσεως.

³⁵ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 17.

συντρέχουσες και υποστηρικτικές»³⁶.

Ωστόσο, από τη συγχώνευση εξαιρούνται οι ειδικές ενέργειες που προβλέπονται στα θέματα τόσο της κοινής εξωτερικής πολιτικής, όσο και της πολιτικής ασφαλείας και άμυνας. Πρόκειται για ιδιαίζουσας φύσης διαδικασίες, γι' αυτό στη Συνθήκη της Λισαβόνας επισυνάπτονται δηλώσεις από τη διακυβερνητική διάσκεψη που επιβεβαιώνουν τα ανωτέρω και οριοθετούν τον ρόλο των κρατών – μελών στα συγκεκριμένα ζητήματα³⁷.

Για πρώτη φορά στη μακροσκελή ιστορία της Ένωσης, με την εν λόγω Συνθήκη, θεσπίστηκαν γενικές αρχές που διέπουν όχι μόνο τη λειτουργία ολόκληρου του οικοδομήματος της Ε.Ε. αλλά, έτι περαιτέρω, τα κράτη – μέλη της. Πρόκειται για αρχές όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα κλπ., όπως θα αναλυθούν σε επόμενη υποενότητα³⁸.

Χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας, επίσης, εισήχθησαν μεταξύ άλλων οι έννοιες της προστασίας των ευρωπαίων πολιτών, της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής αλλά και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Παράλληλα, ενισχύθηκε τόσο η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, όσο και η εφαρμογή δράσεων για σημαίνουσας αξίας ζητήματα (πχ. πλήρη απασχόληση, κοινωνική δικαιοσύνη, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού κλπ.)³⁹.

Ακολουθώντας, χάρη στην προαναφερθείσα, τίθεται σε ισχύ η λεγόμενη «*ρήτρα εξόδου*»⁴⁰, με την οποία αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά το δικαίωμα κάθε κράτους – μέλους να αποχωρήσει ελεύθερα από την Ένωση, οποτεδήποτε. Η έξοδος του κράτους – μέλους δεν συνοδεύεται από όρους, προϋποθέτει ωστόσο τη σύμφωνη γνώμη της Ε.Ε. αναφορικά με τις λεπτομέρειες της αποχώρησης, όπως τις έχει διαχειριστεί το κράτος που προσδοκεί την έξοδό του.

Σε περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας μεταξύ Ένωσης και κράτους – μέλους, οι διατάξεις προβλέπουν την παρέλευση δύο ετών από το αίτημα της αποχώρησης, για τη μέγιστη δυνατή ισχύ της⁴¹.

Εντούτοις, στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο δεν υπάρχει πρόβλεψη για

³⁶ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 21η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

³⁷ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 17.

³⁸ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 38.

³⁹ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Law ... students», 2016, σελ. 38.

⁴⁰ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 19.

⁴¹ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 19.

διαδικασία αποβολής κάποιου κράτους – μέλους σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις ενωσιακούς κανόνες δικαίου ή το αξιακό σύστημα της Ένωσης ή σε περίπτωση παραβίασης των ιδρυτικών της Συνθηκών⁴².

Αντ’ αυτού, επαναφέρεται το δικαίωμα αρνησικυρίας (βέτο) στα κράτη – μέλη για ζητήματα ισχυρού βεληνεκού⁴³, ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το δικαίωμα προσφυγής με σκοπό την επιβολή ποινών χρηματικού χαρακτήρα, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης ενός κράτους με τις ενωσιακές επιταγές ή αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ε.Ε.⁴⁴.

Επιπροσθέτως, καθίσταται δυνατή η επιβολή ιδιαίτερα αυστηρών κυρώσεων (πχ. αναστολή δικαιώματος ψήφου στο Συμβούλιο των Υπουργών), σε περίπτωση παραβίασης των αρχών που διέπουν την Ένωση ή, ακόμα, και υψηλών οικονομικών προστίμων, σε περιπτώσεις υπερβολικών ανισορροπιών δημοσιονομικής φύσεως⁴⁵.

Ιδιαίτερως σημαντική είναι η πρόβλεψη που αναγνωρίζει ότι το κείμενο της ιδρυτικής Συνθήκης της Ε.Ε. (ΣΕΕ και ΣΛΕΕ) δύναται να μεταφραστεί σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης (ως νομικά ισοδύναμες), ενώ οι διατάξεις της δεσμεύουν τόσο τα κράτη – μέλη, όσο και τους ιδιώτες (πχ. ρυθμίσεις για τον ανταγωνισμό)⁴⁶.

Ως προς αυτό, με τη Συνθήκη της Λισαβόνας εφαρμόζεται πλέον επίσημα η «*αρχή του αυτοπεριορισμού*» της Ένωσης, γεγονός που την εμποδίζει να παρεμβαίνει αλόγιστα στον πυρήνα των εθνικών διοικήσεων των κρατών – μελών της, παρά μόνο για όσες αρμοδιότητες της έχει αναγνωριστεί το εν λόγω δικαίωμα (κανόνας της δοτής αρμοδιότητας)⁴⁷.

Συνεπώς, η ενωσιακή λειτουργία θεμελιώνεται στο σεβασμό «*της ισότητας, της εθνικής ταυτότητας και της κυριαρχίας*» των κρατών – μελών της Ένωσης, με τη δράση της δεύτερης να καθίσταται κυρίως επικουρική (όπως θα αναλυθεί σε επόμενη υποενότητα)⁴⁸. Παράλληλα, εισάγεται για πρώτη φορά η έννοια της «*συλλογικής*

⁴² Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 19.

⁴³ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 39.

⁴⁴ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 37.

⁴⁵ Βλ. του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 37.

⁴⁶ Βλ. του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 38.

⁴⁷ Βλ. του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 44.

⁴⁸ Βλ. του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 44.

ευθύνης»⁴⁹ στους κόλπους της ΕΕ⁵⁰.

Ολοκληρώνοντας, καινοτομία της ιδρυτικής Συνθήκης (η οποία επήλθε μετά την αναθεώρηση αυτής) συνιστά το γεγονός ότι οι διατάξεις της δύνανται να ελέγχονται από τις δικαστικές αρχές⁵¹, κατά την εφαρμογή ή την ερμηνεία τους, πλην ορισμένων εξαιρέσεων⁵².

2.1.2 Παραρτήματα και Πρωτόκολλα⁵³

Κατά ρητή διάταξη της ιδρυτικής Συνθήκης, όλα τα Παραρτήματα αλλά και τα Πρωτόκολλα που επισυνάπτονται σε αυτή, και τα οποία αφορούν σε ευρεία γκάμα ενωσιακών ρυθμιστικών διατάξεων, απολαύουν νομικής ισοδυναμίας με τις διατάξεις των κειμένων της ΣΕΕ και της ΣΛΕΕ, καθώς «... αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους»⁵⁴.

Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνουν διατάξεις: **1)** για το αξιακό σύστημα που διέπει την Ένωση, τις αρχές των κανόνων δικαίου αλλά και τη στοχοθεσία της, **2)** για την κανονιστική δράση των οργάνων της και την κατανομή των αρμοδιοτήτων τους, **3)** για την κοινή εξωτερική πολιτική αλλά και την ενωσιακή πολιτική ασφαλείας, **4)** για τις αναθεωρητικές ενέργειες που απαιτούνται προκειμένου να τροποποιηθούν οι Συνθήκες της Ε.Ε., **5)** για τις διαδικασίες προσάρτησης ή αποχώρησης κρατών – μελών από την Ένωση, **6)** για την Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια και ό,τι αυτή συνεπάγεται, **7)** για την τελωνειακή ένωση⁵⁵ και το εμπόριο με τρίτες χώρες⁵⁶, **8)** για την ενιαία αγορά και την ελεύθερη κυκλοφορία (αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων), **9)** για τις εκάστοτε πολιτικές που σχεδιάζει και εφαρμόζει η Ε.Ε., **10)** για το ρυθμιστικό πλαίσιο του ανταγωνισμού της αγοράς, της φορολογίας και των εθνικών νομοθετικών

⁴⁹ Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, εάν ένα κράτος – μέλος καταστεί θύμα επίθεσης τότε τα υπόλοιπα κράτη υποχρεούνται, βάσει του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης, να προσφέρουν βοήθεια και υποστήριξη με οποιονδήποτε τρόπο μπορούν και με όσα μέσα έχουν διαθέσιμα.

⁵⁰ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 39.

⁵¹ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Law ... students», 2016, σελ. 44.

⁵² «...συνεχίζουν να μην υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο οι διατάξεις της ΣΛΕΕ που αφορούν στη διαδικασία δημοσιονομικού ελλείμματος, με εξαίρεση την επιβολή κυρώσεων στο παραβατικό κράτος... υπόκεινται σε περιορισμένο δικαστικό έλεγχο οι διατάξεις αναφορικά με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)... είναι δυνατός ο έλεγχος των περιοριστικών μέτρων κατά φυσικών ή νομικών προσώπων που είναι γνωστά ως έξυπνες κυρώσεις».

⁵³ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Πρωτογενές και Δευτερογενές ή Παράγωγο Δίκαιο της Ε.Ε.», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 5η – 9η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

⁵⁴ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 46.

⁵⁵ Πρόκειται για ειδικό καθεστώς επιβολής δασμών σε εμπορεύματα που εισάγονται στην Ε.Ε. από χώρες που δεν ανήκουν στην Ένωση.

⁵⁶ Ως τρίτες εννοούνται οι χώρες που βρίσκονται εκτός της Ένωσης.

πλαίσιων των κρατών – μελών, **11)** για τις νομικές πράξεις που παράγει η Ένωση και, εν γένει, το δευτερογενές / παράγωγο ενωσιακό δίκαιο.

Μάλιστα, με την αναθεώρηση της ιδρυτικής Συνθήκης, προστέθηκαν 39 Πρωτόκολλα, κάποια εκ των οποίων εισήγαγαν καινοτόμες δράσεις (πχ. συντρέχουσες αρμοδιότητες), ενώ άλλα αφορούσαν επικαιροποιήσεις παλαιότερων (πχ. ρυθμιστικό πλαίσιο για την ορθή εφαρμογή των ενωσιακών αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας)⁵⁷.

2.1.3 Γενικές ενωσιακές αρχές⁵⁸

Όπως αποτυπώθηκε από έγκριτους ευρωπαϊολόγους, οι γενικές αρχές αποτελούν σε πολύ μεγάλο βαθμό τον θεμέλιο λίθο και, παράλληλα, το κύριο συστατικό για την ευδοκίμηση της νομικής υπόστασης του εγχειρήματος της ενοποιημένης ευρωπαϊκής ηπείρου.

Ούτως ή άλλως, αναφέρονται ρητά στην ιδρυτική Συνθήκη ως αυτοτελή πηγή του πρωτογενούς δικαίου, κυρίως το μέρος των γενικών αρχών εκ του οποίου τεκμαίρονται τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ειδικότερα, οι γενικές αρχές διακρίνονται σε δύο κύριες κατηγορίες: **1)** σε εκείνες των οποίων η φύση είναι «δομο – λειτουργική» και **2)** σε εκείνες που σχετίζονται με την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ως εκ τούτου, στην πρώτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τόσο οι αρχές της αυτονομίας και της υπεροχής του ενωσιακού status (οι οποίες αφορούν κυρίως στη δομή της Ένωσης), όσο και η αρχή της αποτελεσματικότητας (της οποίας ο χαρακτήρας προσιδιάζει στο λειτουργικό κομμάτι).

Επιπρόσθετα, στην εν λόγω κατηγορία εντάσσονται η αρχή της θεσμικής ισορροπίας⁵⁹, η δημοκρατική αρχή (που αναλύεται στην αντιπροσωπευτική⁶⁰ και συμμετοχική), η αρχή της επικουρικότητας (που επιμερίζεται στις αρχές της εγγύτητας και της αναλογικότητας), ενώ με την αναθεώρηση της ιδρυτικής Συνθήκης προστέθηκαν και οι αρχές της διαφάνειας, της λογοδοσίας αλλά και του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.

Κλείνοντας, στην κατηγορία «δομο – λειτουργικού χαρακτήρα» εμπεριέχονται,

⁵⁷ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 46.

⁵⁸ Βλ. Του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 48-58.

⁵⁹ Βάσει της συγκεκριμένης αρχής, δεν επιτρέπεται (με κανέναν τρόπο ή μέσο) η θέσπιση νέων οργάνων με αποφασιστική αρμοδιότητα.

⁶⁰ Θεωρείται «μη αναθεωρήσιμη γενική αρχή» λόγω της θεμελιώδους αξίας που κατέχει.

ακόμη, η αρχής της δοτής αρμοδιότητας⁶¹, η αρχή «του σεβασμού του συστήματος κατανομής αρμοδιοτήτων», η αρχή της πίστης ή, αλλιώς, της αφοσίωσης αλλά και η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στα κράτη – μέλη, ως έκφανση της αρχής της αλληλεγγύης.

Προχωρώντας στη δεύτερη κατηγορία των γενικών ενωσιακών αρχών, γίνεται λόγος για όσες αφορούν στην κατοχύρωση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ως κύρια έκφανση του Κράτους Δικαίου που διέπει την ενωσιακή έννομη τάξη.

Πρόκειται, επομένως, για αρχές οι οποίες κατά κύριο λόγο ενσωματώθηκαν στον ΧΘΔ (όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια) αλλά και κάποιες που δεν συμπεριλήφθηκαν στον Χάρτη και εμπίπτουν στη νόμιμη δράση των διοικητικών οργάνων (πχ. η αρχή της χρηστής διοίκησης, της αιτιολογίας των διοικητικών πράξεων, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου κλπ.).

Θεμέλιο λίθο των συγκεκριμένων αρχών συνέστησαν τόσο το συνταγματικό, όσο και το διοικητικό δίκαιο και, κυρίως, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)⁶² από τις διατάξεις των οποίων εμπνεύστηκε το Δικαστήριο της Ε.Ε., προκειμένου να επικυρώσει το θεσμικό περίβλημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Έχει εξακριβωθεί ότι στο κείμενο της Συνθήκης της Λισαβόνας, η έννοια της «αρχής» χρησιμοποιείται κατά κόρον⁶³, ιδίως σε συγκεκριμένες γλωσσικές αποδόσεις (όπως η αγγλική και η γαλλική). Το εν λόγω γεγονός αποδεικνύει τη θεμελιώδη αξία που αποδίδεται στον όρο από τον ενωσιακό νομοθέτη, εφόσον χάρη στις γενικές αρχές οριοθετείται η δράση και η αποφασιστική του αρμοδιότητα⁶⁴.

Ειδικότερα, με τη συγκεκριμένη πηγή πρωτογενούς δικαίου, γεννάται το δικαίωμα τόσο των ιδιωτών, όσο και των πολιτών των κρατών – μελών να εκκινήσουν τη δικαστική διαδικασία ελέγχου, σε περιπτώσεις παραβίασης των αρχών, μέσω των προσφυγών: ακυρωτικών ή προδικαστικών.

Ως εκ τούτου, η άσκηση του δικαιώματος της ακυρωτικής προσφυγής,

⁶¹ Τα κράτη – μέλη εκχωρούν ομόφωνα κάποιες από τα κυριαρχικά τους δικαιώματα στην Ε.Ε., η οποία καθίσταται πλέον η μοναδική αρμόδια για την λήψη των εν λόγω αποφάσεων.

⁶² Υπεγράφη το 1950 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και τέθηκε σε ισχύ τρία χρόνια αργότερα, προκειμένου να προστατεύσει νομικά τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Τυχόν παραβιάσεις της ΕΣΔΑ προσβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

⁶³ Στην αγγλική και γαλλική έκδοση της ιδρυτικής ενωσιακής συνθήκης, η λέξη «αρχή» εμφανίζεται 98 φορές συνολικά, ενώ στο ΧΘΔ εμφανίζεται 14.

⁶⁴ Βλ. Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», 2016, σελ. 47.

συνιστά νομική ασπίδα στα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών για Κράτος Δικαίου (αρχή νομιμότητας, αναλογικότητας, ισότητας, υποχρεωτικής αιτιολογίας, μη αναδρομικότητας, ασφάλειας δικαίου, δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, χρηστής διοίκησης, ένδικης προστασίας κλπ.).

Αντίστοιχα, η άσκηση του δικαιώματος της προδικαστικής προσφυγής προάγει την ορθολογική ερμηνεία των ενωσιακών διατάξεων πρωτογενούς και παράγωγου δικαίου (συναρτήσει της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας), τον περιορισμό του εθνικού νομοθέτη και, κάποιες φορές, τον οικονομικό περιορισμό του κράτους – μέλους.

Εν κατακλείδι, οι γενικές αρχές, παρά την νομική ισοδυναμία τους με τις υπόλοιπες πηγές του πρωτογενούς δικαίου, μπορούν να χαρακτηριστούν ως υπερκείμενες των συνθηκών που συνιστούν την ιδρυτική. Αυτό γιατί όλες οι διατάξεις των κειμένων της Λισαβόνας πρέπει πάντοτε να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των εν λόγω αρχών, προκειμένου να μην παραβιάζονται⁶⁵.

2.1.4 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ)⁶⁶

Τα πρώτα εγχειρήματα νομικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1970, σε μία προσπάθεια αποτύπωσης αυτών σε πίνακα.

Αφορμή για τα παραπάνω αποτέλεσε η απόρριψη από τα ανώτατα δικαστήρια των κρατών – μελών της Ένωσης της υπερκείμενης θέσης του ενωσιακού δικαίου, έναντι των εθνικών τους συνταγμάτων, με το επιχείρημα ότι δεν υφίσταται κάποιο σύνολο αγαθών που να χρήζει ομοιογενούς και καθολικής υπεροχής.

Ως εκ τούτου, το 1999 σχεδιάστηκε ο πρώτος πίνακας θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών (ο «Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», όπως ονομάστηκε), ο οποίος και αναγνωρίστηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας ως ένας καθαρά ερμηνευτικός / συμβουλευτικός κατάλογος, δίχως νομική ή δεσμευτική ισχύ.

Στη συνέχεια, ο ΧΘΔ προσαρτήθηκε στην – εν είδει συντάγματος – Συνθήκη που υπεγράφη το 2004, ενώ τρία χρόνια μετά (το 2007) επικυρώθηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας, μαζί με τον διακηρυκτικό του χαρακτήρα, και τέθηκε σε ισχύ το 2009.

Η ιδρυτική Συνθήκη αναγνώρισε στο Χάρτη νομική προσωπικότητα (άρα και

⁶⁵ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 61.

⁶⁶ Βλ. Του ίδιου, ό.π., «The legal ... Union», 2015, σελ. 59 – 70.

δεσμευτικότητα του περιεχομένου του), ενώ διακηρύσσεται ρητά στη ΣΕΕ ότι απολαύει νομικής ισοδυναμίας με τα κείμενα της Συνθήκης της Λισαβόνας, γεγονός που καθιστά πλέον επίσημα τον ΧΘΔ πηγή του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου.

Συνεπώς, το περιεχόμενο του Χάρτη συμβάλλει στην οριοθέτηση της κανονιστικής αρμοδιότητας του ενωσιακού νομοθέτη αλλά και της, εν γένει, δράσης των θεσμικών οργάνων της Ένωσης (και των κρατών – μελών). Τα εν λόγω δικαιώματα συνιστούν εγγυήσεις υπέρ των πολιτών και, κατ' επέκταση, τη δικλείδα ασφαλείας όλων, καθώς από αυτά απορρέουν και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις, δεσμεύοντας τα σύνολο της κοινωνίας των πολιτών, ανά τις γενεές⁶⁷.

Όπως αναλύθηκε εκτενώς στην προηγούμενη υποενότητα, πηγή έμπνευσης των διατάξεων του ΧΘΔ αποτέλεσαν οι γενικές αρχές που διέπουν την ενωσιακή έννομη τάξη, ενώ όσες από αυτές δεν περιέχονται στον Χάρτη⁶⁸ εξακολουθούν να αποτελούν το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης, με τη μορφή των προαναφερόμενων αρχών.

Εντούτοις, παρά την νομική ισοδυναμία του Χάρτη με τις υπόλοιπες πηγές του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, η θεσμική θέση του πρώτου εξαρτάται άμεσα και έντονα από τις δεύτερες και, κυρίως, από το κείμενο της ιδρυτικής Συνθήκης.

Ουκ ολίγες φορές έχει διαπιστωθεί το φαινόμενο να λαμβάνουν προτεραιότητα οι ελευθερίες οικονομικού χαρακτήρα που αναγνωρίζονται στους πολίτες, τοποθετώντας σε δεύτερη θέση τα δικαιώματα που εμπεριέχονται στον Χάρτη.

Για το λόγο αυτό, το Δικαστήριο της Ε.Ε. και οι εθνικοί νομοθέτες οφείλουν να προβαίνουν σε στάθμιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προβλέπονται (ή περιορίζονται) από τις πηγές του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, εν συνόλω.

2.2 Συγκριτική επισκόπηση ιδρυτικής συνθήκης και ευρωπαϊκού συντάγματος⁶⁹

Όπως αναλύθηκε προηγουμένως, η θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συντάγματος θεωρήθηκε από πολλούς ως αναπόφευκτο βήμα για την επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, γι' αυτό και επιχειρήθηκε. Μολονότι το εν λόγω εγχείρημα δεν

⁶⁷ Βλ. Ακριβοπούλου & Ανθόπουλος, «Εισαγωγή στο Δίκαιο και στους Συνταγματικούς Θεσμούς», 2015, σελ. 215.

⁶⁸ Ως τέτοιες εννοούνται «οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της μη αναδρομικότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης».

⁶⁹ Βλ. Craig P. – De Burca G., «The evolution of EU law», Oxford University Press, 2nd Edition, 2011, σελ. 73 – 75.

ευοδώθηκε, η προσδοκία παρέμεινε ενεργή μέχρι και σήμερα.

Πιο αναλυτικά, το 2001 προτάθηκε η ψήφιση συνταγματικής συνθήκης, η οποία επικυρώθηκε από 15 κράτη – μέλη και, τελικά, απορρίφθηκε λόγω εθνικών δημοψηφισμάτων της Γαλλίας και Ολλανδίας.

Ακολούθησε μια μακρά περίοδος περισυλλογής και ανασκόπησης, η οποία έληξε το 2007 με την θέσπιση και επικύρωση της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης (ή αλλιώς, Συνθήκη της Λισαβόνας), την οποία υπέγραψαν όλα τα κράτη – μέλη της Ένωσης, εν τέλει.

Το κείμενο του ευρωπαϊκού συντάγματος αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τη διαμόρφωση των κειμένων της ιδρυτικής συνθήκης, γι' αυτό και οι ομοιότητες μεταξύ τους είναι ποικίλες και απaráμιλλες. Μάλιστα, ορισμένες διατάξεις της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης έχουν μεταφερθεί αυτούσιες από την συνταγματική⁷⁰.

Ωστόσο, καθίσταται απολύτως σαφές ότι η Συνθήκη της Λισαβόνας δεν έχει συνταγματικό χαρακτήρα, σε καμία της έκφανση, καθώς πουθενά μέσα στα κείμενά της δεν αναφέρεται η λέξη «*σύνταγμα*», όπως επίσης δεν υπάρχει καμία απολύτως αναφορά (ή πρόβλεψη) για σημαία, έμβλημα ή ύμνο για την Ένωση⁷¹.

Στις διατάξεις της ιδρυτικής συνθήκης δεν αναγράφονται οι όροι «*νόμος*» ή «*νόμος – πλαίσιο*» όπως γινόταν στη συνταγματική, ενώ ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης μετονομάζεται σε «*ύπατο εκπρόσωπο της Ένωσης σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας*»⁷².

Ωστόσο, η πιο ουσιαστική διαφορά μεταξύ της ιδρυτικής και της συνταγματικής συνθήκης είναι το γεγονός ότι πουθενά μέσα στο κείμενο της πρώτης δεν αναφέρεται πως η Συνθήκη της Λισαβόνας υπερέχει μεταξύ των εθνικών συνταγμάτων των κρατών – μελών⁷³, απλώς συνάγεται από την νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε.⁷⁴.

Κοντολογίς, η Ε.Ε. προσιδιάζει σε ομοσπονδιακό κράτος, ωστόσο η απουσία

⁷⁰ Τέτοιες είναι, για παράδειγμα, οι διατάξεις που αφορούν στις διαδικασίες ψήφισης εντός του Συμβουλίου των Υπουργών, στην υποχρέωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να αναδείξει τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κλπ.

⁷¹ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 16.

⁷² Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 17.

⁷³ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 16.

⁷⁴ Η εν λόγω νομολογία ορίζει ότι το ενωσιακό δίκαιο δεν δύναται να τροποποιηθεί ή να καταργηθεί από το εθνικό δίκαιο ενός κράτους – μέλους, ενώ σε περίπτωση σύγκρουσης εθνικού και υπερεθνικού δικαίου επικρατεί αυτοδίκαια το δεύτερο.

ενιαίου (συμπαγούς) συντάγματος⁷⁵ και η ασάφεια υπεροχής αυτού, της προσδίδουν χαρακτηριστικά συννομοσπονδίας, τα οποία καταλήγουν στον χαρακτηρισμό της Ένωσης σε «υπερεθνικό οργανισμό»⁷⁶.

Η μοναδική μορφή κυριαρχίας που μπορεί να της αποδοθεί είναι η κανονιστική, ως «αυτόνομη και αυτοτελής κανονιστική οντότητα με τους δικούς της δικαιο-παραγωγικούς και δικαιοδοτικούς μηχανισμούς»⁷⁷.

2.3 Διάκριση πρωτογενούς δικαίου από το δευτερογενές / παράγωγο

2.3.1 Πηγές δευτερογενούς / παράγωγου δικαίου⁷⁸

Ως δευτερογενές (ή, αλλιώς, παράγωγο) δίκαιο της ΕΕ θεωρούνται όλες οι αποφάσεις των θεσμικών ενωσιακών οργάνων, οι οποίες κατηγοριοποιούνται – βάσει του αποδέκτη αλλά και του βαθμού δεσμευτικότητας – σε κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες⁷⁹:

i) Ο Κανονισμός έχει «άμεση, γενική, καθολική ισχύ» και δεσμεύει τα κράτη – μέλη, εν συνόλω, τόσο ως προς το περιεχόμενο, όσο και ως προς το αποτέλεσμα αλλά και τα μέσα επίτευξης. Το γεγονός αυτό σημαίνει πως ουδεμία διακριτική ευχέρεια δεν αναγνωρίζεται στα κράτη – μέλη.

Αντιθέτως, συνιστά νομική πράξη υποχρεωτικού χαρακτήρα, με αποδέκτες μη προσδιορισμένου και σαφούς αριθμού, ενώ απαγορεύεται η εναρμόνισή του στο εθνικό δίκαιο με πράξη ενσωμάτωσης⁸⁰ (δηλαδή με την έκδοση τυπικού νόμου ή πράξης κανονιστικού περιεχομένου⁸¹), διότι η ισχύς του κανονισμού γίνεται ενεργή σε συγκεκριμένο χρονική περίοδο⁸².

ii) Η Οδηγία συνιστά και αυτή νομική πράξη υποχρεωτικού χαρακτήρα, η απευθύνεται σε συγκεκριμένο και σαφώς προσδιορισμένο αριθμό αποδεκτών (πχ.

⁷⁵ Βλ. Craig P. – De Burca G., «The evolution of EU law», Oxford University Press, 2nd Edition, 2011, σελ. 133.

⁷⁶ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 35 – 37.

⁷⁷ Βλ. Μανιτάκης Α., «Εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η επιφύλαξη κυριαρχίας κατά το άρθρο 28 παρ. 2 και 3 Σ.», σε Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, Τεύχος 23, (σελ. 742 – 778), 2003, σελ. 747.

⁷⁸ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Πρωτογενές και Δευτερογενές ή Παράγωγο Δίκαιο της Ε.Ε.», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 10η – 23η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025).

⁷⁹ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 96.

⁸⁰ Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης : Γραφείο Διεθνών και Κοινοτικών Θεμάτων, 2013, σελ. 11, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/08/2025).

⁸¹ Ως τέτοιες λογίζονται τα προεδρικά διατάγματα, οι υπουργικές αποφάσεις, οι κοινές υπουργικές αποφάσεις και οι κανονιστικές πράξεις των διοικητικών οργάνων.

⁸² Την 20η ημέρα από τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε., εκτός κι αν το κείμενο του κανονισμού ορίζει διαφορετική ημερομηνία.

συγκεκριμένους πολίτες ή συγκεκριμένα κράτη – μέλη). Ο δεσμευτικός της χαρακτήρας αφορά μόνο στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα κι όχι στον τρόπο ή τα μέσα επίτευξης (για τα οποία, επομένως, καταλείπεται διακριτική ευχέρεια στους αποδέκτες).

Ωστόσο χρήζει ενσωμάτωσης⁸³ στο εθνικό δίκαιο των κρατών – μελών που απευθύνεται, εντός της προθεσμίας που προβλέπει η ίδια στο κείμενό της⁸⁴, προκειμένου να τεθεί σε ισχύ το περιεχόμενό της. Εάν η εναρμόνιση δεν γίνει εμπρόθεσμα από τον αποδέκτη, τότε προβλέπονται κυρώσεις.

iii) Η Απόφαση συνιστά, επίσης, νομική πράξη υποχρεωτικού χαρακτήρα και δεσμεύει τους αποδέκτες της για το περιεχόμενό της, εν συνόλω, ενώ διακρίνεται σε «*απευθυντέα*» και σε «*μη απευθυντέα*», αναλόγως αν ορίζει (ή όχι) συγκεκριμένους αποδέκτες⁸⁵.

Όπως και ο Κανονισμός, έτσι και η Απόφαση έχει άμεση ισχύ, γεγονός που καθιστά εντελώς πλεονάζουσα την ενσωμάτωσή της στην εθνική έννομη τάξη των αποδεκτών της. Τίθεται σε ισχύ από την ημέρα που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. ή από την ημερομηνία που κοινοποιείται σε εκείνον που δεσμεύει (αν ορίζεται ως εξής από την ίδια).

iv) Οι Συστάσεις και οι Γνώμες στερούνται τη δεσμευτική φύση των ανωτέρω πράξεων, συνεπώς οι έννομες συνέπειες που δύνανται να επιφέρουν είναι δυνητικές και έμμεσες.

Οι Συστάσεις συνιστούν νομικά κείμενα που εκδίδονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή το Συμβούλιο των Υπουργών, προκειμένου να προάγουν την υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς σε έναν τομέα δραστηριοποίησης.

Οι Γνώμες, αντιθέτως, συνιστούν πρωτοβουλία του αποδέκτη και διακρίνονται για τον συμβουλευτικό τους χαρακτήρα.

⁸³ Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία η οδηγία «*περιλαμβάνει διατάξεις σαφείς και ορισμένες*» οπότε η ενσωμάτωσή της στην εθνική έννομη τάξη του αποδέκτη δεν είναι απαραίτητη.

⁸⁴ Συνήθως ως καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης ορίζει τα δύο έτη.

⁸⁵ Ωστόσο, μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, δεν καθίσταται πλέον υποχρεωτικό να ορίζει αποδέκτη, γεγονός που ενισχύει τη γεωγραφική ή / και πληθυσμιακή της επιρροή.

	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ	Όλα τα κράτη μέλη, φυσικά και νομικά πρόσωπα	Άμεση ισχύς και δέσμευση σε όλα τα σημεία
ΟΔΗΓΙΑ	Όλα τα κράτη μέλη ή ορισμένα από αυτά	Δεσμευτική όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, άμεση ισχύς μόνο υπό ειδικές προϋποθέσεις
ΑΠΟΦΑΣΗ	Αόριστος αριθμός ατόμων. Όλα τα κράτη μέλη ή ορισμένα από αυτά, ορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα	Άμεση ισχύς και δεσμευτική σε όλα τα σημεία
ΣΥΣΤΑΣΗ	Όλα τα κράτη μέλη ή ορισμένα από αυτά, άλλα όργανα της ΕΕ, μεμονωμένα άτομα	Μη δεσμευτική
ΓΝΩΜΗ	Όλα τα κράτη μέλη ή ορισμένα από αυτά, άλλα όργανα της ΕΕ, αόριστος αριθμός αποδεκτών	Μη δεσμευτική

Σχήμα 2: Διάκριση των πηγών παράγωγου ενωσιακού δικαίου (Borchardt, 2011, σελ. 96).

2.3.2 Ιεραρχία μεταξύ των πηγών και των εννόμων τάξεων⁸⁶

Όπως αναλύθηκε στις προηγούμενες υποενότητες, οι πηγές του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου είναι, κατά κύριο λόγο, νομικά ισότιμες⁸⁷, ενώ στο δευτερογενές δίκαιο υπερέχουν οι νομικές πράξεις δεσμευτικού χαρακτήρα (Κανονισμοί, Οδηγίες και Αποφάσεις) λόγω της αυστηρής τους φύσης.

Στην εσωτερική ενωσιακή έννομη τάξη, το πρωτογενές δίκαιο ορίζεται ως ιεραρχικά ανώτερο από το δευτερογενές (ή, αλλιώς, παράγωγο), καθώς η ιδρυτική

⁸⁶ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 59η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/08/2025).

⁸⁷ Με εξαίρεση κάποιες γενικές αρχές που θεωρούνται «υπερκείμενες των Συνθηκών και μη αναθεωρήσιμες», όπως αναλύθηκε προηγουμένως.

Συνθήκη αποδέχεται ως λόγο άσκησης του δικαιώματος της ακυρωτικής προσφυγής οτιδήποτε έρχεται σε σύγκρουση με τις διατάξεις της ίδιας αλλά και με ό,τι τη συνοδεύει (παραρτήματα, πρωτόκολλα, ο ΧΘΔ κλπ.)⁸⁸. Ως εκ τούτου, το παράγωγο δίκαιο της Ε.Ε. θα πρέπει να τελεί σε απόλυτη ευθυγράμμιση και αρμονία με το πρωτογενές αυτής⁸⁹.

Όσον αφορά στη σχέση των πηγών του ενωσιακού δικαίου, εν συνόλω, με το εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους – μέλους, τότε δεν μπορούμε να πούμε ότι υφίσταται ιεραρχία αλλά, πιο έγκυρα, αλληλεξάρτηση. Συγκεκριμένα, το ενωσιακό δίκαιο διέπει την αυτόνομη έννομη τάξη της Ένωσης και στηρίζεται στον θεμελιώδη κανόνα της δοτής αρμοδιότητας από τα κράτη – μέλη⁹⁰.

Ο παραπάνω κανόνας, ωστόσο, παρότι νομιμοποιεί τις αποφάσεις της Ε.Ε., ταυτόχρονα οριοθετεί τη δράση της και την συναρτά άμεσα και απόλυτα με τη συνεργασία των κρατών – μελών της, ώστε καμία έννομη τάξη (εθνική ή υπερεθνική) να μην αλληλεπικαλύπτεται⁹¹.

Ως εκ τούτου, τα κράτη – μέλη οφείλουν να ευθυγραμμίζουν το θεσμικό τους πλαίσιο με τις επιταγές του πρωτογενούς αλλά και δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου, όπως και οι εθνικοί νομοθέτες να λαμβάνουν υπόψη τη βούληση του υπερεθνικού νομοθέτη αλλά και τις νομοθετικές πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

Αντίστοιχα, η Ένωση να λαμβάνει υπόψη της τις ιδιαιτερότητες όλων των μελών της και να επιδιώκει την αγαστή και καλή τη πίστη συνεργασία μαζί τους, αναγνωρίζοντας πως η σχέση τους εδραιώνεται στην αλληλοβοήθεια κι όχι στην ιεραρχική επιβολή⁹².

Στο εν λόγω πνεύμα, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει να απέχουν από την εφαρμογή διατάξεων με περιεχόμενο αντίθετο από τα κείμενα των ιδρυτικών συνθηκών της Ένωσης ή τις κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν τα θεσμικά της όργανα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (κανονισμοί, οδηγίες κλπ).

Τέλος, σε περίπτωση σύγκρουσης του ενωσιακού δικαίου με το εθνικό δίκαιο κάποιου κράτους – μέλους, παρότι δεν προβλέπεται ρητά σε καμία διάταξη του πρωτογενούς ή του δευτερογενούς δικαίου, συνήθως υπερισχύει εκείνο της Ε.Ε.,

⁸⁸ Βλ. Stephanou A., «The legal system of the European Union», 2015, σελ. 91.

⁸⁹ Βλ. Lenaerts K., «The autonomy of European Union Law», σε Associazione Italiana Studiosi di Diritto dell'Unione Europea, No. 1, (σελ. 2 – 11), 2019, σελ. 9.

⁹⁰ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 125 - 126.

⁹¹ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 127.

⁹² Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το αλφάβητο ... Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 127 – 129.

χάριν ομοιογενούς αντιμετώπισης ζητημάτων μεταξύ όλων των μελών⁹³.

Το παραπάνω, ωστόσο, συνιστά μέχρι και σήμερα ένα από τα μεγαλύτερα αγκάθια μεταξύ της Ένωσης και των κρατών – μελών της, παραχωρώντας μονίμως γόνιμο έδαφος σε έριδες συνταγματικής πρακτικής ανάμεσα στις δύο έννομες τάξεις⁹⁴.

Μέρος Γ': Το σύγχρονο οικοδόμημα της Ε.Ε.

3.1 Διοικητική διάρθρωση και αρμοδιότητες⁹⁵

Όπως προαναφέρθηκε, μολονότι εμπεριέχονται στοιχεία ομοσπονδιακού κράτους, συνομοσπονδίας κρατών αλλά και διεθνούς οργανισμού, η Ένωση χαρακτηρίζεται σήμερα ως ένα ιδιαίτερο οικοδόμημα διακρατικής συνεργασίας, το οποίο διαρκώς αλλάζει μορφή και επικαιροποιείται.

Πρόκειται, επομένως, για ένα «*σύστημα εν τω γίνεσθαι*» ή, αλλιώς, έναν οργανισμό υπερεθνικού χαρακτήρα, ο οποίος διακρίνεται από θεσμική δομή που συναρτάται της οικονομικό-πολιτικό-κοινωνικής πραγματικότητας στην ευρωπαϊκή ήπειρο αλλά και των παγκόσμιων τεκταινόμενων.

Πέραν τούτων, η Ε.Ε. στηρίζεται και λειτουργεί με τη δική της έννομη τάξη, που διαφέρει από τις εθνικές των κρατών – μελών της. Η δράση της διέπεται από εξέχουσας σημασίας αρχές, εκείνες της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της εγγύτητας. Ωστόσο, οι αρχές της εταιρικής σχέσης, της συμμετοχής, της αλληλεγγύης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης κλπ. είναι όχι απλά παρούσες αλλά και αναπόσπαστο κομμάτι της ενωσιακής λειτουργίας⁹⁶.

Ως έχουσα νομική προσωπικότητα, επίσης, η Ε.Ε. αποτελείται από τα δικά της θεσμικά όργανα (για τα οποία θα γίνει λόγος στην επόμενη υποενότητα) και διαχειρίζεται τις υποθέσεις που άπτονται των αρμοδιοτήτων της, βάσει του κανόνα της δοτής αρμοδιότητας από τα μέλη της.

Οι αρμοδιότητες που τις έχουν εκχωρηθεί είναι οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα και, ανάλογα τον βαθμό της αποφασιστικής της αρμοδιότητας, διακρίνονται σε αποκλειστικές, συντρέχουσες (ή από κοινού αρμοδιότητες) και

⁹³ Βλ. Borchardt D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 2011, σελ. 131 - 132.

⁹⁴ Βλ. Παπαδοπούλου Λ., «Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο: Το ζήτημα της “υπεροχής”», 2009, σελ. 61 – 62.

⁹⁵ Βλ. ό.π., Borchardt D., «Το αλφάβητο ... Ένωσης», 2011, σελ. 35 – 42.

⁹⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση: Επιτροπή των Περιφερειών, «Λευκή βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών», 2009, σελ. 8, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

συμπληρωματικές⁹⁷.

Οι αποκλειστικές⁹⁸ εμπίπτουν στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων μονάχα της Ένωσης, ενώ οποιαδήποτε παρέμβαση από τα κράτη – μέλη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων απαγορεύεται, εκτός κι αν κάτι τέτοιο προβλέπεται ρητά από το καθ' ύλην αρμόδιο ενωσιακό όργανο⁹⁹.

Οι συντρέχουσες (ή από κοινού)¹⁰⁰ αποτελούν αρμοδιότητες που μοιράζεται η Ένωση με τα κράτη – μέλη της και παρεμβαίνει μονάχα όταν κρίνεται απαραίτητο (δηλαδή όταν τα μέλη χρειάζονται βοήθεια σε ένα ζήτημα ή όταν η αντιμετώπιση πρέπει να γίνει ομοιόμορφα και καθολικά)¹⁰¹.

Οι συμπληρωματικές¹⁰² αρμοδιότητες είναι εκείνες για τις οποίες η Ένωση δεν έχει καμία δικαιοδοσία στη λήψη αποφάσεων, καθώς τα πλέον αρμόδια είναι τα κράτη – μέλη. Συνεπώς, ο ρόλος της είναι καθαρά υποστηρικτικός (κατά κύριο λόγο, δημοσιονομικής φύσεως) κι όχι παρεμβατικός¹⁰³.

Πέραν των παραπάνω, η Ε.Ε. έχει και αρμοδιότητες που δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω τρεις κατηγορίες, λόγω της ιδιάζουσας φύσης τους, και πρόκειται για την **«κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας»**, καθώς και τον **«συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης»**, ενώ τέλος κατέχει

⁹⁷ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 40η – 43η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

⁹⁸ Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ε.Ε. είναι συγκεκριμένες και πρόκειται για τις παρακάτω: «1) τελωνειακή ένωση, 2) θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι απαραίτητοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, 3) νομισματική πολιτική για τα κράτη – μέλη που έχουν νόμισμα το ευρώ, 4) διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας, στο πλαίσιο της αλιευτικής πολιτικής 5) κοινή εμπορική πολιτική».

⁹⁹ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 40η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

¹⁰⁰ Οι συντρέχουσες αρμοδιότητες της Ε.Ε. αφορούν σε συγκεκριμένους τομείς και πρόκειται για τους παρακάτω: «εσωτερική αγορά, κοινωνική πολιτική, οικονομική – κοινωνική και εδαφική συνοχή, γεωργία και αλιεία (με εξαίρεση τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων), περιβάλλον, προστασία των καταναλωτών, μεταφορές, διευρωπαϊκά δίκτυα, ενέργεια, ΧΕΑΔ, κοινές προκλήσεις ασφάλειας στον τομέα της δημόσιας υγείας, έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, πολιτική του διαστήματος, συνεργασία για την ανάπτυξη».

¹⁰¹ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 41η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

¹⁰² Οι συμπληρωματικές αρμοδιότητες της Ε.Ε. είναι συγκεκριμένες και πρόκειται για τους παρακάτω τομείς: «προστασία και βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, βιομηχανία, πολιτισμός, τουρισμός, εκπαίδευση, νεολαία, αθλητισμός, επαγγελματική κατάρτιση, πολιτική προστασία, διοικητική συνεργασία».

¹⁰³ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 42η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

αποκλειστική αρμοδιότητα στην επικύρωση διεθνών συμφωνιών, όπου καθίσταται απαραίτητη¹⁰⁴.

3.2 Κύρια θεσμικά όργανα¹⁰⁵

Τα όργανα της Ε.Ε. που κατέχουν εξέχοντα ρόλο, καθώς οι αποφάσεις τους συνιστούν το δευτερογενές (ή παράγωγο ενωσιακό δίκαιο), είναι 8 στο σύνολο και πρόκειται για τα παρακάτω:

1) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο συνίσταται από τους «*Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων*»¹⁰⁶ των 27 κρατών που συναποτελούν την Ένωση, τον Πρόεδρο του Συμβουλίου αλλά και εκείνον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (δίχως να αναγνωρίζεται δικαίωμα ψήφου στους δύο τελευταίους).

Οι συνεδριάσεις του εν λόγω οργάνου ονομάζονται «*Σύνοδοι Κορυφής*» και λαμβάνουν χώρα 2 – 4 φορές ετησίως. Συνιστά το ανώτατο όργανο της Ένωσης επιφορτισμένο με την αρμοδιότητα χάραξης της συλλογικής πολιτικής, συνεπώς ο ρόλος του κρίνεται καθαρά καθοδηγητικός.

2) Το Συμβούλιο (των Υπουργών) ή αλλιώς Συμβούλιο της Ε.Ε., απαρτίζεται από έναν Υπουργό ανά κράτος – μέλος της Ένωσης, έκαστος με δικαίωμα ψήφου, ενώ οι συνεδριάσεις του αφορούν σε συγκεκριμένο τομέα κάθε φορά (πχ. περιβάλλον).

Η προεδρία του οργάνου ασκείται ανά εξάμηνο από κάθε κράτος – μέλος, εκ περιτροπής, και η εξουσία του είναι κατά κύριο λόγο δημοσιονομικής φύσεως¹⁰⁷. Αποτελεί το ένα από τα δύο ενωσιακά όργανα της νομοθετικής εξουσίας (είναι συν-νομοθέτης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

3) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνιστά το μοναδικό ευρωπαϊκό όργανο με λαϊκή νομιμοποίηση, καθώς τα μέλη του (οι ευρωβουλευτές) αναδεικνύονται με «*άμεση, καθολική, ελεύθερη, μυστική ψηφοφορία*», 5ετούς θητείας¹⁰⁸. Ο αριθμός των

¹⁰⁴ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 43η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

¹⁰⁵ Βλ. των ίδιων, ό.π., «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 22η – 37η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025).

¹⁰⁶ Ενοούνται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ή ο Πρωθυπουργός κάθε κράτους.

¹⁰⁷ Είναι αρμόδιο για τον καθορισμό των ενωσιακών πόρων αλλά και τη σύνταξη του σχεδίου του Προϋπολογισμού, ακολουθώντας το προσχέδιο που έχει ήδη προσκομιστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹⁰⁸ Δεν προβλέπεται, βάσει νόμου, ενιαία εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη των ευρωβουλευτών γιατί κάθε κράτος ακολουθεί ό,τι προβλέπει η εθνική του νομοθεσία.

μελών ανέρχεται μέχρι τους 751 και είναι αναλογικής φύσεως (βάσει πληθυσμού)¹⁰⁹. Πρόκειται για το δεύτερο όργανο της νομοθετικής εξουσίας – σε ενωσιακό επίπεδο – και τον συν-νομοθέτη με το Συμβούλιο. Δίνει ψήφο εμπιστοσύνης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διορίζει τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή και εγκρίνει τις διεθνείς συμφωνίες αλλά και τις προσχωρήσεις νέων μελών.

4) Την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που αποτελείται από έναν Επίτροπο ανά κράτος (με ξεχωριστό χαρτοφυλάκιο έκαστος), 5ετούς θητείας, αλλά και τον Πρόεδρό της. Συνιστά το κατεξοχήν όργανο της εκτελεστικής λειτουργίας, σε ενωσιακό επίπεδο αλλά και τον πρωτεύοντα εκφραστή των συλλογικών συμφερόντων της Ένωσης.

Καταλείπεται υπέρ της η νομοθετική πρωτοβουλία¹¹⁰, ενώ είναι το κυρίως αρμόδιο όργανο για την έκδοση κανονιστικών πράξεων και τον έλεγχο εφαρμογής των ενωσιακών πολιτικών γι' αυτό και θεωρείται *«θεματοφύλακας των Συνθηκών»*.

5) Το Δικαστήριο της Ε.Ε. (ΔΕΕ) αποτελείται από έναν δικαστή ανά κράτος – μέλος και 11 γενικούς εισαγγελείς, δετούς θητείας. Συνιστά τη δικαστική λειτουργία της Ε.Ε. και εγγυάται την προστασία του κράτους δικαίου και της δημοκρατικής έκφανσης της Ένωσης. Θεωρείται, μάλιστα, *«οιονεί νομοθετικό όργανο»*.

6) Το Γενικό Δικαστήριο συνίσταται από δύο δικαστές ανά κράτος – μέλος, δετούς θητείας, δίχως εισαγγελείς. Πρόκειται για πρωτοβάθμιο δικαστήριο, με υπερκείμενο το προαναφερόμενο ΔΕΕ.

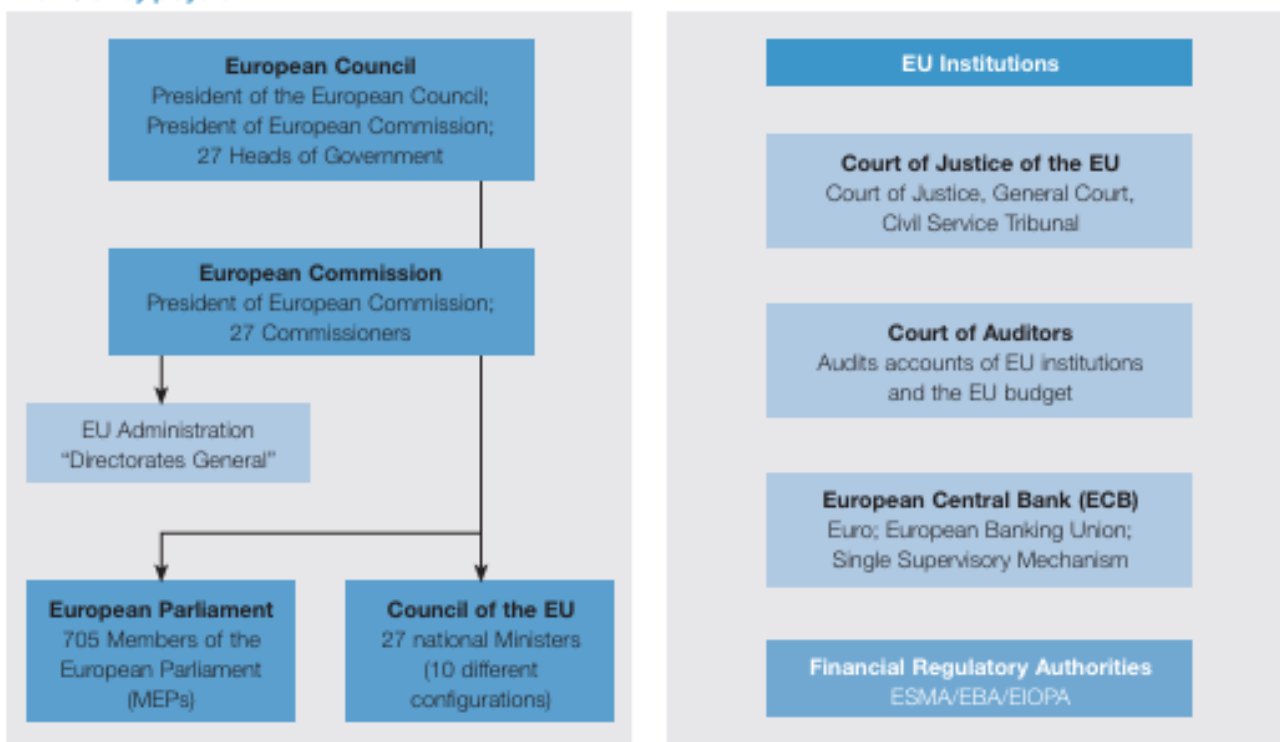
7) Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ) αποτελείται από ένα μέλος ανά κράτος, δετούς θητείας, και είναι το κατεξοχήν αρμόδιο ελεγκτικό όργανο ορθολογικής εκτέλεσης του ενωσιακού προϋπολογισμού. Δεν υπάγεται στη δικαστική εξουσία της Ένωσης αλλά πρόκειται για εξωτερικό όργανο.

8) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) αποτελεί την κύρια τράπεζα όλων των κρατών – μελών της Ευρωζώνης και είναι το πλέον αρμόδιο όργανο για τον σχεδιασμό της νομισματικής πολιτικής αλλά και τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

¹⁰⁹ Η χώρα μας συνιστά μια ενιαία εκλογική περιφέρεια και μπορεί να αναδείξει μέχρι 21 μέλη.

¹¹⁰ Είναι αρμόδια να υποβάλει προτάσεις για νομοθετικές πράξεις και να ξεκινάει τη νομοθετική διαδικασία εντός της Ένωσης.

The EU's key players

Σχήμα 3: Τα κύρια θεσμικά όργανα της Ε.Ε. (Clifford, 2020, σελ. 6).

3.3 Νομοθετική διαδικασία¹¹¹

Η διαδικασία παραγωγής νομοθετικών πράξεων στην Ε.Ε. έχει την αφετηρία της στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς ως η έχουσα τη νομοθετική πρωτοβουλία, υποβάλλει πρόταση νομοθετικής πράξης στα δύο όργανα της νομοθετικής λειτουργίας: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών ή της Ε.Ε. (εφεξής, Συμβούλιο).

Στην «*πρώτη ανάγνωση*» το ΕΚ τοποθετείται επί της πρότασης, την οποία αποστέλλει στο Συμβούλιο κι αν εκείνο είναι σύμφωνο τότε πραγματοποιείται η έκδοση της εν λόγω πράξης. Ωστόσο, εάν το Συμβούλιο δεν είναι σύμφωνο, τότε τοποθετείται αντίστοιχα επί της προτάσεως και τη μεταβιβάζει εκ νέου στο ΕΚ, μαζί με τις τροποποιήσεις, αιτιολογώντας τη σχετική απόρριψη και ενημερώνοντας παράλληλα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹¹¹ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Συνήθης και Ειδική Νομοθετική Διαδικασία», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 2η – 13η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025) και βλ. επίσης Παπαγιάννης Δ., «Ευρωπαϊκό Δίκαιο», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 5η έκδοση, 2016, σελ. 265.

Ως εκ τούτου, στη «*δεύτερη ανάγνωση*», το ΕΚ¹¹² είτε: **1)** αποδέχεται την τοποθέτηση του Συμβουλίου, κατά το προηγούμενο στάδιο ανάγνωσης, οπότε και εκδίδεται η νομοθετική πράξη, **2)** απορρίπτει την προηγούμενη τοποθέτηση του Συμβουλίου, οπότε και η εν λόγω πράξη δεν προχωράει σε έκδοση, **3)** τοποθετείται εκ νέου επί των τροποποιήσεων του Συμβουλίου, κατά την προηγούμενη ανάγνωση, και μεταβιβάζει το κείμενο πίσω σε αυτό, ενημερώνοντας σχετικά και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στο σημείο αυτό¹¹³, το Συμβούλιο αντίστοιχα είτε αποδέχεται τη θέση του ΕΚ, είτε την απορρίπτει οριστικώς, είτε προσθέτει τροποποιήσεις, οπότε και συστήνεται η «*Επιτροπή Συνδιαλλαγής*»¹¹⁴ προκειμένου να εγκρίνει ή να απορρίψει οριστικά τις παραπάνω τροποποιήσεις και, κατ' επέκταση, την έκδοση της εν λόγω πράξης.

Σε περίπτωση ψήφισης του τελικού σχεδίου από την προαναφερόμενη επιτροπή, τότε προχωράμε στο στάδιο της «*τρίτης ανάγνωσης*», κατά το οποίο οι συν-νομοθέτες οφείλουν εντός 6 εβδομάδων να εκδώσουν την νομοθετική πράξη, προκειμένου να τεθεί σε ισχύ.

Η ανωτέρω αναλυθείσα διαδικασία είναι γνωστή κι ως «*συνήθης νομοθετική διαδικασία*» και ακολουθείται πάντα για την έκδοση νομοθετικών πράξεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκτός κι αν προβλέπεται διαφορετική διαδικασία (εν προκειμένω, η ειδική νομοθετική)¹¹⁵.

¹¹² Εντός χρονικού διαστήματος 3 μηνών, από την παρέλευση της πρώτης ανάγνωσης.

¹¹³ Εντός χρονικού διαστήματος 3 μηνών, από την παρέλευση της δεύτερης ανάγνωσης.

¹¹⁴ Συνίσταται από όλα τα μέλη του Συμβουλίου (ή αντιπροσώπους αυτών) και ίσο αριθμό μελών του ΕΚ, με σκοπό να αποφανθούν με ειδική πλειοψηφία για την έκδοση ή μη της νομοθετικής πράξης, σε χρονικό διάστημα 6 εβδομάδων από τη σύστασή της. Στις διαδικασίες της εν λόγω επιτροπής δύναται να συμμετέχει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹¹⁵ Με την ειδική νομοθετική διαδικασία, όταν προβλέπεται από το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε., οι νομοθετικές πράξεις δύνανται να εκδίδονται όχι από κοινού του ΕΚ και του Συμβουλίου αλλά, αντιθέτως, από απόφαση του πρώτου συν-νομοθέτη με τη συμμετοχή του δεύτερου ή τούμπαλιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Η πολιτική για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή στην Ε.Ε.

Μέρος Α': Εισαγωγική προσέγγιση της πολιτικής συνοχής

1.1 Εννοιολογική περιγραφή και νομική βάση¹¹⁶

Ως «πολιτική για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» περιγράφεται η συλλογική και οργανωμένη δράση όλων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση του περιφερειακού επιπέδου των κρατών – μελών της και, γι' αυτό, ονομάζεται αλλιώς «περιφερειακή πολιτική» της Ε.Ε.¹¹⁷.

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μια καθαρά επενδυτική ενωσιακή πολιτική αναπτυξιακής φύσεως, καθώς και μια από τις βασικότερες στρατηγικές πολιτικές της Ε.Ε.¹¹⁸. Ανώτερος στόχος είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, εν γένει, σε κάθε κράτος – μέλος, γεγονός που προσδοκάται να επιτευχθεί μέσω τριών εκφάνσεων: **α)** της οικονομικής ενίσχυσης των περιφερειακών και τοπικών τους αρχών (*οικονομική συνοχή*), **β)** της κοινωνικής στήριξης για την υλοποίηση του ευ ζην των πολιτών (*κοινωνική συνοχή*) και **γ)** της διασύνδεσης των κρατών – μελών (*εδαφική συνοχή*).

Ως εκ τούτου, η Ε.Ε. αναδιανέμει τους ενωσιακούς πόρους, κατά την έναρξη κάθε νέου κύκλου πολιτικής συνοχής, προκειμένου να επιτευχθούν όσες δράσεις έχει ιεραρχήσει η Ένωση στην αναπτυξιακή της ατζέντα και, τελικά, να γεφυρωθούν οι αναπτυξιακές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών – μελών της, αποκαθιστώντας την ομοιογένεια στην ευδαιμονία¹¹⁹.

Εντούτοις, η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη δίνει περισσότερη σημασία στην

¹¹⁶ Βλ. Καρδίμη Β., «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε.: η εξέλιξη από τις διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας στις διατάξεις των Κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018, σελ. 1 – 2, στο <https://www.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹¹⁷ Κατ' άλλους, οι έννοιες της «πολιτικής συνοχής» και της «περιφερειακής πολιτικής» αν και παρεμφερείς δεν θεωρούνται ταυτόσημες, καθώς το περιεχόμενό τους συνιστά την ειδοποιό διαφορά μεταξύ τους. Συνεπώς, έχει εκφραστεί η άποψη ότι η «πολιτική συνοχής» περιγράφει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, μέσω των ενωσιακών χρηματοδοτήσεων, ενώ η «περιφερειακή πολιτική» συμπεριλαμβάνει όλη τη διαδικασία και με τα μέσα πραγμάτωσης του προαναφερθέντος επιδιωκόμενου αποτελέσματος.

¹¹⁸ Βλ. Τζαχρίστα Ν. Σ., «Ευρωπαϊκή Ένωση και Πολιτική Συνοχής (Cohesion) από την Ίδρυσή της. Επιτυχία και Αποτελεσματικότητα», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2024, σελ. 16, στο <https://dspace.lib.uom.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹¹⁹ Εκτιμάται ότι οι οικονομικοί πόροι που διατίθενται για την υλοποίηση της πολιτικής συνοχής ανέρχονται, περίπου, στο 1/3 του συνολικού προϋπολογισμού της Ε.Ε.

οικονομική διάσταση της συγκεκριμένης πολιτικής (με στόχο την απαλοιφή των κρίσιμων οικονομικών διαφορών μεταξύ των κρατών – μελών), ενώ παράλληλα προσδίδει μια ασάφεια αλλά και γενίκευση στο περιεχόμενο των άλλων δύο διαστάσεων, δηλαδή της κοινωνικής και της εδαφικής συνοχής¹²⁰.

Και καθότι ο θεμελιώδης λίθος της εν λόγω πολιτικής είναι η εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των ποικίλων εθνικών βιοτικών επιπέδων, οι οικονομικοί πόροι που συγκεντρώνεται στο συγκεκριμένο πλαίσιο ενωσιακής στρατηγικής μοιράζονται στα κράτη – μέλη όχι ισόποσα αλλά βάσει των αναγκών του καθενός από αυτά αλλά και το επίπεδο ανάπτυξης στο οποίο κατατάσσονται¹²¹.

Συνεπώς, τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη – μέλη διεκδικούν μεγαλύτερο ποσό χρηματοδότησης από την Ε.Ε., ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των πολιτών τους μακροπρόθεσμα, με δράσεις που αφορούν στο περιβάλλον, στην εκπαίδευση, στην απασχόληση κλπ.

Κρίσιμο είναι να ξεκαθαριστεί, εν προκειμένω, ότι οι οικονομικοί πόροι που διατίθενται στα μέλη της Ε.Ε. (για τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου αλλά και την ελάττωση της καθυστερημένης αναπτυξιακής διαδικασίας των περιοχών που μειονεκτούν λόγω γεωγραφικής θέσης ή ΑΕΠ)¹²², συνιστούν προϊόντα χρηματοδότησης κυρίως από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), για τα οποία θα γίνει λόγος σε επόμενη υποενότητα.

Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. κατοχυρώνεται θεσμικά στη Συνθήκη της Λισαβόνας και συγκεκριμένα στα άρθρα 174 – 178 της ΣΛΕΕ¹²³, και συνιστά μια κυκλική διαδικασία λήψης αποφάσεων που επιμερίζεται σε *τρία* μέρη¹²⁴:

α) κατά το **πρώτο μέρος**, το Συμβούλιο καταλήγει στα μέτρα δημοσιονομικής φύσεως που θα αξιοποιηθούν, αφού τα συναρτήσει με τους στόχους της συγκεκριμένης ενωσιακής πολιτικής, στο πλαίσιο της διαδικασίας του Πολυετούς Δημοσιονομικού Προγραμματισμού.

¹²⁰ Βλ. Ανδρέου Γ., «Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, (σελ. 49–76), 2019, σελ. 53, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹²¹ Συνεπώς, το κριτήριο εν προκειμένω είναι «η συνολική αποτελεσματικότητα της οικονομίας (της Ένωσης) κι όχι η ισότητα», βλ. σχετικά Πετράκος Γ. – Ψυχάρης Γ., «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», εκδ. Κριτική, 2^η έκδοση, 2016, σελ. 203.

¹²² Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Η συμβολή των Ε.Δ.Ε.Τ. της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027 στη Μεταρρύθμιση του Δημοσίου Τομέα», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 4, σελ. 147 – 166, Οκτώβριος 2023, σελ. 151, στο <https://ddd-pubadmin.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹²³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹²⁴ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. ... λιγότεροι πόροι», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, (σελ. 49–76), 2019, σελ. 54, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

β) κατά το **δεύτερο μέρος**, δημιουργούνται οι σχετικοί Κανονισμοί από την Ε.Ε., ως θεσμικό περίβλημα της πολιτικής συνοχής. Συνεπώς, αποσαφηνίζονται και αποκτούν ισχύ οι προτεραιότητες, οι μηχανισμοί αλλά και οι οικονομικοί πόροι που έχουν αφορούν στον κάθε στόχο της Ένωσης.

γ) κατά το **τρίτο μέρος**, οι ανωτέρω αναφερθείσες και νομικά κατοχυρωμένες υποχρεώσεις και ενωσιακές στρατηγικές παίρνουν σάρκα και οστά με τη μορφή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων¹²⁵.

1.2 Στοχοθεσία & σύνδεση με θεμελιώδεις ενωσιακές αρχές¹²⁶

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι κυριότεροι στόχοι της πολιτικής συνοχής – και τελικά – ο θεμέλιος λίθος της είναι η συνεργασία όλων των κρατών – μελών της Ε.Ε. στον οικονομικό, κοινωνικό αλλά και εδαφικό τομέα.

Στο επίκεντρο της εν λόγω συλλογικής δράσης τίθενται, όπως είναι λογικό, οι περιοχές που χρήζουν άμεσης οικονομικής στήριξης και συγκεκριμένα: **α)** οι **αγροτικές περιοχές**, **β)** οι περιοχές **υπό το καθεστώς της βιομηχανικής μετάβασης** και **γ)** όσες περιοχές **έρχονται αντιμέτωπες με σοβαρά ζητήματα μόνιμης ή δημογραφικής φύσεως**.

Ως εκ τούτου, για τη γεφύρωση των ανισοτήτων μεταξύ των πολυάριθμων περιοχών εντός της Ένωσης, τον κυρίαρχο και βασικότερο ρόλο καταλαμβάνουν τα ΕΔΕΤ, καθένα εκ των οποίων συντελεί στην πραγμάτωση ενός στόχου από όσους έχουν ιεραρχηθεί, και πρόκειται να αναλυθούν σε επόμενη υποενότητα.

Από την καταπολέμηση της ανεργίας και των κοινωνικών ανισοτήτων, μέχρι την προστασία του περιβάλλοντος, τη βιώσιμη ενέργεια αλλά και την οικονομική ευημερία των πολιτών, η πολιτική συνοχής βρίσκεται στο επίκεντρο της Ένωσης καθώς «οι μεγάλες αναπτυξιακές διαφορές είναι ανεπίτρεπτες σε μια “κοινότητα”»¹²⁷.

Φυσικά, καθίσταται σαφές ότι η επίτευξη των ανωτέρω προϋποθέτει την ευθυγράμμιση της πολιτικής συνοχής με τις βασικότερες αρχές που διέπουν την έννομη τάξη της Ε.Ε.¹²⁸. Ως τέτοιες νοούνται, μεταξύ άλλων, η αρχή της

¹²⁵ Μέχρι σήμερα έχουν υλοποιηθεί έξι τέτοια προγράμματα (ανεξαρτήτως θεσμικού πλαισίου, ονομασίας ή μορφής) και διανύουμε το έβδομο: **1988-1992, 1993-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020, 2021-2027**.

¹²⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025).

¹²⁷ Βλ. Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική», εκδ. Παπαζήση, 15^η ενημερωμένη έκδοση, 2015, σελ. 232.

¹²⁸ Βλ. European Union: Access to European Union Law, 2025, στο <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

επικουρικότητας¹²⁹, της εγγύτητας¹³⁰, της αναλογικότητας¹³¹ αλλά και της αλληλεγγύης¹³², οι οποίες συνιστούν το σημείο αναφοράς για κάθε ενωσιακή δράση, με απώτερο σκοπό τελικά την ενδυνάμωση όλων των επιπέδων διοίκησης των κρατών – μελών.

1.3 Ιστορική αναδρομή & διαχρονική εξέλιξη¹³³

Η γέννηση της πολιτικής συνοχής χρονολογείται σχεδόν από την απαρχή της Ε.Ε., καθώς αναφορά σε αυτή (με την πρώιμη μορφή της) συναντάμε για πρώτη φορά στη Συνθήκη της Ρώμης (1957), με την οποία ιδρύθηκε η «*Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων*».

Εκείνη την περίοδο, η οικονομική συνεργασία μεταξύ των 6 ιδρυτικών μελών (βλ. κεφάλαιο 2^ο) ταλανίστηκε από προκλήσεις που έφεραν στην επιφάνεια οι ανισότητες (εδαφικής αλλά και δημογραφικής φύσεως) μεταξύ των 6 κρατών και απειλούσαν έμπρακτα την υλοποίηση του οράματος της Ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Προκειμένου να τεθούν τα θεμέλια για την αντιμετώπιση των παραπάνω δυσχερειών, θεσπίστηκαν δύο ταμεία: α) Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** και β) το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού)**, ώστε να συγκεντρωθούν οι κατάλληλοι οικονομικοί πόροι¹³⁴.

Παράλληλα, το 1968 δημιουργήθηκε η «*Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής*» στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ μόλις λίγα χρόνια αργότερα – και συγκεκριμένα το 1975 – ιδρύθηκε το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**.

Μετά την ολοκλήρωση της Μεσογειακής Διεύρυνσης (βλ. κεφάλαιο 2^ο), ειδικότερα το 1988, πραγματοποιήθηκε μια ενοποίηση των ανωτέρω αναφερόμενων

¹²⁹ Η Ένωση δραστηριοποιείται σε θέματα που δεν άπτονται της αποκλειστικής της αρμοδιότητας μονάχα αν ένα ζήτημα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ομοιογένεια, σε υπερεθνικό επίπεδο διοίκησης. Συνίσταται στην αρχή της εγγύτητας και της αναλογικότητας.

¹³⁰ Η λήψη των αποφάσεων διενεργείται σε όποιο από τα επίπεδα διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό) βρίσκεται πιο κοντά στον πολίτη.

¹³¹ Οι αποφάσεις της Ε.Ε. και τα μέτρα αντιμετώπισης που επιλέγει για ένα ζήτημα πρέπει να συνοφάνονται τους επιδιωκόμενους στόχους και τις υφιστάμενες συνθήκες.

¹³² Στις υποχρεώσεις των κρατών – μελών της Ένωσης υπάγεται και η συσπείρωσή τους σε σοβαρά ζητήματα, που χαρακτηρίζονται ως «*θέματα κοινού ενδιαφέροντος*», ώστε να αντιμετωπιστούν συλλογικά (Κολύβα, n.d., σ. 11).

¹³³ Βλ. European Commission: History of the policy, 2025, στο <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

¹³⁴ Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

διαρθρωτικών ταμείων, προκειμένου να ενσωματωθούν ομαλά τα νέα κράτη – μέλη, και τίθενται τα θεμέλια της πολιτικής συνοχής με την αρχική της μορφή και σημεία – κλειδιά.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1994), ιδρύθηκε ένα ακόμα ταμείο – το **Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)** – αλλά και η Επιτροπή των Περιφερειών, ενώ εισήχθη για πρώτη φορά η έννοια της αρχής της επικουρικότητας.

Την πενταετία που ακολούθησε (1994 – 1999) οι οικονομικοί πόροι των υφιστάμενων ΕΔΕΤ διπλασιάστηκαν και έφτασαν να ανέρχονται περίπου στο 1/3 του συνολικού προϋπολογισμού της Ε.Ε., γεγονός που εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα.

Προτού γίνει λόγος για την επόμενη χιλιετία (2000), είναι κρίσιμο να καταστεί σαφές ότι, χάρη στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), η μέχρι τότε πολιτική συνοχής ήταν διττής φύσεως: οικονομική και κοινωνική¹³⁵.

Ωστόσο, με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2008), η εν λόγω πολιτική απέκτησε και μια τρίτη έκφανση: εκείνη της εδαφικής συνοχής. Συνεπώς, η μορφοποίηση των προτεραιοτήτων της Ένωσης κατέστη εύλογη και αναγκαία.

Στο σημείο αυτό, θεμιτό είναι να αναφερθεί και μια πληροφορία δημοσιονομικού χαρακτήρα, μολοντί τέτοιου είδους περιεχόμενο θα αναλυθεί στην αμέσως παρακάτω υποενότητα.

Ανά τις δεκαετίες, η Ε.Ε. τροποποιούσε τα θεσμικά της πλαίσια για την κάλυψη των ιδιαίτερων κοινωνικό – οικονομικών της αναγκών (με την ίδρυση ταμείων, επιτροπών κλπ.), παράλληλα όμως μετερχόταν διαφορετικά μοτίβα για την υλοποίηση της πολιτικής συνοχής, μέχρι να καταλήξουμε στο σήμερα.

Ως εκ τούτου, και συναρτήσει των παραπάνω, το 1985 τέθηκαν σε εφαρμογή τα «**Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ)**» που αφορούσαν στις χώρες Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Νότια Γαλλία και οι πόροι τους προέρχονταν τόσο από τα ΕΔΕΤ, όσο και από τον (τότε) κοινοτικό προϋπολογισμό¹³⁶.

Τα ΜΟΠ έδωσαν, έπειτα, τη σκυτάλη στα «**Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ)**»¹³⁷, τα οποία υλοποιήθηκαν σε τρεις περιόδους, διαδοχικά: **α)** 1988 – 1992, **β)**

¹³⁵ Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

¹³⁶ Βλ. Καρδίμη Β., «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε.: η εξέλιξη από τις διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας στις διατάξεις των Κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018, σελ. 8, στο <https://www.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

¹³⁷ Ονομάζονται αλλιώς και «*πακέτα Ντε Λορ*» ένεκα του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1993 – 1999 και γ) 2000 – 2006¹³⁸.

Μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης περιόδου των ΚΠΣ, τα κονδύλια για τα περισσότερα κράτη διπλασιάστηκαν¹³⁹, ενώ στη δεύτερη περίοδο άρχισαν να διεκδικούν χρηματοδότηση και χώρες που την πρώτη 4ετία έμειναν εκτός (βλ. Γερμανία και Γαλλία)¹⁴⁰.

Στην τρίτη και τελευταία περίοδο των ΚΠΣ, διεκδίκησαν κονδύλια ακόμα περισσότερα κράτη – μέλη, ενώ η προετοιμασία της σύναψης της Συνθήκης της Λισαβόνας καθόρισε στρατηγικά την πολιτική συνοχής και τους μηχανισμούς χρηματοδότησης που ακολούθησαν στη συνέχεια¹⁴¹.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη έθεσε στο επίκεντρο της περιφερειακής πολιτικής την οικονομική συνιστώσα, γεγονός που διαμόρφωσε με καθοριστικό τρόπο τη λειτουργία των ΕΔΕΤ αλλά και την ανακατανομή των οικονομικών πόρων.

Με τη σειρά τους, λοιπόν, τα ΚΠΣ αντικαταστάθηκαν από τις *«Προγραμματικές Περιόδους»*¹⁴² ή αλλιώς *«Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς (ΕΣΠΑ)»*, τα οποία είναι επταετή (2007 – 2013, 2014 – 2020 και 2021 – 2027). Χάρη σε αυτά, το ενωσιακό ενδιαφέρον μετατοπίστηκε από τη στείρα χρηματοδότηση των κρατών – μελών, στην ουσιαστική συνεργασία μεταξύ τους αλλά και με την ίδια την Ένωση, εισάγοντας για πρώτη φορά στην υπερεθνική ιστορία τις έννοιες της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης αλλά και της εταιρικής συνεργασίας¹⁴³.

Εν έτει 2025, λοιπόν, βρισκόμαστε εν μέσω του τρίτου κατά σειρά ΕΣΠΑ, στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε.

¹³⁸ Βλ. της ίδιας, ό.π., «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε. ... για τα Διαρθρωτικά Ταμεία», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018, σελ. 9 – 12, στο <https://www.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025) και βλ. επίσης Μπαμπαλιούτας Λ. – Μητσόπουλος Κ., «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε.», εκδ. Σάκκουλα, 2014, σελ. 159 – 163.

¹³⁹ Για την περίοδο **1988-1992** τα κονδύλια μοιράστηκαν ως εξής: Ισπανία: 14.2 δις, Ιταλία: 11.4 δις, Πορτογαλία: 9.2 δις και Ελλάδα: 8.2 δις, ενώ για την περίοδο **1993-1999** η κατανομή των κονδυλίων τροποποιήθηκε: Ισπανία: 42.4 δις, Ιταλία: 21.7 δις, Πορτογαλία: 18.2 δις και Ελλάδα: 17.7 δις (στη φάση αυτή συμμετείχαν πλέον και η Γερμανία: 21.8 δις αλλά και η Γαλλία: 14.9 δις).

¹⁴⁰ Βλ. Zahariadis N. – Buonanno L. (Editors.), «The routledge handbook of European public policy», Routledge: Taylor & Francis Book, 2017, σελ. 86 – 87.

¹⁴¹ Βλ. των ίδιων, ό.π., «The routledge ... policy», Routledge: Taylor & Francis Book, 2017, σελ. 87 – 89.

¹⁴² Βλ. Καρδίμη Β., «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε.: η εξέλιξη από τις διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας στις διατάξεις των Κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018, σελ. 12 – 14, στο <https://www.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025).

¹⁴³ Βλ. Zahariadis N. – Buonanno L. (Editors.), «The routledge handbook of European public policy», Routledge: Taylor & Francis Book, 2017, σελ. 89.

1.4 Κυριότερες συνιστώσες της πολιτικής συνοχής

1.4.1 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση¹⁴⁴

Σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο της Επιτροπής των Περιφερειών, ως Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση ορίζεται η *«συντονισμένη δράση της Ένωσης, των κρατών - μελών και των τοπικών και περιφερειακών αρχών, η οποία βασίζεται στην εταιρική σχέση και στοχεύει στην χάραξη και υλοποίηση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*.

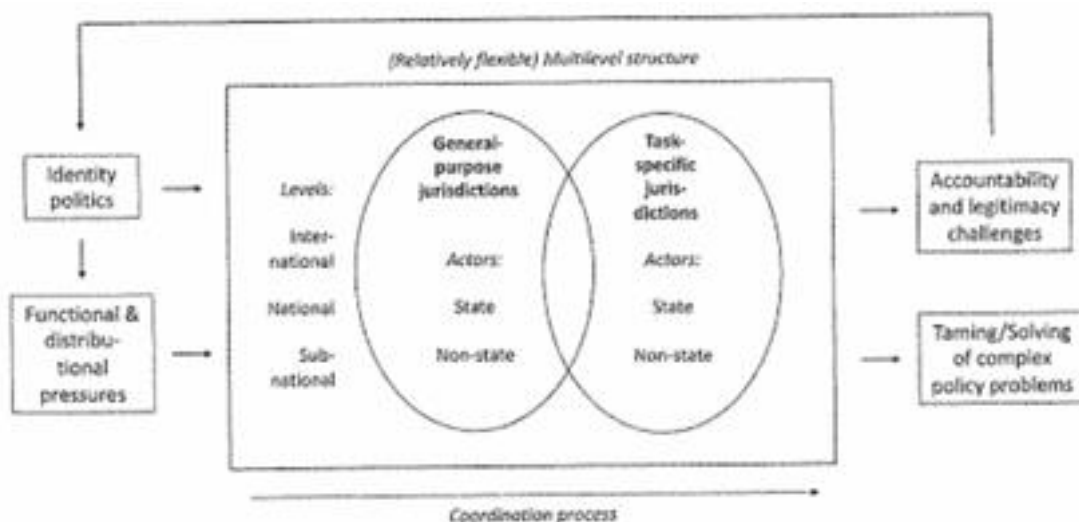
Αξιο αναφοράς κρίνεται το γεγονός ότι η εν λόγω έννοια συναρτάται άμεσα αλλά και απόλυτα της αρχής της επικουρικότητας, καθώς η μεν οριοθετεί την ανάληψη καθηκόντων από εκάστοτε επίπεδο εξουσίας, ενώ η δε συντονίζει την αγκαστή συνεργασία τους.

Η ειδοποιός διαφορά της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης από παρεμφερείς στρατηγικές διοίκησης, επομένως, έγκειται στο ότι δεν επιδιώκεται η στείρα υιοθέτηση ενωσιακών ή εθνικών πρακτικών από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Τουναντίον, προάγεται η συμπερίληψη αλλά και η ουσιαστική συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών στη λήψη αποφάσεων εθνικού ή υπερεθνικού επιπέδου και, κατ' επέκταση, στη διαμόρφωση στρατηγικών.

Άλλωστε, για αυτό τον λόγο κατέχει εξέχουσα θέση μεταξύ των πολιτικών της Ένωσης, καθώς συνιστά έναν από τους πλέον θεμελιώδεις μηχανισμούς υλοποίησης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μέσω της οριζόντιας κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των ενωσιακών αλλά και εθνικών οργάνων¹⁴⁵.

¹⁴⁴ Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση: Επιτροπή των Περιφερειών, 2009, σελ. 6 – 13, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

¹⁴⁵ Βλ. Κτιστάκη Ν. Σ., «Διοικητική επιστήμη και ελληνική δημόσια διοίκηση στον 21ο αιώνα», εκδ. Παπαζήση: Αθήνα, 2024, σελ. 151.

Σχήμα 4: Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και πολιτική διαδικασία (Graziano P. – Tosun J. (Editors), «Elgar Encyclopedia of European Union Public Policy», Edward Elgar Publishing, 2022, σελ. 65)

1.4.2 Εταιρική σχέση¹⁴⁶

Στον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁴⁷ αναφέρεται πως η αρχή της εταιρικής σχέσης συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της από κοινού διακυβέρνησης της Ε.Ε. με τα κράτη – μέλη της και διέπει, κατά κύριο λόγο, τη διαχείριση των οικονομικών πόρων που προέρχονται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και αφορούν στην Κοινωνία των Πολιτών.

Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων και τη συνεχή εξέλιξη της Ένωσης, η εταιρική σχέση βρέθηκε παρούσα και πιο δυναμική από ποτέ στην αξιοποίηση καθενός από τα ΕΔΕΤ, καθώς η αξία της κρίθηκε απαραίτητη.

Συνεπώς, χάρη στην εν λόγω αρχή – η οποία συμπληρώνει την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση – τονίζεται η σημασία της ορθολογικής συνεργασίας όλων των φορέων διοίκησης, όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με υπερεθνικούς οργανισμούς, θεσμικά όργανα και φορείς, τους ίδιους τους πολίτες και όλους τους υπόλοιπους εταίρους που τυχόν υφίστανται.

¹⁴⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης, 2014, στο <http://www.epdm.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

¹⁴⁷ Βλ. τον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό υπ' αριθμόν 2014/ΕΕ/240 της Επιτροπής, της 7ης Ιανουαρίου 2014, σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 74 της 14.03.2014).

Μέρος Β': Δημοσιονομική προσέγγιση της πολιτικής συνοχής

2.1 Τρέχον χρηματοδοτικό υπόβαθρο¹⁴⁸

Η πολιτική συνοχής αποτελεί την πλέον θεμελιώδη χρηματοδοτική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁴⁹, συνεπώς ο χαρακτηρισμός των ΕΔΕΤ¹⁵⁰ ως ακρογωνιαίος λίθος της, καθίσταται επιβεβλημένος.

Διαχρονικά, από την απαρχή της Ένωσης μέχρι και σήμερα, η συγκεκριμένη πολιτική έχει εξοπλιστεί με ποικιλόμορφες δημόσιες πολιτικές, στόχους και οικονομικούς πόρους, με αποκορύφωμα το έτος 2018 οπότε και έλαβε τη σύγχρονη μορφή της, με την οποία είναι γνωστή έως σήμερα¹⁵¹.

Ως εκ τούτου, εν έτει 2025, υφίστανται τα βασικά Ταμεία ΕΔΕΤ (βλ. τα πρώτα τρία παρακάτω) αλλά και ποικίλα ακόμα, τα οποία συμβάλλουν στην εφαρμογή της ενωσιακής πολιτικής και, ως εκ τούτου, μπορούν να χαρακτηριστούν πυλώνες της πολιτικής συνοχής. Πρόκειται για τα εξής:

1) το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + (ΕΚΤ+)»¹⁵² στο οποίο συνενώνονται πλέον «το πρώην Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων, το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους και το πρόγραμμα της Ε.Ε. για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία»¹⁵³. Το εν λόγω Ταμείο αποσκοπεί στη μείωση της ανεργίας, στην προαγωγή του ανθρώπινου δυναμικού εντός της αγοράς εργασίας αλλά και στην, εν γένει, συμπερίληψη όλων

¹⁴⁸ Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025) και βλ. επίσης Μπαμπαλιούτας Λ., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 19η – 20η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

¹⁴⁹ Βλ. Ανδρέου Γ., «Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, (σελ. 49–76), 2019, σελ. 53, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

¹⁵⁰ Για την Προγραμματική Περίοδο 2007 – 2013 (ΕΣΠΑ Ι) οι κατεξοχήν μηχανισμοί χρηματοδότησης ήταν μόνο δύο Ταμεία: το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ενώ στη συνέχεια προστέθηκε το Ταμείο Συνοχής, συμπληρώνοντας το τρίπτυχο των ΕΔΕΤ. Ωστόσο, εξακολουθούν να υφίστανται μέχρι και σήμερα και άλλα Ταμεία που, παρότι δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των ΕΔΕΤ, συνδράμουν κατά τρόπο θεμελιώδη στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε. (βλ. ΕΤΘΑΥ, ΤΑΜΕ κλπ), βλ. σχετικά Κατσανέβας Θ. – Παπαδάκη / Γιώτη Ο. – Θεοδώρου Κ., «Η οικονομία και η απασχόληση στις 13 ελληνικές Περιφέρειες και Περιφερειακή Πολιτική», εκδ. Σταμούλης, 2009, σελ. 155 – 156.

¹⁵¹ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, (σελ. 49–76), 2019, σελ. 50, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

¹⁵² Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

¹⁵³ Βλ. European Union: Access to European Union Law, 2025, στο <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025).

των κοινωνικών ομάδων σε όλες τις θέσεις εργασίας και τους οργανισμούς, εφοδιάζοντας το υπαλληλικό προσωπικό με τις δέουσες ψηφιακές δεξιότητες αλλά και τον κατάλληλο τεχνολογικό εξοπλισμό.

2) Το «*Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)*»¹⁵⁴ στοχεύει τόσο στην αναζωογόνηση των παρακμιακών περιοχών περιφερειακού επιπέδου, όσο και στην αναζωπύρωση της βιομηχανίας τους και, τελικά, στη γεφύρωση των ανισοτήτων τους.

3) Το «*Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)*»¹⁵⁵ έχει στόχο την υλοποίηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων καθώς και τη βελτίωση των υφιστάμενων δικτύων μεταφορών, για μια πιο ασφαλή και άμεση διευρωπαϊκή διασύνδεση.

4) Το «*Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΑΜ)*»¹⁵⁶ αποσκοπεί στην – όσο το δυνατόν – πιο ομαλή μετάβαση των ευρωπαίων πολιτών από δεκαετία σε δεκαετία, όταν μάλιστα το στοιχείο της παγκοσμιοποίησης είναι πιο έντονο από ποτέ. Συνεπώς, ο ρόλος του συγκεκριμένου Ταμείου αφορά στην ψηφιακή δικτύωση και επιμόρφωση όλων των πολιτών, στην παροχή τεχνικής υποστήριξης και εκσυγχρονισμένων δομών, στην αξιοποίηση πηγών καθαρής ενέργειας αλλά και στη μείωση των ρύπων.

5) Το «*Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)*»¹⁵⁷ προκειμένου να προστατευτεί η θαλάσσια ζωή και όλα τα οικοσυστήματα που εκείνη φιλοξενεί¹⁵⁸.

6) Το «*Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ)*»¹⁵⁹ προκειμένου να αντιμετωπιστεί οριστικά η παράνομη μετανάστευση και να αντικατασταθεί από την νόμιμη, να επιτευχθεί η ασφαλής επιστροφή και επανεισδοχή σε τρίτα κράτη¹⁶⁰, να διευκολυνθεί η ενσωμάτωση των πολιτών τρίτων χωρών στην

¹⁵⁴ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

¹⁵⁵ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

¹⁵⁶ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

¹⁵⁷ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1139 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1004 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 247 της 13.07.2021).

¹⁵⁸ Βλ. European Union: Access to European Union Law, 2025, στο <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁵⁹ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους, Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ), 2023, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁶⁰ Ως τέτοια χαρακτηρίζονται τα κράτη που βρίσκονται εκτός της Ε.Ε.

Ένωση και, τέλος, να προαχθεί η αρχή της αλληλεγγύης και του σεβασμού μεταξύ του ποικιλόμορφου συνόλου των υπηκόων, με την οριοθέτηση των ευθυνών του κάθε κράτους – μέλους.

7) Το «*Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ΤΕΑ)*»¹⁶¹ που αποβλέπει στη δημιουργία ενός πολύ υψηλού ευρωπαϊκού δικτύου ασφαλείας, προκειμένου να προληφθεί αποτελεσματικά και να κατασταλεί οριστικά το οργανωμένο έγκλημα, η τρομοκρατία, οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο – παρέχοντας, ταυτόχρονα, υποστήριξη και βοήθεια στους πολίτες που στοχοποιήθηκαν.

8) Το «*Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων (ΜΔΣΘ)*»¹⁶² ως επιμέρους μηχανισμός του «*Ταμείου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων (IBMF)*» αλλά και του «*Μέσο Εξοπλισμού Τελωνειακού Ελέγχου (CCEI)*». Απώτερος στόχος του είναι η διαχείριση της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. κατά τρόπο αποτελεσματικό και ισχυρό, θωρακίζοντας παράλληλα την ελεύθερη και ασφαλή κυκλοφορία εντός της Ένωσης.

9) Το «*Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ)*» και το «*Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)*»¹⁶³ όπου το πρώτο είναι αρμόδιο για τη χρηματοδότηση του συνόλου των αγροτικών δαπανών που εμπίπτουν στον τομέα των αγορών, ενώ το δεύτερο είναι αρμόδιο για την οικονομική ενίσχυση προγραμμάτων, στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης.

2.2 Συστατικά στοιχεία της οικονομικής συνοχής

2.2.1 Ευρωπαϊκό εξάμηνο¹⁶⁴

Μια από τις πιο κρίσιμες στρατηγικές που συνυφαίνεται της ενωσιακής έννομης τάξης, στο πλαίσιο της ενισχυμένης οικονομικής διακυβέρνησης, είναι εκείνη του ευρωπαϊκού εξαμήνου, δηλαδή του «*ετήσιου κύκλου συντονισμού των*

¹⁶¹ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους, Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ΤΕΑ), 2023, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁶² Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους, Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων (ΜΔΣΘ), 2023, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁶³ Βλ. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Χρηματοδότηση των Γεωργικών Δαπανών, 2013, στο <http://www.minagric.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 1290/ΕΚ/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 209 της 11.08.2005).

¹⁶⁴ Βλ. Μήττας Β. Μ., «Οι θεσμικές επιπτώσεις των νέων μηχανισμών της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2015, σελ. σ. 43 – 45, στο <https://ikee.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ»¹⁶⁵.

Σκοπός της εν λόγω πρακτικής είναι η δυνατότητα συγχρονισμού κάθε δημοσιονομικής και μακροοικονομικής δράσης σε εθνικό επίπεδο, υπό το πρίσμα της θεμελιώδους στοχοθεσίας και των επιδιώξεων της Ε.Ε.¹⁶⁶.

Συγκεκριμένα, τον Οκτώβριο του 2010 θεσπίστηκε η πρακτική του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή το πρώτο εξάμηνο του 2011 και μέχρι σήμερα συνιστά την ύστατη προσπάθεια της υπερεθνικής έννομης τάξης να ευθυγραμμίσει τις εθνικές δημοσιονομικές διακυβερνήσεις¹⁶⁷. Ως εκ τούτου, η Ένωση δύναται να προλάβει, να τροποποιήσει ή, ακόμα, και να διορθώσει την οικονομική πρακτική ενός κράτους, αν θεωρήσει ότι υφίστανται ανισορροπίες ικανές να απειλήσουν τη μακροοικονομικής της σταθερότητα.

Πιο συγκεκριμένα, εφόσον έχει ήδη δημοσιευτεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (από το προηγούμενο φθινόπωρο) η «Ετήσια Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΣΒΑ)»¹⁶⁸, καθώς και η «Έκθεση Μηχανισμού Επαγρύπνησης (ΕΜΕ)»¹⁶⁹, εκείνη προχωράει στη διατύπωση προτάσεων για τα μέλη της Ευρωζώνης, προκειμένου να συζητηθούν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου¹⁷⁰. Λίγους μήνες μετά, και συγκεκριμένα τον Απρίλιο του επόμενου έτους, κάθε κράτος – μέλος προσκομίζει τα σχέδια που αποτυπώνουν την οικονομική του κατάσταση¹⁷¹ αλλά και οτιδήποτε σχετίζεται με μεταρρυθμιστικά μέτρα ή δημόσιες πολιτικές που πρόκειται να υιοθετήσει το επόμενο έτος, το λεγόμενο «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ)»¹⁷².

Προς το τέλος του τρέχοντος εξαμήνου, και συγκεκριμένα τον Μάιο, η

¹⁶⁵ Βλ. Ανδρέου Γ., «Η στρατηγική συγκρότηση του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας» σε Περιφέρεια, Τεύχος 11, (σελ. 79 – 105), 2021, σελ. 80, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁶⁶ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 8η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁶⁷ Εμπίπτει σε μια δέσμη αρμοδιοτήτων που αποδίδονται στην Ε.Ε. και υπάγονται στην κατηγορία «συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης», στο πλαίσιο της ενωσιακής οικονομικής διακυβέρνησης.

¹⁶⁸ Αποσαφηνίζονται οι ενωσιακές προτεραιότητες του επόμενου έτους, στο πλαίσιο της πολιτικής της Ε.Ε. οικονομικής και δημοσιονομικής φύσεως αλλά και ό,τι αφορά στη βελτίωση της αναπτυξιακής δράσης και της αναζωπύρωσης της πολιτικής της απασχόλησης.

¹⁶⁹ Περιλαμβάνονται όσα κράτη – μέλη της Ε.Ε. είναι πιθανότερο να πληγούν από ανισορροπίες μακροοικονομικού χαρακτήρα και, εν τέλει, να αποτελέσουν σημαίνοντα κίνδυνο για την ενωσιακή σταθερότητα.

¹⁷⁰ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 9η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

¹⁷¹ Πρόκειται για τα «Προγράμματα Σταθερότητας ή Σύγκλισης (ΠΣΣ)».

¹⁷² Βλ. του ίδιου, ό.π., «Οικονομική διακυβέρνηση της Ε.Ε.» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 10η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει στην αξιολόγηση των υποβληθέντων ΕΠΜ και ΠΣΣ από τα μέλη και σημειώνει συστάσεις για καθένα από αυτά¹⁷³, τις οποίες πρόκειται να εξετάσει στη συνέχεια το Συμβούλιο¹⁷⁴.

Τέλος, κατά τον Ιούνιο ή Ιούλιο του τρέχοντος εξαμήνου, το Συμβούλιο αξιολογεί και εγκρίνει τις ΣΑΧ της Επιτροπής, περατώνοντας με αυτό τον τρόπο τον κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου¹⁷⁵.

Όπως γίνεται προφανές από τα παραπάνω, η εν λόγω ενωσιακή πρακτική συνιστά την ναυαρχίδα της οικονομικής πολιτικής της Ε.Ε., καθώς χάρη στην αμιγώς προληπτική της έκφανση, η Ένωση διασφαλίζει την οικονομική ευημερία στους κόλπους της με την απαλοιφή δημοσιονομικών αναταραχών, κακόβουλων πρακτικών ή τυχόν αποκλίσεων, σε εθνικό επίπεδο.

Ως αποτέλεσμα, όλα τα κράτη – μέλη υλοποιούν μόνο όσες μεταρρυθμιστικές οικονομικές δράσεις και μέτρα *«έχουν προαποφασιστεί και προεγκριθεί ήδη από το προηγούμενο εξάμηνο»*¹⁷⁶, γεγονός που εκμηδενίζει (τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο) οποιαδήποτε ανισορροπία δύναται να αποβεί μοιραία στη μακροοικονομική σταθερότητα που επιδιώκεται στο υπερεθνικό επίπεδο¹⁷⁷.

2.2.2 Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο¹⁷⁸

Ένα ακόμα θεμελιώδες συστατικό στοιχείο αλλά και συνδεδετικός κρίκος της ενωσιακής οικονομικής πολιτική συνιστά το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) της υπερεθνικής έννομης τάξης.

Πρόκειται για μια θεμελιώδη πολιτική προγραμματισμού των οικονομικών της Ε.Ε., επταετούς διάρκειας και δεσμευτικής ισχύος, κατά την οποία προσδιορίζονται όλες οι στοχοθεσίες δημοσιονομικού χαρακτήρα για το απώτερο ενωσιακό μέλλον.

Εν συνεχεία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε συνεργασία με τα κράτη – μέλη

¹⁷³ Πρόκειται για τις λεγόμενες *«Συστάσεις Ανά Χώρα (ΣΑΧ)»*.

¹⁷⁴ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Οικονομική διακυβέρνηση της Ε.Ε.» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 11η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁷⁵ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Οικονομική διακυβέρνηση της Ε.Ε.» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 12η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁷⁶ Βλ. του ίδιου, «Ειδικά Θέματα Διοικητικής Μεταρρύθμισης» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁷⁷ Βλ. Μπάλλα Γ. Ε., «Η δημοσιονομική μεταρρύθμιση του Κράτους στην Ελλάδα» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 15η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁷⁸ Βλ. Μήττας Β. Μ., «Οι θεσμικές επιπτώσεις των νέων μηχανισμών της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2015, σελ. σ. 35 – 36, στο <https://ikee.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

είναι οι κατεξοχήν αρμόδιοι για τον καθορισμό των ανώτατων ορίων των δαπανών της Ένωσης, βάσει των οποίων θα πρέπει μετέπειτα να ευθυγραμμιστούν και οι επιμέρους εθνικές πολιτικές οικονομικής φύσεως.

Στο πλαίσιο του ΠΔΠ, μάλιστα, εμπίπτει και η κατάρτιση του ετήσιου ενωσιακού προϋπολογισμού, το θεσμικό περίβλημα της οποίας εντοπίζεται στο άρθρο 312 της ΣΛΕΕ «ο ετήσιος προϋπολογισμός της ΕΕ καταρτίζεται τηρουμένου του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου ... Το ΠΔΠ καθορίζει το ύψος των ετήσιων ανώτατων ορίων των πιστώσεων για αναλήψεις υποχρεώσεων ανά κατηγορία δαπανών και του ετήσιου ανώτατου ορίου των πιστώσεων για πληρωμές».

Ως εκ τούτου, το ΠΔΠ καταρτίζεται βάσει της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας (βλ. κεφάλαιο 2^ο), ενώ ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτυπώνεται ως νευραλγικός κατά την εκτέλεση του εκάστοτε ετήσιου προϋπολογισμού της Ένωσης¹⁷⁹.

Μάλιστα, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ο ρόλος των νομοθετικών οργάνων της Ένωσης στην κατάρτιση του ΠΔΠ φαντάζει καθαρά τυπικός, καθώς τα κράτη – μέλη είναι εκείνα που διεκδικούν τη μερίδα του λέοντος στην εν λόγω διαδικασία, και φυσικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που κατέχει το μονοπώλιο ως «επιχειρηματίας πολιτικής» μεταξύ εθνικού και ευρωπαϊκού επιπέδου¹⁸⁰.

Μέρος Γ: Τα εργαλεία της πολιτικής συνοχής και αποτίμηση του έργου της

3.1 Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)

3.1.1 Εννοιολογική περιγραφή¹⁸¹

Νευραλγική αποτιμάται η αξία του ΕΣΠΑ στη σύγχρονη ευρωπαϊκή επενδυτική πρακτική, καθώς συνιστά τον πλέον κυρίαρχο και βασικό μηχανισμό χρηματοδότησης των κρατών – μελών της Ένωσης, με βασική συνιστώσα τα ΕΔΕΤ.

Ως Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (εφεξής ΕΣΠΑ) ονομάζεται το σύνολο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) που σχεδιάζονται και εκτελούνται

¹⁷⁹ Εντούτοις, το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών πόρων της Ένωσης (περίπου σε ποσοστό 80%) το διαχειρίζονται τα κράτη – μέλη της, υπό την επίβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

¹⁸⁰ Βλ. Μήτσος Α., «Οι προτάσεις της Επιτροπής για τον αυριανό προϋπολογισμό: Δειλές κινήσεις, ατελή βήματα και “χαμηλές ισορροπίες”», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, (σελ.11 – 25), 2019, σελ. 12 – 13, στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>. (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁸¹ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 453 – 457.

εντός μιας επταετίας σε κάθε κράτος – μέλος, αναλόγως των ιδιαίτερων εθνικών τους αναγκών, με την δημοσιονομική ενίσχυση της Ε.Ε.

Απώτερος στόχος είναι να προαχθεί η ανάπτυξη και η βιωσιμότητα στις αδύναμες οικονομικά περιοχές (πχ. αγροτικές ή παραμεθόριες), να αντιμετωπιστούν φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα (πχ. ανεργία) αλλά και να προστατευτούν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (πχ. νέοι), ενώ τέλος να επιτευχθεί η διασύνδεση όλων των μελών της Ένωσης, αποβλέποντας στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης υπερεθνικής κοινότητας¹⁸².

Όπως αναφέρθηκε, μάλιστα, σε προηγούμενη υποενότητα αυτού του κεφαλαίου, η κυριότερη επιδίωξη της πολιτικής συνοχής είναι η εξομάλυνση των ανισορροπιών που ταλανίζουν τις περιφερειακές περιοχές των κρατών – μελών, ενώ η στόχευση εξειδικεύεται στο τρίπτυχο: **α)** αγροτικές περιοχές, **β)** περιοχές υπό το καθεστώς της βιομηχανικής μετάβασης και **γ)** περιοχές αντιμέτωπες με σοβαρά ζητήματα μόνιμης ή δημογραφικής φύσεως¹⁸³.

Ως εκ τούτου, κάθε ΕΣΠΑ που υποβάλλεται από το κράτος – μέλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένες πληροφορίες, προκειμένου να προσδιοριστούν οι εθνικές ανάγκες, αν τα ποσά της χρηματοδότησης των Ταμείων είναι επαρκή, ποιοι είναι οι κύριοι στόχοι κάθε κράτους μέσα στην επταετία, ποιες είναι οι επιμέρους δράσεις κλπ.

3.1.2 Διάρθρωση και στοχοθεσία ανά Προγραμματική Περίοδο¹⁸⁴

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, σήμερα διανύουμε την 3^η Προγραμματική Περίοδο (δηλαδή το ΕΣΠΑ III 2021 – 2027). Κρίνεται σκόπιμο, εν προκειμένω, να αναλυθούν σύντομα οι προτεραιότητες της καθεμίας περιόδου χρηματοδότησης ξεχωριστά, με έμφαση στα ΕΔΕΤ που συνέβαλλαν στην υλοποίηση τόσο των προηγούμενων δύο ΠΠ, όσο και του τρέχοντος.

Α) ΕΣΠΑ I (2007 - 2013)

Η πρώτη Προγραμματική Περίοδος που παρέλαβε τη σκυτάλη από τα ΚΠΣ, όπως αναλύθηκαν προηγουμένως, αφορά στις δράσεις του ΕΣΠΑ που έλαβαν χώρα

¹⁸² Βλ. Προδρομίδης Π. – Τσέκερης Θ., «Εργαλεία και προτάσεις για την περιφερειακή κατανομή των πόρων του ΕΣΠΑ», σε Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Τεύχος 118, (σελ. 10 – 30), 2011, σελ. 11, στο <http://repository.kepe.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁸³ Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025, στο <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025).

¹⁸⁴ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 453 – 457.

κατά την περίοδο 2007 – 2013¹⁸⁵.

Με την οικονομική στήριξη των ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Συνοχής, το ΕΣΠΑ Ι επιμερίστηκε στους παρακάτω στόχους προς υλοποίηση, εντός της συγκεκριμένης επταετίας:

1) ο στόχος **«Σύγκλιση»**, που αποτέλεσε τον πυρήνα της εν λόγω ΠΠ και απέβλεπε στην μεγαλύτερη δυνατή ομοιογένεια (οικονομική, κοινωνική, διοικητική, βιομηχανική κλπ.) μεταξύ των περιφερειακών αρχών των κρατών – μελών. Προς πραγμάτωση των ανωτέρω, το πρώτο ΕΣΠΑ προέβλεπε την ανάπτυξη των επενδυτικών κεφαλαίων αλλά και της επιχειρηματικής δραστηριότητας, την επένδυση στον τομέα καινοτομίας και έρευνας, την εξυγίανση της διοικητικής πρακτικής, τον σεβασμό στο περιβάλλον, την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων κλπ., με τη χρηματοδότηση των ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Συνοχής.

2) ο στόχος **«Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»**, με διττή στοχοθεσία: από τη μία τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών διοικήσεων και από την άλλη την αύξηση της απασχόλησης. Για τα παραπάνω πέρασαν στο επίκεντρο δράσεις όπως η ενίσχυση της βιομηχανίας, της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, της συμπερίληψης, της περιβαλλοντικής συνείδησης κλπ., με τη χρηματοδότηση των ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ.

**1 ευρώ επένδυσης της πολιτικής συνοχής κατά την περίοδο 2007-2013
θα παράγει 2,74 ευρώ επιπρόσθετου ΑΕγχΠ έως το 2023.**

346,5 δις ευρώ επενδύθηκαν την περίοδο 2007-2013

1 εκατομμύριο θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν την περίοδο 2007-2013

Εκτιμώμενη απόδοση σχεδόν **1 τρις ευρώ** επιπρόσθετου ΑΕγχΠ έως το 2023

1/3 καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας κατά την περίοδο αυτή

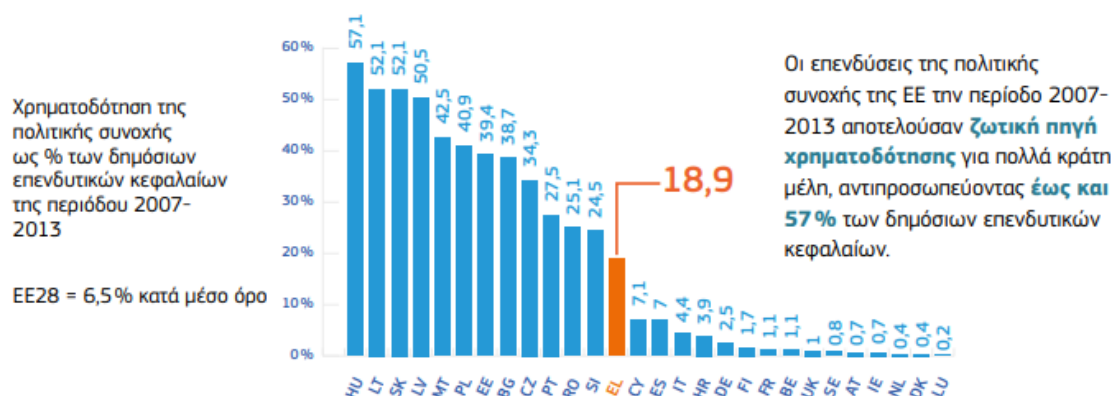

Σχήμα 5: Αξιολόγηση αποτελεσμάτων ΕΣΠΑ Ι (Ε. Επιτροπή, 2016, σελ. 1).

3) ο στόχος **«Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»**, με σκοπό την ουσιαστική αλληλεπίδραση και σύμπραξη, ανεξαρτήτως συνόρων. Ως εκ τούτου, στο προσκήνιο βρέθηκαν η ενδυνάμωση των πρωτοβουλιών σε περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο, η υλοποίηση της διακρατικής συνεργασίας αλλά και της πολυεπίπεδης

¹⁸⁵ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2006/ΕΚ/1083 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 210 της 31.07.2006).

ανταλλαγής γνώσεων και λύσεων για ποικίλα ζήτσημα, με τη χρηματοδότηση του ταμείου ΕΤΠΑ.

Σχήμα 6: Αξιολόγηση αποτελεσμάτων ΕΣΠΑ I (Ε. Επιτροπή, 2016, σελ. 2).

B) ΕΣΠΑ II (2014 – 2020)¹⁸⁶

Η δεύτερη Προγραμματική Περίοδος που διαδέχτηκε την προηγούμενη

¹⁸⁶ Το εν λόγω ΕΣΠΑ πλαισιώνουν θεσμικά οι παρακάτω κανονισμοί που εκδόθηκαν από την ΕΕ: **α)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1299 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **β)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1300 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **γ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1301 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **δ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **ε)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1303 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **στ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1304 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **ζ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1305 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013), **η)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2014/ΕΕ/508 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για το

επταετία, όπως προαναφέρθηκε, αφορά στις δράσεις του ΕΣΠΑ II, οι οποίες υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2014 – 2020 και επιμερίστηκαν στις εξής επιδιώξεις:

1) στο στόχο *«Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση»* που αφορά και στις τρεις κατηγορίες Περιφερειών¹⁸⁷, ενώ οι δράσεις που εμπίπτουν στην εν λόγω στοχοθεσία υλοποιούνται με την οικονομική στήριξη των ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ καθώς και Συνοχής και διακρίνονται εμφανώς από τις δύο πρώτες στοχοθεσίες του προηγούμενου ΕΣΠΑ (2007 – 2013).

2) στο στόχο *«Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία (INTERREG)»*, με την οικονομική συνδρομή του ταμείου ΕΤΠΑ, ο οποίος αποβλέπει στην επίτευξη των προτεραιοτήτων που τέθηκαν ήδη από τον αντίστοιχο (τρίτο) στόχο του ΕΣΠΑ I (βλ. παραπάνω) και επιμερίζεται σε τρεις θεματικούς άξονες: **i)** στην έξυπνη ανάπτυξη¹⁸⁸, **ii)** στη διατηρήσιμη και βιώσιμη ανάπτυξη¹⁸⁹ και **iii)** στην ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς¹⁹⁰.

Καθένας εκ των παραπάνω τριών θεματικών άξόνων διακρίνεται σε επιμέρους στοχοθεσίες, η υλοποίηση των οποίων κρίνεται θεμελιώδης για την εν γένει θετική έκβαση του δεύτερου στόχου του ΕΣΠΑ II (εφεξής INTERREG).

Συνεπώς, ο πρώτος θεματικός άξονας¹⁹¹ από βλέπει στη βελτίωση του τομέα της καινοτομίας και της έρευνας, των τεχνολογικών μέσων, στον ψηφιακό εκσυγχρονισμό και την εύκολη πρόσβαση σε όλους, στην ποιοτική χρήση του διαδικτύου, στην πολύπλευρη και ορθολογική ενημέρωση των πολιτών και στην ανάπτυξη νευραλγικών για πολλά κράτη – μέλη τομέων, όπως η γεωργία, η αλιεία και

Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2328/2003, (ΕΚ) αριθ. 861/2006, (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 και (ΕΚ) αριθ. 791/2007 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 149 της 15.05.2014) και, τέλος, **θ)** Κανονισμός της Επιτροπής (μη νομοθετική πράξη) υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/1319 της Επιτροπής, της 9ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση παραρτημάτων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 342 της 18.12.2013].

¹⁸⁷ Οι Περιφέρειες διακρίνονται σε 3 κατηγορίες, στο πλαίσιο της χρηματοδότησης προγραμμάτων ΕΣΠΑ: «α) στις *λιγότερο ανεπτυγμένες*, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι μικρότερο του 75% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ, β) στις *υπό μετάβαση*, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ανάμεσα στο 75% και στο 90% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ και γ) στις *περισσότερο ανεπτυγμένες* όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ξεπερνάει το 90% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ».

¹⁸⁸ «Η έξυπνη ανάπτυξη, με βάση την ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία».

¹⁸⁹ «Η διατηρήσιμη και βιώσιμη ανάπτυξη, με βάση την προώθηση μιας αποδοτικότερης ως προς τη χρήση των πόρων, «πράσινης» και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας».

¹⁹⁰ «Η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, με βάση μια οικονομία με υψηλό επίπεδο απασχόλησης, το οποίο επιτυγχάνει την κοινωνική και εδαφική συνοχή».

¹⁹¹ Βλ. ΕΣΠΑ 2014 – 2020: Πολιτική της Συνοχής, 2015, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

οι υδατοκαλλιέργειες.

Ο δεύτερος θεματικός άξονας διαρθρώνεται, μεταξύ άλλων, στην προσπάθεια μείωσης του άνθρακα σε πολλούς τομείς της παραγωγής, στην εναρμόνιση κάθε κράτους – μέλους με τις δράσεις για την κλιματική αλλαγή μέσω προληπτικών πολιτικών, στην αντιμετώπιση επιζήμιων περιβαλλοντικών συνθηκών, στην εφαρμογή προγραμμάτων για την περιβαλλοντική προστασία, στην πιο από-τελεσματική αξιοποίηση των φυσικών πόρων και στην επιλογή πιο «πράσινων» μεταφορών.

Ο τρίτος, και τελευταίος, θεματικός άξονας έχει ως στόχο την ανάπτυξη της κινητικότητας του εργαζόμενου πληθυσμού, τη φιλικότερη προς το περιβάλλον αλλά και αποτελεσματικότερη απασχόληση των πολιτών, την ενίσχυση της συμπερίληψης, την εξάλειψη χρόνιων προβλημάτων που ταλανίζουν την κοινωνία (πχ. φτώχεια), τη θεμελίωση της κοινωνικής ισότητας μεταξύ των πολιτών, τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αλλά και επαγγελματικής κατάρτισης, τη θεμελίωση της δια βίου μάθησης, την εξυγίανση του δημόσιου τομέα και, τέλος, την ουσιαστικότερη θεσμική επάρκεια των δημοσίων αρχών.

Στο σημείο αυτό, θεωρείται κρίσιμο να αναφερθεί το βασικότερο γνώρισμα του ΕΣΠΑ II, το οποίο αφορά στο «*σύμφωνο εταιρικής σχέσης*»¹⁹², σύμφωνα με το οποίο κάθε κράτος – μέλος οφείλει (εν όψει της εκάστοτε Προγραμματικής Περιόδου) να συνάπτει σχέση εταιρικής φύσεως με όσους εταίρους προβλέπονται (πχ. αρμόδιες αρχές περιφερειακού ή τοπικού χαρακτήρα, εκπρόσωποι της ΚτΠ, ΜΚΟ κλπ).

Γ) ΕΣΠΑ III (2021 – 2027)

Η τρίτη, και τρέχουσα, Προγραμματική Περίοδος αφορά στις δράσεις που ξεκίνησαν να υλοποιούνται κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους 2021 (για την περίοδο 2021 – 2027), εν όψει του ΕΣΠΑ III, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από τα ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Συνοχής και ΕΤΘΑΥ, κατά κύριο λόγο.

Οι δράσεις του εν λόγω ΕΣΠΑ¹⁹³ επιμερίστηκαν στις εξής επιδιώξεις: **1)** σε

¹⁹² Κάθε κράτος μέλος οφείλει να συντάσσει το εν λόγω, με τη συνδρομή των εταίρων του, στο οποίο προσδιορίζεται η επιλεγόμενη εθνική στρατηγική, οι κυριότερες στοχοθεσίες, καθώς και το ρυθμιστικό πλαίσιο σχετικά με την αξιοποίηση των οικονομικών πόρων που προέρχονται από τα ΕΔΕΤ.

¹⁹³ Το θεσμικό περίβλημα της εν λόγω Προγραμματικής Περιόδου (2021 – 2027) έχει ως πρόδρομο τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2020/ΕΕ/2093 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 433 της 22.12.2020). Ο εν λόγω Κανονισμός θέτει τα θεμέλια για την υλοποίηση του ΕΣΠΑ III, το οποίο διαμορφώνουν θεσμικά οι παρακάτω: **α)** Κανονισμός υπ' αριθμόν

μία εκσυγχρονισμένη Ευρώπη, πιο ανταγωνιστική, πιο αποτελεσματική και καινοτόμο, **2)** σε μία Ευρώπη περισσότερο βιώσιμη, «πράσινη» και φιλική προς το περιβάλλον¹⁹⁴, **3)** στην ενίσχυση της διασύνδεσης αλλά και της κινητικότητας των εργαζομένων, **4)** στη συμπερίληψη και στην άρση των κοινωνικών αποκλεισμών, **5)** στην πριμοδότηση των τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών και, εν τέλει, στη διαμόρφωση μιας Ευρώπης εγγύτερα στον πολίτη.

Μάλιστα, με την οικονομική στήριξη των ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Συνοχής ΤΑΜ κλπ. (βλ. υποενότητα 2.1 του εν λόγω κεφαλαίου), εξακολουθούν να υφίστανται οι προηγούμενες αναφερθείσες στοχοθεσίες (*«1) επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη και 2) ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία (INTERREG)»*).

Χαρακτηριστικότερο γνώρισμα της Προγραμματικής Περιόδου που διανύουμε συνιστά το γεγονός ότι τέθηκαν στο επίκεντρο πλέον η αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και, κατ' επέκταση, η ενίσχυση των τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών καθώς και η ενεργός συμμετοχή των εν λόγω αρχών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, θέτοντας τα θεμέλια για την ουσιαστική συνεργασία μεταξύ όλων των επιπέδων διοίκησης αλλά και εταίρων.

Επιπλέον, άξιο αναφοράς καθίσταται και το γεγονός ότι η διάκριση των Περιφερειών εξακολουθεί να γίνεται σε τρεις κατηγορίες (όπως στο ΕΣΠΑ II),

2021/ΕΕ/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **β)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **γ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **δ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021) και **ε)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

¹⁹⁴ Ο συγκεκριμένος πυλώνας θεμελιώνεται σε μια σωρεία δράσεων, οι οποίες αφορούν: **α)** στην αξιοποίηση καθαρών μορφών ενέργειας, **β)** στις πράσινες και γαλάζιες επενδύσεις, **γ)** στην εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας, **δ)** στην άμβλυση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής και στην προσπάθεια ομαλούς μετάβασης στα νέα δεδομένα που συνεπάγεται, **ε)** στην προληπτική πολιτική απέναντι στους κινδύνους αλλά και στην ορθολογική διαχείριση αυτών, **στ)** στη βιωσιμότητα στον τομέα της αστικής κινητικότητας.

ωστόσο μεταβάλλονται τα κριτήρια βάσει των οποίων καταχωρούνται τα κράτη – μέλη σε καθεμία από αυτές¹⁹⁵.

3.2 Διάκριση μεταξύ ΕΣΠΑ και Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Δεν είναι λίγες οι φορές που έχει προκληθεί σύγχυση μεταξύ των ΕΔΕΤ και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), μολονότι πρόκειται για δύο εργαλεία που εξυπηρετούν δύο εντελώς διαφορετικούς σκοπούς, με μοναδικό κοινό χαρακτηριστικό τους την οικονομική ενίσχυση των μελών της Ένωσης.

Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο παραπάνω έγκειται στη φύση του καθενός από τα προαναφερθέντα. Πιο συγκεκριμένα, το ΕΣΠΑ – όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη υποενότητα – πρόκειται για μια θεμελιώδη ενωσιακή πολιτική αμιγώς επενδυτικού χαρακτήρα (την πολιτική της Ε.Ε. για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή), η οποία υλοποιείται ήδη από τα πρώτα βήματα της Ένωσης και συνεχίζει να παράγει έργο διαχρονικά, χάρη στα ΕΔΕΤ¹⁹⁶.

Τουναντίον, το Ταμείο ή αλλιώς ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (εφεξής Μηχανισμός), εντάσσεται στο πλαίσιο μιας νέας πολιτικής της Ε.Ε., η οποία αποβλέπει στην εξάλειψη των δυσχερειών που προκλήθηκαν τα τελευταία χρόνια από την πανδημία Covid – 19¹⁹⁷.

Επιπρόσθετα, οι πρακτικές με τις οποίες υλοποιείται η πολιτική συνοχής θεμελιώνονται στην «*αρχή της επιμερισμένης διαχείρισης*»¹⁹⁸ ενώ το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας διέπεται από την «*αρχή της άμεσης διαχείρισης*»¹⁹⁹, γεγονός που διαφοροποιεί εξίσου ουσιαστικά τους δύο οικονομικούς πυλώνες της

¹⁹⁵ Τα κριτήρια για την κάθε κατηγορία τροποποιούνται ως εξής: **α)** στις **λιγότερο ανεπτυγμένες** Περιφέρειες εντάσσονται όσες έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης, **β)** στις **υπό μετάβαση** Περιφέρειες εντάσσονται όσες έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ του 75% και του 100% από το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης και **γ)** στις **περισσότερο ανεπτυγμένες** Περιφέρειες εντάσσονται όσες έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το 100% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης.

¹⁹⁶ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Ειδικά Θέματα Διοικητικής Μεταρρύθμισης» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

¹⁹⁷ Βλ. τον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2025, στο <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

¹⁹⁸ Όταν τα κράτη – μέλη υποβάλλουν τα σχέδια ΕΣΠΑ που αναλογούν στο καθένα, με τα επιμέρους προγράμματα, πρέπει να εγκριθούν από την Ε. Επιτροπή κι έπειτα υπάγεται στην αρμοδιότητα των εθνικών διοικήσεων η υλοποίηση των κατάλληλων προγραμμάτων. Η αποταμίευση των κονδυλίων λαμβάνει χώρα κατά την πραγματοποίηση της εκάστοτε δαπάνης, ανεξαρτήτως έκβασης του στόχου.

¹⁹⁹ Τα κράτη – μέλη διαμορφώνουν τα Εθνικά Σχέδια Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) από κοινού με την Ε. Επιτροπή και η αποταμίευση των κονδυλίων πραγματοποιείται κατόπιν της υλοποίησης των στόχων που απαρτίζουν το ΕΣΑΑ.

Ε.Ε.²⁰⁰.

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του εν λόγω Μηχανισμού είναι ότι πρόκειται για την παράμετρο μιας δημόσιας ενωσιακής πολιτικής προσωρινού χαρακτήρα, με τη μορφή δανειοδότησης ή και επιχορήγησης των κρατών – μελών²⁰¹, με σκοπό την εν γένει ανάκαμψη της Ένωσης σε έξι νευραλγικούς τομείς: «(i) την πράσινη μετάβαση, (ii) τον ψηφιακό μετασχηματισμό, (iii) την οικονομική συνοχή, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα (iv) την κοινωνική κι εδαφική συνοχή, (v) την υγειονομική, οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα και (vi) τις πολιτικές για την επόμενη γενιά»²⁰².

Ως εκ τούτου, ο Μηχανισμός αυτός τέθηκε σε εφαρμογή στις 19/02/2021²⁰³ και η νομική του ισχύς εκπνέει στις 31/12/2026²⁰⁴. Μέχρι σήμερα η αξία του αποτιμάται ως θεμελιώδης υπό το πρίσμα των κυριότερων προτεραιοτήτων της συγκεκριμένης ενωσιακής πολιτικής: την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση²⁰⁵.

Ωστόσο, διατυπώθηκαν αυξημένες ανησυχίες σχετικά με την απουσία στρατηγικής στοχοθεσίας, κατά την εφαρμογή του Μηχανισμού, καθώς παρατηρήθηκε έντονα το φαινόμενο της απορρόφησης των εν λόγω κονδυλίων για τη βελτίωση της ψηφιακής διακυβέρνησης αλλά, ταυτόχρονα, τη διάθεση αυτών σε διαφορετικές ψηφιακές ανάγκες, ανά κράτος – μέλος²⁰⁶.

²⁰⁰ Βλ. Ανδρέου Γ., «Το ΕΣΠΑ και το Ταμείο Ανάκαμψης στην Ελλάδα, 2021 – 2027: η θεσμική διάσταση», σε Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, Τεύχος 177, 2025, σελ. 3, στο <https://www.eliamep.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

²⁰¹ Το σύνολο των οικονομικών πόρων που συγκεντρώθηκαν, στο πλαίσιο του μηχανισμού, ανήλθε στο ποσό των 723,8 δις ευρώ, ένα μέρος του οποίου διατέθηκε υπό τη μορφή δανειοδότησης στα κράτη – μέλη (συγκεκριμένα το ποσό των 385,8 δις), ενώ το υπόλοιπο διανεμήθηκε ως επιχορηγήσεις (δηλαδή το ποσό των 338 δις.).

²⁰² Βλ. Γαλανού Ε., «Οι συνέπειες της πανδημίας του Covid-19 στην ελληνική οικονομία και η μεγάλη ευκαιρία για ανάπτυξη. Ο ρόλος του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Η περίπτωση της Ελλάδας», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2022, σελ. 32, στο <https://apothesis.eap.gr>. (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

²⁰³ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/EE/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Φεβρουαρίου 2021 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 57 της 18.02.2021).

²⁰⁴ Βλ. της ίδιας, ό.π., «Οι συνέπειες της πανδημίας του Covid-19 ... Η περίπτωση της Ελλάδας», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2022, σελ. 32, στο <https://apothesis.eap.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

²⁰⁵ Όπως αναφέρεται στην ειδική έκθεση (13/2025) του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου: «όλα τα κράτη μέλη πέτυχαν ή και υπερέβησαν το κατώτατο όριο του 20 % όσον αφορά την κατανομή της χρηματοδότησης του ΜΑΑ σε ψηφιακές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις».

²⁰⁶ Βλ. τον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, «Ειδική έκθεση 13/2025: Στήριξη της ψηφιακής μετάβασης στα κράτη μέλη της ΕΕ από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας – Χαμένη ευκαιρία για στρατηγική εστίαση στην αντιμετώπιση των

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η διαχρονική εξέλιξη και ο ρόλος του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα

Μέρος Α': Θεωρητική προσέγγιση

1.1 Εννοιολογική περιγραφή και νομική βάση

Ως «Πράσινο Ταμείο» ονομάζεται το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) που αποβλέπει στην ενεργό συμβολή της πολιτικής για την περιβαλλοντική προστασία, μέσα από ειδικές δράσεις και προγράμματα, προκειμένου να αξιοποιηθούν κατάλληλα οι οικονομικοί πόροι του κράτους, τόσο προς όφελος του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, όσο και προς το συμφέρον της εν γένει ελληνικής διοίκησης και των διοικουμένων της²⁰⁷.

Το Πράσινο Ταμείο²⁰⁸ αποτελεί τον διάδοχο του ΝΠΔΔ που συστάθηκε αρκετές δεκαετίες πριν, με την ονομασία «Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων»²⁰⁹ και οικειοποιήθηκε τις παρεμφερείς αρμοδιότητες που του αποδόθηκαν. Συνεπώς, όσες αρμοδιότητες άπτονταν του ΝΠΔΔ του τέως νομοθετικού διατάγματος, πλέον ασκούνται από το Πράσινο Ταμείο με την επικαιροποιημένη τους μορφή²¹⁰.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον οργανισμό λειτουργίας του²¹¹, το Πράσινο Ταμείο υπόκειται σε ιεραρχική σχέση με την κεντρική διοίκηση και, συνεπώς, εποπτεύεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το οποίο είναι το κατεξοχήν αρμόδιο όργανο για την έγκριση του προϋπολογισμού (και των λοιπών οικονομικών καταστάσεων) του Ταμείου²¹².

Μεταξύ άλλων, στις αρμοδιότητές του άπτεται η διάθεση των οικονομικών

ψηφιακών αναγκών», 2025, παρ. 76 – 77, στο <https://www.eca.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

²⁰⁷ Βλ. άρθρο 4 του Ν. 3889/2010 – ΦΕΚ/Α/182/14.10.2010 «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις».

²⁰⁸ Στην ξενόγλωσση ορολογία συναντάται ως «Green Fund».

²⁰⁹ Βλ. άρθρο 19 του Ν.Δ. 1262/1972 – ΦΕΚ/Α/194/3.11.1972 «Περί ρυθμιστικών σχεδίων αστικών περιοχών».

²¹⁰ Βλ. άρθρα 3 και 5 (παρ. 2) του Ν. 3889/2010 για τις αρμοδιότητες: «στις αρμοδιότητες του Πράσινου Ταμείου ανήκουν ιδίως ... του ν. 3855/2010».

²¹¹ Βλ. άρθρο 1 του Π.Δ 26/2019 – ΦΕΚ/Α/42/7.3.2019 «Οργανισμός Λειτουργίας Πράσινου Ταμείου».

²¹² Βλ. άρθρο 4, παρ. 6, εδάφιο η' του Π.Δ 26/2019: «εγκρίνει τον ετήσιο προϋπολογισμό ... Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας».

πόρων που συγκεντρώνεται στο πλαίσιο του εν λόγω αλλά και του «Γαλάζιου Ταμείου»²¹³. Ακόμα, είναι το μόνο αρμόδιο όργανο, τόσο για τον καθορισμό των δράσεων που θα υλοποιηθούν (μέσω των επιμέρους χρηματοδοτικών προγραμμάτων), προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που τίθενται κάθε έτος, όσο και για τις ελεγκτικές διαδικασίες που θα βοηθήσουν στη συνολική αποτίμηση της συνεισφοράς των κονδυλίων στη ζωή της χώρας²¹⁴.

Πέραν του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργείου, το Πράσινο Ταμείο συνεργάζεται στενά και με τη Στρατηγική Επιτροπή Περιβαλλοντικής Πολιτικής, την οποία οφείλει να κρατά ενήμερη σχετικά με τα προγράμματα που υλοποιούνται με τη χρηματοδότηση χάρη στο εν λόγω²¹⁵.

Μάλιστα, για την εφαρμογή προγραμμάτων των οποίων ο προϋπολογισμός ξεπερνάει τις 50.000 ευρώ (χωρίς το Φ.Π.Α.), όπως και για τη λήψη δανείων, το Ταμείο χρειάζεται τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας²¹⁶.

Ολοκληρώνοντας, το Πράσινο Ταμείο διαρθρώνεται διοικητικά σε πέντε Αυτοτελή Τμήματα και δύο Γραφεία, τα οποία υπάγονται στον Διευθυντή²¹⁷.

1.2 Πόροι

Οι οικονομικοί πόροι υπέρ του συγκεκριμένου Ταμείου διακρίνονται σε δέκα κατηγορίες, βάσει των δραστηριοτήτων που καλούνται να υλοποιήσουν κατά την αξιοποίησή τους²¹⁸.

Ειδικότερα, οι πόροι κατηγοριοποιούνται σε: **«1) πόρους του Γαλάζιου Ταμείου ... , 2) πόρους Ειδικού Φορέα Δασών ... , 3) πόρους Περιβαλλοντικής**

²¹³ Βλ. άρθρο 4 , παρ. 6., εδάφια δ' και στ' του Π.Δ 26/2019: «αποφασίζει για κάθε υπόθεση ... που χρηματοδοτεί το Πράσινο Ταμείο» και βλ. άρθρο 3, παρ. 1 της ΥΑ 4503/2012 – ΦΕΚ/Β/3184/30.11.2012 «Καταγραφή, συστηματοποίηση και ταξινόμηση των Πράσινων Πόρων, προγραμματικός και λογιστικός διαχωρισμός τους, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 εδάφ. β' του Ν. 3889/2010 «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις».

²¹⁴ Βλ. άρθρο 4 , παρ. 6., εδάφιο στ' του Π.Δ 26/2019, ό.π.

²¹⁵ Βλ. άρθρο 4 , παρ. 6., εδάφιο θ' του Π.Δ 26/2019: «αποφασίζει για την ανάθεση σε τρίτους ... ύστερα από αίτημα αυτής» και βλ. Πράσινο Ταμείο: Οργανισμός, Αρμοδιότητες, 2025 στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025).

²¹⁶ Βλ. άρθρο 4 , παρ. 6., εδάφιο ιε' μέχρι ιζ' του Π.Δ 26/2019: «εισηγείται στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας ... για την εξυπηρέτηση των σκοπών του».

²¹⁷ Βλ. άρθρο 7 , παρ. 1. του Π.Δ 26/2019: «αα) Τμήμα Διοικητικού (Α'), ββ) Τμήμα Οικονομικού (Β'), γγ) Τμήμα Σχεδιασμού και Διαχείρισης τομέα Φυσικού Περιβάλλοντος (Γ'), δδ) Τμήμα Σχεδιασμού και Διαχείρισης τομέα Αστικού Περιβάλλοντος (Δ'), εε) Τμήμα Χωρικού – Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού και Διαχείρισης Ψηφιακών Εφαρμογών και Δεδομένων (Ε'), στστ) Γραφείο Νομικής Υποστήριξης, ζζ) Γραφείο Συντονισμού και Υποστήριξης Οργάνων Διοίκησης».

²¹⁸ Βλ. άρθρο 3, παρ. 1 της ΥΑ 4503/2012: «οι πόροι του Πράσινου Ταμείου ... εξυπηρέτηση συγκεκριμένου σκοπού».

Νομοθεσίας ..., **4)** πόρους αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης ..., **5)** πόρους Ταμείου Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου ..., **6)** πόρους Νομοθεσίας Αυθαίρετης Δόμησης ..., **7)** πόρους Σταθμών Αυτοκινήτων ..., **8)** πόρους Πολεοδόμησης ..., **9)** πόρους Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης Βενζίνης ..., **10)** άλλους Ειδικούς Πόρους ...»²¹⁹.

Ως εκ τούτου, βάσει της μορφής που συλλέγονται οι προαναφερθέντες, υφίστανται ομαδοποίηση των πόρων στις εξής κατηγορίες: **«i) Πρόστιμα, ii) Φόροι, iii) Τέλη, iv) Καταλογισμοί δαπανών, v) Αποζημιώσεις απαλλοτριώσεων, vi) Αντισταθμιστικά μέτρα, vii) Εισφορές, viii) Παράβολα, ix) Τίμημα εκποίησης, x) Τίμημα δημοπρασίας, xi) Μισθώματα, xii) Αποζημιώσεις χρήσης, xiii) Κατάπτωση εγγυήσεων, xiv) Έσοδα από διαχείριση και εκμετάλλευση, xv) Ποσοστά εσόδων νομικών προσώπων, xvi) Λοιπά έσοδα (επιχορηγήσεις, χορηγίες, δωρεές)**»²²⁰.

Από την ίδρυση του Ταμείου μέχρι και σήμερα, υπήρξαν σημαντικές διακυμάνσεις στον εγκριθέντα προϋπολογισμό κάθε έτους, γεγονός που μαρτυρά τη διαχρονικότητα της δράσης του Ταμείου αλλά και την, εν γένει, προσφορά του στην ελληνική Επικράτεια.

Συνοπτικά, επομένως, καθίσταται αναγκαίο να αναφερθούν τα συγκεκριμένα ποσά, προκειμένου να αποδοθεί σφαιρικότερη εικόνα στους οικονομικούς πόρους του Ταμείου. Ως εκ τούτου, το **2012**²²¹ το Ταμείο έκλεισε με πλεόνασμα 692.796.065,00 ευρώ²²², ενώ το **2014**²²³ το πλεόνασμα ανήλθε στο ποσό των 113.150.000,00 ευρώ²²⁴.

Κατά το **2015**²²⁵ έφτασε τα 282.000.000,00 ευρώ²²⁶, το **2016**²²⁷ ήταν στα

²¹⁹ Βλ. άρθρο 3, παρ. 1 της ΥΑ 4503/2012: «οι πόροι του Πράσινου Ταμείου ... εξυπνήρηση συγκεκριμένου σκοπού».

²²⁰ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1 της ΥΑ 4503/2012: «οι πόροι του άρθρου 3 ... καθένας από αυτούς».

²²¹ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αρ. 4467/21-11-2012 (ΑΔΑ: Β4ΣΞ46Ψ844-ΝΣΚ) «Δεύτερη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2012».

²²² Έσοδα: 766.060.000,00 ευρώ και Έξοδα: 73.263.935,00 ευρώ.

²²³ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αρ. 7062/13-3-2014 (ΑΔΑ: ΒΙΚΜ0-2Ξ2) «Έγκριση προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2014 του Πράσινου Ταμείου» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αρ. 1522/22-5-2014 (ΑΔΑ: ΒΙΠ46Ψ844-ΣΧΠ) «Πρώτη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2014» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αρ. 33999/10-7-2014 (ΑΔΑ: ΩΙ4Κ0-ΑΜΝ) «Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2014».

²²⁴ Έσοδα: 167.650.000,00 ευρώ και Έξοδα: 54.500.000,00 ευρώ.

²²⁵ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 88.10/2015 (ΑΔΑ: ΩΞΡΕ46Ψ844-Π3Υ) «Έγκριση αναλυτικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2015 του Πράσινου Ταμείου» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 43220/22-10-2015 (ΑΔΑ: Ω7ΩΥ4653Π8-9ΨΗ) «Πρώτη Τροποποίηση του Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2015 του Πράσινου Ταμείου».

277.400.000,00 ευρώ²²⁸, ενώ το 2017²²⁹, το 2018²³⁰ και το 2019²³¹ όπως αποτυπώνονται παρακάτω:

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2017:

Έσοδα	: € 264.400.000
Έξοδα	: € 89.000.000
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 175.400.000
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 174.100.000
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 173.400.000

Σχήμα 7: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2017). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2018:

Έσοδα	: € 257.400.000,00
Έξοδα	: € 98.282.000,00
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 159.118.000,00
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 157.818.000,00
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 160.118.000,00

Σχήμα 8: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2018). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

²²⁶ Έσοδα: 370.000.000,00 ευρώ και Έξοδα: 88.000.000,00 ευρώ.

²²⁷ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 56974/31-12-2015 (ΑΔΑ: 73144653Π8-ΘΟ5) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2016 του Πράσινου Ταμείου».

²²⁸ Έσοδα: 343.400.000,00 ευρώ και Έξοδα: 66.000.000,00 ευρώ.

²²⁹ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 63468/30-12-2016 (ΑΔΑ: 6ΥΗ44653Π8-ΖΘ9) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2017 του Πράσινου Ταμείου».

²³⁰ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 52405/28-12-2017 (ΑΔΑ: ΩΜΨΩ4653Π8-Ψ9Ξ) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2018 του Πράσινου Ταμείου».

²³¹ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/97481/2554/28-12-2018 (ΑΔΑ: ΩΙΧ04653Π8-9ΚΔ) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2019 του Πράσινου Ταμείου» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/59214/1798/28-6-2019 (ΑΔΑ: Ω5ΝΓ4653Π8-ΞΡΦ) «Δεύτερη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2019» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 200.11/2020 (ΑΔΑ: ΨΛ6846Ψ844-Ψ78) «Έγκριση Οικονομικών Καταστάσεων 2019 με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α)».

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2019:

Έσοδα	: € 282.300.000,00
Έξοδα	: € 104.000.000,00
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 178.300.000,00
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 177.000.000,00
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 177.200.000,00

Σχήμα 9: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2019). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr>
(τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

Κατά το έτος 2020²³² το πλεόνασμα του Ταμείου ανήλθε στο ποσό των 185.900.000,00 ευρώ²³³, ενώ κατά το 2021²³⁴ το δημοσιονομικό αποτέλεσμα έφτασε στα 171.995.908,00 ευρώ²³⁵. Τέλος, για τα έτη 2022²³⁶, 2023²³⁷, 2024²³⁸ καθώς και το τρέχον (2025)²³⁹, τα οικονομικά τους στοιχεία αναλύονται στους πίνακες που ακολουθούν:

²³² Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 168.1/2019 (ΑΔΑ: 6Υ1446Ψ844-ΙΡΖ) «Έγκριση προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2020 του Πράσινου Ταμείου» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/90968/2517/23-9-2020 (ΑΔΑ: 68ΜΔ4653Π8-ΜΒΖ) «Πρώτη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2020».

²³³ Έσοδα: 305.900.000,00 ευρώ και Έξοδα: 120.000.000,00 ευρώ.

²³⁴ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 192.17/2020 (ΑΔΑ: ΨΛΕΩ46Ψ844-Ι37) «Έγκριση συνοπτικού προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2021 του Πράσινου Ταμείου».

²³⁵ Έσοδα: 305.120.000,00 ευρώ και Έξοδα: 133.324.092,00 ευρώ.

²³⁶ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/121887/2781/20-12-2021 (ΑΔΑ: 9ΓΔΓ4653Π8-ΑΨ4) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2022 του Πράσινου Ταμείου».

²³⁷ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/137875/3088/28-12-2022 (ΑΔΑ: 6ΔΡΘ4653Π8-ΓΘΚ) «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2023 του Πράσινου Ταμείου» και βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 244.1/2022 (ΑΔΑ: 6ΒΘΕ46Ψ844-6Ρ4) «Έγκριση συνοπτικού προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2023 του Πράσινου Ταμείου».

²³⁸ Βλ. την ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/136165/3289/22-12-2023 (ΑΔΑ: 63ΞΩ4653Π8-ΣΤΕ) Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2024 του Πράσινου Ταμείου».

²³⁹ Βλ. την ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/141294/3394/23-12-2024 (ΑΔΑ: 6Τ234653Π8-Γ31) Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2025 του Πράσινου Ταμείου».

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2022:

Έσοδα	: € 314.600.000,00
Έξοδα	: € 134.355.000,00
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 180.245.000,00
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 180.245.000,00
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 180.130.000,00

Σχήμα 10: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2022). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2023:

Έσοδα	: € 261.176.876,00
Έξοδα	: € 115.980.000,00
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 145.196.876,00
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 145.196.876,00
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 145.246.876,00

Σχήμα 11: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2023). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2024:

Έσοδα	: € 323.500.000,00
Έξοδα	: € 123.400.000,00
Ταμειακό αποτέλεσμα	: € 200.100.000,00
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	: € 200.100.000,00
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	: € 200.000.000,00

Σχήμα 12: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2024). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2025:

Έσοδα	371.450.000,00€
Έξοδα	144.715.000,00€
Ταμειακό αποτέλεσμα	226.735.000,00€
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (εκτός Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών)	226.735.000,00€
Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα	226.923.000,00€

Σχήμα 13: Προϋπολογισμός Πράσινου Ταμείου (2025). Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

1.3 Προσκλήσεις και ποσά χρηματοδότησης

Όπως έχει αναλυθεί έως τώρα, οι οικονομικοί πόροι του Πράσινου Ταμείου τίθενται κάθε χρόνο προς επίτευξη έργων αλλά και δράσεων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος, τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής και την, εν γένει, ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στη χώρα.

Ο ρόλος του εν λόγω Ταμείου, συνεπώς, καθίσταται νευραλγικός στην υλοποίηση δημόσιων πολιτικών περιβαλλοντικού χαρακτήρα και πράσινης ενέργειας, καθώς συνιστά το κατεξοχήν χρηματοδοτικό τους εργαλείο, ενώ κάποιες φορές συνεργάζεται με άλλα Ταμεία και συγχρηματοδοτεί τις επιμέρους δράσεις²⁴⁰.

Δικαιούχοι της ανωτέρω αναφερθείσας οικονομικής ενίσχυσης καθίστανται ποικίλοι φορείς, όπως οι ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμοι), δημόσιοι οργανισμοί κλπ., οι οποίοι δύνανται να προβαίνουν στην υποβολή σχετικών προτάσεων κατόπιν ειδικών προσκλήσεων για συγκεκριμένες δράσεις ή προγράμματα²⁴¹.

Οι διατιθέμενοι οικονομικοί πόροι του Ταμείου καλύπτουν είτε τη συνολική δαπάνη μιας δράσης, είτε ένα μέρος αυτής, αναλόγως των όρων και των προϋποθέσεων που αναφέρονται σε κάθε σχετική πρόσκληση²⁴².

Μέχρι στιγμής (και συγκεκριμένα έως τον Σεπτέμβριο του 2025), οι προσκλήσεις που βρίσκονται εν εξελίξει αφορούν στα παρακάτω:

²⁴⁰ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Αρχική, Πλατφόρμες Υποβολής Προτάσεων Χρηματοδότησης του Πράσινου Ταμείου, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

²⁴¹ Βλ. Πράσινο Ταμείο, ό.π., 2025.

²⁴² Βλ. Πράσινο Ταμείο, ό.π., 2025.

Α) Πρόσκληση «**Περιβαλλοντικό Ισοζύγιο 2025 – 2026**»²⁴³, στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού προγράμματος «**Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2025**» και αφορά στο τρέχον αλλά και στο επόμενο έτος (2025 – 2026)²⁴⁴. Η προθεσμία εκδήλωσης ενδιαφέροντος εκκίνησε την *Τετάρτη 30 Ιουλίου 2025* και εκπνέει την *Παρασκευή 29 Μάιου 2026*.

Δικαιούχοι είναι όλοι οι ΟΤΑ α' βαθμού (δηλαδή οι Δήμοι) του ελληνικού κράτους, ενώ οι δράσεις που χρηματοδοτούνται περιλαμβάνουν, εν ολίγοις, τη αναδιαμόρφωση των υποδομών των ελληνικών Δήμων σε πράσινους χώρους, τις επιδιορθώσεις κτηρίων με απώτερο στόχο την ανάδειξη της πολιτιστικής τους αξίας, τη δημιουργία δομών για την κάλυψη κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών κλπ²⁴⁵.

Το σύνολο των οικονομικών πόρων που πρόκειται να δαπανηθούν, εν προκειμένω, ανέρχεται στο ποσό των 79.177.351,00 ευρώ κατά τα έτη υλοποίησης του προγράμματος, ενώ το ποσό που δύναται να χορηγηθεί από το Πράσινο Ταμείο (ως συγχρηματοδότηση) συναρτάται του πληθυσμού και της κατηγορίας στην οποία εντάσσεται ο κάθε Δήμος²⁴⁶. Με Απόφαση του ΔΣ του Ταμείου το ποσό χρηματοδότησης ανέρχεται στο ποσό των 24.700.955,00 ευρώ²⁴⁷.

Β) Πρόσκληση «**Αποκατάσταση Δημόσιου Χώρου στην Περιφέρεια Θεσσαλίας**»²⁴⁸, στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού προγράμματος «**Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2024**», για το προηγούμενο αλλά και το τρέχον έτος (2024 – 2025).

Σκοπός της εν λόγω πολιτικής συνιστά η αντιμετώπιση των σοβαρών συνεπειών που προκλήθηκαν από το κύμα κακοκαιρίας «Daniel» στους 14 ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμους) στους οποίους διαιρείται διοικητικά η Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ως εκ τούτου, οι οικονομική πόροι που θα διατεθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα θα συμβάλλουν στην αναδόμηση των πληγέντων περιοχών, στη συντήρηση και

²⁴³ Βλ. Πρόσκληση 5693/15-07-2025 (ΑΔΑ:615Μ46Ψ844-Ι5Ι) «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» (Π.Ι. 2025-2026).

²⁴⁴ Συναρτήσει της Απόφασης 314.4.4/2025 (ΑΔΑ: 93Ε246Ψ844-ΠΜΛ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

²⁴⁵ Βλ. κεφ. 1 «*Επιλεξιμότητα*» της Πρόσκλησης 5693/15-07-2025 (ΑΔΑ:615Μ46Ψ844-Ι5Ι) «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» (Π.Ι. 2025-2026).

²⁴⁶ Βλ. σελ. 12 – 13 (κεφ. 5 «Υψος Χρηματοδότησης») και σελ. 22 – 31 (παραρτ. 1) του Οδηγού Διαχείρισης για τη χρηματοδότηση δράσεων στο πλαίσιο της πρόσκλησης με κωδικό «Περιβαλλοντικό Ισοζύγιο 2025 – 2026». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

²⁴⁷ Βλ. Απόφαση 299.2/2025 (ΑΔΑ: ΨΗΠ46Ψ844-Φ24) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Εγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2025» για το έτος 2025 και διάθεση πίστωσης ποσού 24.700.955,00 € για την υλοποίησή του και σχεδίου ΥΑ.».

²⁴⁸ Βλ. Πρόσκληση 7137/30-10-2024 (ΑΔΑ: 94Ζ646Ψ844-2ΒΙ) «Αποκατάσταση Δημόσιου Χώρου στην Περιφέρεια Θεσσαλίας» (Θεσσαλία 2024).

αποκατάσταση υποδομών αλλά και κοινόχρηστων χώρων, ακόμα και στη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας εντός των ρευμάτων²⁴⁹.

Όσον αφορά στο σύνολο της δαπάνης για την εν λόγω δράση, ανέρχεται στο ποσό των 12.549.100 ευρώ (πλέον Φ.Π.Α.), το οποίο θα χρηματοδοτηθεί εξολοκλήρου από το Πράσινο Ταμείο (100% χρηματοδότηση).

Η προθεσμία εκδήλωσης ενδιαφέροντος παρατάθηκε αρχικά μέχρι την Τρίτη 30 Σεπτεμβρίου 2025²⁵⁰ κι έπειτα μέχρι την καταληκτική ημερομηνία 30 Μαρτίου 2026²⁵¹.

Γ) Πρόσκληση «**Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση**»²⁵², συναρτήσει του χρηματοδοτικού προγράμματος «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024», για το προηγούμενο έτος με παράταση έως το τρέχον (2024 – 2025).

Η συγκεκριμένη δράση αποβλέπει στην ουσιαστική εφαρμογή αλλά και ενίσχυση της πυροπροστατευτικής πολιτικής των Δήμων της ελληνικής Επικράτειας. Το παραπάνω επιδιώκεται να πραγματοποιηθεί τόσο με την ορθολογική διαχείριση των εύφλεκτων υλικών που εντοπίζονται στους ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμων) όσο και με τη δημιουργία ειδικών ζωνών αντιπυρικού χαρακτήρα (πλάτους 10 μέτρων) περιμετρικά των οικισμών βρίσκονται κοντά ή μέσα σε δασικές περιοχές, που χαρακτηρίζονται ως εξαιρετικά επικίνδυνες ή επιρρεπής σε πυρκαγιά²⁵³.

Ο προϋπολογισμός του εν λόγω χρηματοδοτικού προγράμματος ανήλθε στα 30.000.000 ευρώ για το προηγούμενο έτος, ενώ η προθεσμία υποβολή ενδιαφέροντος που εξέπνεε στις 20 Ιουνίου 2024, παρατάθηκε²⁵⁴.

²⁴⁹ Βλ. ενोट. 1 («Αντικείμενο της πρόσκλησης») της Πρόσκλησης 7137/30-10-2024 (ΑΔΑ: 94Ζ646Ψ844-2ΒΙ): «σκοπός της παρούσας ... παρούσας πρόσκλησης».

²⁵⁰ Βλ. Απόφαση 307.4.3/2025 (ΑΔΑ: 9ΝΣ146Ψ844-ΛΨΡ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

²⁵¹ Βλ. Απόφαση 321.4.1/2025 (ΑΔΑ: 6Μ6246Ψ844-ΩΜ5) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

²⁵² Βλ. Πρόσκληση ΔΑΠ6/2740/29-5-2024 (ΑΔΑ: Ρ3Θ846Ψ844-ΝΕΨ) «Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση».

²⁵³ Βλ. σελ 4 – 5 (κεφ. 4 «Περιεχόμενο της Δράσης και των Προτάσεων») του Οδηγού διαχείρισης χρηματοδοτικού προγράμματος «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024», Δράση: «Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση» (ΑΔΑ: Ρ3Θ846Ψ844-ΝΕΨ) στο <https://prasinetameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

²⁵⁴ Βλ. σελ. 6 – 7 (κεφ. 5 «Υψος Χρηματοδότησης» και κεφ. 6 «Διαδικασία Υποβολής και Έγκρισης Προτάσεων») του Οδηγού διαχείρισης χρηματοδοτικού προγράμματος «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024», Δράση: «Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση» (ΑΔΑ: Ρ3Θ846Ψ844-ΝΕΨ) στο <https://prasinetameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/09/2025).

Μέρος Β': Πρακτική προσέγγιση

2.1 Υφιστάμενα προγράμματα δράσης στην Ελλάδα

Όπως αναλύθηκε στην εισαγωγική υποενότητα (βλ. «1.1 Εννοιολογική περιγραφή και νομική βάση»), οι δράσεις του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα επιμερίζονται σε «Χρηματοδοτικά Προγράμματα», καθένα εκ των οποίων κατηγοριοποιείται σε συγκεκριμένους άξονες και, συνεπώς, σε συγκεκριμένη στοχοθεσία.

Επί του παρόντος, υφίστανται πέντε κατηγορίες Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων²⁵⁵, καθεμία εκ των οποίων περιλαμβάνει επιμέρους δράσεις που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια, όπως αναλύονται προσεχώς:

Α) Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «Απαλλοτριώσεις Κοινόχρηστων Χώρων», φορέας του οποίου είναι το Πράσινο Ταμείο (αξιοποιώντας τους οικονομικούς πόρους που εμπίπτουν στην κατηγορία του «Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου»), ενώ δικαιούχοι όλοι οι ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμοι) της χώρας.

Στην εν λόγω κατηγορία επιδιώκεται να απαλλοτριωθούν αφενός αδόμητοι χώροι (αμιγώς κοινόχρηστης φύσεως), αφετέρου πράσινοι χώροι που εμπίπτουν σε συγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια για τα οποία έχει ληφθεί έγκριση. Καθώς οι συγκεκριμένοι χώροι διατηρούν βαρύνουσα σημασία πολεοδομικού χαρακτήρα, η αποτροπή της οικοδόμησής τους από τους ιδιοκτήτες κρίνεται νευραλγική.

Προκειμένου, λοιπόν, να πραγματοποιηθούν τα ανωτέρω, το Ταμείο δύναται να καταβάλει το ποσό της αποζημίωσης που προβλέπεται σε κάθε απαλλοτρίωση που έχει επιβληθεί ή να δεσμεύει το ποσό για κάθε απαλλοτρίωση που έχει αρθεί και πρόκειται να επιβληθεί εκ νέου²⁵⁶.

Κρίσιμο για τα εν λόγω είναι η έμφαση σε χώρους που υφίστανται μεγάλο βαθμό οικιστικής πίεσης, όπως και το γεγονός ότι κάθε απαλλοτρίωση οφείλει να συνοδεύεται από πολεοδομική τεκμηρίωση αλλά και από τεχνική και οικονομική ωριμότητα²⁵⁷.

Εν έτει 2025 δεν είναι σε ισχύ δράση από το συγκεκριμένο Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα, καθώς η τελευταία υλοποιήθηκε το 2019 με ποσό χρηματοδότησης

²⁵⁵ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Χρηματοδοτικά Προγράμματα, 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025).

²⁵⁶ Η χρηματοδότηση του Ταμείου αφορά στην απόκτηση του κοινόχρηστου χώρου εν συνόλω (βλ. όπως ανωτέρω στο <https://prasinotameio.gr>) (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025).

²⁵⁷ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Απαλλοτριώσεις Κοινόχρηστων Χώρων («μέτρα προσαρμογής για την επίτευξη του σκοπού»), 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025).

15.000.000 ευρώ²⁵⁸, ενώ πριν από αυτό πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο, το 2018 με ποσό χρηματοδότησης ύψους 15.000.000 ευρώ²⁵⁹ και το 2013 με ποσό χρηματοδότησης 12.070.000 ευρώ²⁶⁰, αντίστοιχα (βλ. Παραρτήματα).

Β) Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου», με φορέα το Πράσινο Ταμείο και δικαιούχους όλους τους ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμοι) της χώρας.

Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα αποβλέπει στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο, στην πράσινη αναβάθμιση των κτηρίων και την πολεοδομική αποκατάσταση, στην εξομάλυνση των συνεπειών από τις αυθαίρετες κατασκευές, στην ορθολογική ανάπτυξη των πόλεων με σεβασμό στο περιβάλλον και, τέλος, στον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό της τοπικής κοινότητας²⁶¹.

Εν ολίγοις, η χρηματοδότηση στην εν λόγω κατηγορία αποσκοπεί στην κατασκευή έργων (πάρκα, πλατείες, πεζοδρόμια κλπ) που θα προάγουν τη βιωσιμότητα και την πράσινη ανάπτυξη στις τοπικές αρχές και στους δημότες²⁶².

Μέχρι στιγμής, έχουν υλοποιηθεί έξι ετήσιες δράσεις στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Χρηματοδοτικού Προγράμματος, από το 2019 μέχρι και το 2025 κάθε χρόνο, εκτός από το 2022 (βλ. Παραρτήματα).

Ειδικότερα, το 2025 η χρηματοδότηση ανήλθε στο ποσό των 24.700.955 ευρώ²⁶³, το 2024 έφτασε στα 25.200.000 ευρώ²⁶⁴, το 2023 ήταν 35.195.199,88

²⁵⁸ Βλ. παρ. 2 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. ΥΠΠΕΝ/ΥΠΠΓ/120015/14829 (ΦΕΚ/4740/Β/20.12.2019) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων στις πόλεις 2019» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2019».

²⁵⁹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 6796/2018 (ΦΕΚ/Β/5802/21.12.2018) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων στις πόλεις 2018» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2018».

²⁶⁰ Βλ. παρ. 2 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αρ. 410/13-2-2013 (ΑΔΑ: ΒΕΥΜ46Ψ844-7Ν5) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση και διαμόρφωση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων και Διατηρητέων Κτιρίων στις πόλεις 2013» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2013».

²⁶¹ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου, 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025).

²⁶² Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου («τι περιλαμβάνει»), 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025).

²⁶³ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 326/20-1-2025 (ΑΔΑ: ΡΔ2Μ46Ψ84-Υ75) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2025» για το έτος 2025 και διάθεση πίστωσης ποσού 24.700.955,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁶⁴ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 313/18-1-2024 (ΑΔΑ: ΡΚΦΗ46Ψ844-ΜΠ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2024» για το έτος 2024 και διάθεση πίστωσης ποσού 25.200.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

ευρώ²⁶⁵, το 2021 έφτασε στα 23.160.274,71 ευρώ²⁶⁶, το 2020 το ποσό ανήλθε σε 28.617.961,46 ευρώ²⁶⁷ και το 2019 ήταν το ποσό των 40.514.026,06 ευρώ²⁶⁸.

Γ) Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «**Προστασία και Αναβάθμιση Δασών**», με φορέα το Πράσινο Ταμείο και δικαιούχους ολόκληρη την ελληνική Επικράτεια σε συνεργασία με όλες τις ελληνικές Δασικές Υπηρεσίες (213 στο σύνολο), υπό την αιγίδα της Γενικής Διεύθυνσης Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ).

Το εν λόγω Πρόγραμμα αποβλέπει στη διατήρηση και προστασία των δασικών περιοχών της χώρας, σε περιοχές επιρρεπείς στις πυρκαγιές, σε ορεινούς βοσκοτόπους, σε εθνικούς δρυμούς, σε καταφύγια άγριας ζωής κλπ.

Ως εκ τούτου, στη συγκεκριμένη κατηγορία εμπίπτουν δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, όπως οι παρακάτω: *«αναδασώσεις και αποκατάσταση δασών, προστασία από φυσικούς κινδύνους, υποδομές πρόσβασης και διαχείρισης, ανάδειξη και αξιοποίηση δασικών περιοχών, προστασία άγριας ζωής και βιοποικιλότητας»*²⁶⁹.

Η χρηματοδότηση του Ταμείου, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Προγράμματος, δεν αφορά στην ανάθεση απευθείας έργων αλλά στην οικονομική ενίσχυση των προτάσεων που υποβάλλονται από τα αρμόδια όργανα και φορείς, αναλόγως των εκάστοτε αναγκών και κονδυλίων²⁷⁰.

Μέχρι σήμερα, έχουν υλοποιηθεί έξι ετήσια Χρηματοδοτικά Προγράμματα της εν λόγω κατηγορίας, από το 2020 έως το 2025 συνεχόμενα (βλ. Παραρτήματα).

Πιο συγκεκριμένα, το 2025 το ποσό της χρηματοδότησης ανήλθε στα

²⁶⁵ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 678/6-2-2023 (ΑΔΑ: 6ΤΝ646Ψ844-ΝΕΝ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2023 και διάθεση πίστωσης ποσού 35.195.199,88 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁶⁶ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 753/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΩΘΘΞ46Ψ844-BPT) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2021 και διάθεση πίστωσης ποσού 23.160.274,71 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁶⁷ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 787/5-2-2020 (ΑΔΑ: 992Ρ46Ψ844-9ΚΙ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2020 και διάθεση πίστωσης ποσού 28.617.961,46 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁶⁸ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 1386/22-3-2019 (ΑΔΑ: 6Ζ9Α46Ψ844-ΙΒΑ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2019» για το έτος 2019 και διάθεση πίστωσης ποσού 40.514.026,06 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁶⁹ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Προστασία και Αναβάθμιση Δασών («τι περιλαμβάνει το πρόγραμμα»), 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2025).

²⁷⁰ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Προστασία και Αναβάθμιση, όπως ανωτέρω, 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2025).

30.000.000 ευρώ²⁷¹, το 2024 έφτασε στο ποσό των 20.500.000 ευρώ²⁷², το 2023 ήταν 12.000.000 ευρώ²⁷³, το 2022 ανήλθε στο ποσό των 10.000.000 ευρώ²⁷⁴, το 2021 ήταν ξανά 10.000.000 ευρώ²⁷⁵, όπως και το 2020 που ήταν επίσης 10.000.000 ευρώ²⁷⁶.

Δ) Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «**Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και Πρόληψη / Αντιμετώπιση Θαλάσσιας Ρύπανσης**», με πρωτοβουλία της Ελληνικής Ακτοφυλακής (και συγκεκριμένα, της Διεύθυνσης Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος του Λιμενικού Σώματος) και την οικονομική αρωγή του Πράσινου Ταμείου.

Το εν λόγω Πρόγραμμα αποβλέπει στην ορθολογική διαχείριση και, εν τέλει, στην απαλοιφή των φαινομένων ρύπανσης από όλα τα εθνικά ύδατα, μέσω της προστασίας της ισορροπίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων αλλά και όλων των δράσεων που ενισχύουν την βιώσιμη ανάπτυξη²⁷⁷.

Υλοποιείται κατά κύριο λόγο σε μέρη όπου εμφανίζεται μεγάλος βαθμός περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, σε μέρη βαρύνουσας τουριστικής σημασίας (βλ. νησιά Αιγαίου και Ιόνιου), καθώς και σε όλα τα ύδατα και θάλασσες της χώρας.

Εφαρμόζεται κάθε χρόνο για την τελευταία 5ετία (2020-2025) και συγκεκριμένα, το 2025 ο προϋπολογισμός για το τρέχον έτος έφτασε στο ποσό των 3.454.000 ευρώ²⁷⁸, το 2024 και το 2023 ο προϋπολογισμός της υλοποίησης των

²⁷¹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 328/20-1-2025 (ΑΔΑ: 9ΗΛΘ46Ψ844-ΣΦΛ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2025» και διάθεση πίστωσης 30.000.000 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷² Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 315/18-1-2024 (ΑΔΑ: 9Π6Ι46Ψ844-ΡΧΨ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024» και διάθεση πίστωσης 20.500.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷³ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 676/6-2-2023 (ΑΔΑ: 9ΝΑΕ46Ψ844-ΣΟΗ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2023» και διάθεση πίστωσης 12.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷⁴ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 659/9-2-2022 (ΑΔΑ: 9ΓΞΙ46Ψ844-ΧΚΙ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2022» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷⁵ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 756/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΨΘΛΧ46Ψ844-Α3Ω) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2021» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷⁶ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 698/4-2-2020 (ΑΔΑ: Ω7ΗΒ46Ψ844-ΘΙΜ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών έτους 2020» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁷⁷ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και Πρόληψη / Αντιμετώπιση Θαλάσσιας Ρύπανσης («Τι περιλαμβάνει / Πού εφαρμόζεται»), 2025, στο <https://prasinitameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2025).

²⁷⁸ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 330/20-1-2025 (ΑΔΑ: ΡΙΠΚ46Ψ844-Γ3Π) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης έτους 2025» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 3.454.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

δράσεων της 2ετίας ανήλθε στο ποσό των 4.500.000 ευρώ²⁷⁹, το 2022 έφτασε στο ποσό των 2.532.491,88 ευρώ²⁸⁰, το 2021 ήταν 2.534.174,93 ευρώ²⁸¹ και, τέλος, το 2020 έφτασε στα 3.000.000 ευρώ²⁸².

Ε) Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα», με σκοπό την ενίσχυση της προστατευτικής πολιτικής προς το φυσικό περιβάλλον, την αναβάθμιση και την, εν τέλει, αποκατάστασή του.

Το εν λόγω Πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμοι) της ελληνικής Επικράτειας, στο σύνολο των δημόσιων φορέων αλλά και υπηρεσιών της χώρας, σε όλες τις οργανώσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και σε όσους φορείς είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση των προστατευμένων περιοχών²⁸³.

Μερικές από τις δράσεις που εμπίπτουν στη ανωτέρω αναφερθείσα κατηγορία χρηματοδότησης του Ταμείου είναι η προληπτική αλλά και κατασταλτική πολιτική για τους φυσικούς κινδύνους (πχ. πυρκαγιές), η ορθότερη διαχείριση της βιοποικιλότητας των υδάτων, η προαγωγή της ορθολογικής γεωργίας αλλά και οι προστατευτική πολιτική των παράκτιων περιοχών, η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης μέσω προγραμμάτων ευαισθητοποίησης αλλά και η σωστή εκπαίδευση των πολιτών²⁸⁴.

Οι δράσεις στις οποίες επιμερίζεται το εν λόγω Πρόγραμμα, λαμβάνουν χώρα την τελευταία 5ετία (2020 – 2025), με κατηγοριοποίηση σε διαφορετικούς για κάθε έτος στόχους (άρα και άξονες δραστηριοποίησης) και με ξεχωριστό προϋπολογισμό (βλ. Παραρτήματα).

²⁷⁹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 677/6-2-2023 (ΑΔΑ: 657Χ46Ψ844-Υ3Π) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης διετίας 2023 – 2024» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 4.500.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸⁰ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 658/9-2-2022 (ΑΔΑ: ΨΥΑΣ46Ψ844-8ΩΖ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2022» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 2.532.491,88 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸¹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 757/9-2-2021 (ΑΔΑ: 9Γ4Υ46Ψ844-0Φ0) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2021» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 2.534.174,93 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸² Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 699/4-2-2020 (ΑΔΑ: 6ΞΡ46Ψ844-ΖΓΛ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2020» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 3.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸³ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα («Τι περιλαμβάνει / Ποιοι ωφελούνται»), 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2025).

²⁸⁴ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου, Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα («Μέτρα Προσαρμογής»), 2025, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2025).

Πιο συγκεκριμένα, το 2025 το ποσό της χρηματοδότησης ανήλθε στα 30.000.000 ευρώ²⁸⁵ με τίτλο «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα». Το 2024 έφτασε στο ύψος των 35.000.000 ευρώ²⁸⁶ και ο άξονας ονομάστηκε «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ουδετερότητα».

Το 2023 ανήλθε στα 30.000.000 ευρώ²⁸⁷, με θέμα «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις»²⁸⁸. Το 2022 το ποσό χρηματοδότησης ήταν 18.000.000²⁸⁹ ευρώ, με την ονομασία «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις»²⁹⁰ ξανά, ενώ το 2021 ανήλθε στα 13.000.000 ευρώ²⁹¹, ως «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις» αντίστοιχα²⁹².

²⁸⁵ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 327/20-1-2025 (ΑΔΑ: 9ΚΧ546Ψ844-ΒΕΟ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα 2025» και διάθεση πίστωσης ποσού 30.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸⁶ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 314/18-1-2024 (ΑΔΑ: 618246Ψ844-ΠΞΟ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ουδετερότητα 2024» και διάθεση πίστωσης ποσού 35.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸⁷ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 679/6-2-2023 (ΑΔΑ: 6Τ9946Ψ844-ΕΒΨ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2023» και διάθεση πίστωσης ποσού 30.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁸⁸ Βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 255.3/2023 (ΑΔΑ: 6ΩΟ346Ψ844-Ξ5Π) «Συνεχιζόμενες Δράσεις 2023» και βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 256.8.1/2023 (ΑΔΑ: ΡΣΓΠ46Ψ844-22Θ) «Οικονομική Υποστήριξη Εξωστρεφών Δράσεων 2023» και βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 259.1/2023 (ΑΔΑ: 96ΜΤ46Ψ844-4ΩΞ) «Οριστική Ένταξη 20 επιπλέον Έργων / Πρόσκληση 2022» και βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 268.5.1/2023 (ΑΔΑ: ΨΖΛΟ46Ψ844-ΩΩ2) «Έγκριση Πρακτικού Επιτροπής Αξιολόγησης στο πλαίσιο της Πρόσκλησης: «Καινοτόμες δράσεις με τους πολίτες», στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού προγράμματος «ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2023».

²⁸⁹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 660/9-2-2022 (ΑΔΑ: Ω8ΡΘ46Ψ844-Γ1Τ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2022» και διάθεση πίστωσης ποσού 18.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁹⁰ Βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 231.8/2022 (ΑΔΑ: 9ΓΠΡ46Ψ844-84Σ) «Συνεχιζόμενες Δράσεις 2022» και βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 233.1.4/2022 (ΑΔΑ: 6Λ7Λ46Ψ844-Ζ6Γ) «Οικονομική Υποστήριξη Εξωστρεφών Δράσεων 2022» και βλ. την Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ2022-Ε&Ε αρ. 1380/14-3-2022 (ΑΔΑ: 94ΕΤ46Ψ844-ΤΣΥ) «Έρευνα και Εφαρμογή» και βλ. την Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ/ΑΠ4/2022 αρ. 8444/25-11-2022 (ΑΔΑ: Ψ01446Ψ844-ΤΤ0) «Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες».

²⁹¹ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 752/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΩΛ8046Ψ844-4Α2) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2021» και διάθεση πίστωσης ποσού 13.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

²⁹² Βλ. συμπληρωματικά την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 179.1/2020 (ΑΔΑ: ΩΔΗ746Ψ844-ΡΑΨ) «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2020» και βλ. την Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ/ΑΠ5/2020 αρ. 9653/28-12-2020 (ΑΔΑ: 6ΑΒ046Ψ844-ΗΜΣ) «Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες».

Τέλος, το 2020 η χρηματοδότηση από το Ταμείο έφτασε στο ποσό των 6.000.000 ευρώ²⁹³ εμπίπτοντας στον ανωτέρω αναφερθέντα τίτλο ξανά.

²⁹³ Βλ. παρ. 1 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 697/4-2-2020 (ΑΔΑ: 6ΩΚ046Ψ844-ΟΩΜ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2020» και διάθεση πίστωσης ποσού 6.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Το Πράσινο Ταμείο ως αρωγός της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε.

Μέρος Α': Η περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης διαχρονικά

1.1 Ιστορική Αναδρομή²⁹⁴

Ξεκινώντας με τον εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου «περιβάλλοντος», κρίνεται επιβεβλημένο να αναφερθεί η διττή έννοια που προσδίδεται στο περιεχόμενό του: η ανθρωποκεντρική αλλά και η οικολογική.

Η Ε.Ε. υιοθέτησε από νωρίς την πιο παραδοσιακή αντίληψη για την περιβαλλοντική πολιτική (την χαρακτηριζόμενη ως «*περιβαλλοντοκεντρική*»), βάσει της οποίας η προστασία του περιβάλλοντος αναγνωρίζεται ως υπερέχουσα μεταξύ άλλων πολιτικών. Συνεπώς, τόσο η προσπάθεια για την καταστολή της επιζήμιας ανθρώπινης δράσης, όσο και η διάθεση για σύζευξη με την οικονομική ανάπτυξη θεωρούνται σημαίνουσες αξίες.

Ως εκ τούτου, με την **EKAX** (1951) έγινε η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας εσωτερικής αγοράς με επίκεντρο τον άνθρακα, η οποία ωστόσο δεν ευοδώθηκε, λόγω του εκτοπισμού του από το πετρέλαιο²⁹⁵.

Ωστόσο, ήδη από το 1960 η Ένωση (τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες) είχε αρχίσει να ευαισθητοποιείται σχετικά με ζητήματα που αφορούσαν στο περιβάλλον και όλες τις εκφάνσεις της εν λόγω πολιτικής, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται ρητά σε καμία ιδρυτική Συνθήκη η κατοχύρωση της αμιγώς περιβαλλοντικής πολιτικής²⁹⁶.

Πιο συγκεκριμένα, στη **Συνθήκη της Ρώμης** (1957) η υποχρέωση για την προστασία του περιβάλλοντος μπορούσε να εξαχθεί μονάχα ερμηνευτικά. Παράλληλα, με την υπογραφή της **EURATOM**, ξεκίνησε μια δεύτερη προσπάθεια δημιουργίας εσωτερικής ενεργειακής αγοράς, αυτή τη φορά με επίκεντρο την πυρηνική ενέργεια, η οποία αν και καθυστέρησε κατάφερε να ευδοκιμήσει εν

²⁹⁴ Βλ. Γαλάνης Π., «Δίκαιο για την κλιματική αλλαγή (Ενωσιακό – Εθνικό)», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, σελ. 97 - 105.

²⁹⁵ Βλ. Αλιγιζάκη Α., «Ενεργειακή Πολιτική και Δίκαιο της Ε.Ε.: Ο αντίκτυπος στην ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια», εκδ. Σάκκουλα, 2018, σελ. 46.

²⁹⁶ Υπήρχαν μονάχα αναφορές σε ορισμένες εκφάνσεις της πολιτικής, κυρίως οικονομικής φύσεως (πχ. περιορισμοί στην ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων).

καιρώ²⁹⁷.

Αντιθέτως στην **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη** (1987) κατοχυρώθηκε κατά τρόπον ρητό η υποχρέωση για κάθε κράτος – μέλος να μεριμνήσει για την περιβαλλοντική προστασία σε εθνικό επίπεδο²⁹⁸, με την εισαγωγή της αρχής της επικουρικότητας στα εν λόγω ζητήματα και την οριοθέτηση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων, στο πλαίσιο της προαναφερόμενης πολιτικής, και την εξάπλωση αυτής στις υπόλοιπες κοινοτικές στρατηγικές²⁹⁹.

Αργότερα, με τη **Συνθήκη του Μάαστριχτ** (1993), η αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος κατέστη εξέχουσα σε ενωσιακό επίπεδο και, για πρώτη φορά στη μέχρι τότε ευρωπαϊκή ιστορία, η περιβαλλοντική πολιτική παύει να συναρτάται των επιταγών και των συμφερόντων οικονομικής και εμπορικής φύσεως, και αντιμετωπίζεται αυτοτελώς, ως συμπαγής και ολοκληρωμένη στρατηγική.

Έπειτα, με τη **Συνθήκη του Άμστερνταμ** (1997), η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος ανέρχεται πλέον στις βασικές επιδιώξεις της Ε.Ε. και η βιώσιμη ανάπτυξη ενσωματώνεται ως βασικός πυλώνας – με δικό της ορισμό, ο οποίος της προσδίδει πλέον διαχρονικότητα αλλά και ευρεία απήχηση, πανευρωπαϊκά και διεθνώς – με αποκορύφωμα την εισαγωγή της έννοιας της αειφορίας.

Συνεπώς, μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ, η περιβαλλοντική πολιτική αποκτά θεσμικό περίβλημα, το οποίο θωρακίζει η Συνθήκη του Άμστερνταμ, καθώς η αναθεώρησή της επέφερε θεμελιώδεις αλλαγές: τροποποίησε τα κατώτατα ποιοτικά όρια που εισήγε η ΕΕΠ, σχετικά με την παρέμβαση των κρατών – μελών στην εν λόγω πολιτική, αποβλέποντας σε μια «*υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος*».

Εντούτοις, η **Συνθήκη της Νίκαιας** (2003) διατήρησε ουδέτερη στάση στον συγκεκριμένο τομέα, καθώς ούτε βελτίωσε τις παραμέτρους της περιβαλλοντικής πολιτικής, ούτε τις εξασθένησε³⁰⁰.

Στον αντίποδα, η **Συνθήκη της Λισαβόνας** (2007) εγκαινίασε μια καινοτόμο και εύφορη περίοδο για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς όχι μόνο αναγνώρισε θεσμικά το υφιστάμενο – μέχρι εκείνη τη στιγμή – καθεστώς της συγκεκριμένης πολιτικής αλλά ανέδειξε την αειφορία σε κυρίαρχο πυλώνα των

²⁹⁷ Βλ. Αλιγιζάκη Α., «Ενεργειακή Πολιτική και Δίκαιο της Ε.Ε.: Ο αντίκτυπος στην ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια», εκδ. Σάκκουλα, 2018, σελ. 46.

²⁹⁸ Βλ. άρθρο 25 της ΕΕΠ.

²⁹⁹ Βλ. άρθρο 130 Ρ της ΕΕΠ.

³⁰⁰ Μοναδική εξαίρεση στη Συνθήκη της Νίκαιας συνιστά το άρθρο 175 ΣΕΚ, το οποίο επέκτεινε την ειδική πλειοψηφία.

ενωσιακών επιδιώξεων³⁰¹, κάνοντας παράλληλα την πρώτη αναφορά στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής.

Τα σημεία – ορόσημα της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης για την περιβαλλοντική πολιτική, όπως υφίσταται σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι το **άρθρο 191 της ΣΛΕΕ** (όπου καθορίζεται η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος και επιμερίζεται σε επιδιώξεις, εισάγοντας την κλιματική πολιτική)³⁰², το **άρθρο 192, παρ. 1 της ΣΛΕΕ** (σχετικά με τη διάρθρωση της εν λόγω πολιτικής)³⁰³, το **άρθρο 194 της ΣΛΕΕ**³⁰⁴ (το οποίο λειτουργεί ως συνεκτική ουσία ανάμεσα στο τρίπτυχο: περιβαλλοντική – ενεργειακή – κλιματική πολιτική)³⁰⁵, καθώς και το **άρθρο 3, παρ. 3 της ΣΕΕ** (όπου θεσμοθετεί τη βιώσιμη ανάπτυξη στους κόλπους της Ένωσης).

Μέχρι σήμερα, η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. αποτελεί μια από τις συντρέχουσες αρμοδιότητες που της αναγνωρίζονται (όπως πχ. και η ενέργεια)³⁰⁶ και, κατά συνέπεια, οφείλει να κινητοποιείται επ’ αυτής μόνο όταν η επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων υλοποιείται ορθότερα σε ευρωπαϊκό αντί εθνικού επιπέδου, βάσει της αρχής της επικουρικότητας.

1.2 Ενωσιακές πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος

1.2.1 Στρατηγική της Λισαβόνας («Lisbon Strategy»)

Για πρώτη φορά στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρούμε ουσιαστική ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της θέσπισης μια δέσμης δράσεων και προγραμμάτων, περιβαλλόμενα με συγκεκριμένη και ακριβή στοχοθεσία.

Γίνεται, λοιπόν, λόγος για τη «Στρατηγική της Λισαβόνας», μια ενδελεχώς

³⁰¹ Βλ. σχετικά το άρθρο 3, παρ. 3 της ΣΕΕ και βλ. επίσης συνδυαστικά το άρθρο 222 της ΣΛΕΕ («ρήτρα αλληλεγγύης») καθώς και το άρθρο 122 της ΣΛΕΕ για τα μέτρα ενίσχυσης προς τα κράτη – μέλη που δυσκολεύονται στον ενεργειακό τομέα και βλ. επίσης το άρθρο 196 της ΣΛΕΕ για τη συνεργασία των μελών ενάντια στις φυσικές και μη καταστροφές και βλ. συμπληρωματικά το άρθρο 214 της ΣΛΕΕ για την ad hoc ανθρωπιστική βοήθεια εκ μέρους της Ένωσης, όπου είναι αναγκαίο.

³⁰² Συγκεκριμένα, προβλέπονται: «α) διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, β) προστασία της υγείας του ανθρώπου, γ) συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και δ) προώθηση σε διεθνές επίπεδο μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων και ιδίως την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος».

³⁰³ Ακολουθείται η Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία.

³⁰⁴ Συγκεκριμένα, προβλέπονται: «α) λειτουργία εσωτερικής αγοράς, β) διασφάλιση ενεργειακού εφοδιασμού, γ) περιβαλλοντική προστασία και δ) διασύνδεση ενεργειακών δικτύων».

³⁰⁵ Βλ. Πλιάκος Δ. Α., «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ενέργειας: πολιτική, ρύθμιση και ανταγωνισμός στις ενεργειακές αγορές», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2022, σελ. 11.

³⁰⁶ Βλ. άρθρο 4, παρ. 2 της ΣΛΕΕ.

μελετημένη πολιτική που θεσπίστηκε στην ομότιμη πόλη, στο πλαίσιο διεξαγωγής της Συνόδου Κορυφής κατά τον Μάρτιο του 2000³⁰⁷.

Η παραπάνω Στρατηγική, επομένως, απέβλεπε στη σύσταση μιας Ευρώπης οικονομικά ανταγωνιστικότερης, σε διεθνή κλίμακα³⁰⁸, με κυριότερο στόχο την πλήρη απασχόληση όλων των πολιτών μέχρι και το έτος 2010. Ως εκ τούτου, η Στρατηγική διαρθρώνεται σε τρεις πυλώνες: τον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον περιβαλλοντικό³⁰⁹.

Λόγω του θεματικού άξονα της εργασίας, θα ασχοληθούμε κυρίως με τον τρίτο πυλώνα της Στρατηγικής, που αφορά στο περιβάλλον και ο οποίος προστέθηκε στις ενωσιακές επιδιώξεις σχεδόν ένα χρόνο μετά την κατάρτιση του σχεδίου της Στρατηγικής (συγκεκριμένα, τον Ιούνιο του 2001).

Ο συγκεκριμένος πυλώνας υπογραμμίζει τη σημασία της αποφυγής της ανάπτυξης στον οικονομικό τομέα σε βάρος των φυσικών πόρων και θέτει σε προτεραιότητα την προστατευτική πολιτική, την αειφόρο ανάπτυξη και τη βιώσιμη κινητικότητα (καθώς τα μέσα μεταφοράς οφείλουν να λειτουργούν με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον και να μην επιβαρύνουν την κλιματική αλλαγή)³¹⁰.

Πολλά από τα μέτρα που θεσπίστηκαν στη Στρατηγική δεν είναι νομοθετικής φύσεως αλλά διακυβερνητικής, συνεπώς η ευόδωσή τους συναρτούταν της απρόσκοπτης συνεργασίας των κρατών – μελών. Για τον λόγο αυτό, θεσπίστηκε και εκδόθηκε ένας ακριβής κατάλογος με αριθμητικούς στόχους για το κάθε κράτος³¹¹.

Σκοπός ήταν να υποβοηθηθεί η εφαρμογή του συστήματος της «Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ)», κατά την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, μέσω της κατάρτισης εθνικών σχεδίων δράσεων. Ωστόσο, περί το 2005, αποδείχτηκε ότι οι δείκτες δεν έφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα καθώς προκάλεσαν σύγχυση στα κράτη – μέλη και τα αποπροσανατόλισαν από την ουσιαστική ιεράρχηση των

³⁰⁷ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΚΤ (2010). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» (ευρετήριο όρων). Ανακτήθηκε από: <http://www.epdm.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025).

³⁰⁸ Και κυρίως σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, καθώς η οικονομία τους ήταν μέχρι τότε ισχυρότερη και τα επίπεδα απασχόλησης πιο υψηλά, λόγω των μειωμένων αδειών των εργαζομένων και του λιγότερου ελεύθερου χρόνου τους, εν γένει (βλ. σχετικά στο <https://www.europarl.europa.eu>) (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025).

³⁰⁹ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΚΤ (2010), ό.π., <http://www.epdm.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025).

³¹⁰ Βλ. European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: Ανάπτυξη και Απασχόληση. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025).

³¹¹ Βλ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εν δράσει: Τα κυριότερα σημεία 1999 – 2004 (2004). Η Στρατηγική της Λισαβόνας: μια πιο ανταγωνιστική Ευρώπη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Ανακτήθηκε από: <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025).

προτεραιοτήτων³¹².

Εφόσον τα αποτελέσματα μέχρι τότε ήταν μέτρια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναθεώρησε τη Στρατηγική την ίδια χρονιά, οπότε το περιβάλλον, η εκπαίδευση και το επιχειρείν βρέθηκαν πλέον στο επίκεντρο των ενωσιακών επιδιώξεων, ενώ όλες οι διαδικασίες και οι στόχοι απλοποιήθηκαν, γεγονός που καθόρισε τη δυναμική της εφαρμογής των μέτρων μέχρι και το 2010³¹³.

Μάλιστα, καθώς η αναδιαμόρφωση των στόχων της Στρατηγικής συνέπεσε με την πρώτη Προγραμματική Περίοδο (2007 – 2013), η πολιτική συνοχής αποτέλεσε πολύτιμο αρωγό στην υλοποίηση των επιδιώξεων της Στρατηγικής της Λισαβόνας, η οποία ενέπνευσε με τους πυλώνες της την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ Γ³¹⁴.

1.2.2 Ευρώπη 2020 («Europe 2020»)

Τον Ιούνιο του 2010, μια νέα Στρατηγική εμφανίζεται στο ενωσιακό προσκήνιο, προκειμένου να αναλάβει τα ηνία στο πλαίσιο της εξελισσόμενης Ευρώπης. Γίνεται λόγος, λοιπόν, για το πρόγραμμα «Ευρώπη 2020», μια δεκαετή στρατηγική, εμπνευσμένη από την αντίστοιχη της Λισαβόνας και εμφανώς αναθεωρημένη³¹⁵.

Το όραμα της νέας δεκαετούς Στρατηγικής συνοψίζεται στην εξής φράση: *«μια Ένωση με έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία, με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής»*³¹⁶.

³¹² Βλ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εν δράσει: Τα κυριότερα σημεία 1999 – 2004 (2004). Η Στρατηγική ... εργασίας. Ανακτήθηκε από: <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

³¹³ Βλ. Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας: Διεύθυνση Ανώτερης Εκπαίδευσης (2025). Η Στρατηγική της Λισαβόνας. Ανακτήθηκε από: <https://www.highereducation.ac.cy> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

³¹⁴ Βλ. European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: Ανάπτυξη και Απασχόληση. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

³¹⁵ Πρόκειται ουσιαστικά για έναν εναλλακτικό τρόπο σχεδιασμού της ενωσιακής στοχοθεσίας, μετά την αποτυχημένη εφαρμογή της προηγούμενης Στρατηγικής, δηλαδή εκείνης της Λισαβόνας, βλ. σχετικά Μπαμπалиούτας Λ. – Μητσόπουλος Κ., «Η καινοτομία ως στόχος πολιτικής και αντικείμενο χρηματοδότησης στην Ε.Ε. και η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση 2ου βαθμού», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 6, σελ. 5 – 22, Ιούλιος 2025, σελ. 12, στο <https://ddd-pubadmin.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

³¹⁶ Βλ. European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: Ευρώπη 2020: η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> και βλ. European Economic and Social Committee: Ευρώπη 2020 (2025). Ανακτήθηκε από: <https://www.eesc.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025) και βλ. επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Για την επίτευξη των ανωτέρω, η στοχοθεσία της Ε.Ε. επιμερίζεται σε πέντε κύριες συνιστώσες (ή, αλλιώς, «Πρωταρχικούς Στόχους»), εκ των οποίων η μία αφορά στο περιβάλλον³¹⁷ και ορίζει ότι στόχο της δεκαετίας, για τον εν λόγω τομέα, συνιστά το τρίπτυχο: **α)** το ποσοστό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου να ελαττωθεί τουλάχιστον 20% (ή 30%, αν καθίσταται εφικτό), **β)** η παραγωγή της ενέργειας να προέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 20% από ανανεώσιμες πηγές και, τέλος, **γ)** η ενεργειακή απόδοση να σημειώσει άνοδο σε ποσοστό 20%.

Πιο αναλυτικά, απεικονίζεται παρακάτω η εν λόγω στοχοθεσία σε ενωσιακό αλλά και σε εθνικό επίπεδο (και συγκεκριμένα στο πλαίσιο της εναρμόνισης στην ελληνική πραγματικότητα):

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	Στόχοι «Ευρώπη 2020»	Στόχοι της Ελλάδας για το 2020
Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 20-64)	75%	70%
Επενδύσεις σε Ε&Α (% του ΑΕΠ)	3%	1,2% *
Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ποσοστιαία ως προς το 1990	-20%, (ή -30% εάν οι συνθήκες το επιτρέψουν)	Εκπομπές για τομείς εκτός ΣΕΔΕ - 4% (σε σχέση με τις τιμές του 2005, Απόφαση 406/2009/ΕΚ)
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ως % επί της μκτής τελικής κατανάλωσης ενέργειας)	20%	20% με βάση το Ν. 851/2010
Ενεργειακή απόδοση – μείωση κατανάλωσης ενέργειας σε Mtoe	Αύξηση ενεργειακής απόδοσης κατά 20%, που αντιστοιχεί στη μείωση της πρωτογενούς ενεργειακής κατανάλωσης κατά 368 Mtoe	Μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 2,85 Mtoe το 2020
Πρώρη εγκατάλειψη του σχολείου (%)	κάτω από 10%	9,7%
Ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (%)	Τουλάχιστον 40% των νέων ηλικίας 30-34 ετών	32%
Μείωση αριθμού ατόμων σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού	20 εκατομμύρια	Μείωση κατά 450.000

Σχήμα 14: Οι πέντε συνιστώσες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στο: <https://2014-2020.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

Ως εκ τούτου, κυρίαρχος πυλώνας για τη δεκαετία 2010 – 2020 είναι η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων και μια πιο «πράσινη»

Συμβολή της Περιφερειακής Πολιτικής στη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» [COM(2011) 17 τελικό της 26.01.2011].

³¹⁷ Οι υπόλοιπες τέσσερις συνιστώσες σχετίζονται με την απασχόληση, την εκπαίδευση, την έρευνα και την ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη, Φερόνας, Α., 2013, Η Κοινωνική Διάσταση της «Ευρώπης 2020»: Ρητορική και Πραγματικότητα, *Κοινωνική Πολιτική* (τεύχος 1), σελ. 10. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

δραστηριοποίηση.

Για την επιτυχή έκβαση της Στρατηγικής, η Ε.Ε. πρότεινε η στοχοθεσία της να μετουσιωθεί στους εθνικούς στόχους κάθε κράτους – μέλους (και, συγκεκριμένα, να ενσωματωθούν στα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων), σε ένα υπόβαθρο «εταιρικής σχέσης». Ως διευκόλυνση του παραπάνω, η Ένωση παρουσίασε επτά βοηθητικούς μηχανισμούς – με τη μορφή Εμβληματικών Πρωτοβουλιών – ώστε να χρησιμοποιούνται ως κατευθυντήριες σε εθνικό επίπεδο³¹⁸.

Πιο συγκεκριμένα, η Πρωτοβουλία που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος ονομάζεται «μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» και κάνει λόγο για την ανάγκη διαχωρισμού της οικονομικής ανάπτυξης και της σπατάλης των φυσικών πόρων, για την κρισιμότητα της μείωσης των εκπομπών άνθρακα και την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και, φυσικά, για την μετατροπή των μέσων μεταφοράς σε μια βιώσιμη εκδοχή, φιλικότερη προς το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, με στόχο την εν γένει αύξηση της ενεργειακής απόδοσης³¹⁹.

Και καθώς οι συνιστώσες της ενωσιακής στοχοθεσίας αλληλοεξαρτώνται, η Ε.Ε. τονίζει στην αιτιολόγηση της Στρατηγικής αυτής ότι με την υιοθέτηση πιο βιώσιμων και πράσινων τρόπων δράσης, αφενός προστατεύεται το περιβάλλον και δεν επιβαρύνεται το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής – αφετέρου βελτιώνονται τα οικονομικά στοιχεία της Ένωσης και οι συνθήκες επαγγελματικής απορρόφησης³²⁰.

³¹⁸ Οι υπόλοιπες Πρωτοβουλίες είναι οι εξής: «Ένωση Καινοτομίας», «Νεολαία σε κίνηση», «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης», «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας», βλ. σχετικά Φερόνας, Α., 2013, Η Κοινωνική Διάσταση της «Ευρώπης 2020»: Ρητορική και Πραγματικότητα, *Κοινωνική Πολιτική* (τεύχος 1), σελ. 10. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

³¹⁹ Βλ. σχετικά σελ. 6 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής. Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη [COM(2010) 2020 τελικό της 3.3.2010].

³²⁰ Οι εν λόγω προβλέψεις της Ένωσης καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι εφαρμόστούν από τα κράτη – μέλη οι κατευθυντήριες που έχουν παρουσιαστεί αναφορικά με το περιβάλλον, τότε μέσα σε μια δεκαετία θα εξοικονομηθούν σχεδόν 60 δισεκατομμύρια ευρώ από τη μείωση των εισαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην εξέλιξη μιας σχεδόν αυτόνομης ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας με άνοδο 0,6% - 0,8% του συνολικού της ΑΕΠ. Επιπλέον, με την αξιοποίηση εναλλακτικών τρόπων ενέργειας και την πράσινη οικονομία, προβλέπεται ότι μέχρι το τέλος του 2020 θα έχουν δημιουργηθεί πάνω από ένα εκατομμύριο καινούργιες θέσεις εργασίας (βλ. σχετικά σελ. 18 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής ... [COM(2010) 2020 τελικό της 3.3.2010]).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Εξυπνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς
1. Εξασφάλιση της ποιότητας και βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών	7. Αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας
2. Αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών	8. Ανάπτυξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, προώθηση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και της δια βίου μάθησης
3. Μείωση των ανισορροπιών στη ζώνη του ευρώ	9. Βελτίωση των επιδόσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλες τις βαθμίδες και αύξηση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

4. Βελτιστοποίηση της στήριξης για έρευνα και ανάπτυξη και καινοτομία, ενίσχυση του τριγώνου της γνώσης και ενεργοποίηση του δυναμικού της ψηφιακής οικονομίας	10. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας
5. Βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση των πόρων και μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	
6. Βελτίωση του περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές και εκσυγχρονισμός της βιομηχανικής βάσης	

Σχήμα 15: Η στοχοθεσία της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Ανακτήθηκε από:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

Το θετικό γνώρισμα της εν λόγω Στρατηγικής, και η ειδοποιός διαφορά της από την προηγούμενη (βλ. «Στρατηγική της Λισαβόνας») είναι το γεγονός ότι οι κατευθυντήριες γραμμές και οι στόχοι της «Ευρώπης 2020» ευθυγραμμίζονται πλέον τόσο με την πρακτική του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου³²¹, όσο και με τις προβλέψεις και επιταγές του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης³²².

Ως εκ τούτου, προσφέρεται μια πιο οργανωμένη εκδοχή Στρατηγικής, η

³²¹ Βλ. τη Σύσταση υπ' αριθμόν 2015/ΕΕ/1184 του Συμβουλίου της 14ης Ιουλίου 2015 σχετικά με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βλ. επίσης Απόφαση υπ' αριθμόν 2015/ΕΕ/1848 του Συμβουλίου της 5ης Οκτωβρίου 2015 σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών για το 2015.

³²² Βλ. Φερόνας, Α., 2013, Η Κοινωνική Διάσταση της «Ευρώπης 2020»: Ρητορική και Πραγματικότητα, *Κοινωνική Πολιτική* (τεύχος 1), σελ. 12. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025).

εταιρική σχέση μεταξύ των κρατών – μελών ισχυροποιείται και η ανάγκη για απτά αποτελέσματα καθίσταται πιο επιτακτική από ποτέ. Παράλληλα, δύο σημαντικές ενωσιακές δράσεις λαμβάνουν χώρα, αλλάζοντας καθοριστικά και καθολικά την περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε.:

Α) Στο πλαίσιο των παραπάνω, παρουσιάζεται ο όρος της «*κυκλικής οικονομίας*» στα κράτη – μέλη, ως αντίβαρο της μέχρι τώρα εθνικής, υπερεθνικής και διεθνούς πρακτικής γνωστής ως «*take – make – use – dispose*». Ειδικότερα, η Ένωση στρέφεται ενεργά πλέον σε δράσεις όπως η επαναχρησιμοποίηση υλικών, η ανακύκλωση, ο οικολογικός σχεδιασμός και η βιωσιμότητα³²³.

Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε την αναγκαιότητα της εφαρμογής της κυκλικής οικονομίας τόσο σε επίπεδο κρατών –μελών, όσο και σε συλλογικό επίπεδο Ένωσης, παρουσιάζοντας συγκεκριμένους δείκτες και ποσοστά: το ποσοστό της βιοποικιλότητας που απειλείται και επηρεάζεται δυσμενώς από την εξόρυξη αλλά και την επεξεργασία των φυσικών πόρων ανέρχεται στο 90%, ενώ ταυτόχρονα το περιβαλλοντικό αποτύπωμα που δύναται να έχει ένα προϊόν μπορεί να προσδιοριστεί ήδη κατά 80% από το στάδιο σχεδιασμού του³²⁴.

Μέχρι σήμερα, η πρακτική της κυκλικής οικονομίας των υλικών έχει εφαρμοστεί σε ενωσιακό επίπεδο σε ποσοστό 11,8% (σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή), ο στόχος όμως είναι να φτάσει στο 24% μέχρι το 2030 και, αντίστοιχα, να αυξηθεί η αξία της ευρωπαϊκής αγοράς ανακατασκευής από 31 δισεκατομμύρια ευρώ (μέχρι στιγμής) σε 100 δισεκατομμύρια ως το 2030 (με σχετική νομοθετική πράξη που πρόκειται να εκδώσει τότε η Επιτροπή)³²⁵.

Τα παραπάνω πρόκειται να επιτευχθούν με ποικίλες δράσεις και πολιτικές που έχει ξεκινήσει να θέτει πιλοτικά σε εφαρμογή η Ένωση³²⁶, όπως τα παρακάτω: «*βιώσιμα προϊόντα*»³²⁷, «*πράσινοι ισχυρισμοί*»³²⁸, «*κυκλική οικονομία σε παγκόσμιο*

³²³ Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Κυκλική Οικονομία, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025).

³²⁴ Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Κυκλική Οικονομία, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025).

³²⁵ Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Συμφωνία για καθαρή βιομηχανία (2025), Κυκλικότητα και πρόσβαση σε υλικά, στο <https://commission.europa.eu> και βλ. σελ 17 της Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η συμφωνία για καθαρή βιομηχανία: Κοινός χάρτης πορείας για την ανταγωνιστικότητα και την απανθρακοποίηση [COM(2025) 85 τελικό της 26.2.25].

³²⁶ Βλ. περισσότερα στο Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Κυκλική Οικονομία, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025).

³²⁷ Βλ. Κανονισμό υπ' αριθμόν 2024/EE/1781 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 για τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού

«επίπεδο»³²⁹, «πλαστικά»³³⁰, «επισκευή εμπορευμάτων»³³¹, «κρίσιμες πρώτες ύλες»³³², «απόβλητα και ανακύκλωση»³³³, «κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα»³³⁴ και «βιομηχανικές εκπομπές»³³⁵.

όσον αφορά τα βιώσιμα προϊόντα, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2020/1828 και του κανονισμού (ΕΕ) 2023/1542 και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/125/ΕΚ.

³²⁸ Βλ. Πρόταση Οδηγίας υπ' αριθμόν 2023/0085 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τεκμηρίωση και τη γνωστοποίηση των ρητών περιβαλλοντικών ισχυρισμών (οδηγία για τους οικολογικούς ισχυρισμούς) [COM(2023) 166 τελικό της 22.3.2023].

³²⁹ Βλ. σχετικά United Nations: Sustainable Development Goals (2025). Goal 12: Ensure sustainable consumption and production patterns, στο <https://www.un.org> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025) και βλ. επίσης European Commission (2020). Leading the way to a global circular economy state of play and outlook. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025).

³³⁰ Η Επιτροπή κρούει τον κώδωνα για την ανησυχητική παραγωγή 32 εκατομμυρίων τόνων πλαστικών αποβλήτων στην Ευρώπη αλλά και τα πλαστικά απορρίμματα που μολύνουν τα ευρωπαϊκά ύδατα σε ποσοστό 80% [βλ. σχετικά στο Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Πλαστικά, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)] και βλ. επίσης την Οδηγία υπ' αριθμόν 2019/ΕΕ/904 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2019 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον και βλ. επίσης την Οδηγία υπ' αριθμόν 2015/ΕΕ/720 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2015 σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 94/62/ΕΚ με σκοπό τη μείωση της κατανάλωσης λεπτών πλαστικών σακουλών μεταφοράς και βλ. επίσης τον Κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό 2020/ΕΕ/2174 της Επιτροπής της 19ης Οκτωβρίου 2020 για την τροποποίηση των παραρτημάτων ΙC, ΙΙΙ, ΙΙΙΑ, ΙV, V, VII και VIII του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων και βλ. επίσης τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2024/ΕΕ/1157 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Απριλίου 2024 για τις μεταφορές αποβλήτων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1257/2013 και (ΕΕ) 2020/1056 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006.

³³¹ Βλ. την Οδηγία υπ' αριθμόν 2024/ΕΕ/1799 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 σχετικά με κοινούς κανόνες για την προώθηση της επισκευής αγαθών και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/2394 και των οδηγιών (ΕΕ) 2019/771 και (ΕΕ) 2020/1828.

³³² Βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Ανθεκτικότητα ως προς τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας: Χαρτογραφώντας την πορεία προς μεγαλύτερη ασφάλεια και βιωσιμότητα [COM(2020) 474 τελικό της 3.9.2020].

³³³ Η Επιτροπή επισημαίνει ότι παράγονται ετησίως 5 τόνοι αποβλήτων ανά πολίτη της ΕΕ, εκ των οποίων ανακυκλώνεται μονάχα το 38%, ενώ περισσότερο από το 60% των οικιακών αποβλήτων καταλήγουν τελικά σε χώρους υγειονομικής ταφής [βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Απόβλητα και Ανακύκλωση, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)] και βλ. επίσης Οδηγία υπ' αριθμόν 2008/ΕΚ/98 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Νοεμβρίου 2008 για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών και βλ. επιπλέον σχετικές νομοθετικές πράξεις στο Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Απόβλητα και Ανακύκλωση: Νομοθεσία περί αποβλήτων, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025).

³³⁴ Η Επιτροπή ανακοινώνει πως ετησίως απορρίπτονται συνολικά 5 εκατομμύρια τόνοι ρουχισμού (ποσοστό που αντιστοιχεί σχεδόν σε 12 κιλά ανά άτομο), ενώ μόνο το 1% του υλικού των ενδυμάτων ανακυκλώνεται και επαναχρησιμοποιείται σε καινούργια κομμάτια ρουχισμού [βλ. αναλυτικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Στρατηγική για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)] και βλ. επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική της ΕΕ για βιώσιμα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα [COM(2022) 141 τελικό της 30.3.2022].

³³⁵ Η Επιτροπή ενημερώνει πως περισσότερες από 50.000 βιομηχανίες διέπονται από τις διατάξεις των σχετικών ενωσιακών νομολογιών και πως σχεδόν οι μισές από τις εκπομπές που παράγονται στην ΕΕ προέρχονται κυρίως από τη βιομηχανική δραστηριότητα [βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025), Βιομηχανικές εκπομπές και ασφάλεια, στο <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025)] και βλ. επίσης την Ανακοίνωση

Β) Τον Μάρτιο του 2013 δημοσιεύεται η «*Πράσινη Βίβλος*»³³⁶, με την οποία επισφραγίζεται η αναγκαιότητα μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της Ένωσης και η όσο το δυνατόν ενεργειακή απεξάρτησή της από τις εισαγωγές³³⁷.

Χάρη στο παραπάνω, η Επιτροπή παρουσιάζει ενώπιον την Ένωσης και των κρατών – μελών της μια στοχοθεσία με έξι πυλώνες, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής: **α)** ελάττωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε ποσοστό 40%³³⁸, με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030³³⁹, **β)** ορθολογική αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας³⁴⁰ προκειμένου να αυξηθεί η παραγόμενη ενέργεια της ΕΕ σε ποσοστό 27%³⁴¹, **γ)** αναδιαμόρφωση του πλαισίου του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής (ΣΕΔΕ)³⁴², γεγονός που θα καταστεί εφικτό δημιουργώντας εκ νέου αποθεματικό για τη σταθερότητα της αγοράς, περιορίζοντας παράλληλα τα ανώτατα όρια εκπομπών για κάθε έτος μετά το 2020³⁴³, **δ)** ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης, για μια πιο ανταγωνιστική και

της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων [COM(2020) 667 τελικό της 14.10.2020].

³³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013), Πράσινη Βίβλος: Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030 [COM(2013) 169 τελικό της 27.3.2013].

³³⁷ Βλ. European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2014). Summaries of EU Legislation: Πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια (2020 έως 2030). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

³³⁸ Βλ. την Απόφαση υπ' αριθμόν 2009/ΕΚ/406 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, περί των προσπαθειών των κρατών μελών να μειώσουν τις οικείες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, ώστε να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της Κοινότητας για μείωση των εκπομπών αυτών μέχρι το 2020 (Επίσημη Εφημερίδα L 140 της 5.6.2009).

³³⁹ Η εν λόγω δράση στηρίζεται στην ταυτόχρονη εφαρμογή μέτρων για την ελάττωση των εκπομπών σε ποσοστό 43% (συγκριτικά με το έτος 2005), στο πλαίσιο του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής (ΣΕΔΕ) αλλά δράσεων που υλοποιούνται με εθνική πρωτοβουλία, εκτός από το ΣΕΔΕ.

³⁴⁰ Βλ. την Οδηγία υπ' αριθμόν 2009/ΕΚ/28 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (Επίσημη Εφημερίδα L 140 της 5.6.2009) και βλ. επίσης την Οδηγία υπ' αριθμόν 2013/ΕΕ/18 του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2013, για την προσαρμογή της οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας (Επίσημη Εφημερίδα L 158 της 10.6.2013).

³⁴¹ Ποσοστό δεσμευτικό σε υπερεθνικό επίπεδο αλλά όχι και σε εθνικό, προκειμένου τα κράτη – μέλη να είναι ικανά να επιλέξουν τον πλέον για εκείνα αποδοτικό τρόπο υλοποίησης με το μικρότερο δυνατό κόστος.

³⁴² Βλ. την Οδηγία υπ' αριθμόν 2009/ΕΚ/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με στόχο τη βελτίωση και την επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Κοινότητας (Επίσημη Εφημερίδα L 140 της 5.6.2009).

³⁴³ Για τον καθορισμό του συγκεκριμένου αποθεματικού βλ. σχετικά την Πρόταση Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς όσον αφορά το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2003/8 [COM(2014) 20/2 της 22.1.2014].

βιώσιμη οικονομία³⁴⁴, ε) καινούργιο σύστημα διακυβέρνησης της Ένωσης, με στόχο την υλοποίηση της στοχοθεσίας για το κλίμα και την ενέργεια³⁴⁵, στ) χρησιμοποίηση βασικών δεικτών, προκειμένου να παρακολουθείται η εξελικτική πορεία του τρίπτυχου οράματος (ανταγωνιστικότητα – ασφάλεια – βιώσιμη ενέργεια)³⁴⁶.

1.2.3 Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία («European Green Deal»)³⁴⁷

Στις 11 Δεκεμβρίου του 2019, ανακοινώνεται από την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα Φον ντε Λάιεν, η νέα αναπτυξιακή πολιτική της Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος, ονόματι «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία»³⁴⁸.

Ακρογωνιαίος της λίθος είναι η σταδιακή μετατροπή της Ευρώπης στην πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο παγκοσμίως, γεγονός που θα καταστεί εφικτό με διαρθρωτικές αλλαγές σε νευραλγικούς τομείς (οικονομία, ενέργεια, μεταφορές, βιομηχανία κλπ.)³⁴⁹ και κατοχυρώνεται θεσμικά με την θέσπιση και εφαρμογή του «ευρωπαϊκού νόμου για το κλίμα»³⁵⁰.

Η αρχική στοχοθεσία του νέου αναπτυξιακού σχεδίου της Ένωσης ξετυλίγεται γύρω από το όραμα της ελάττωσης του υπερεθνικού περιβαλλοντικού αποτυπώματος

³⁴⁴ Βλ. Οδηγία υπ' αριθμόν 2012/EE/27 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για την ενεργειακή απόδοση, την τροποποίηση των οδηγιών 2009/125/EK και 2010/30/EE και την κατάργηση των οδηγιών 2004/8/EK και 2006/32/EK (Επίσημη Εφημερίδα L 315 της 14.11.2012).

³⁴⁵ Για την εν λόγω δράση απαιτείται η κατάρτιση εθνικών σχεδίων από τα κράτη – μέλη, για μια ανταγωνιστικότερη, ασφαλέστερη και περισσότερο βιώσιμη ενέργεια, τα οποία σχέδια θα υποβάλλονται στην Επιτροπή και θα αξιολογούνται από αυτή.

³⁴⁶ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Ενεργειακός χάρτης πορείας για το 2050 [COM(2011) 885 τελικό της 15.12.2011] και βλ. επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050 [COM(2011) 112 τελικό της 8.3.2011].

³⁴⁷ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία [COM(2019) 640 τελικό της 11.12.2019] και βλ. επίσης Αποστολίδης Κ., «Η συμβολή του ESG στην επίτευξη της φιλοδοξίας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για την πραγματοποίηση πράσινων επενδύσεων», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 2, σελ. 118 – 129, Νοέμβριος 2021, σελ. 115 – 118, στο <https://ddd-pubadmin.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

³⁴⁸ Βλ. Πενταγιώτη, 2020, Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας στην επίτευξη της Ατζέντα 2030 για την ΕΕ, Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Βιοοικονομία, σελ. 16. Ανακτήθηκε από: <https://dione.lib.unipi.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

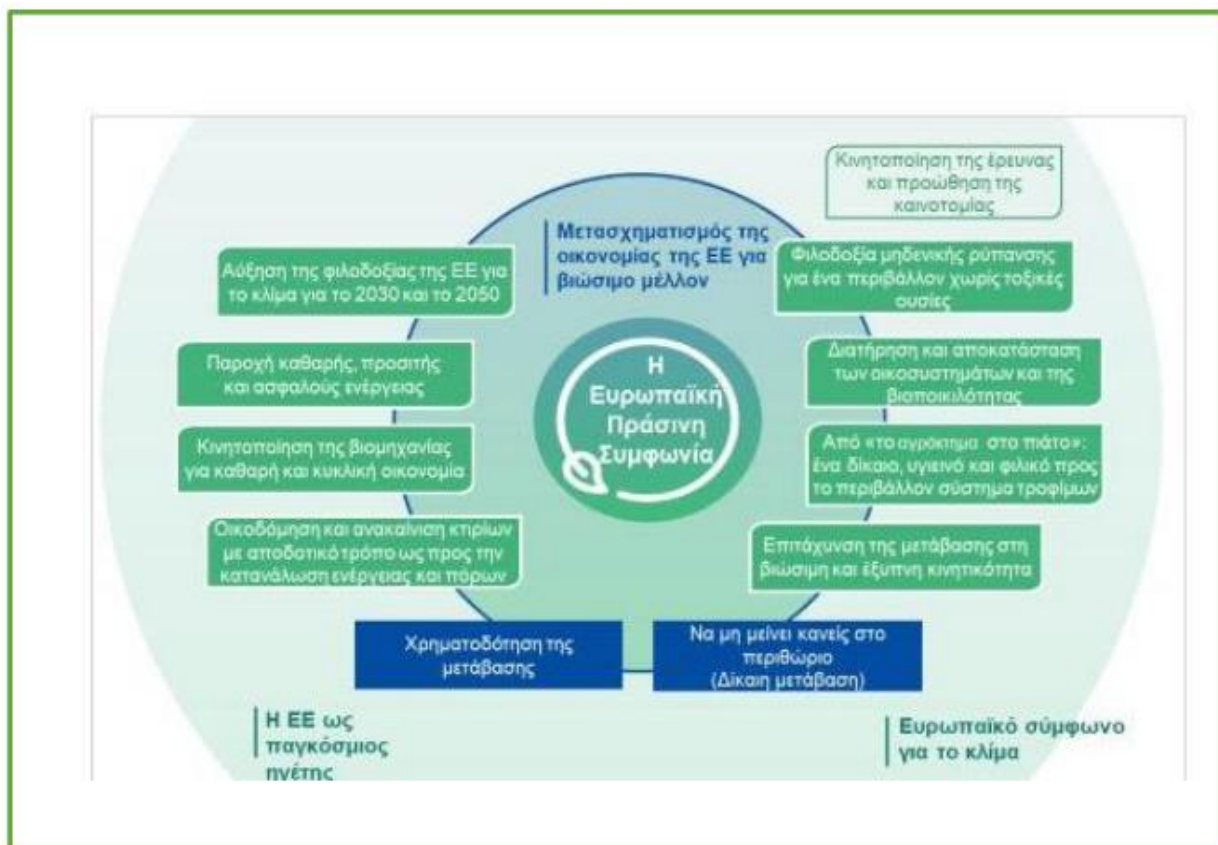
³⁴⁹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (2025), Εκκλήρωση των υποσχέσεών μας, στο <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

³⁵⁰ Βλ. τον Κανονισμό 2021/EE/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα») [Επίσημη Εφημερίδα της L 243 της 9.7.2021].

σε ποσοστό 50% - 55% έως το 2030 και σε ποσοστό 90% έως το 2040³⁵¹.

Η τελική προσδοκία της εν λόγω Στρατηγικής αποβλέπει σε ένα πιο μακροπρόθεσμο και καθοριστικό αποτέλεσμα: την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050³⁵².

Μάλιστα, η πρόοδος των κρατών – μελών στην επίτευξη των ανωτέρων στόχων θα εξετάζεται κάθε πέντε έτη, όπως προβλέπεται άλλωστε από τη Συμφωνία

του Παρισιού³⁵³.

Σχήμα 16: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Ανακτήθηκε από: <https://dione.lib.unipi.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

³⁵¹ Βλ. για το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ την Οδηγία υπ' αριθμόν 2003/ΕΚ/87 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της L 275 της 25.10.2003), όπως ισχύει.

³⁵² Βλ. ό.π., Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (2025) ... στο <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

³⁵³ Βλ. ό.π., Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (2025) ... στο <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025).

Οι δράσεις που πλαισιώνουν τη συγκεκριμένη Στρατηγική³⁵⁴, όπως απεικονίζονται και στο σχήμα παραπάνω (και κατηγοριοποιούνται χρονολογικά στο Παράρτημα), αφορούν στην εξέλιξη της οικονομικής ανάπτυξης δίχως την αλόγιστη χρήση φυσικών πόρων, στην εγκαθίδρυση ενός περιβάλλοντος δίκαιης μετάβασης για όλες τις περιφερειακές και τοπικές κοινότητες της Ε.Ε., στην αξιοποίηση της κυκλικής οικονομίας αλλά και της βιοοικονομίας και, τέλος, στην νομοθέτηση πρακτικών για την κλιματική αλλαγή, ώστε να αποκτήσει ισχυρό νομικό περίβλημα³⁵⁵.

Προκειμένου να υλοποιηθούν τα ανωτέρω, η «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» επιμερίζεται σε οκτώ θεμελιώδεις άξονες προτεραιότητας³⁵⁶:

1) Στη δημιουργία μιας ενεργειακής αγοράς ικανής να φιλοξενήσει το όραμα της κλιματικά ουδέτερης ηπείρου³⁵⁷, χάρη στα υψηλά ποσοστά ενεργειακής απόδοσης, στην αποδοτική αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στη μείωση (έως εξαφάνιση) των εκπομπών άνθρακα³⁵⁸, στην πράσινη καινοτομία των κτηριακών υποδομών και στην εκσυγχρονισμένη και ψηφιακά συνδεδεμένη ενεργειακή αγορά της Ένωσης.

2) Στη φιλοδοξία που διέπει την Ένωση για απεξάρτηση της εσωτερικής αγοράς από τον άνθρακα³⁵⁹ και, συνεπώς, την ελαχιστοποίηση των εκπομπών (ιδανικά, κατά 60% έως το έτος 2050). Άλλωστε, με τις προαναφερθείσες (στις προηγούμενες υποενότητες) περιβαλλοντικές Στρατηγικές η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έφτασε σε ποσοστό 23%, κατά τα έτη 1990 – 2018, ενώ

³⁵⁴ Βλ. σελ. 9 – 11 και σελ. 27 – 29 της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, 2024, Η επιλογή της Ευρώπης: Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2024 – 2029. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025).

³⁵⁵ Βλ. Πενταγιώτη, 2020, Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας στην επίτευξη της Ατζέντα 2030 για την ΕΕ, Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Βιοοικονομία, σελ. 17. Ανακτήθηκε από: <https://dione.lib.unipi.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025).

³⁵⁶ Βλ. ό.π., Πενταγιώτη, 2020, Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας ... σελ. 17 – 20, στο: <https://dione.lib.unipi.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025).

³⁵⁷ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Καθαρός πλανήτης για όλους: Ένα ευρωπαϊκό, στρατηγικό, μακρόπνοο όραμα για μια ευημερούσα, σύγχρονη, ανταγωνιστική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία [COM/2018/773 τελικό της 28.11.2018].

³⁵⁸ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το Βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για την εποχή των μηδενικών καθαρών εκπομπών [COM(2023) 62 τελικό της 1.2.2023].

³⁵⁹ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την οδηγία 2004/67/EK της 26ης Απριλίου 2004 σχετικά με τα μέτρα διασφάλισης του εφοδιασμού με φυσικό αέριο [COM(2008) 769 τελικό της 13.11.2008].

κατά το ίδιο διάστημα η ανάπτυξη της οικονομίας έφτασε στο 61%.

3) Στην ουσιαστικότερη αξιοποίηση της κυκλικής οικονομίας, καθώς μόνο το 12% των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται στην Ε.Ε. για την παραγωγή προέρχονται από ανακυκλωμένα υλικά³⁶⁰.

4) Στην αποδοτικότερη εφαρμογή της έξυπνης και βιώσιμης κινητικότητας, καθώς η μερίδα του λέοντος στην εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου ανήκει στα μέσα μεταφοράς. Προκειμένου, λοιπόν, να ελαττωθούν οι εκπομπές κατά 90% μέχρι το 2050, καθίσταται επιτακτική ανάγκη η εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων όπως: η αποτελεσματικότερη χρήση των σιδηροδρομικών ή ακτοπολοϊκών γραμμών για όλες τις μεταφορές εσωτερικής φύσεως, η αξιοποίηση «έξυπνων συστημάτων κυκλοφορίας», προκειμένου να αποφεύγεται η κυκλοφοριακή συμφόρηση στα αστικά κέντρα και η ρυπογόνος ατμόσφαιρα εν γένει, η μεταστροφή σε εναλλακτικές μορφές καυσίμων κλπ.

5) Στην προσπάθεια ουσιαστικής ενίσχυσης του αγροδιατροφικού τομέα της Ένωσης, με ποικίλες μεθόδους όπως τη βιολογική καλλιέργεια τροφίμων και τη διανομή τους στα κράτη – μέλη σε οικονομικά προσιτές τιμές, τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής αλλά και την, εν γένει, εφαρμογή της προστατευτικής πολιτικής απέναντι στο περιβάλλον, την ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας και την προσπάθεια επίτευξης συγκεκριμένων δεικτών και στόχων³⁶¹. Στις εν λόγω ενωσιακές επιδιώξεις, φυσικά, θεμελιώδεις μηχανισμοί επίτευξης θεωρούνται τόσο η κοινή γεωργική πολιτική της Ε.Ε., όσο και η κοινή αλιευτική πολιτική.

6) Στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, καθώς συνιστά άμεση απόρροια της αλόγιστης χρήσης των φυσικών πόρων αλλά και της κλιματικής αλλαγής. Επομένως, από τον Μάρτιο του 2020, οι επιδιώξεις για τη συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνουν: την αύξηση του ποσοστού των εδαφικών και θαλάσσιων

³⁶⁰ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2024/ΕΕ/1252 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για την εξασφάλιση ασφαλούς και βιώσιμου εφοδιασμού με κρίσιμες πρώτες ύλες και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1724 και (ΕΕ) 2019/1020 (Επίσημη Εφημερίδα L της 3.5.2024) και βλ. την Πρόταση Κανονισμού υπ' αριθμόν 2023/0081 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου μέτρων για την ενίσχυση του οικοσυστήματος παραγωγής προϊόντων τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών της Ευρώπης (πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών) [COM(2023) 161 τελικό της 16.3.2023].

³⁶¹ Ενδεικτικά αναφέρεται πως μέχρι το έτος 2030 η Επιτροπή δεσμεύεται: **α)** να ελαττωθούν τα φυτοφάρμακα στις καλλιέργειες αλλά και τα λιπάσματα σε ποσοστά 50% και 20% αντίστοιχα **β)** να ελαττωθούν οι πωλήσεις στις αντιμικροβιακές ουσίες, σε ποσοστό 25%, τόσο στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας όσο και στον τομέα εκτροφής των ζώων, **γ)** να ενταχθεί τουλάχιστον το 25% των εκτάσεων γεωργίας στον τομέα της βιολογικής γεωργίας [βλ. σελ. 19 από Πενταγύωτη, 2020, Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας ... σελ. Βιοοικονομία, στο: <https://dione.lib.unipi.gr>. (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)]

περιοχών που τελούν υπό το καθεστώς της προστασίας στο 30%, την ενίσχυση της δεσμευτικότητας του θεσμικού πλαισίου για τις δασικές περιοχές – εντός της Ένωσης – που χαρακτηρίζονται ως πρωτογενείς ή / και υπεραιωνόβιες, η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της βιολογικής γεωργίας, η ενισχυμένη δενδροφύτευση (έως και τρία νέα δισεκατομμύρια δέντρα μέσα στα επόμενα δέκα έτη), η πιο εντατική χρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ για τον εν λόγω τομέα (έως και 20 δις. ευρώ ετησίως) κλπ.

7) Στην επένδυση στα «πράσινα» κτήρια και υποδομές, μέσω σχετικών ανακαινίσεων ή / και ανοικοδομήσεων, ώστε οι εγκαταστάσεις ιδιωτικού αλλά και δημόσιου τομέα να είναι αποδοτικότερες (τόσο ενεργειακά όσο και οικονομικά)³⁶².

8) Στην απαλοιφή των ρύπων της ατμόσφαιρας³⁶³, είτε αυτοί συναρτώνται άμεσα των απορριμμάτων από τις τροφές και τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται κατά τη γεωργική παραγωγή, είτε των αποβλήτων των αστικών κέντρων³⁶⁴ ή άλλων ρυπογόνων πηγών (χημικές ουσίες σε φαρμακευτικά είδη, πλαστικές συσκευασίες κλπ.).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί πως η «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» χρηματοδοτείται από ποικίλες πηγές, μεταξύ των οποίων είναι τα προγράμματα³⁶⁵ NextGenerationEU³⁶⁶ REPowerEU αλλά και τα παρακάτω Ταμεία: το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης³⁶⁷, το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα³⁶⁸, καθώς και το Ταμείο Αλληλεγγύης της ΕΕ³⁶⁹.

Τέλος, για επιπλέον πληροφορίες αναφορικά με τις δράσεις που εμπίπτουν

³⁶² Βλ. Κακαμούκας, 2021, Η Ελλάδα και Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, σελ. 12. Ανακτήθηκε από: <https://repo.lib.duth.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025).

³⁶³ Βλ. την Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Πορεία προς έναν υγιή πλανήτη για όλους: Σχέδιο δράσης της Ε.Ε. για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους [COM(2021) 400 τελικό της 12.5.2021].

^B Βλ. την Πρόταση Οδηγίας υπ' αριθμόν 2022/0104 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) και της οδηγίας 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων [COM(2022) 156 τελικό της 5.4.2022].

³⁶⁵ Συγκεκριμένα, το ποσό που επενδύεται για την εν λόγω Στρατηγική ανέρχεται στα 275 δις. ευρώ, ενώ το 42% των κονδυλίων διατίθεται για όλες τις δράσεις που αφορούν στο κλίμα [βλ. σχετικά στο <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)].

³⁶⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση: NextGenerationEU (2025), Για μια ισχυρότερη, ανθεκτικότερη Ευρώπη, στο <https://next-generation-eu.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025).

³⁶⁷ Με χρηματοδοτήσεις που πλησιάζουν τα 20 δις. ευρώ για την εφαρμογή της διαφοροποίησης στις εθνικές οικονομίες αλλά και την εκ νέου ειδικεύση του εργατικού δυναμικού σε περιοχές που θεωρούνται ευάλωτες.

³⁶⁸ Προκειμένου να ενισχύσει αφενός τα οικονομικά αδύναμα νοικοκυριά αλλά και να ενισχύσει αφετέρου στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, της καθαρής θέρμανσης και των βιώσιμων μεταφορών.

³⁶⁹ Για κάθε άκρως επιτακτική κλιματική ανάγκη που έπληξε χώρες εντός ή εκτός της ηπείρου.

στην Στρατηγική του «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» , καθώς και την επικαιροποιημένη στοχοθεσία αυτής έως το 2030 (και, έτι περαιτέρω, έως το 2050), όπως εξεταστούν οι σχετικές εκθέσεις και τα δεδομένα στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁷⁰: <https://cordis.europa.eu/domain-of-application/climate-change-and-environment>.

Μέρος Β': Η συμβολή του Πράσινου Ταμείου

2.1 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE»

Τον Μάιο του 1992 γεννιέται ο πλέον θεμελιώδης χρηματοδοτικός μηχανισμός της Ένωσης για το περιβάλλον, το γνωστό «Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα “LIFE”». Πυξίδα του εν λόγω αποτελεί η προσδοκία για ένα μέλλον περισσότερο βιώσιμο, που θα στηρίζεται στην αειφόρο οικονομία, στην κλιματική ουδετερότητα, στην πράσινη ενέργεια, στις ανανεώσιμες πηγές, στην απανθρακοποίηση της εσωτερικής αγοράς και στην κυκλική οικονομία³⁷¹.

Απώτερο σκοπό συνιστά η προστασία της βιοποικιλότητας αλλά και όλων των οικοσυστημάτων, δίνοντας ένα οριστικό τέλος στην κατασπατάληση των φυσικών πόρων και αποκαθιστώντας παράλληλα την ισορροπία στο έδαφος, τον αέρα αλλά και τα ύδατα³⁷².

Τα τελευταία 30 χρόνια, ο συγκεκριμένος χρηματοδοτικός μηχανισμός έχει προσφέρει οικονομική στήριξη εκατοντάδων εκατομμυρίων για αναρίθμητα έργα και δράσεις σχετικές με την περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε., ενώ έχει υλοποιηθεί σε έξι θεμελιώδεις φάσεις.

Εν συντομία, κατά την **πρώτη φάση του Προγράμματος (LIFE I: 1992 – 1995)**³⁷³, ο προϋπολογισμός του ανήλθε στα 400 εκατομμύρια ευρώ, ποσό που ενίσχυσε συνολικά 731 έργα για το περιβάλλον³⁷⁴, ενώ επιμερίστηκε σε πέντε

³⁷⁰ European Commission: CORDIS – EU research results (2025), Climate Change and Environment.

³⁷¹ Βλ. τον ιστότοπο Πράσινο Ταμείο: Χρηματοδοτικά Προγράμματα (2025), Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

³⁷² Βλ. ό.π., τον ιστότοπο Πράσινο Ταμείο: Χρηματοδοτικά Προγράμματα (2025), Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

³⁷³ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 1992/ΕΚ/1973 του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 σχετικά με τη δημιουργία ενός χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 206 της 22.7.1992].

³⁷⁴ Παράλληλα αποτέλεσε την πυξίδα για τα προγράμματα αναπτυξιακής δράσης, στο πλαίσιο του δικτύου «Natura 2000», καθώς και τον πρόδρομο της «Πράσινης Εβδομάδας» που καθιέρωσε η

υποκατηγορίες: **α)** Αειφόρος ανάπτυξη & ποιότητα του περιβάλλοντος, **β)** Απειλούμενα είδη & απειλούμενα ενδιαειδήματα, **γ)** Διοικητικές δομές & ενισχυτικές περιβαλλοντικές υπηρεσίες, **δ)** Εκπαίδευση, κατάρτιση, & πληροφορίες, **ε)** Δράσεις εκτός του εδάφους της Ε.Ε.

Κατά τη **δεύτερη φάση (LIFE II: 1996 – 1999)**³⁷⁵, ο προϋπολογισμός του Προγράμματος αυξήθηκε στα 450 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία χρηματοδότησαν την υλοποίηση 865 έργων στο σύνολο, με τριπλή στοχοθεσία: **α)** LIFE – Φύση, **β)** LIFE – Περιβάλλον και **γ)** LIFE – Τρίτες χώρες.

Κατά την **τρίτη φάση του Προγράμματος (LIFE III: 2000 – 2006)**³⁷⁶, ο προϋπολογισμός ανήλθε στα 640 εκατομμύρια ευρώ, τα υλοποιούμενα έργα έγιναν 1157 στο σύνολο, ενώ η στοχοθεσία παρέμεινε στο προαναφερθέν τρίπτυχο. Παράλληλα, εξακολουθούσε να βρίσκεται σε ισχύ το πλαίσιο εφαρμογής του προηγούμενου Προγράμματος («LIFE II»), με επικαιροποιημένα πλέον μέτρα.

Κατά την **τέταρτη φάση (LIFE+ : 2007 – 2013)**³⁷⁷, το Πρόγραμμα συγκέντρωσε προϋπολογισμό ύψους 2.143 δις. ευρώ και επιμερίστηκε σε τρία υποπρογράμματα: **α)** LIFE+ Φύση και Βιοποικιλότητα³⁷⁸, **β)** LIFE+ Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση³⁷⁹ και **γ)** LIFE+ Πληροφόρηση και Επικοινωνία³⁸⁰.

Κατά την **πέμπτη φάση του Προγράμματος (LIFE: 2014 – 2020)**³⁸¹, ο

Επιτροπή κάθε χρόνο στις Βρυξέλλες (κατόπιν της «εβδομάδας LIFE» που πραγματοποιήθηκε έκτακτα τον Ιούνιο του 1999 και υπήρξε ενθουσιώδης απήχηση).

³⁷⁵ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 1996/EK/1404 του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1996 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1973/92 σχετικά με τη δημιουργία χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE)) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 181 της 20.7.1996].

³⁷⁶ Βλ. ό.π., Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2000/EK/1655 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσον για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 192 της 28.7.2000] και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2004/EE/1682 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Σεπτεμβρίου 2004, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 308 της 5.10.2004].

³⁷⁷ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2007/EE/614 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Μαΐου 2007, σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE+) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 149 της 9.6.2007].

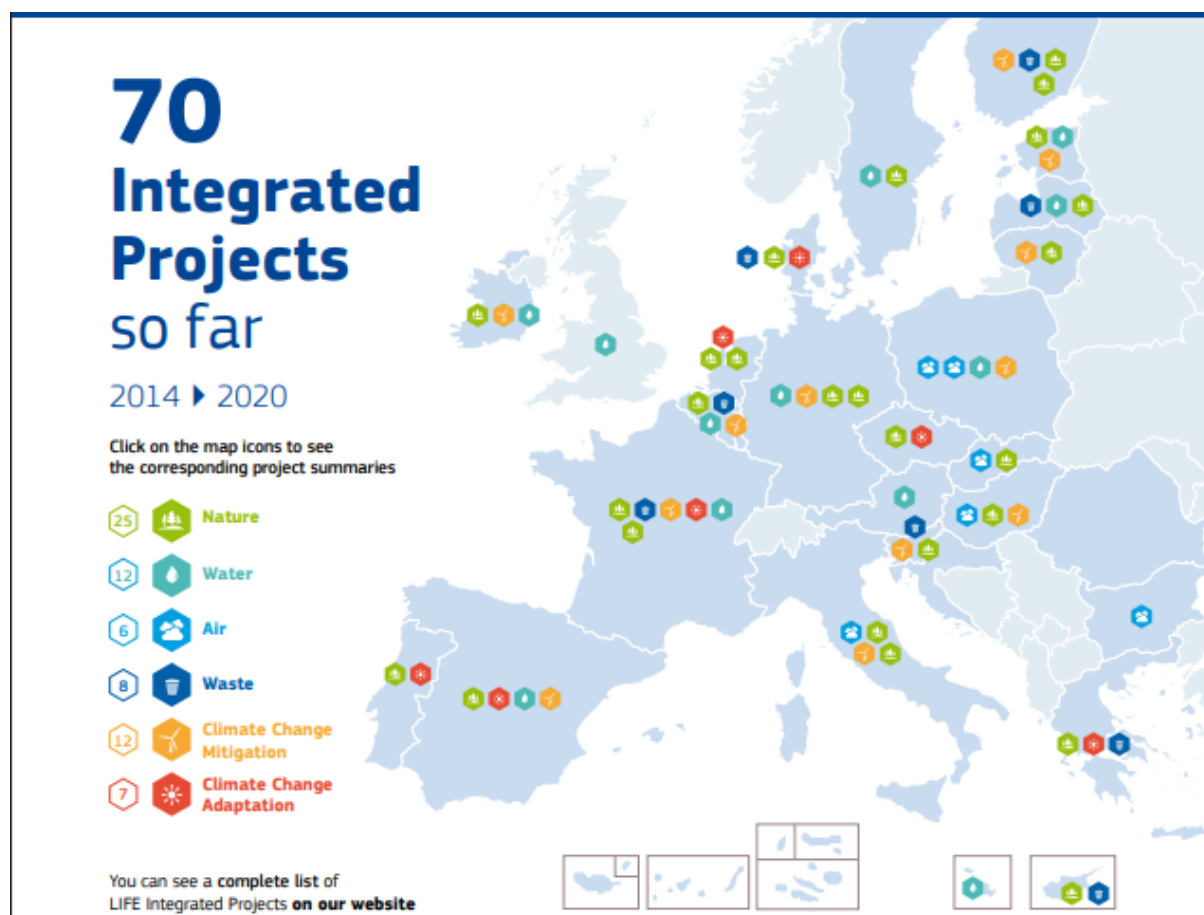
³⁷⁸ Ως συνέχεια και εξέλιξη του αντίστοιχου LIFE – Φύση του LIFE III.

³⁷⁹ Ως συνέχεια και εξέλιξη του αντίστοιχου LIFE – Περιβάλλον του LIFE III.

³⁸⁰ Πρόκειται για μία νέα έκφραση της στοχοθεσίας που αφορά σε καμπάνιες επικοινωνίας και δράσεις ευαισθητοποίησης.

³⁸¹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση

προϋπολογισμός έφτασε στο ποσό των 3,4 δις. ευρώ, ενώ ο επιμερισμός του πραγματοποιήθηκε σε δύο κατηγορίες δράσης: **α)** πρόγραμμα για το περιβάλλον (το οποίο έλαβε το 75% της εν λόγω χρηματοδότησης) και **β)** πρόγραμμα για το κλίμα (με το εναπομείναν 25% των διατιθέμενων οικονομικών πόρων)³⁸². Στην ίδια περίοδο γεννήθηκε μια καινούργια κατηγορία, με την ονομασία «Ολοκληρωμένα Έργα»³⁸³, όπως αποτυπώνεται παρακάτω:

Σχήμα 17: Πίνακας των 70 «Ολοκληρωμένων Έργων» του Προγράμματος «LIFE». Ανακτήθηκε από:

<https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2013/ΕΕ/1293 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE) και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 614/2007 [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013].

³⁸² Για την αξιολόγηση του Προγράμματος «LIFE: 2014 – 2020», η οποία διεξήχθη το 2017 βλ. τη σχετική Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών που συνοδεύει την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος LIFE [COM(2017) 642 τελικό της 6.11.2017].

³⁸³ Βλ. European Commission, 2022, Life Integrated Projects. European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA), σελ. 4. Ανακτήθηκε από: <https://cinea.ec.europa.eu>.

Κατά την **έκτη – και τρέχουσα – φάση (LIFE: 2021 – 2027)**³⁸⁴, ο προϋπολογισμός ανέρχεται σε 5,4 δις. ευρώ και η χρηματοδότηση διακρίνεται σε τέσσερα υποπρογράμματα: **α)** Φύση και Βιοποικιλότητα (με χρηματοδότηση 2.150 δις. ευρώ), **β)** Κυκλική Οικονομία και Ποιότητα Ζωής (με χρηματοδότηση 1.350 δις. ευρώ), **γ)** Μετριασμός της Κλιματικής Αλλαγής και Προσαρμογή σε αυτήν (με χρηματοδότηση 0,950 δις. ευρώ) και **δ)** Μετάβαση σε Καθαρές Μορφές Ενέργειας (με χρηματοδότηση 1 δις ευρώ)³⁸⁵.

2.2 Υφιστάμενα Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα: «LIFE» και Πράσινο Ταμείο

Όπως προαναφέρθηκε, το «LIFE» συνιστά ένα από τα πλέον καίρια χρηματοδοτικά Ταμεία της Ένωσης, αναφορικά με την περιβαλλοντική πολιτική. Χάρη σε αυτό, υλοποιούνται δράσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Ωστόσο, σε επίπεδο κρατών – μελών, παρότι η χρηματοδότηση είναι θεμελιώδους σημασίας, απαιτείται και η συμμετοχή εθνικών ταμείων.

Εν προκειμένω, το Πράσινο Ταμείο αποτελεί το σημαντικότερο χρηματοδοτικό Ταμείο πράσινης ανάπτυξης στην Ελλάδα, χάρη στο οποίο ενισχύεται ο ρόλος του ευρωπαϊκού προγράμματος «LIFE», καθώς συγχρηματοδοτεί ποικίλα έργα, καλύπτοντας το μερίδιο εθνικής συμμετοχής που απαιτεί ο ευρωπαϊκός μηχανισμός, και δίνει την ευκαιρία σε δημόσιους και ιδιωτικούς εταίρους να συμμετάσχουν με μικρότερο κόστος σε έργα σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία, την κλιματική αλλαγή αλλά και την πράσινη ανάπτυξη³⁸⁶.

Προκειμένου, φυσικά, να λάβει ένα έργο τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου οφείλει να συγκεντρώνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (πχ. να είναι επιλέξιμες οι δαπάνες του, να τηρεί τις διαδικασίες που προβλέπονται για τις αρχές της διαφάνειας και της λογοδοσίας κλπ.), ενώ η οικονομική ενίσχυση από τα κονδύλια του Ταμείου είναι ξεκάθαρα διακριτή σε όλες τις εκφάνσεις του εκάστοτε

³⁸⁴ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025), Η ιστορία της ζωής, στο <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025) και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2021/EE/783 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2021, για τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE) και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 172 της 17.5.2021].

³⁸⁵ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018, Ο προϋπολογισμός της ΕΕ για το μέλλον. Υπηρεσία Εκδόσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ. 2. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

³⁸⁶ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συγχρηματοδότηση Έργων LIFE, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

έργου³⁸⁷.

Συμπερασματικά, το Πράσινο Ταμείο δεν συνιστά μόνο την χρηματοδοτική κινητήριου δύναμη για την υλοποίηση των έργων που εμπίπτουν στο πρόγραμμα «LIFE» αλλά συμβάλει στη γενικότερη εξέλιξη και, τελικά, στην καθιέρωση της πράσινης ανάπτυξης της χώρας. Δίνει το βήμα στους εθνικούς εταίρους να συνεισφέρουν στη βιώσιμη οικονομία, προάγει την αειφόρο ανάπτυξη, εξελίσσει την περιβαλλοντική πολιτική που σχεδιάζει η Ε.Ε. και ισχυροποιεί τη συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, τόσο σε επίπεδο κράτους – μέλους, όσο και σε επίπεδο Ένωσης³⁸⁸.

Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν εν συντομία όλα τα Προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια (συγκεκριμένα, κατά τα έτη 2021 – 2025), στο εν λόγω πλαίσιο, με τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου:

A) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2025

Κατά το τρέχον έτος, εγκρίθηκε ο προϋπολογισμός του εν λόγω Χρηματοδοτικού Προγράμματος, ύψους 4.000.000 ευρώ³⁸⁹, ο οποίος επιμερίστηκε σε 11 υποπρογράμματα, όπως αποτυπώνονται παρακάτω:

³⁸⁷ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ,,, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

³⁸⁸ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ,,, στο <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

³⁸⁹ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 299.5/2025 (ΑΔΑ: 9ΑΤΘ46Ψ844-ΙΓΦ) «Έγκριση του Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ και διάθεση πίστωσης ποσού 4.000.000,00 € για την υλοποίησή τους» και του σχεδίου Υπουργικής Απόφασης» και βλ. επίσης την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπ' αριθμόν 331/20.1.2025 (ΑΔΑ: ΡΤΜΩ46Ψ844-Λ3Μ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2025» και διάθεση πίστωσης ποσού 4.000.000,00 € για την υλοποίησή του».

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		Π/Υ (€)
I	LIFE EL BIOS	461.360,00
II	LIFE GRITF PLUS	189.500,00
III	LIFE IP 4 NATURA	575.000,00
IV	LIFE GRECABAT	47.100,00
V	LIFE IP Adapt In GR	588.600,00
VI	LIFE IP CEI Greece	588.680,00
VII	LIFE PROWhiBIT	124.940,00
VIII	LIFE PROFILE	40.200,00
IX	LIFE NET4LIFE	72.000,00
X	HORIZON WATER WISE HUB	60.575,00
XI	AFTER LIFE	29.000,00
XII	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ (ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ)	29.000,00
XIII	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ	1.194.045,00
ΣΥΝΟΛΟ:		4.000.000,00

Σχήμα 18: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2025. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

Στο πλαίσιο των παραπάνω, ωστόσο, εγκρίθηκαν και δαπάνες ύψους 1.194.045,00 ευρώ³⁹⁰, για την υλοποίηση της παρακάτω συγχρηματοδότησης (βλ. στα Παραρτήματα για τις δράσεις), στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Χρηματοδοτικού Προγράμματος (και, κατ' επέκταση, προϋπολογισμού):

Κ.Α.Ε.	Εγκεκριμένος Π/Υ	Διατεθέντα	Υπόλοιπο προς ανάληψη
Αιτιολογία	Διαμορφωμένος	Διά της παρούσης	
02.001.2279 - Επιχ/γήσεις και συνδρομές για εκτέλεση και συντ. έργων που δεν κατονομάζονται ειδικά	82.434.173,56 82.434.173,56	60.790.128,56 1.194.045,00	20.450.000,00
Σύνολο:		1.194.045,00	

Σχήμα 19: Συγχρηματοδότηση συγκεκριμένου Κ.Α.Ε. οικονομικού έτους 2025. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025).

Β) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2024

Κατά το έτος 2024, ο προϋπολογισμός του Χρηματοδοτικού Προγράμματος

³⁹⁰ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 314.7.1/2025 (ΑΔΑ: 9Φ6Σ46Ψ844-ΕΨΚ) "Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 1.194.045,00 ευρώ στο πλαίσιο υλοποίησης του Χρηματοδοτικού Προγράμματος «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2025»" και βλ. επίσης την Απόφαση υπ' αριθμόν 0353/20.1.2025 (ΑΔΑ: 6ΦΩΗ46Ψ844-ΟΝ1) «Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης».

ανήλθε στα 3.566.100 ευρώ³⁹¹, ποσό που κατηγοριοποιήθηκε σε 11 υποπρογράμματα, όπως φαίνεται παρακάτω:

ΑΞΟΝΕΣ		€
I	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE EL BIOS	690.360,00
II	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRLTF PLUS	137.000,00
III	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP 4 NATURA	660.000,00
IV	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRECABAT	69.840,00
V	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP Adapt In GR	340.000,00
VI	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP CEI Greece	562.660,00
VII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROWHIBIT	309.440,00
VIII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROFILE	108.200,00
IX	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE NET4LIFE	50.000,00
X	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ (ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ)	174.572,65
XI	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ	464.027,35
	ΣΥΝΟΛΟ:	3.566.100,00

Σχήμα 20: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2024. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

Στο πλαίσιο των παραπάνω, εγκρίθηκε το ποσό των 464.027,35 ευρώ³⁹², για συγκεκριμένες δαπάνες συγχρηματοδοτούμενων έργων (βλ. στα Παραρτήματα για τις δράσεις).

Γ) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2023

Κατά το έτος 2023, ο προϋπολογισμός που εγκρίθηκε για το αντίστοιχο

³⁹¹ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 274.5/2024 (ΑΔΑ: ΨΙΛΧ46Ψ844-16Π) "Έγκριση του Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024 και διάθεση πίστωσης ποσού 3.566.100,00 € για την υλοποίησή του» και του σχεδίου Υπουργικής Απόφασης" και β'. επίσης την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπ' αριθμόν 316/18.1.2024 (ΑΔΑ: ΡΓΡΘ46Ψ844-6ΥΛ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.566.100,00 € για την υλοποίησή του».

³⁹² Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 287.8.1/2024 (ΑΔΑ: 6ΘΠΞ46Ψ844-2ΜΠ) «Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 464.027,35 ευρώ» και έγκριση ΟΔΗΓΟΥ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ LIFE στο πλαίσιο υλοποίησης του Χρηματοδοτικού Προγράμματος "ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024"».

Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα, έφτασε στο ποσό των 3.000.000 ευρώ³⁹³, το οποίο επιμερίστηκε στα ακόλουθα 11 υποπρογράμματα:

ΑΞΟΝΕΣ		€
I	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP 4 NATURA	500.000,00
II	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRECABAT	70.150,00
III	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP Adapt In GR	350.000,00
IV	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP CEI Greece	562.660,00
V	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROWhIBIT	309.440,00
VI	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROFILE	201.700,00
VII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE EL BIOS	195.160,00
VIII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRLTF plus	124.000,00
IX	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE Net4LIFE	66.500,00
X	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ (ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ)	157.655,21
XI	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ	462.734,79
ΣΥΝΟΛΟ:		3.000.000,00

Σχήμα 21: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2023. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

Παράλληλα, οι δαπάνες που εγκρίθηκαν για την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων (βλ. στα Παράρτηματα για τις δράσεις), ανήλθαν στο ποσό των 462.734,79 ευρώ³⁹⁴, στο πλαίσιο του εν λόγω Χρηματοδοτικού Προγράμματος.

Δ) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2022

Κατά το έτος 2022, ο προϋπολογισμός του συγκεκριμένου Χρηματοδοτικού

³⁹³ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπ' αριθμόν 680/6.2.2023 (ΑΔΑ: ΨΝ6Σ46Ψ844-Ε72) «Εγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2023» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.000.000,00 € για την υλοποίησή του».

³⁹⁴ Βλ. την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 258.4.2/2023 (ΑΔΑ: 6ΠΜ546Ψ844-Λ29) «Εγκριση Οδηγού συγχρηματοδότησης έργων LIFE» και βλ. επίσης την Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 265.10/2023 (ΑΔΑ: Ψ9ΡΨ46Ψ844-ΔΓΡ) «Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 462.734,79 ευρώ».

Προγράμματος, ανήλθε στα 3.300.000 ευρώ³⁹⁵ και επιμερίστηκε στα παρακάτω 10 υποπρογράμματα:

ΑΞΟΝΕΣ		€
I	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE EL BIOS	490.079,60
II	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE TERRACESCAPE	287.061,00
III	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP 4 NATURA	355.000,00
IV	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRECABAT	117.350,00
V	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP Adapt In GR	380.000,00
VI	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP CEI Greece	460.160,00
VII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROWhIBIT	327.698,28
VIII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROFILE	12.250,00
IX	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ (ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ)	289.419,01
X	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ	580.982,11
	ΣΥΝΟΛΟ:	3.300.000,00

Σχήμα 22: Άξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2022. Ανακτήθηκε από: <https://prasinosameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

Παράλληλα, οι εγκεκριμένες για το συγκεκριμένο έτος δαπάνες, αναφορικά με τη συγχρηματοδότηση έργων, αναμενόταν να φτάσουν στο ποσό των 580.982,11 ευρώ³⁹⁶.

Ε) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2021

Κατά το έτος 2021, ο προϋπολογισμός που εγκρίθηκε για το σχετικό Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα, έφτασε στο ποσό των 3.000.000 ευρώ³⁹⁷, το οποίο επιμερίστηκε σε επιμέρους 9 υποπρογράμματα, όπως αποτυπώνονται παρακάτω:

³⁹⁵ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπ' αριθμόν 656/9.2.2022 (ΑΔΑ: 6Φ4346Ψ844-ΥΘΘ) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2022» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.300.000,00 € για την υλοποίησή του».

³⁹⁶ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Νέα – Δελτία Τύπου, 2025, Ανακοίνωση για την υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης έργων LIFE για το 2022, στο <https://prasinosameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

³⁹⁷ Βλ. την Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπ' αριθμόν 755/9.2.2021 (ΑΔΑ: 9ΙΤΕ46Ψ844-093) «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ

	ΑΞΟΝΕΣ	€
I	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE CAPACITY BUILDING - GREEK LIFE TASK FORCE	135.280,00
II	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE TERRACESCAPE	337.928,00
III	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP 4 NATURA	319.000,00
IV	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE GRECABAT	117.350,00
V	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP Adapt In GR	363.000,00

VI	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE IP CEI Greece	271.660,00
VII	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE PROWhIBIT	347.375,20
VIII	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ (ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ)	119.750,20
IX	ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ	988.656,66
	ΣΥΝΟΛΟ:	3.000.000,00

Σχήμα 23: Αξονες Προτεραιότητας Χρηματοδοτικού Προγράμματος Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «LIFE» 2021. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα του έτους 2021 και τα συγχρηματοδοτούμενα έργα, βλ. τις «Ερωταπαντήσεις με τεχνικό προσανατολισμό (13/11/2021)³⁹⁸» όπως απαντώνται στον σύνδεσμο: <https://prasinotameio.gr/wpcontent/uploads/2025/06/20211113%CE%95%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-LIFE.pdf>.

2.3 Υφιστάμενα Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα: Ε.Ε. και Πράσινο Ταμείο

Εν έτει 2025, βρίσκονται σε ισχύ 14 έργα που υλοποιούνται στη χώρα μας με πρωτοβουλία της Ε.Ε. και τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου, ως του κατεξοχήν χρηματοδοτικού εργαλείου υλοποίησης δράσεων για την προαγωγή της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2021» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.000.000,00 € για την υλοποίησή του».

³⁹⁸ Βλ. Τεχνική Βοήθεια για το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE για το Περιβάλλον και τη δράση για το Κλίμα: Προσκλήσεις για Χρηματοδότηση Προτεινόμενων Έργων LIFE 2021 (13/11/2021). Ερωταπαντήσεις με τεχνικό προσανατολισμό. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 03/10/2025).

1) Έργο «LIFE IP CEI Greece»

Σχήμα 24: Έργο «LIFE IP CEI Greece». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Με προϋπολογισμό 15.934.810 ευρώ και διάρκεια υλοποίησης 8 ετών (συγκεκριμένα, από 01/11/2019 έως 31/10/2027), το εν λόγω έργο³⁹⁹ επιμερίζεται σε τέσσερα στάδια επίτευξης, καθένα εκ των οποίων διαρκεί δύο έτη⁴⁰⁰.

Σκοπός του είναι να καταστεί αρωγός στην εφαρμογή τόσο του «Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων», όσο και του «Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων» αλλά και της «Εθνικής Στρατηγικής για την Κυκλική Οικονομία». Με λίγα λόγια, το έργο αποβλέπει αφενός στην προαγωγή της ορθολογικής διαχείρισης των αποβλήτων, αφετέρου στην μετεξέλιξή τους σε σημαντικούς πόρους και πρώτες ύλες, μέσω δράσεων αλλά και προγραμμάτων της κυκλικής οικονομίας⁴⁰¹.

Για τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία, το ποσό με το οποίο ενισχύει οικονομικά η Ε.Ε. (μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος «LIFE») ανέρχεται στο 60% επί του συνόλου του προϋπολογισμού, δηλαδή στα 9.560.739 ευρώ⁴⁰².

2) Έργο «LIFE TERRACESCAPE»

³⁹⁹ Πρόκειται για το έργο «Εφαρμογή της Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα» – LIFE18 IPE/GR/000013. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. το European Commission: LIFE Public Database, 2025, Circular Economy Implementation in Greece, στο <https://webgate.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁰ Βλ. Circular Greece: Ώρα για δράση, 2020, Εφαρμογή της Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα: LIFE-IP CEI-Greece - LIFE18 IPE/GR/000013, στο <https://circulargreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰¹ Βλ. ό.π., Circular Greece: Ώρα για δράση, 2020 ... στο <https://circulargreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰² Βλ. Circular Greece: Ώρα για δράση, 2020 ... στο <https://circulargreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Σχήμα 25: Έργο « LIFE TERRACESCAPE». Ανακτήθηκε από: <https://prasinosameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου, ιδρύεται ο «*Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστασίας Γης “Αγρότες του Αιγαίου”*», χάρη στη σύναψη σύμβασης προγράμματος μεταξύ του Πράσινου Ταμείου, του Δήμου Άνδρου αλλά και την Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «*Αγρότες του Αιγαίου*»⁴⁰³.

Σκοπός του εν λόγω είναι η επιστασία της γης κατά τρόπο στρατηγικό, προκειμένου να διατηρηθούν ή / και αποκατασταθούν τα οικοσυστήματα στις αγροτικές περιοχές, να διαχειριστούν ορθολογικά τυχόν περιβαλλοντικοί κίνδυνοι και επείγουσες καταστάσεις και να προστατευτεί η βιοποικιλότητα σε όλες τις εκφάνσεις της, με απώτερο στόχο την αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών⁴⁰⁴.

Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω, προϋποτίθεται η συνεργασία μεταξύ των ιδιοκτητών που εκφράζουν ενδιαφέρον, των καλλιεργητών αγροτικών εκτάσεων, καθώς και άλλων επαγγελματιών συναφών τομέων απασχόλησης, μέσω της σύναψης συμφωνιών εθελοντικού χαρακτήρα⁴⁰⁵, με την οικονομική ενίσχυση της Ε.Ε. (μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος «LIFE») και τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου⁴⁰⁶.

Στην Ελλάδα, οι «Αγρότες του Αιγαίου» είναι ο πρώτος τέτοιος Οργανισμός

⁴⁰³ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinosameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁴ Βλ. Terrace – Scape: Αρχική, 2025, Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστασίας Γης, στο <https://lifeterracescape.aegean.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁵ Βλ. ενδεικτικά τη δράση με κωδικό LIFE 16 CCA/GR/000050: «*Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμιδών σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή*», κατά το διάστημα 01/07/2017 – 31/10/2022, με προϋπολογισμό ύψους 2.694.038 ευρώ και οικονομική ενίσχυση από την Ε.Ε σε ποσοστό 60% (δηλαδή 1.562.964 ευρώ). Περισσότερες πληροφορίες στο <https://lifeterracescape.aegean.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁶ Βλ. ό.π., Terrace – Scape: Αρχική, 2025 ... <https://lifeterracescape.aegean.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

που ιδρύεται, με άμεσο συνεργάτη του τον αντίστοιχο της Καταλονίας «*Xarxa de Custodia del Territori (XCT)*», που αφορά στην επιστασία των δικτύων της Ε.Ε.⁴⁰⁷.

3) Έργο «*LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE*»

Σχήμα 26: Έργο «*LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE*». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Στο εν λόγω πλαίσιο εντάσσεται η υλοποίηση προγραμμάτων που αποβλέπουν στην ενίσχυση της ελληνικής συμμετοχικής δράσης του ευρωπαϊκού προγράμματος «*LIFE*» αλλά και βελτίωση της ποιότητας των αποτελεσμάτων που εγγυάται η υλοποίησή τους⁴⁰⁸.

Η στοχοθεσία του έργου είναι διττή και αφορά: **α)** στην προσπάθεια ουσιαστικότερης ενημέρωσης και καθοδήγησης, αναφορικά με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «*LIFE*», στους αιτούντες από τη χώρα μας (μέσω των Εθνικών Σημείων Επαφής) και **β)** στην υποβολή περισσότερων κατάλληλων και συναφών προτάσεων, προκειμένου να λάβουν την επιχορήγηση αλλά και να υλοποιηθούν επιτυχώς⁴⁰⁹.

Μέχρι σήμερα, χάρη στη συγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη από το «*LIFE*» και το Πράσινο Ταμείο δράση, έχουν ολοκληρωθεί 281 έργα στο σύνολο, ενώ ο προϋπολογισμός που έχει εγκριθεί αθροιστικά από το 1992 έως το 2022 ανέρχεται στα 470.770.000 ευρώ⁴¹⁰.

4) Έργο «*Horizon Europe WaterWise Hub*»

⁴⁰⁷ Βλ. Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστασίας Γης “Αγρότες του Αιγαίου”: LIFE TERRACESCAPE, 2025, Το παράδειγμα της Καταλονίας, στο <https://landstewardship.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁸ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴⁰⁹ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴¹⁰ Βλ. GREEK LIFE TASK FORCE – Plus: Αρχική, 2025, στο <https://www.lifetaskforce.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Σχήμα 27: Έργο « Horizon Europe WaterWise Hub». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Το συγκεκριμένο έργο αποβλέπει στη βιωσιμότητα των υδάτων, πολλώ δε μάλλον εν όψει έλλειψης νερού και περιβαλλοντικών κινδύνων που ταλανίζουν χώρες της Ε.Ε. όπως η δική μας. Συνεπώς, η ορθολογική διαχείριση των συγκεκριμένων πόρων και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος καθίσταται επιτακτικότερη από ποτέ⁴¹¹.

Στο εν λόγω πλαίσιο, και χάρη στη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. και του Πράσινου Ταμείου, προάγεται η κυκλική οικονομία σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων. Ως εκ τούτου, ποικίλοι εταίροι – 21 στο σύνολο, από 9 διαφορετικά κράτη μέλη της Ε.Ε. (πχ. εθνικές κυβερνήσεις, τοπικές κοινότητες, ερευνητικά κέντρα κλπ.) – συνασπίζονται και επενδύουν σε υδροδοτικούς μηχανισμούς που προσβλέπουν στην επίτευξη της πράσινης ανάπτυξης⁴¹².

5) Έργο «NET4LIFE»

Σχήμα 28: Έργο «NET4LIFE». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴¹¹ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

⁴¹² Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025) και βλ. επίσης WaterWise Hub: Home, 2025, στο <https://waterwisehub.eu> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025).

Συνίσταται από 7 εταίρους διαφορετικών κρατών – μελών της Ε.Ε. και αποβλέπει στην υλοποίηση ενός Δικτύου Εθνικών Σημείων Επαφής (NCPs), στο πλαίσιο εφαρμογής του ευρωπαϊκού προγράμματος «LIFE», προκειμένου να προωθηθεί μια περισσότερο συμπαγής συνεργασία μεταξύ των εν λόγω Σημείων στην Ευρώπη⁴¹³.

Απώτερος στόχος είναι μια αποδοτικότερη, πιο έγκυρη και υψηλού επιπέδου διαδικασία εντός της Ε.Ε., με ευκολία στην ανταλλαγή πληροφοριών, δεδομένων αλλά και τεχνογνωσίας μεταξύ των χωρών⁴¹⁴.

6) Έργο «LIFE GRECABAT»

Σχήμα 29: Έργο «LIFE GRECABAT». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Το συγκεκριμένο έργο αποσκοπεί στη «βελτίωση της κατάσταση διατήρησης 10 ειδών χειρόπτερων (Παραρτήματα II-IV, της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, και σημαντικών καταφυγίων τους) και 8 επιλεγμένων σπηλαιίων (Τύπος οικοτόπου 8310, Παράρτημα I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ), βοηθώντας παράλληλα την επιβίωση της μοναδικής σπηλαιόβιας ζωής (δεκάδες ενδημικά είδη ασπόνδυλων που ζουν μόνο σε ένα ή λίγα σπήλαια της Ελλάδας)»⁴¹⁵ και διακρίνεται σε 9 επιμέρους στόχους⁴¹⁶.

7) Έργο «LIFE PROFILE»

⁴¹³ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴¹⁴ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025) και βλ. επίσης NET4LIFE: About Us, 2025, στο <https://net4lifencp.eu> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴¹⁵ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴¹⁶ Βλ. LIFE GRECABAT: Στόχοι του Προγράμματος, 2025, στο <https://www.lifegrecabat.eu> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Σχήμα 30: Έργο « LIFE PROFILE». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Το εν λόγω έργο αποβλέπει στη «βελτίωση των διατάξεων χρηματοοικονομικής ασφάλειας για τις δραστηριότητες του Παραρτήματος III της Οδηγίας 2004/35/EK για την Περιβαλλοντική Ευθύνη (Environmental Liability Directive – ELD) μέσω της εφαρμογής εκτίμησης περιβαλλοντικών κινδύνων»⁴¹⁷.

Ως εκ τούτου, με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. αλλά και τη συμμετοχή του Πράσινου Ταμείου (με το ποσό των 30.002 ευρώ), προσδοκάται η εφαρμογή ολοένα και περισσότερων μηχανισμών χρηματοοικονομικής ασφάλειας που αποβλέπουν στην πρόληψη, τη διαχείριση αλλά και την αντιμετώπιση οποιασδήποτε ζημιάς περιβαλλοντικής φύσεως⁴¹⁸.

8) Έργο «*LIFE TERRACESCAPE*»

Σχήμα 31: Έργο « LIFE TERRACESCAPE». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Το έργο έχει ως πυρήνα τις «αιμασιές» της Άνδρου, γνωστές αλλιώς και ως «πεζούλες». Πρόκειται για πετρόχτιστες αναβαθμίδες που κοσμούν τις πλαγιές του

⁴¹⁷ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴¹⁸ Βλ. LIFE PROFILE: Το Έργο, 2025, Εταίροι του Έργου, στο <https://life-profile.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

νησιού και βοηθούν τους κατοίκους με τις καλλιέργειές τους, καθώς συγκρατούν το χώμα αλλά και το βρόχινο νερό⁴¹⁹.

Ο κύριος στόχος αυτής της δράσης είναι να αναδειχθεί η βαρύνουσα σημασία που κατέχουν σε οικονομικό, πολιτιστικό αλλά και περιβαλλοντικό επίπεδο και να προαχθεί η αποκατάστασή τους, με τελική στοχοθεσία την κατασκευή «πράσινων υποδομών», ως μέτρο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής⁴²⁰.

Φυσικά, το έργο ξεκινάει από το νησί της Άνδρου και προσδοκεί να εξαπλωθεί σε περισσότερες νησιωτικές περιοχές, τόσο του Αιγαίου όσο και της Μεσογείου⁴²¹.

9) Έργο «*LIFE Re Weee*»

Σχήμα 32: Έργο «*LIFE Re Weee*». Ανακτήθηκε από: <https://prasilotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Το συγκεκριμένο έργο έχει ως σκοπό την προληπτική δράση σχετικά με την ύπαρξη Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (ΑΗΗΕ). Για τον λόγο αυτό, ιδρύονται για πρώτη φορά στη χώρα μας δύο Κέντρα Διαλογής και Ταξινόμησης (ΚΔΤ) των ΑΗΗΕ – το ένα στην Περιφέρεια Αττικής και το άλλο στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – προκειμένου να συγκεντρώνουν τα ΑΗΗΕ, να τα διαχωρίζουν (βάσει της κατάστασής τους) και να τα επεξεργάζονται ή να τα προωθούν για ανακύκλωση⁴²².

Το παραπάνω υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση της Ε.Ε., σε ποσοστό 60% του συνολικού προϋπολογισμού, αλλά και τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου

⁴¹⁹ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasilotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴²⁰ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasilotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025) και βλ. επίσης βλ. Terrace – Scape: Αρχική, 2025, Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστάσις Γης, στο <https://lifeterracescape.aegean.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴²¹ Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasilotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴²² Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025 ... στο <https://prasilotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Ταμείου⁴²³. Για τον αναλυτικό κατάλογο με τα παραδοτέα, καθώς και τις καλές πρακτικές του εν λόγω από το 2016 έως το 2021, όπως πραγματοποιηθεί επίσκεψη στον ιστότοπο: <https://www.reweee.gr/el/attachments.html>.

10) Έργο «*LIFE EL – BIOS*»

Σχήμα 33: Έργο «*LIFE EL – BIOS*». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

Το έργο αυτό εμπίπτει στην κατηγορία «*Περιβάλλον*», και συγκεκριμένα στο υποπρόγραμμα «*Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Πληροφόρηση*», που υλοποιήθηκε κατά τα έτη 2014 – 2020, με την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση να ανέρχεται έως και 55% του προϋπολογισμού⁴²⁴.

Συνεπώς, οι δράσεις που εντάσσονται στο εν λόγω έργο αποβλέπουν στην ενίσχυση της εφαρμογής αποτελεσματικού ελέγχου, στη διευκόλυνση εναρμόνισης του κράτους με τις περιβαλλοντικές πρακτικές της Ε.Ε. αλλά και το συναφές θεσμικό της πλαίσιο, καθώς και στην προώθηση έγκυρων πληροφοριών σχετικά με τα παραπάνω⁴²⁵.

Το έργο με κωδικό *LIFE20 GIE/GR/001317* ενισχύθηκε οικονομικά από την Ένωση, και συγκεκριμένα από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «*LIFE*», σε ποσοστό 52,68% επί του συνόλου του προϋπολογισμού (πρόκειται για το ποσό των 1.354.524 ευρώ), ενώ η συμμετοχή του Πράσινου Ταμείου ανήλθε στο ποσό των 602.744 ευρώ⁴²⁶.

⁴²³ Βλ. Ανάπτυξη και επίδειξη μοντέλων πρόληψης και επαναχρησιμοποίησης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (ΑΗΗΕ): Αρχική, 2025, Το ReWeee, στο <https://www.reweee.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴²⁴ Αντιθέτως, για την περίοδο 2021 – 2027, η κατηγορία «*Περιβάλλον*» λαμβάνει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση έως 75% από τον συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ, ο οποίος για την τρέχουσα επταετία ανέρχεται στο ποσό των 5,4 δις ευρώ.

⁴²⁵ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

⁴²⁶ Βλ. LIFE EL-BIOS: Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για τη Βιοποικιλότητα της Ελλάδας, 2025, Γενικές Πληροφορίες, στο <https://biodiversity-greece.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025).

11) Έργο «LIFE PROWhIBIT»

Σχήμα 34: Έργο «LIFE PROWhIBIT». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

Το έργο αυτό εμπίπτει στην κατηγορία «Περιβάλλον», και συγκεκριμένα στο υποπρόγραμμα «Περιβάλλον και Αποδοτικότητα Πόρων: Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Πληροφόρηση», με κωδικό προγράμματος LIFE18 GIE/GR/000899. Η οικονομική ενίσχυση της Ε.Ε. ανέρχεται στο 54,97% επί του συνόλου του προϋπολογισμού (το ποσοστό αυτό μεταφράζεται σε 739.570 ευρώ), ενώ η συμμετοχή του Πράσινου Ταμείου φτάνει στο ποσό των 430.000 ευρώ και αφορά στην περίοδο 15/10/2019 – 12/01/2024⁴²⁷.

Σκοπός του εν λόγω έργου, καθώς και όλων όσων εντάσσονται στη συγκεκριμένη κατηγορία, είναι η έγκυρη πληροφόρηση για περιβαλλοντικά θέματα, η σωστή ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η προώθηση σχετικών δράσεων και πολιτικών, εν γένει⁴²⁸.

12) Έργο «LIFE IP Adapt In GR»

Σχήμα 35: Έργο «LIFE IP Adapt In GR». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴²⁷ Βλ. ΕΡΓΟ LIFE PROWhIBIT: Πρόληψη – Εντοπισμός – Αποτροπή Περιβαλλοντικού Εγκλήματος Αποβλήτων, 2024, Γενικές Πληροφορίες, στο <https://stopwastecrime.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴²⁸ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

Το έργο «*LIFE-IP AdaptInGR - Boosting the implementation of adaptation policy across Greece*», με κωδικό *LIFE17 IPC/GR/000006*, αποτελεί ένα από τα πλέον θεμελιώδη στη χώρα μας, αναφορικά με την προσαρμοστική πολιτική της Ελλάδας στο φαινόμενο και στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής⁴²⁹.

Έχει ξεκινήσει από το έτος 2019 και αναμένεται να ολοκληρωθεί κατά το 2026 (8 έτη στο σύνολο), με συνολικό προϋπολογισμό στα 14,2 εκατομμύρια ευρώ. Από το προαναφερθέν ποσό, τα 8,3 εκατομμύρια ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, ενώ 2,4 εκατομμύρια ευρώ είναι η συμμετοχή του Πράσινου Ταμείου (προβλέπονται επίσης 3,2 εκατ. από ιδίους πόρους άλλων εταίρων, όπως και 0,3 εκατ. από ιδιώτες ως υποστηρικτές του έργου)⁴³⁰.

Απώτερο σκοπό αποτελεί η ενδυνάμωση τόσο της Εθνικής Στρατηγικής, όσο και των 13 Περιφερειακών Σχεδίων αναφορικά με την πολιτική «*Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή*» και στους δύο κύκλους υλοποίησης (ο πρώτος αφορά το διάστημα 2016 – 2025 και ο δεύτερος ξεκινάει από το 2026). Το εν λόγω έργο δραστηριοποιείται με άξονα την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, καθώς η συνεργασία προϋποθέτει και τα τρία επίπεδα διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό)⁴³¹.

13) Έργο «*LIFE IP 4 NATURA*»

Σχήμα 36: Έργο «*LIFE IP 4 NATURA*». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

Το έργο αυτό, με κωδικό *LIFE16 IPE/GR/000002*, αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο έργο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «*LIFE*» που εγκρίνεται για τη χώρα μας και εντάσσεται στην υποκατηγορία «*Ολοκληρωμένες δράσεις για την διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικο-*

⁴²⁹ Βλ. Adaptivgreece: Περιγραφή και Στόχοι του Έργου, 2025, στο <https://www.adaptivegreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴³⁰ Βλ. ό.π., Adaptivgreece: Περιγραφή ... στο <https://www.adaptivegreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴³¹ Για την αναλυτική στοχοθεσία του έργου βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

τόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα»⁴³².

Η συνολική του διάρκεια υλοποίησης είναι τα 8 έτη (2018 – 2025), ενώ ο προϋπολογισμός που έχει εγκριθεί ανέρχεται στα 17 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων τα 10,2 εκατ. αποτελούν το ποσό της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης και τα 4 εκατ. το ποσό συμμετοχής του Πράσινου Ταμείου (το ποσό που απομένει αφορά στη συμμετοχή των υπόλοιπων εταίρων του έργου)⁴³³.

Το εν λόγω έργο, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, συνιστά ένα εκ των πλέον θεμελιωδών πρακτικών της χώρας σχετικά με την προστατευτική πολιτική για τη φύση. Ως εκ τούτου, συμβάλλει ουσιαστικά στην εφαρμογή δράσεων για την προστασία της ελληνικής φύσης αλλά και την ευθυγράμμιση των εθνικών πολιτικών με το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε.⁴³⁴.

14) Έργο « *LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE plus* »

Σχήμα 37: Έργο « *LIFE CAPACITY BUILDING – GREEK LIFE TASK FORCE plus* ». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

Το συγκεκριμένο έργο στοχεύει στην αύξηση της ελληνικής συμμετοχής στις χρηματοδοτούμενες από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «*LIFE*» δράσεις και αναλύεται σε διττή στοχοθεσία: **α)** στη βελτιωμένη και αποτελεσματικότερη λειτουργία των «*Εθνικών Σημείων Επαφής*» του προαναφερθέντος Προγράμματος και **β)** στην υποβολή ποιοτικότερων και πιο στρατηγικά δομημένων προτάσεων χρηματοδότησης

⁴³² Βλ. ό.π., Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

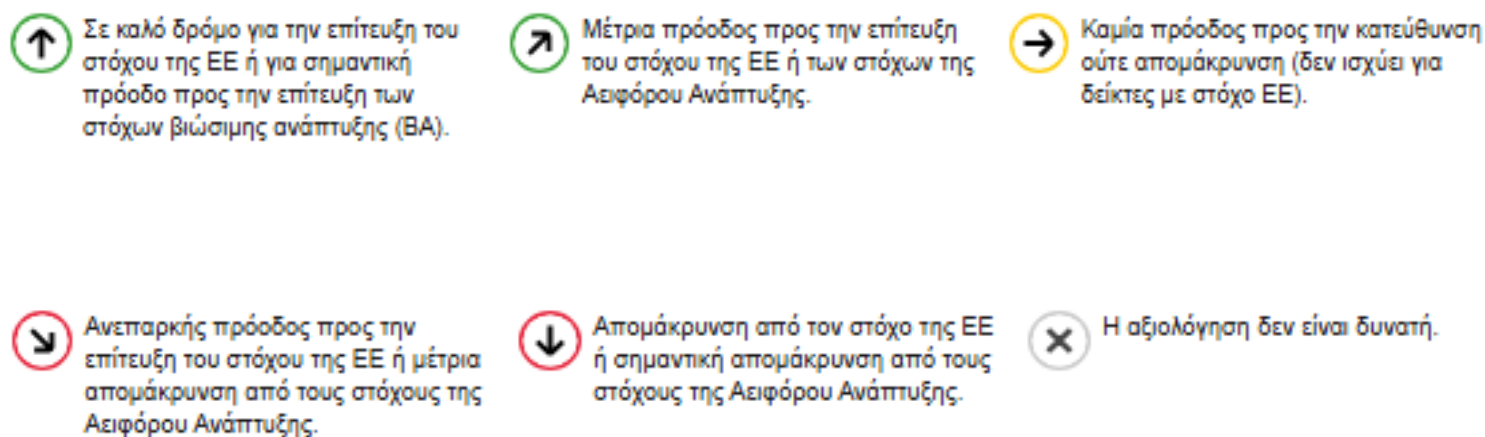
⁴³³ Βλ. Εδώ Ζούμε: Natura 2000, 2018 - 2025, Δομή και Στόχοι, στο <https://edozoume.gr>.

⁴³⁴ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

από Έλληνες ενδιαφερόμενους, κατά τα έτη 2023 – 2026, ώστε να καταστούν επιλέξιμες και να υλοποιηθούν επιτυχώς⁴³⁵.

Μέρος Γ': Συγκριτική επισκόπηση δεδομένων

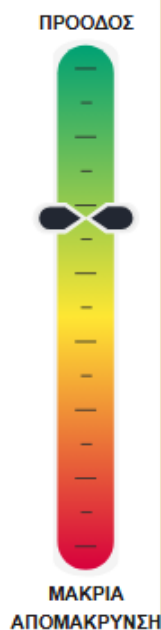
3.1 Αποτελέσματα για την Ε.Ε.⁴³⁶

Σχήμα 38: Επεξήγηση των συμβόλων στην αξιολόγηση της Ε.Ε. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴³⁵ Βλ. Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα, 2025, Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, στο <https://prasinosameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

⁴³⁶ Βλ. Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Eurostat, 2025, Παρακολούθηση Προόδου για τους ΣΒΑ στην ΕΕ, στο <https://ec.europa.eu/eurostat> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

2. Μηδενική πείνα

Υποσιτισμός

Ποσοστό παχυσαρκίας

Βιώσιμη γεωργική παραγωγή

Πραγματικό γεωργικό εισόδημα συντελεστών παραγωγής

Κυβερνητική στήριξη για την έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της γεωργίας

Βιολογική γεωργία @

Χρήση και κίνδυνος χημικών φυτοφαρμάκων @

Περιβαλλοντικές επιπτώσεις της γεωργικής παραγωγής

Εκπομπές αμμωνίας από τη γεωργία

Νιτρικά άλατα στα υπόγεια ύδατα

Κίνδυνος σοβαρής διάβρωσης του εδάφους από το νερό

Ευρετήριο κοινών πτηνών γεωργικών εκτάσεων

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

6. Καθαρό νερό και αποχέτευση

Υγιεινή

Έλλειψη εγκαταστάσεων υγιεινής

Πληθυσμός συνδεδεμένος με την επεξεργασία λυμάτων

Ποιότητα νερού

Βιοχημική ζήτηση οξυγόνου σε ποτάμια

Νιτρικά άλατα στα υπόγεια ύδατα

Φωσφορικά άλατα σε ποτάμια

Εσωτερικά ύδατα κολύμβησης εξαιρετικής ποιότητας

Λειψυδρία

Δείκτης εκμετάλλευσης νερού

Επιπτώσεις της ξηρασίας στα οικοσυστήματα

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

7. Προσιτή και καθαρή ενέργεια

Κατανάλωση ενέργειας

Πρωτογενής κατανάλωση ενέργειας @

Τελική κατανάλωση ενέργειας @

Κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά

Ενεργειακή παραγωγικότητα

Ενεργειακός εφοδιασμός

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας @

Εξάρτηση από τις εισαγωγές ενέργειας

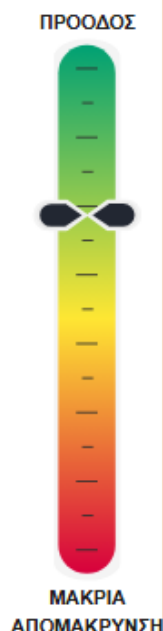

Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή ενέργεια

Αδυναμία να διατηρηθεί το σπίτι ζεστό

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

9. Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές

Έρευνα και Ανάπτυξη και καινοτομία

- Δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη @
- Απτήσεις ευρεσιτεχνίας
- Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης
- Ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης @

Βιώσιμη βιομηχανία

- Ένταση ατμοσφαιρικών εκπομπών από τη βιομηχανία (PM2.5)
- Περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες

Βιώσιμες υποδομές

- Μαζικές εσωτερικές μεταφορές επιβατών
- Σιδηροδρομικές και πλωτές εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές
- Σύνδεση υψηλής ταχύτητας στο διαδίκτυο @

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

11. Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες

Ποιότητα ζωής σε πόλεις και κοινότητες

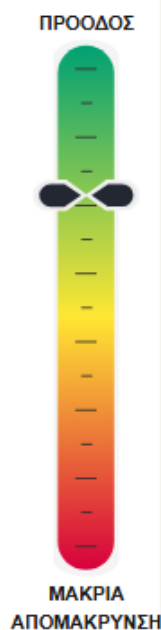
- Στέρηση στέγασης
- Υποφέρω από θόρυβο
- Πρόωροι θάνατοι λόγω έκθεσης σε PM2.5 @
- Αναφερόμενη περίπτωση εγκλήματος

Βιώσιμη κινητικότητα

- Θάνατοι από τροχαία ατυχήματα @
- Μαζικές εσωτερικές μεταφορές επιβατών

Επιπτώσεις στο περιβάλλον

- Δείκτης σφράγισης εδάφους
- Ανακύκλωση αστικών αποβλήτων @
- Πληθυσμός συνδεδεμένος με την επεξεργασία λυμάτων

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Καταναλωτικά πρότυπα

- Υλικό αποτύπωμα
- Αποτύπωμα κατανάλωσης
- Κατανάλωση επικίνδυνων χημικών ουσιών
- Μέσες εκπομπές CO2 από καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα @
- Ενεργειακή παραγωγικότητα

Πράσινη οικονομία

- Περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες

Παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων

- Ποσοστό χρήσης κυκλικών υλικών @
- Παραγωγή αποβλήτων

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

13. Δράση για το κλίμα

Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής

- Καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου @
- Απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου από τη χρήση γης και τη δασοκομία @
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας @
- Μέσες εκπομπές CO2 από καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα @

Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής

- Οικονομικές απώλειες που σχετίζονται με το κλίμα

Χρηματοδότηση της δράσης για το κλίμα

- Πράσινα ομόλογα
- Δαπάνες που σχετίζονται με το κλίμα

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

14. Ζωή κάτω από το νερό

Υγεία των ωκεανών

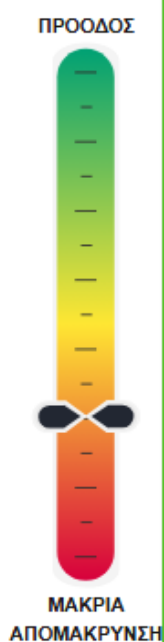
- Μέση οξύτητα επιφανειακού θαλασσινού νερού
- Θαλάσσιος ευτροφισμός
- Παράκτια νερά κολύμβησης εξαιρετικής ποιότητας

Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος

- Θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές @

Βιώσιμη αλιεία

- Τάσεις στη βιομάζα των ιχθυοποθεμάτων
- Τάσεις στην αλιευτική πίεση

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):

15. Η ζωή στην ξηρά

Κατάσταση οικοσυστημάτων

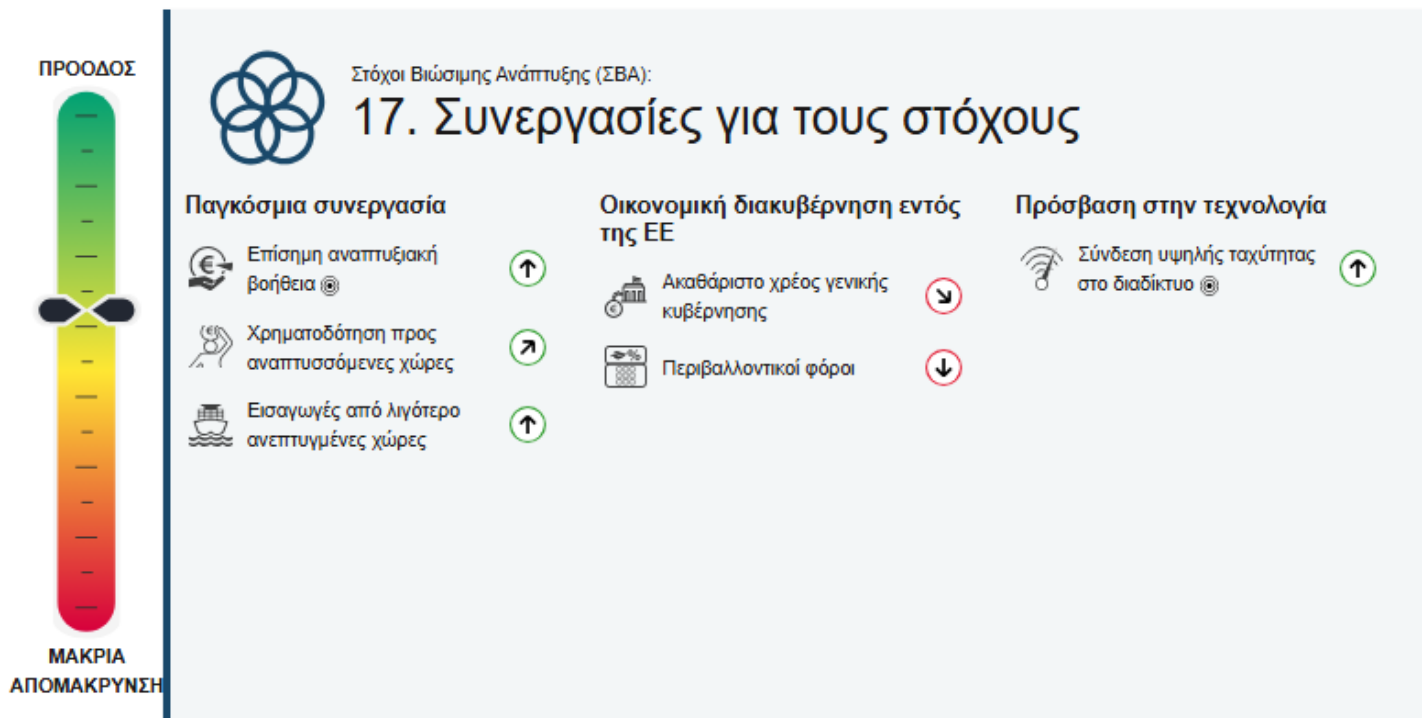
- Δασική περιοχή
- Βιοχημική ζήτηση οξυγόνου σε ποτάμια
- Φωσφορικά άλατα σε ποτάμια

Υποβάθμιση της γης

- Κίνδυνος σοβαρής διάβρωσης του εδάφους από το νερό
- Επιπτώσεις της ξηρασίας στα οικοσυστήματα
- Δείκτης σφράγισης εδάφους

Βιοποικιλότητα

- Χερσαίες προστατευόμενες περιοχές @
- Ευρετήριο κοινών πτηνών
- Δείκτης πεταλούδας λιβαδιών

Σχήμα 39: Τα αποτελέσματα της Ε.Ε. στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025).

3.2 Αποτελέσματα για τα κράτη – μέλη⁴³⁷

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες αξιολογήσεις της Επιτροπής., τα κράτη – μέλη καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες να ευθυγραμμίσουν τις εθνικές τους πολιτικές με την ενωσιακή για την περιβαλλοντική προστασία, και συγκεκριμένα για την κλιματική ουδετερότητα και την ελαχιστοποίηση του ενεργειακού αποτυπώματος.

Ενδεικτικά, αναφέρεται πως ήδη ορισμένα κράτη (βλ. Ισπανία και Κάτω Χώρες) έχουν στραφεί στην ηλεκτροκίνηση, ως αντίβαρο των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, τη στιγμή που άλλα κράτη (βλ. Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία) εξακολουθούν να στηρίζονται στα ορυκτά καύσιμα:

Σταδιακά, ωστόσο, επιδιώκεται η αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με απώτερο στόχο την αξιοποίηση αυτών τρεις φορές περισσότερο μέχρι το έτος 2030. Μάλιστα, πολλά μέλη έχουν ήδη αντικαταστήσει τον γαιάνθρακα με άλλες πηγές ενέργειας, ενώ δεν είναι λίγα κι εκείνα που ακολουθούν το εν λόγω παράδειγμα αργά και σταθερά.

⁴³⁷ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ των προσχεδίων των επικαιροποιημένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα: Ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη των πιο φιλόδοξων στόχων για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030 στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του REPowerEU [COM(2023) 796 τελικό της 18.12.2023].

Εντούτοις, κράτη όπως η Γερμανία, η Κροατία και η Ρουμανία, δεν φαίνεται να εφαρμόζουν σύντομα τα παραπάνω πλάνα, καθώς η χρήση των ορυκτών καυσίμων στις προαναφερθείσες χώρες εξακολουθεί να κατέχει το μονοπώλιο.

Επιπρόσθετα, ένα μεγάλο μέρος των μελών της Ένωσης (βλ. Δανία, Λιθουανία, Κάτω Χώρες, Κροατία, Γαλλία, Γερμανία) έχει ήδη προχωρήσει στον εντοπισμών όλων των υπόλοιπων πηγών που εκπέμπουν επικίνδυνα για το περιβάλλον αέρια, ενώ μάλιστα η Λιθουανία έχει ισχυροποιήσει την εν λόγω πρακτική, εφαρμόζοντάς την και στον τομέα των αποβλήτων αλλά και στον τομέα της γεωργίας.

Στον αντίποδα, κράτη όπως η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Σλοβενία, χρειάζονται περισσότερο εστιασμένα και αποτελεσματικά μέτρα προστατευτικής πολιτικής για το κλίμα, καθώς η εκπομπή αερίων εξακολουθεί να είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα, παρά τις προειδοποιήσεις της Επιτροπής.

Οι γεωργικές εκπομπές τείνουν να διαλάβουν της προσοχής των περισσότερων κρατών – μελών της Ένωσης, καθιστώντας τη γεωργική πολιτική της Ε.Ε. αρκετά στάσιμη, συναρτήσει των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί από την ίδια.

Ακόμα, ολοένα και περισσότερα είναι τα μέλη που στρέφονται πλέον στην πράσινη ανάπτυξη των βιομηχανιών, προσβλέποντας στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς αυτών αλλά και στην πραγματοποίηση της κλιματικής ουδετερότητας της Ένωσης.

Μάλιστα, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, η Λιθουανία και η Τσεχία δεσμεύτηκαν για την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που προέρχεται από τις βιομηχανίες τους, με αφετηρία το έτος 2025 (πρόκειται για 15,2 εκατομμύρια τόνους CO₂ ανά έτος, ποσό που προσδοκάται να διπλασιαστεί έως το 2030).

Όσον αφορά στις συνέπειες από τα δύσκολα καιρικά φαινόμενα και την εν γένει κλιματική αλλαγή, μόνο πέντε ήταν τα κράτη που καθόρισαν με ακρίβεια τις εθνικές πολιτικές και τα μέτρα που επρόκειτο να εφαρμοστούν στις συγκεκριμένες συνθήκες (βλ. Γαλλία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία και Φινλανδία).

Επιστρέφοντας στον τομέα της ανανεώσιμης ενέργειας, η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι σχεδόν όλα τα μέλη της Ένωσης έχουν καταρτίσει επιμέρους σχέδια για την αξιοποίηση των συγκεκριμένων πηγών, με τα περισσότερα από αυτά να στρέφονται στην ηλιακή και την αιολική ενέργεια.

Μάλιστα, η Λιθουανία και η Εσθονία προσδοκούν ότι μέχρι το 2030 η ανανεώσιμη ενέργεια θα έχει αντικαταστήσει στο 100% την ηλεκτρική (συγκεκριμένα, η Εσθονία προσβλέπει στο 117% μέχρι το 2030), η Πορτογαλία στοχεύει στην ενισχυμένη αξιοποίηση της ωκεάνιας ενέργειας, ενώ χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία βασίζονται στη γεωθερμική ενέργεια, κυρίως για ζητήματα θέρμανσης και ψύξης.

Επιπλέον, η πλειονότητα των κρατών έχει προβλέψει την είσοδο της ανανεώσιμης ενέργειας στον τομέα των μεταφορών, ενώ η Γαλλία και η Τσεχία προσπαθούν να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τα ήδη υπάρχοντα συστήματα μεταφορών.

Η Γερμανία και η Νορβηγία έχουν συνάψει σύμφωνο συνεργασίας για την εξασφάλιση εισαγωγής ανανεώσιμου υδρογόνου, ενώ η Γερμανία, η Δανία, η Ισπανία, οι Κάτω χώρες και η Πορτογαλία σχεδιάζουν να συμβάλουν στην προώθησή του, μέσω της εγκατάστασης ηλεκτρολυτικών κυψελών.

Ακόμη, η Τσεχία, η Φινλανδία και η Σλοβακία εφάρμοσαν επιτυχώς εθνικές πολιτικές για τον εξοπλισμό με εναλλακτικές μορφές πυρηνικών καυσίμων (το μονοπώλιο των οποίων κατείχε μέχρι τότε η Ρωσία).

Μολονότι τα περισσότερα κράτη – μέλη έχουν ήδη ευθυγραμμίσει τις εθνικές τους πολιτικές με τις ενωσιακές προσδοκίες και πρωτοβουλίες, καθίσταται εξαιρετικά σημαντική η οριοθέτηση ενός σαφούς και συγκεκριμένου ορισμού σχετικά με το φαινόμενο της ενεργειακής φτώχειας και την, εν γένει, ισότητα στην πρόσβαση και στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πόρων, ως πάρεργο της εσωτερικής αγοράς.

Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθεί εν προκειμένω ότι τόσο οι εθνικοί πόροι όσο και οι ευρωπαϊκοί είναι περιορισμένης κλίμακας, συνεπώς θα πρέπει να κατανεμηθούν με ορθολογικά κριτήρια και για τις κατάλληλες στοχοθεσίες.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή στηλιτεύει το γεγονός ότι πολλά από τα κράτη – μέλη δεν έχουν υποβάλλει – μέχρι και σήμερα – μια αξιολόγηση των επενδυτικών αναγκών που παρουσιάζονται σε εθνικό επίπεδο για τη δεκαετία 2020 – 2030, δυσχεραίνοντας με αυτό τον τρόπο την σωστή κατανομή των κονδυλίων.

Είναι ελάχιστα τα κράτη που αναφέρουν μερικώς κάποιους από τους επενδυτικούς πόρους που πρόκειται να χρειαστούν στο προσεχές διάστημα και αυτά είναι μόλις εννέα στο σύνολο (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία και Ρουμανία),

Ωστόσο κανένα από τα 27 κράτη δεν αναφέρει το πραγματικό χάσμα μεταξύ

των ευρωπαϊκών επενδυτικών πόρων και των υφιστάμενων αναγκών (στη γεωργία, στη βιομηχανία, στην πράσινη ενέργεια των κτηρίων κλπ), καθιστώντας την πληροφόρηση της Επιτροπής για τις οικονομικές ανάγκες κάθε χώρας ελλιπή και, κατ' επέκταση, εντελώς πλασματική.

Συνεπώς, για συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία κάθε κράτους – μέλους ανά τομέα αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της, όπως εξεταστεί ο ιστότοπος⁴³⁸: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/egd-statistics>.

⁴³⁸ Βλ. Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Eurostat, 2025, Στατιστικά στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, στο <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/egd-statistics> (τελευταία πρόσβαση 09/10/2025).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Η συμβολή του Πράσινου Ταμείου στην Ελλάδα κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 (ΕΣΠΑ III)

Μέρος Α': Επισκόπηση του ΕΣΠΑ III

1.1 Στοχοθεσία⁴³⁹

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (συγκεκριμένα στο γ' μέρος του 2^{ου} κεφαλαίου, στην υποενότητα 3.1.2), οι στόχοι της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027 (ΕΣΠΑ III) ⁴⁴⁰ επιμερίζονται στις εξής επιδιώξεις:

α) μια ανταγωνιστικότερη και εξυπνότερη Ευρώπη, με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) σε περιφερειακό επίπεδο αλλά και τον, εν γένει, μετασχηματισμό οικονομικής φύσεως,

β) μια Ευρώπη πιο πράσινη, βιώσιμη και ανθεκτική, με ελάχιστες (έως μηδενικές) εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα⁴⁴¹,

⁴³⁹ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 8η – 12η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025).

⁴⁴⁰ Το νομικό υπόβαθρο για το ΕΣΠΑ III ξεκινάει με τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2020/ΕΕ/2093 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 433 της 22.12.2020), χάρη στον οποίο τίθενται οι βάσεις για την υλοποίηση της Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027, που τη θωρακίζουν θεσμικά τα παρακάτω: **α)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **β)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **γ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021), **δ)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021) και **ε)** Κανονισμός υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

⁴⁴¹ Γεγονός που προσδοκάται να επιτευχθεί μέσω της διαδικασίας της «δίκαιης μετάβασης» σε πρακτικές όπως η κυκλική οικονομία, οι καθαρές μορφές ενέργειας μέσω των ανανεώσιμων πηγών, οι πράσινες και γαλάζιες επενδύσεις, η διαχείριση και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της

γ) μια Ευρώπη περισσότερο διασυνδεδεμένη, μέσα από την προώθηση της κινητικότητας,

δ) μια πιο κοινωνική Ευρώπη, με λιγότερους κοινωνικούς αποκλεισμούς, με την ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων,

ε) μια Ευρώπη εγγύτερα στους διοικουμένους της, με την ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής πρωτοβουλίας για την ενίσχυση της συμμετοχής των εν λόγω επιπέδων διοίκησης σε θέματα ευρωπαϊκής διακυβέρνησης (βλ. την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της εταιρικής σχέσης, όπως περιγράφηκαν στο 2^ο κεφάλαιο),

στ) Περισσότερες επενδύσεις στους τομείς τόσο της απασχόλησης όσο και της ανάπτυξης,

ζ) Ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (βλ. προγράμματα INTERREG).

Εν ολίγοις, στη συγκεκριμένη επταετία 2021 – 2027⁴⁴² τίθενται στο επίκεντρο οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού (Δήμοι και Περιφέρειες) και ενισχύεται η ουσιαστική τους συμμετοχή στη διαδικασία λήψης θεμελιωδών αποφάσεων από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε., καθώς και η εκπροσώπηση των ιδίων αναγκών, ώστε η διακυβέρνηση να καταστεί σφαιρική και ρεαλιστική.

Για την υφιστάμενη Προγραμματική Περίοδο, η κατηγοριοποίηση των Περιφερειών σε επίπεδο «NUTS 2»⁴⁴³ (βλ. γ' μέρος του 2^{ου} κεφαλαίου, στην υπο-ενότητα 3.1.2), διακρίνεται ομοίως στις 3 κατηγορίες των προηγούμενων επταετιών, ωστόσο με διαφορετικά ποσοστά κατάταξης, βάσει του κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους⁴⁴⁴.

κλιματικής αλλαγής, ο μετριασμός της κινητικότητας στα αστικά κέντρα και η πρόληψη και ολοκληρωμένη διαχείριση των φυσικών κινδύνων.

⁴⁴² Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 491 – 494.

⁴⁴³ Βλ. του ίδιου, ό.π., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 495 όπου «Ο όρος NUTS προέρχεται από τους αγγλικούς όρους “Nomenclature of territorial units for statistics” και από τους αντίστοιχους γαλλικούς. Πρόκειται για διάκριση σε NUTS 1, 2 και 3, όπου σε επίπεδο Περιφερειών NUTS 2 εμπίπτουν οι διοικητικές περιφέρειες με πληθυσμό από 800.000 έως 3.000.000 κατοίκους» και βλ. επίσης τον Κανονισμό 2003/ΕΕ/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 26^{ης} Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 154 της 21.06.2003].

⁴⁴⁴ Η κατάταξη των Περιφερειών, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ ΙΙΙ, πραγματοποιείται στις εξής κατηγορίες: «α) στις **λιγότερο ανεπτυγμένες**, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι μικρότερο του 75% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ, β) στις **υπό μετάβαση**, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ανάμεσα στο 75% και στο 100% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ και γ) στις **περισσότερο ανεπτυγμένες** όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ξεπερνάει το 100% του μέσου ΑΕΠ της ΕΕ».

Συνεπώς, η τρέχουσα επταετία θεμελιώνεται στην προώθηση της πράσινης ανάπτυξης των κρατών – μελών της Ε.Ε., στον ψηφιακό εκσυγχρονισμό των εθνικών δημοσίων διοικήσεων και στη δημιουργία μιας ηπείρου διασυνδεδεμένης, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς, ανισότητες και μελανά σημεία που μπορούν να καταστούν τροχοπέδη στο όραμα της Ευρώπης.

Μάλιστα, με τις αρχές της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης αλλά και της εταιρικής συνεργασίας να παρίστανται σε περίοπτη θέση στην εν λόγω Προγραμματική Περίοδο, γίνεται σαφώς αντιληπτό ότι απώτερος σκοπός του ΕΣΠΑ ΙΙΙ είναι η προαγωγή της αλληλεπίδρασης των διάφορων βαθμίδων διοίκησης, της καρποφόρας συνεργασίας μεταξύ της Ένωσης και των μελών της και της διακυβέρνησης που θεμελιώνεται στην ικανοποίηση των πραγματικών και υφιστάμενων αναγκών, με γνώμονα την ευημερία των πολιτών και το κοινό καλό.

1.2 Επενδυτικό πλαίσιο⁴⁴⁵

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (συγκεκριμένα στο β' μέρος του 2^{ου} κεφαλαίου, στην υποενότητα 2.1) το τρέχον χρηματοδοτικό υπόβαθρο της Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027 συνίσταται από συγκεκριμένα Διαρθρωτικά (και άλλα) Ταμεία, αναλόγως τη στοχοθεσία και τις δημόσιες πολιτικές.

Συγκεκριμένα, από τους στόχους που αναφέρθηκαν στην αμέσως προηγούμενη υποενότητα (βλ. 1.1) οι πέντε πρώτοι⁴⁴⁶ πραγματοποιούνται με την οικονομική ενίσχυση των Ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής και ΕΤΘΑΥ⁴⁴⁷.

Για τους εναπομείναντες δύο στόχους⁴⁴⁸ που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ ΙΙΙ, το δημοσιονομικό περίβλημα των δράσεων συνίσταται από τα εξής Ταμεία: ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής και ΤΑΜ.

⁴⁴⁵ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 19η – 20η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025).

⁴⁴⁶ Πρόκειται για τους στόχους που αποβλέπουν σε μια Ευρώπη: **α)** πιο ανταγωνιστική και έξυπνη, **β)** πιο πράσινη και ανθεκτική, **γ)** πιο διασυνδεδεμένη, **δ)** πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς, **ε)** πιο κοντά στους πολίτες της.

⁴⁴⁷ Βλ. τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

⁴⁴⁸ Πρόκειται για τους στόχους που αποβλέπουν: **α)** επενδύσεις στην απασχόληση και στην ανάπτυξη και **β)** Εταιρική Εδαφική Συνεργασία (INTERREG).

1.3 Ποσά χρηματοδότησης⁴⁴⁹

Όσον αφορά στα χρηματικά ποσά⁴⁵⁰ με τα οποία ο κάθε επενδυτικός μηχανισμός ενισχύει τις δράσεις που υπάγονται στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, αναφέρονται στη συνέχεια:

α) το **ΕΤΠΑ** στηρίζει οικονομικά και τους επτά στόχους του ΕΣΠΑ ΙΙΙ και συμβάλει στην υλοποίηση αυτών με το ποσό των **226 δις. ευρώ**, συνολικά. Διακρίνεται σε δύο κατηγορίες δράσεων και συγκεκριμένα: **i)** «σε μια πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη (στόχος πολιτικής ΣΠ1)» και **ii)** «σε μια πιο πράσινη, χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών μετάβαση, προς μια οικονομία καθαρών μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και μια ανθεκτική Ευρώπη (ΣΠ2)»⁴⁵¹.

Ως εκ τούτου, όλα τα κράτη της Ε.Ε. οφείλουν να συμμετάσχουν οικονομικά στους παραπάνω στόχους, σε περιφερειακό επίπεδο, σε ποσοστό 30% για τον ΣΠ2 και, αναλόγως της κατάταξής τους ανά NUTS 2, στον ΣΠ1.

Συνεπώς, για την κατηγορία με τις περισσότερες ανεπτυγμένες περιφέρειες, η εθνική συμμετοχή ανέρχεται στο 85% των οικονομικών τους πόρων, τόσο για τον ΣΠ1 όσο και για τον ΣΠ2. Στην κατηγορία με τις περιφέρειες μετάβασης το ποσοστό φτάνει το 40% των κονδυλίων για τον ΣΠ1, ενώ στην κατηγορία με τις λιγότερο ανεπτυγμένες, η εθνική συμμετοχή προσεγγίζει το 25% για τον ΣΠ1.

Τέλος, στο πλαίσιο της χρηματοδότησης των δράσεων του εν λόγω Ταμείου, τα μέλη της Ε.Ε. θα διαθέσουν ένα ποσοστό 8% των οικονομικών τους πόρων για την προώθηση της αστικής ανάπτυξης, ενώ η εθνική συνεισφορά τους για την επίτευξη των στόχων της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να ανέλθει στο 30% των εθνικών κονδυλίων, αντίστοιχα.

β) το **ΕΚΤ+** ενισχύει οικονομικά τις δράσεις του ΕΣΠΑ ΙΙΙ με το ποσό των **99,3 δις. ευρώ**, συνολικά. Πυρήνα του αποτελούν οι επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό, στην απασχόληση, στην κοινωνία, στην εκπαίδευση και στις δεξιότητες.

Στο παρόν Ταμείο συγκεντρώνονται πλέον τέσσερις από τους μηχανισμούς οικονομικής ενίσχυσης που υφίσταντο στο προηγούμενο ΕΣΠΑ (2014 – 2020)⁴⁵², ενώ έναν από τους θεμελιώδεις του στόχους συνιστά η διαχείριση των συνεπειών της

⁴⁴⁹ ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη ανάπτυξη για όλους (2023). Ταμεία, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025).

⁴⁵⁰ Τα ποσά αναφέρονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο κι όχι σε επίπεδο κράτους – μέλους.

⁴⁵¹ Οι ΣΠ1 και ΣΠ2 υλοποιούνται μέσω ενός μηχανισμού που ονομάζεται «*θεματική συγκέντρωση*».

⁴⁵² Πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ), την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων και το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI).

Πανδημίας (Covid – 19).

Υπό αυτό το πρίσμα, το ΕΚΤ+ διαθέτει οικονομικούς πόρους που ανέρχονται στο ποσό των 98,5 δις. ευρώ, στο πλαίσιο δράσης της «επιμερισμένης διαχείρισης» (που πραγματοποιείται με τη σύμπραξη των κρατών – μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), καθώς και το ποσό των 762 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο δράσης «Απασχόληση και Κοινωνική Καινοτομία» (με αρμόδιο διαχειριστικό όργανο την Επιτροπή).

γ) το **Ταμείο Συνοχής** συμβάλλει στην υλοποίηση των ενωσιακών δράσεων με επενδυτικά ποσά στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος (καθώς το 37% των κονδυλίων του διατίθεται προς την πραγματοποίηση της στοχοθεσίας για την κλιματική αλλαγή) αλλά και στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων, στο πλαίσιο των υποδομών στις μεταφορές.

Ως εκ τούτου, διαθέτει το ποσό των **48 δις. ευρώ** συνολικά, σε εννέα κράτη – μέλη⁴⁵³: τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Κροατία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σλοβενία.

δ) το **ΤΑΜ** συνιστά έναν καινούργιο χρηματοδοτικό μηχανισμό που εφαρμόζεται στο τρέχον ΕΣΠΑ (2021 – 2027) και, έτι περαιτέρω, τον πρώτο πυλώνα του αντίστοιχου μηχανισμού, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας⁴⁵⁴.

Συμβάλλει στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης με τη διάθεση οικονομικών πόρων ύψους **8,5 δις. ευρώ**, προκειμένου να γεφυρωθεί το ενυπάρχον χάσμα μεταξύ των περιφερειακών επιπέδων των μελών της Ε.Ε. και να υλοποιηθούν οι επιδιώξεις στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

ε) το **TAME** ενισχύει οικονομικά τα κράτη – μέλη την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο με τη διάθεση πόρων που ανέρχονται στα **9,88 δις. ευρώ**, με σκοπό την ορθολογική διαχείριση μεταναστευτικών ζητημάτων και τη συνεργασία των κρατών σε θέματα αλληλεγγύης.

στ) το **ΕΤΘΑΥ** είναι αρμόδιο για την οικονομική ενίσχυση δράσεων που άπτονται της κοινής αλιευτικής πολιτικής, της θαλάσσιας πολιτικής αλλά και ζητημάτων που αφορούν στη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών.

⁴⁵³ Η οικονομική ενίσχυση του εν λόγω Ταμείου αφορά στα κράτη της Ε.Ε. των οποίων το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) δεν ξεπερνάει το 90% του μέσου όρου της Ένωσης των 27 κρατών – μελών.

⁴⁵⁴ Πρόκειται για τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης που αποβλέπει στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας της Ευρώπης μέχρι το έτος 2050.

Ως εκ τούτου, διαθέτει το ποσό των **6,108 δις. ευρώ** για την υλοποίηση των παραπάνω πολιτικών κατά την τρέχουσα επταετία.

ζ) το **ΤΕΑ** συμβάλλει με το ποσό των **1,93 δις. ευρώ** για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής προστασίας και τη βελτίωση της αντιτρομοκρατικής πολιτικής, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.

η) το **ΜΔΣΘ** δημιουργήθηκε για το ΕΣΠΑ ΙΙΙ, ως καίρια έκφανση του Ταμείου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων (IBMF) και του Μέσου Εξοπλισμού Τελωνειακού Ελέγχου (CCEI).

Συνεπώς, για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 διαθέτει κονδύλια ύψους **7,39 δις. ευρώ**, προκειμένου να επιτευχθεί ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας εκτός και εντός της Ένωσης.

θ) για τον στόχο «**Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη**»⁴⁵⁵, ο προϋπολογισμός ανέρχεται στο **97,6%** των συνολικών διατιθέμενων οικονομικών πόρων⁴⁵⁶, στο πλαίσιο του ΠΔΠ και κατανέμεται ως εξής: **1)** το 61,3% στην κατηγορία των λιγότερο ανεπτυγμένων Περιφερειών⁴⁵⁷, **2)** το 14,5% στην κατηγορία των Περιφερειών υπό το καθεστώς μετάβασης⁴⁵⁸, **3)** το 8,3% στην κατηγορία των περισσότερων ανεπτυγμένων Περιφερειών⁴⁵⁹, **4)** το 12,9% στα κράτη – μέλη που λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση από το Ταμείο Συνοχής⁴⁶⁰, **5)** το 0,6% «για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές και τις Περιφέρειες επιπέδου NUTS 2 οι οποίες πληρούν τα κριτήρια»⁴⁶¹. Ως εκ τούτου, το εν λόγω ποσοστό επιμερίζεται σε δύο κατηγορίες: **i)** το 0,2% των κονδυλίων για διαπεριφερειακές επενδύσεις στην καινοτομία⁴⁶² και **ii)** το 2,3% των κονδυλίων για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης⁴⁶³.

ι) για τον στόχο «**Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία**»⁴⁶⁴ οι οικονομικοί πόροι ανέρχονται στο **2,4%** των διατιθέμενων κονδυλίων, ποσοστό που αντιστοιχεί στο ποσό των 8.050.000.000 ευρώ.

⁴⁵⁵ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 16η – 17η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025).

⁴⁵⁶ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 329.684.776.621 ευρώ .

⁴⁵⁷ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 202.226.984.629 ευρώ.

⁴⁵⁸ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 47.771.802.082 ευρώ.

⁴⁵⁹ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 27.202.682.372 ευρώ.

⁴⁶⁰ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 42.555.570.217 ευρώ.

⁴⁶¹ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 1.927.737.321 ευρώ.

⁴⁶² Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 500.000.000 ευρώ.

⁴⁶³ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο ποσό των 7.500.000.000 ευρώ.

⁴⁶⁴ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 18η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025).

1.4 Διάρθρωση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

1.4.1 Τομεακά Προγράμματα⁴⁶⁵

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ για την επταετία 2021 – 2027, εγκρίθηκε η υλοποίηση 7 Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη χώρα μας⁴⁶⁶, τα οποία στην ουσία ήταν 9 στο σύνολο, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

α) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή», σκοπός του οποίου καθίσταται η ολοκληρωμένη εποπτεία στην αγορά εργασίας, η προώθηση της πολιτικής σχετικά με το δημογραφικό ζήτημα, με την έμφυλη ισότητα, με τις διαδικασίες ένταξης στο κοινωνικό σύνολο κλπ., η καθολικά προσβάσιμη υγειονομική περίθαλψη (με επίκεντρο τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες), η ομαλή ένταξη των ευάλωτων πολιτών, η εκπαίδευση, η επιμόρφωση, η δια βίου μάθηση, η εκπαίδευση των ανήλικων πολιτών αλλά και η απορρόφηση των νέων έως 29 ετών, η βοήθεια στον επισιτιστικό τομέα και η εφαρμογή κάθε δημόσιας πολιτικής που εμπίπτει στην ανωτέρω στοχοθεσία.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση του ΕΚΤ+, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **3.324.519.361 ευρώ**⁴⁶⁷.

β) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», που αποβλέπει στην καινοτομία στον ψηφιακό τομέα, στην ενίσχυση της τεχνολογίας αλλά και της έρευνας στον βιομηχανικό κλάδο, στην στρατηγική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρηματικών μονάδων, στην οικονομική ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στην, εν γένει, επέκταση όλων των επιχειρησιακών μονάδων σε διεθνή κλίμακα.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **3.089.121.492 ευρώ**⁴⁶⁸.

⁴⁶⁵ Βλ. του ίδιου, ό.π., Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 21η – 24η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025) και βλ. επίσης του ίδιου, «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 499 – 502.

⁴⁶⁶ Επομένως, στα εν λόγω Επιχειρησιακά Προγράμματα υλοποιούνται υπό το πρίσμα του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και στην ανάπτυξη», στις δράσεις των οποίων ενθαρρύνεται η συμμετοχή των κρατικών αποκεντρωμένων μονάδων αλλά και των ΟΤΑ α' και β' βαθμού της χώρας.

⁴⁶⁷ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» στην Ελλάδα [C(2022) 4464 τελικό της 22.06.2022].

⁴⁶⁸ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 15.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3826 τελικό της 15.06.2022].

γ) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός», με απώτερο σκοπό τη δημιουργία υπηρεσιών αλλά και εφαρμογών ψηφιακού χαρακτήρα με καινοτόμα μέσα (τόσο για το κεντρικό επίπεδο διοίκησης όσο και για τους ΟΤΑ), τη βελτίωση και προώθηση της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης του Δημοσίου (Gov.gr), την εν γένει ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα, την προώθηση του ψηφιακού πολιτισμού καθώς και τον εκσυγχρονισμό του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Διοικητικής Δικαιοσύνης αλλά και του Ψηφιακού Δικαστικού Συμπαραστάτη στα ΚΕΠ.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση των ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **943,004 εκατ. ευρώ**⁴⁶⁹.

δ) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή», που στοχεύει στη δημιουργία ποικίλων εφαρμογών καινοτόμου χαρακτήρα, στον εκσυγχρονισμό αλλά και τη δημιουργία καινούργιων δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας πολιτικής για την προσαρμογή της χώρας μας στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, η διαχείριση των αποβλήτων με αποτελεσματικό τρόπο και, τέλος, η υλοποίηση εθνικής στρατηγικής για την προστασία της ελληνικής Επικράτειας από τις πλημμύρες.

Υλοποιείται με τους οικονομικούς πόρους των Ταμείων ΕΤΠΑ αλλά και Συνοχής, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **2.978.012.279 ευρώ**⁴⁷⁰.

ε) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία», που στοχεύει στον εκσυγχρονισμό του εθνικού και του υγειονομικού εξοπλισμού, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και όλων των εφαρμογών και συστημάτων ταυτοποίησης και διαχείρισης των επικίνδυνων φυσικών και ανθρωπογενών ζητημάτων, με τη χρήση των ΤΠΕ.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση του ΕΤΠΑ, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **570.190.646 ευρώ**⁴⁷¹.

⁴⁶⁹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 01.07.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 4452 τελικό της 01.07.2022].

⁴⁷⁰ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 26.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 6045 τελικό της 26.08.2022].

⁴⁷¹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Πολιτική Προστασία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3950 τελικό της 16.06.2022].

στ) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταφορές», που αποβλέπει στην προώθηση του εκσυγχρονισμού στο τομέα των μέσων μεταφοράς στα αστικά κέντρα, στην ενίσχυση της προσβασιμότητας καθώς και της συνδεσιμότητας των νησιών, με γνώμονα τις ασφαλείς μεταφορές.

Υλοποιείται με τους οικονομικούς πόρους των Ταμείων ΕΤΠΑ και Συνοχής, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **1.854.325.521 ευρώ**⁴⁷².

ζ) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων», με απώτερο στόχο την ενίσχυση και βελτίωση όλων των δομών διαχείρισης και αξιοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση των Ταμείων ΕΤΠΑ, Συνοχής και ΕΚΤ+, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **405.144.583 ευρώ**⁴⁷³.

η) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση», με στόχο την προώθηση της έξυπνης παραγωγής στον αγροτικό τομέα, τη βιώσιμη μορφή του τουρισμού και την, εν γένει, ενίσχυση της βιοτεχνίας, της βιομηχανίας και του εμπορίου.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση των Ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, το ΠΔΠ και το Next Generation EU, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **1.375.059.412 ευρώ**⁴⁷⁴.

θ) Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα», αποβλέποντας στη βιώσιμη εκδοχή της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας αλλά και της γαλάζιας οικονομίας σε περιοχές παράκτιες και νησιωτικές.

Υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση του ΕΤΘΑΥ, με ανώτατο ποσό της ευρωπαϊκής στήριξης τα **363.746.026 ευρώ**⁴⁷⁵.

⁴⁷² Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.07.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Μεταφορές» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 5441 τελικό της 22.07.2022].

⁴⁷³ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.12.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 9762 τελικό της 16.12.2022].

⁴⁷⁴ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» για στήριξη από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3943 τελικό της 16.06.2022].

⁴⁷⁵ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 30.11.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας – Πρόγραμμα για την Ελλάδα» για την παροχή στήριξης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας [C(2022) 8923 τελικό της 30.11.2022].

1.4.2 Περιφερειακά Προγράμματα⁴⁷⁶

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, κατά την υλοποίηση του ΕΣΠΑ ΙΙΙ οι Περιφέρειες διακρίνονται σε επίπεδο NUTS 2, βάσει του πληθυσμού τους, και ενισχύονται οικονομικά από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, Συνοχής και ΕΚΤ+, στο πλαίσιο της στοχοθεσίας «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη».

Υπό το πρίσμα της παραπάνω διάκρισης, υφίστανται 3 κατηγορίες αυτοδιοικούμενων Περιφερειών, αναλόγως του ΑΕΠ της καθεμίας, «με Τιμές Αγοραστικής Δύναμης του 2018»⁴⁷⁷. Πιο αναλυτικά:

ι) Στην πρώτη κατηγορία που αφορά τις «Λιγότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες»⁴⁷⁸ εντάσσονται 11 στο σύνολο και είναι οι παρακάτω:

1) Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα 543,234 εκατ. ευρώ⁴⁷⁹.

2) Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα 1.224,087 εκατ. ευρώ⁴⁸⁰.

3) Περιφέρεια Θεσσαλίας, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα 470,802 εκατ. ευρώ⁴⁸¹.

4) Περιφέρεια Ηπείρου, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής

⁴⁷⁶ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 495 – 499 καθώς και βλ. του ίδιου, «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Β', έκδ., Δ', 2024, σελ. 530 – 534 και βλ. επίσης του ίδιου «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 25η – 27η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025).

⁴⁷⁷ Προκειμένου να μην συνυπολογιστούν οι συνέπειες στον τομέα της υγείας, λόγω της κρίσης στον εν λόγω τομέα.

⁴⁷⁸ Υπενθυμίζεται ότι στην εν λόγω κατηγορία εμπίπτουν όσες Περιφέρειες έχουν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ της Ένωσης των 27 κρατών – μελών.

⁴⁷⁹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης στην Ελλάδα [C(2022) 6510 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸⁰ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Κεντρική Μακεδονία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στην Ελλάδα [C(2022) 6505 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸¹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Θεσσαλία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Θεσσαλίας στην Ελλάδα [C(2022) 6506 τελικό της 05.09.2022].

ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **362,156 εκατ. ευρώ**⁴⁸².

5) Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **534,2 εκατ. ευρώ**⁴⁸³.

6) Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **334,994 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁴.

7) Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **362,156 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁵.

8) Περιφέρεια Πελοποννήσου, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **348,575 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁶.

9) Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **244,455 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁷.

10) Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **334,916 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁸.

11) Περιφέρεια Κρήτης, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής

⁴⁸² Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ηπειρος» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ηπείρου στην Ελλάδα [C(2022) 6511 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸³ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δυτική Ελλάδα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην Ελλάδα [C(2022) 6504 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸⁴ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δυτική Μακεδονία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας στην Ελλάδα [C(2022) 6507 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸⁵ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Στερεά Ελλάδα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας στην Ελλάδα [C(2022) 6255 τελικό της 29.08.2022].

⁴⁸⁶ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Πελοπόννησος» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Πελοποννήσου στην Ελλάδα [C(2022) 6513 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸⁷ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ιόνια Νησιά» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων στην Ελλάδα [C(2022) 6508 τελικό της 05.09.2022].

⁴⁸⁸ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Βόρειο Αιγαίο» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στην Ελλάδα [C(2022) 6253 τελικό της 29.08.2022].

ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **479,856 εκατ. ευρώ**⁴⁸⁹.

ii) Στη δεύτερη κατηγορία που αφορά τις «**Περιφέρειες Μετάβασης**»⁴⁹⁰ εντάσσονται **2** στο σύνολο και είναι οι εξής:

1) Περιφέρεια Αττικής, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **808,497 εκατ. ευρώ**⁴⁹¹.

2) Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, για την οποία το ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους ανέρχεται στα **142,676 εκατ. ευρώ**⁴⁹².

iii) Στην τρίτη, και τελευταία, κατηγορία που αφορά τις «**περισσότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες**»⁴⁹³ δεν εντάσσεται καμία Περιφέρεια της ελληνικής επικράτειας.

1.4.3 Λοιπά Προγράμματα⁴⁹⁴

Για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 (ΕΣΠΑ III), εκτός από τα 7 (ωστόσο, ουσιαστικά 9) Τομεακά και τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω, έχουν εγκριθεί ακόμα για υλοποίηση 13 Προγράμματα INTERREG.

Τα εν λόγω ενισχύονται οικονομικά από πόρους του ΕΤΠΑ, ωστόσο στηρίζονται και σε εξωτερικά χρηματοδοτικά εργαλεία⁴⁹⁵ και πρόκειται για τα

⁴⁸⁹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Κρήτη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Κρήτης στην Ελλάδα [C(2022) 6126 τελικό της 22.08.2022].

⁴⁹⁰ Υπενθυμίζεται ότι στην εν λόγω κατηγορία εμπίπτουν όσες Περιφέρειες έχουν ΑΕΠ μεταξύ των 75% – 100 % του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ της Ένωσης των 27 κρατών – μελών (έναντι του 75% – 90%, όπως ίσχυε την Προγραμματική Περίοδο του 2014 – 2020).

⁴⁹¹ Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Αττική» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Αττικής στην Ελλάδα [C(2022) 6262 τελικό της 29.08.2022].

⁴⁹² Βλ. την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Νότιο Αιγαίο» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στην Ελλάδα [C(2022) 6252 τελικό της 29.08.2022].

⁴⁹³ Υπενθυμίζεται ότι στην εν λόγω κατηγορία εμπίπτουν όσες Περιφέρειες έχουν ΑΕΠ μεγαλύτερο του 100 % του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ της Ένωσης των 27 κρατών – μελών (έναντι του 90%, όπως ίσχυε την Προγραμματική Περίοδο του 2014 – 2020).

⁴⁹⁴ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 494 – 495 και βλ. επίσης του ίδιου «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνειες 28η – 30η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025).

⁴⁹⁵ Βλ. τις υποσημειώσεις από Μπαμπαλιούτας Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023, σελ. 494 – 495 και βλ. επίσης τον Κανονισμό υπ' αριθμόν 2021/ΕΕ/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους

Προγράμματα που αναφέρονται στη συνέχεια:

1) (Interreg VI-A) Greece-Bulgaria, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **67,162 εκατ. ευρώ**.

2) (Interreg VI – A) Greece – Italy, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **79,582 εκατ. ευρώ**.

3) (Interreg VI – A) Greece – Cyprus, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **45,991 εκατ. ευρώ**.

4) (Interreg VI – A) IPA III CBC Greece – Albania, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **45,965 εκατ. ευρώ**.

5) (Interreg VI – A) IPA III CBC Greece – Republic of North Macedonia, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **45,470 εκατ. ευρώ**.

6) (Interreg VI – B) Euro Mediterranean 2021 – 2027 (EURO MED), με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **281 εκατ. ευρώ**.

7) (Interreg VI – B) Adriatic-Ionian, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **99 εκατ. ευρώ**.

8) (Interreg VI – B) Interreg NEXT MED, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **265 εκατ. ευρώ**.

9) (Interreg VI – B) Interreg NEXT Black Sea Basin, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **72,28 εκατ. ευρώ**.

10) (Interreg VI – C) Interreg Europe, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **379 εκατ. ευρώ**.

μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021) και βλ. επίσης την Εκτελεστική Απόφαση 2022/ΕΕ/75 της Επιτροπής, της 17ης Ιανουαρίου 2022, για τον καθορισμό του καταλόγου περιοχών του προγράμματος Interreg που θα λάβουν στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης της Ένωσης, κατανεμημένων ανά σκέλος και ανά πρόγραμμα Interreg στο πλαίσιο του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2022)109] και βλ. επίσης την Εκτελεστική απόφαση 2022/ΕΕ/74 της Επιτροπής, της 17ης Ιανουαρίου 2022, για τον καθορισμό του καταλόγου των προγραμμάτων Interreg και την αναφορά του συνολικού ποσού της συνολικής στήριξης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από κάθε μηχανισμό εξωτερικής χρηματοδότησης της Ένωσης για κάθε πρόγραμμα, καθώς και του καταλόγου των ποσών που μεταφέρονται μεταξύ σκελών στο πλαίσιο του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» για την περίοδο 2021 έως 2027 [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2022) 131] και βλ. επίσης το άρθρο 3 του Ν. 4914/2022 (ΦΕΚ Α' 61/21.03.2022) «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας «Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Α.Ε.» και άλλες διατάξεις».

11) (Interreg VI – C) Interact, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **45 εκατ. ευρώ**.

12) Urbact IV, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **102,934 εκατ. ευρώ**.

13) ESPON 2030 Cooperation Programme, με ανώτατο ποσό οικονομικής ενίσχυσης από ευρωπαϊκούς πόρους που ανέρχεται στα **48 εκατ. ευρώ**.

Τέλος, στο εν λόγω πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων του ΕΣΠΑ III, εγκρίθηκαν και εφαρμόζονται ακόμα 3 Προγράμματα των Ταμείων Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Τ.Α.Μ.Ε.Υ.).

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα συγκεκριμένα προγράμματα, όπως μελετηθεί ο παρακάτω ιστότοπος: <https://tamey.gov.gr>⁴⁹⁶.

Μέρος Β': Η περιβαλλοντική πολιτική στο ΕΣΠΑ III

2.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

2.1.1 Ανταγωνιστικότητα⁴⁹⁷

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος “Ανταγωνιστικότητα”»⁴⁹⁸ και αποσκοπεί στην ενίσχυση της έρευνας, συναρτήσεως της καινοτομίας, προκειμένου να ενδυναμωθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα και να σκιαγραφηθούν τα πλεονεκτήματα που τη χαρακτηρίζουν, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Ένας από τους άξονες προτεραιότητας είναι η «**Δέσμη Δράσεων “Πράσινη Μετάβαση ΜμΕ”**»⁴⁹⁹, με προϋπολογισμό 700.000.000 ευρώ συνολικά και απώτερο σκοπό την οικολογική αναβάθμιση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, καλύπτοντας: *«κτίρια, εγκαταστάσεις και περιβάλλον χώρος, μηχανήματα –*

⁴⁹⁶ TAMEY: Ασφάλεια για όλους 2021 – 2027 (2023): Λίστα Προσκήσεων 2021 – 2027, στο <https://tamey.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025).

⁴⁹⁷ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Ανταγωνιστικότητα, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPCompetitiveness.aspx> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025).

⁴⁹⁸ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 3,9 δισ. ευρώ. Από το ποσό αυτό, τα 3,1 δισ. ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο εν λόγω Πρόγραμμα, ενώ τα εναπομείναντα 0,8 δισ. ευρώ τη συμμετοχή της χώρας μας.

⁴⁹⁹ Βλ. Πρόγραμμα 2021 – 2027: Ανταγωνιστικότητα (2022). Προδημοσίευση Δέσμης Δράσεων «ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΜμΕ», στο <https://21-27.antagonistikotita.gr/prodimosiefsi-desmis-draseon-prasini-metavasi-mmme> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025).

εξοπλισμός, πιστοποίηση προϊόντων, δαπάνες marketing, καθώς και δαπάνες για την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και εξοικονόμησης ενέργειας».

1. Πράσινη Μετάβαση ΜμΕ Π/Υ 700 εκ €
Χρηματοδότηση ΜΜΕ για να αναβαθμίσουν την παραγωγική λειτουργία τους και να υιοθετήσουν λύσεις φιλικές προς το περιβάλλον

Σχήμα 40: Πράσινη Μετάβαση ΜμΕ. Ανακτήθηκε από:

https://www.espa.gr/Documents/Competitiveness_synopsis.pdf (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025).

Το παραπάνω διαρθρώνεται σε δύο διαζευκτικές δράσεις: **α) «Δράση 1: Πράσινος Μετασχηματισμός ΜμΕ»⁵⁰⁰** για επιχειρήσεις με επιχορηγούμενο προϋπολογισμό επενδυτικού σχεδίου ύψους 200.001 - 1.000.000 ευρώ και **β) «Δράση 2: Πράσινη Παραγωγική Επένδυση ΜμΕ»⁵⁰¹** για επιχειρήσεις με επιχορηγούμενο προϋπολογισμό επενδυτικού σχεδίου ύψους 30.000 - 200.000 ευρώ.

Τον εν λόγω τομέα δράσης ενισχύουν οικονομικά πόροι του Πράσινου Ταμείου, ως συνάρτηση της εθνικής συμμετοχής στο Τομεακό Πρόγραμμα.

2..1.2 Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή⁵⁰²

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Ανθρώπινο Δυναμικό & Κοινωνική Συνοχή”»⁵⁰³, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση καίριων τομέων όπως «η απασχόληση, η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική ένταξη και η επισιτιστική βοήθεια, σε

⁵⁰⁰ Βλ. την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΑ: ΕΥΔ Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα. Προδημοσίευση Δράσης 1, στο https://21-27.antagonistikotita.gr/wp-content/uploads/2022/12/prodhmosieush_prasinos_metasximatismos.pdf (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025) καθώς βλ. επίσης και τον Κανονισμό 2013/ΕΕ/1407 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 352 της 24.12.2013) ή τον Κανονισμό 2014/ΕΕ/651 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 187 της 26.06.2014).

⁵⁰¹ Βλ. την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΑ: ΕΥΔ Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα. Προδημοσίευση Δράσης 2, στο https://21-27.antagonistikotita.gr/wp-content/uploads/2022/12/prodhmosieusi_prasini_paragwgikh_ependush.pdf (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025) καθώς επίσης βλ. και τον Κανονισμό 2013/ΕΕ/1407 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 352 της 24.12.2013).

⁵⁰² Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPHumanResources.aspx> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025).

⁵⁰³ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 4.161.594.205 ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 3.324.519.361 ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 837.074.844 ευρώ την εθνική συμμετοχή.

συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία».

Στο πλαίσιο των παραπάνω, μια από τις δράσεις που υλοποιούνται κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 είναι τα «Προγράμματα υποστήριξης και ενίσχυσης της νεανικής επιχειρηματικότητας, με έμφαση στην πράσινη, ψηφιακή, και γαλάζια οικονομία και σε τομείς υψηλής αναπτυξιακής αιχμής».

Σχήμα 41: Πρόγραμμα ενίσχυσης στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

Ανακτήθηκε από: https://www.espa.gr/Documents/Human_resources_Social_Cohesion_rev1.pdf

(τελευταία πρόσβαση 19/10/2025).

2.1.3 Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή⁵⁰⁴

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή” και “Πολιτική Προστασία”, Υποδιεύθυνση “Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή”»⁵⁰⁵.

Απώτερος στόχος του εν λόγω Επιχειρησιακού Προγράμματος⁵⁰⁶ είναι η

⁵⁰⁴ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPEEnvironmentandClimateChange.aspx> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵⁰⁵ Βλ. Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΚΑ): 2021 – 2027 (2025). Χάρτης Έργων, στο <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵⁰⁶ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 3.606.846.168 ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 2.978.012.279 ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 628.833.889 ευρώ την εθνική συμμετοχή.

προώθηση της πράσινης ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, διαρθρώνεται σε συγκεκριμένες στρατηγικές στοχοθεσίες.

Αναλυτικότερα, επιδιώκονται: **1)** η προαγωγή της χρήσης καθαρών μορφών ενέργειας, μέσω της αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών, προκειμένου να μειωθούν δραστικά οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, **2)** η διαχείριση της κλιματικής αλλαγής, ο σχεδιασμός προληπτικής πολιτικής, καθώς και η αντιμετώπιση των κινδύνων που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή αλλά την επιζήμια παρέμβαση του ανθρώπου στα οικοσυστήματα, **3)** η αναζωογόνηση των αστικών κέντρων, με επίκεντρο τόσο το δομημένο όσο και το φυσικό αστικό περιβάλλον, **4)** η πολυτροπική κινητικότητα – μικροκινητικότητα στα αστικά κέντρα κατά τρόπο βιώσιμο, **5)** η ενσωμάτωση και επιτυχής ολοκλήρωση των ενωσιακών επιταγών, σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική, όσον αφορά στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων αλλά και υδάτων, αξιοποιώντας τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας, **6)** η αποκατάσταση και προστασία της βιοποικιλότητας, καθώς και η βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, με γνώμονα τον σεβασμό στο περιβάλλον και τη φύση.

Το εν λόγω Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα υλοποιείται στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Ε.Ε., όπως αυτές περιγράφηκαν στο 4^ο κεφάλαιο της συγκεκριμένης εργασίας, και εναρμονίζεται με τη στοχοθεσία και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας αλλά και του θεσμικού πλαισίου που την περιβάλλει (βλ. το μέρος α' του 4^{ου} κεφαλαίου, υποενότητα 1.2.3).

Σε εθνικό επίπεδο, το συγκεκριμένο Τομεακό ΕΠ υλοποιείται με την οικονομική ενίσχυση του Πράσινου Ταμείου και πλαισιώνεται από ένα θεσμικό υπόβαθρο που στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα⁵⁰⁷ καθώς και σε όσες στρατηγικές δράσεις εκπονούνται χάρη σε αυτό.

Παράλληλα, οι δράσεις του προωθούνται από οποιαδήποτε θεσμική κατοχύρωση αφορά στην προστασία της βιοποικιλότητας⁵⁰⁸, των υδάτων⁵⁰⁹, την αντιμετώπιση και αποφυγή των πλημμύρων⁵¹⁰, την προστασία των δασών⁵¹¹, τη

⁵⁰⁷ Βλ. Ελληνική Δημοκρατία: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2024). Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα – Αναθεωρημένη Έκδοση, στο <https://www.opengov.gr/minenv> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵⁰⁸ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2014): Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵⁰⁹ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2023): 2η Αναθεώρηση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, στο <https://wfdver.ypeka.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵¹⁰ Βλ. Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (2023): Αρχική, στο <https://floods.ypeka.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

διαχείριση των αποβλήτων αλλά και την εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας⁵¹², την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή⁵¹³ και, τέλος, το πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού Εθνικού και Περιφερειακού Επιπέδου⁵¹⁴.

Συνεχίζοντας, η στοχοθεσία του παρόντος ΕΠ επιμερίζεται σε 7 βασικούς Άξονες Προτεραιοτήτων, συναρτήσει των αντίστοιχων Στόχων Πολιτικής για καθένα από αυτούς, συν 2 Άξονες Προτεραιοτήτων που συναρτώνται Τεχνικής Βοήθειας, όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια:

α) Άξονας Προτεραιότητας 1 «Ενεργειακή απόδοση, προώθηση ΑΠΕ και ενεργειακή υποδομή»: για την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης νοικοκυριών, των δημόσιων υποδομών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, για την υλοποίηση δράσεων συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης, για τη δημιουργία έργων ΑΠΕ (κατά κύριο λόγο σε νησιά GR – eco), για την επίτευξη διασύνδεσης των νησιωτικών περιοχών με την υπόλοιπη ελληνική Επικράτεια, για την οικοδόμηση αγωγού φυσικού αερίου στη Δυτική Μακεδονία, προκειμένου να αντικατασταθεί ο λιγνίτης και, τέλος, για τη δημιουργία έργων αποθήκευσης ενέργειας⁵¹⁵.

β) Άξονας Προτεραιότητας 2 «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή»: για την οικοδόμηση αντιπλημμυρικών έργων, την προστασία από κατολισθήσεις, για την υλοποίηση στρατηγικών πρόληψης αλλά και διαχείρισης κινδύνων στις δασικές περιοχές, για την ενίσχυση των πράσινων υποδομών και προσεγγίσεων, για την προστασία του οικοσυστήματος και της βιοποικιλότητας, για την εφαρμογή

⁵¹¹ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): Εθνική Στρατηγική για τα Δάση, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵¹² Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2021): Κυκλική Οικονομία: το νέο σχέδιο δράσης της Ελλάδας, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025) και βλ. επίσης Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵¹³ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025) και βλ. επίσης τα άρθρα 42 – 45 του Ν. 4414/2016 (ΦΕΚ Α' 149/09.08.2016) «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις» και βλ. επίσης την Απόφαση υπ' αριθμόν 11258/2017 (ΦΕΚ Β' 873/16.03.2017) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σχετικά με την Εξειδίκευση περιεχομένου Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν. 4414/2016 (Α'149) και βλ. επίσης την Απόφαση υπ' αριθμόν 34768/2017 (ΦΕΚ Β' 3246/15.09.2017) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σχετικά με τη σύσταση και συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

⁵¹⁴ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): Εθνική χωρική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025).

⁵¹⁵ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 1.296,07 εκατ. ευρώ από τα Ταμεία ΕΤΠΑ και ΤΣ.

προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων αναφορικά με την ερημοποίηση αλλά και τη διάβρωση των ακτών και των εδαφών εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής⁵¹⁶.

γ) Άξονας Προτεραιότητας 3 «Αστική Αναγέννηση»: για την αναπτυξιακή πολιτική του Μητροπολιτικού Πάρκου στον Φαληρικό Όρμο στην Αθήνα (με σεβασμό στις αρχές που διέπουν το νέο ευρωπαϊκό Bauhaus), για την προώθηση πράσινων και μπλε υποδομών, συμπεριλαμβανομένων στοχευμένων δράσεων με στόχο την απορρύπανση και αποκατάσταση των μολυσμένων αστικών αλλά και περιαστικών περιοχών, καθώς και πολιτικών αξιολόγησης της ποιότητας του αέρα σε μεγάλα αστικά κέντρα και χαρτογράφηση θορύβου⁵¹⁷.

δ) Άξονας Προτεραιότητας 4 «Ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων – Μετάβαση στην κυκλική οικονομία»: για την ενίσχυση των Μονάδων Ανακύκλωσης και Ανάκτησης (RRF), που προσλαμβάνουν κατά κύριο λόγο χωριστά συλλεγμένα απόβλητα και έπειτα σύμμεικτα απόβλητα, για τον εξοπλισμό διαλογής στην πηγή και υποστηρικτικές διαδημοτικές εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων. Τα μέτρα της συγκεκριμένης κατηγορίας δραστηριοποίησης θα έχουν ως επίκεντρο τα GR – eco νησιά, ενώ το 4% του προϋπολογισμού στον εν λόγω άξονα προτεραιότητας πρόκειται να διατεθεί σε υποστηρικτικές πρακτικές για τους δικαιούχους στον τομέα των αποβλήτων⁵¹⁸.

ε) Άξονας Προτεραιότητας 5 «Διαχείριση αστικών λυμάτων και υδατικών πόρων»: για μια σφαιρική προσέγγιση αντιμετώπισης των αναγκών στον τομέα του νερού, η οποία πρόκειται να εφαρμοστεί κατά τρόπο πιλοτικό σε τέσσερις ομάδες οικισμών. Επιπλέον, ο συγκεκριμένος άξονας προτεραιότητας προσβλέπει στη συμβολή της ολοκλήρωσης δημιουργίας υποδομών για τη διαχείριση λυμάτων από τα αστικά κέντρα (προς συμμόρφωση με την Οδηγία), καθώς και τη σύσταση ενός χρηματοδοτικού εργαλείου, προκειμένου να διασφαλιστούν οι ιδιωτικές συνδέσεις. Επιδιώκεται, ακόμα, η οικοδόμηση μονάδων αφαλάτωσης με συστήματα ΑΠΕ, καθώς και η υλοποίηση πολιτικών για τη διαχείριση υδατικών πόρων, οι οποίες θα υποστηριχθούν σε GR – eco νησιά. Τέλος, το 4% από τους οικονομικούς πόρους για τον εν λόγω άξονα προτεραιότητας πρόκειται να διατεθεί σε δράσεις υποστήριξης των δικαιούχων στον τομέα των υδάτων⁵¹⁹.

στ) Άξονας Προτεραιότητας 6 «Προστασία της βιοποικιλότητας»: για τη

⁵¹⁶ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 444,06 εκατ. ευρώ από τα Ταμεία ΕΤΠΑ και ΤΣ.

⁵¹⁷ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 288,90 εκατ. ευρώ από τα Ταμεία ΕΤΠΑ και ΤΣ.

⁵¹⁸ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 795,53 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΤΣ.

⁵¹⁹ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 640,95 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΤΣ.

δημιουργία στρατηγικής στοχοθεσίας σχετικά με τις υπόλοιπες περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος καθώς και για την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος παρακολούθησης οικοτόπων/ειδών, την περάτωση των σχεδίων δράσης για το σύνολο των ειδών και των οικοτόπων αλλά και των σχεδίων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Ακόμη, πρόκειται να ενισχύσει τη νέα δομή διοίκησης αλλά και διαχείρισης των περιοχών Natura και να συμβάλει στη δημιουργία πράσινων υποδομών (βλ. «Greenway»)⁵²⁰.

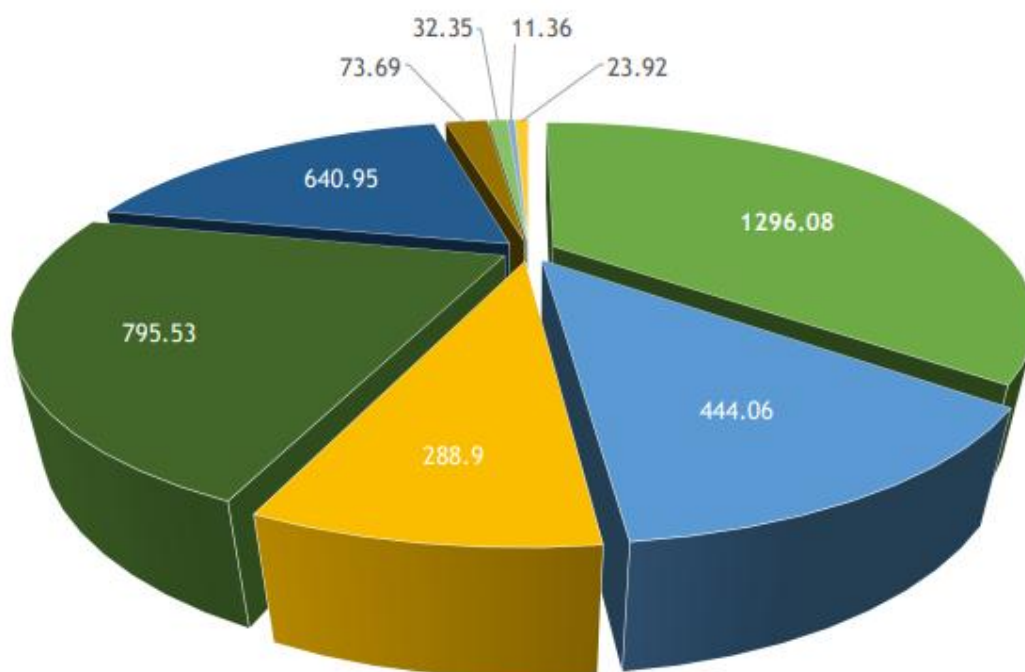
ζ) Άξονας Προτεραιότητας 7 «Αστική κινητικότητα»: για τη δημιουργία ποδηλατοδρόμων στις μητροπολιτικές περιοχές της πρωτεύουσας αλλά και άλλων μεγάλων πόλεων της χώρας (πχ. της Θεσσαλονίκης), καθώς και σε εν γένει μεγάλα αστικά κέντρα με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων⁵²¹.

η) Άξονες Προτεραιότητας 8 και 9: προσβλέπουν στην παροχή τεχνικής βοήθειας, προκειμένου να στηρίζουν τους δικαιούχων και τους φορέων, να συμβάλουν στην ωρίμανση πράξεων, στην οργάνωση αλλά και στην παρακολούθηση και αξιολόγηση του προγράμματος. Τέλος, σκοπός είναι η εξασφάλιση ευρύτατης δημοσιότητας και επικοινωνίας της στοχοθεσίας αλλά και των αποτελεσμάτων του Προγράμματος καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησής του⁵²².

⁵²⁰ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 73,69 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΕΤΠΑ.

⁵²¹ Χρηματοδοτείται με το ποσό των 32,35 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΕΤΠΑ.

⁵²² Ο Άξονας Προτεραιότητας 8 χρηματοδοτείται με το ποσό των 11,36 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΕΤΠΑ, ενώ ο Άξονας Προτεραιότητας 9 χρηματοδοτείται με το ποσό των 23,92 εκατ. ευρώ από το Ταμείο ΤΣ.

- Π 01 «Ενεργειακή απόδοση - Προώθηση ΑΠΕ - Ενεργειακές Υποδομές»
- Π 02 «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή»
- Π 03 «Αστική Αναζωογόνηση»
- Π 04 «Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αποβλήτων - Μετάβαση στη Κυκλική Οικονομία»
- Π 05 «Διαχείριση Αστικών Λυμάτων και Υδάτινων Πόρων»
- Π 06 «Προστασία της Βιοποικιλότητας»
- Π 07 «Βιώσιμη πολυτροπική αστική κινητικότητα»
- Π 08 «Τεχνική βοήθεια» Σύμφωνα με το άρθρο 36 παράγραφος 4 του ΚΚΔ
- Π 09 «Τεχνική βοήθεια» Σύμφωνα με το άρθρο 36 παράγραφος 4 του ΚΚΔ

Σχήμα 42: Άξονες Προτεραιοτήτων και ποσά χρηματοδότησης από την Ε.Ε. Ανακτήθηκε από:

<https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

Συνεπώς, υπό το εν λόγω πρίσμα, έχουν σχεδιαστεί στη χώρα μας συγκεκριμένες δράσεις και μέτρα πραγματοποίησης των προαναφερθέντων επιδιώξεων, κατά τη διάρκεια υλοποίησης του ΕΣΠΑ ΙΙΙ, με τη συμβολή του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, την οικονομική ενίσχυση του Πράσινου Ταμείου και τη συνδρομή ποικίλων ακόμα εταίρων. Ειδικότερα:

1) όσον αφορά στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης των κτηριακών εγκαταστάσεων και υποδομών⁵²³, οι πιο δημοφιλείς δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε εθνικό επίπεδο αφορούν στην **ανακαίνιση του υφιστάμενου οικιστικού αποθέματος** προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ενεργειακής απόδοσης που έχει δημιουργηθεί σε εθνικό επίπεδο, με γνώμονα και πυξίδα τον σεβασμό στο περιβάλλον αλλά και την κλιματική αλλαγή.

Στο ίδιο πλαίσιο, μια παρεμφερής κατηγορία δράσεων αποτελεί ο σχεδιασμός έργων επίδειξης αλλά και η εφαρμογή αντίστοιχων υποστηρικτικών μέτρων, μέσω του **Προγράμματος «Εξοικονομώ»**⁵²⁴. Απώτερο στόχο, εν προκειμένω, συνιστά η ενεργειακή αναβάθμιση των κτηρίων και η, κατ' επέκταση, αντικατάσταση των πεπαλαιωμένων και βλαβερών προς το περιβάλλον υποδομών της Ελλάδας.

Ως εκ τούτου, υλοποιούνται ήδη από τα τις δυο προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους (2007 – 2013 και 2014 – 2020) ενεργειακές παρεμβάσεις σε περισσότερα από 140.000 κτήρια ανά την ελληνική Επικράτεια, χάρη στις δράσεις «Εξοικονομώ 2021», «Εξοικονομώ – Ανακαινίζω για νέους» αλλά και «Εξοικονομώ 2023», όπως έχουν υλοποιηθεί.

Κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο (2021 – 2027) επιδιώκεται η ενεργειακή αναβάθμιση ακόμα 115.000 εγκαταστάσεων, με τη δράση «Εξοικονομώ 2025» που αποβλέπει στην εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας των νοικοκυριών σε ποσοστό 30% και άνω, στην ενεργειακή αναβάθμιση των υποδομών κατά τουλάχιστον 3 ενεργειακές κατηγορίες καθώς και στην εγκατάσταση και χρήση έξυπνων συστημάτων διαχείρισης της ενέργειας («*smart home*»). Το εν λόγω, έχει καταληκτική ημερομηνία την 30^η Απριλίου του 2026.

⁵²³ Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης δέσμης δράσεων και μέτρων ανέρχεται στο ποσό των 625 εκατ. ευρώ και βρίσκεται σε ισχύ από τον Μάιο του 2023 έως τον Μάιο του 2025 (ωστόσο, το Πρόγραμμα «Εξοικονομώ» παρατάθηκε μέχρι τον Απρίλιο του 2026), βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵²⁴ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ ΥΠΕΝ (2024): Οδηγός Εφαρμογής Προγράμματος «Εξοικονομώ 2025», σελ. 8 – 9, στο <https://exoikonomo2025.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Ειδικοί στόχοι:	Ενδεικτικές δράσεις
Άξονας Προτεραιότητας 1 «Ενεργειακή απόδοση Πρώθηση ΑΠΕ Ενεργειακές Υποδομές» (ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής)	RSO2.1. Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	- Ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων κτιρίων - ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ (ιδιωτικά κτίρια) - Δράσεις συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης με την κατασκευή ή εκσυγχρονισμό δικτύων τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης
	RSO2.2. Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σε αυτήν	- Παραγωγή και χρήση ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας - Δράσεις υπεράκτιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας - δράσεις αξιοποίησης της γεωθερμικής ενέργειας, καθώς και δράσεις με χρήση βιομάζας
	RSO2.3. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και συστημάτων αποθήκευσης εκτός του Διευρωπαϊκού Δικτύου Ενέργειας (ΔΕΔ-Ε)	- Συστήματα αποθήκευσης ενέργειας - Διασύνδεση νησιών - Έξυπνα συστήματα μεταφοράς και διανομής ενέργειας

Σχήμα 43: Ενδεικτικές Δράσεις 1^{ου} Άξονα Προτεραιότητας. Ανακτήθηκε από:
<https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

2) όσον αφορά στον τομέα της διασύνδεσης νησιωτικών περιοχών με την υπόλοιπη ελληνική Επικράτεια, η πλέον θεμελιώδης δράση που υλοποιείται επί του παρόντος είναι αν μη τι άλλο η **σύνδεση της Κρήτης με την ηπειρωτική Ελλάδα, μέσω συστήματος παροχής ηλεκτρικής ενέργειας**⁵²⁵.

Ως σημείο εγκατάστασης τόσο των καλωδίων (εναέρια, υπόγεια και υποθαλάσσια) όσο και του κινητήρα (για τη σταθερότητα της τάσης του δικτύου) επιλέχθηκε ο κόλπος του Κίσσαμου, αποβλέποντας κατά τρόπον τινά στη μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας του νησιού αλλά και στην ελαχιστοποίηση των ρύπων που απελευθερώνονται κατά την καύση του πετρελαίου, προάγοντας τη μεταστροφή στις ΑΠΕ⁵²⁶.

3) όσον αφορά στα ύδατα, οι βασικότερες δράσεις του ΕΣΠΑ ΙΙΙ εντοπίζονται στην **υλοποίηση σφαιρικών και στρατηγικά σχεδιασμένων προγραμμάτων διαχείρισης υδάτων**⁵²⁷, αποσκοπώντας στον σχεδιασμό ενός αποδοτικού μηχανισμού που θα συμβάλλει στην ταυτοποίηση των αδυναμιών των υδρευτικών υπηρεσιών,

⁵²⁵ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019): Σύνδεση της Κρήτης με το σύστημα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας της ηπειρωτικής Ελλάδας, στο <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵²⁶ Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης πολιτικής ανέρχεται στο ποσό των 356.416.665 ευρώ, με την υλοποίησή του να ξεκινάει ήδη από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο (2014 – 2020), στην κατηγορία «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», του άξονα προτεραιότητας «Δίκτυα μεταφορών και ενέργειας», βλ. σχετικά στο <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵²⁷ Βλ. Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): Προώθηση της ολιστικής προσέγγισης στη διαχείριση των υδατικών πόρων, στο <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

στην κατηγοριοποίηση καίριων προβλημάτων, στον εντοπισμό τεχνικών λύσεων και στην επιλογή των κατάλληλων μέτρων, από τεχνική, περιβαλλοντική, κλιματική και κόστους – οφέλους σκοπιά.

Τα παραπάνω έργα, στο πλαίσιο των εν λόγω Πρότυπων Ολιστικών Προγραμμάτων, λαμβάνουν χώρα στον Υγρότοπο Αλεξανδρούπολης στον Έβρο, στον Κορινθιακό και Σαρωνικό κόλπο, στο Ρέθυμνο και στη βόρεια παραλιακή ζώνη του Δήμου Κασσάνδρας, ενώ τα αποτελέσματά τους θα αποτελέσουν τα θεμέλια των Περιφερειακών ΕΠ του ΕΣΠΑ ΙΙΙ.

Σχήμα 44: Ενδεικτικές Δράσεις 2^{ου} και 3^{ου} Άξονα Προτεραιότητας. Ανακτήθηκε από:

<https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

Άξονας Προτεραιότητας 2: «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» (ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής)	RSO2.4. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	· Έργα αντιπλ/κής προστασίας · Έργα αντιδιαβρωτικής προστασίας ακτών λόγω ανόδου της θαλάσσιας στάθμης · Έργα πράσινων υποδομ'ών (πράσινη στέγη, κήποι βροχής, συλλεκτήρες φυσικού φιλτραρίσματος νερού) · Δράσεις πρόληψης και διαχείρισης δασικών πυρκαγιών (διαχ/κά σχέδια κλπ)
Άξονας Προτεραιότητας 3: «Αστική Αναζωογόνηση» (ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής)	RSO2.7. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση όλων των μορφών ρύπανσης	· Έργα πράσινων και μπλε υποδομών (GBI) · Έργα απορρύπανσης μολυσμένων αστικών και περιαστικών περιοχών · Συστήματα παρακολούθησης και ελέγχου ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου αστικών περιοχών

4) όσον αφορά στους κινδύνους για τις πλημμύρες, υλοποιούνται δράσεις για την **αντιπλημμυρική θωράκιση της χώρας**⁵²⁸, που έχουν ως απώτερο σκοπό και επιδίωξη τη διευθέτηση τόσο των ρεμάτων όσο και των χειμάρρων της χώρας, σύμφωνα με τα «Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας», καθώς και τη δημιουργία έργων αναφορικά με την προστασία από τις κατολισθήσεις⁵²⁹.

5) όσον αφορά στην αναβάθμιση της ποιότητας στα αστικά κέντρα, από τις

⁵²⁸ Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης δέσμης μέτρων ανέρχεται στο ποσό των 170 εκατ. ευρώ και βρίσκεται σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2021 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2025, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵²⁹ Βλ. Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): Δράσεις αντιπλημμυρικής προστασίας, στο <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

πιο εμβληματικές δράσεις είναι η **Ολοκλήρωση Οικολογικού Μητροπολιτικού Πάρκου στον Φαληρικό Όρμο**⁵³⁰, απευθυνόμενη σε περισσότερο από μισό εκατ. Αθηναίων πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων των περιοχών του Αγίου Δημητρίου και του Αγίου Ιωάννου – Ρέντη, στα πέριξ του εν λόγω έργου.

Το παραπάνω αποβλέπει στην ορθολογική αξιοποίηση της συγκεκριμένης έκτασης, στη σύνδεση του αστικού με το παραλιακό τοπίο, στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της περιοχής και τους επισκέπτες του έργου, στην αύξηση των επενδύσεων και στην, εν γένει, προώθηση της πράσινης ανάπτυξης στις μεγαλουπόλεις⁵³¹.

Άξονας Προτεραιότητας 4: «Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αποβλήτων - Μετάβαση στην Κυκλική Οικονομία» (Ταμείο Συνοχής)	RSO2.6. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία	· Σύγχρονες Μονάδες Ανάκτησης Ανακύκλωσης (MAA)
		· Μονάδες κομποστοποίησης (MEBA)
Άξονας Προτεραιότητας 5: «Διαχείριση Αστικών Λυμάτων και Υδάτινων Πόρων» (Ταμείο Συνοχής)	RSO2.5. Προαγωγή της πρόσβασης στην ύδρευση και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	· Δράσεις Κυκλικής Οικονομίας (δράσεις χωριστής συλλογής και μεταφοράς στην πηγή βιοαποβλήτων και λυμάτων ανακυκλώσιμων υλικών, δράσεις κυκλικής επιχειρηματικότητας, κ.λπ.)
		· Ολοκλήρωση έργων αστικών λυμάτων οικισμών Γ' προτεραιότητας (τμηματοποιημένα έργα)
		· Δράση «Εξοικονομώ στην Αποχέτευση»
		· 4 πιλοτικές δράσεις ολιστικής διαχείρισης του δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης (Υγροβιότοπος Έβρου – Αλεξανδρούπολη, Κορινθιακός κόλπος, Κασσάνδρα Χαλκιδικής, Ρέθυμνο)

Σχήμα 45: Ενδεικτικές Δράσεις 4^{ου} και 5^{ου} Άξονα Προτεραιότητας. Ανακτήθηκε από:

<https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

6) όσον αφορά στον τομέα της κυκλικής οικονομίας, από τις πλέον σημαίνουσες δράσεις θεωρείται η **«Προσαρμογή των υφιστάμενων ή / και των εν εξελίξει Μονάδων Μηχανικής – Βιολογικής Επεξεργασίας (ΜΕΑ) ή/ και η δη-**

⁵³⁰ Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης δέσμης μέτρων ανέρχεται στο ποσό των 140 εκατ. ευρώ και βρίσκεται σε ισχύ από τον Δεκέμβριο του 2022 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2025, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵³¹ Βλ. Ελληνική Δημοκρατία: Περιφέρεια Αττικής (2023). Ανάπλαση Φαληρικού Όρμου & Δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου. Συμμετοχικός Σχεδιασμός – Φάση Α': Έρευνα Περιοχής, σελ. 4 – 8, στο <https://erga.attica.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

*μιουργία νέων Μονάδων, ως σύγχρονες Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης (RRF)*⁵³²», αποσκοπώντας στην ορθολογική και αποτελεσματική τους λειτουργία αλλά και την ενίσχυση αυτών, δεδομένου ότι η τελευταία απογραφή των εν λόγω Μονάδων έδειξε ότι στη χώρα μας υφίστανται 23 στο σύνολο, μέχρι σήμερα, στο Δήμο Ναυπάκτου.

Βασική επιδίωξη αυτής της δράσης είναι η διαχείριση των αποβλήτων κατά τρόπο οικολογικό, βιώσιμο και αποδοτικό – προάγοντας την ανακύκλωση, την παραγωγή δευτερογενούς καυσίμου και την ελάττωση της ταφής των αποβλήτων στη συγκεκριμένη περιοχή σε ποσοστό 10%⁵³³.

Μάλιστα, στο πλαίσιο του εν λόγω έργου προβλέπεται και η σύσταση Μονάδας Κομποστοποίησης Οργανικών Αποβλήτων αλλά και η δημιουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ)⁵³⁴.

Άξονας Προτεραιότητας 6: «Προστασία της Βιοποικιλότητας» (ΕΤΠΑ)	RSO2.7. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση όλων των μορφών ρύπανσης.	· Καθορισμός στόχων διατήρησης για τις υπολειπόμενες περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος · Ολοκλήρωση των Σχεδίων δράσης, ειδών και Οικοτόπων και των Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών · Υποστήριξη του νέου μοντέλου διοίκησης και διαχείρισης των περιοχών Natura · Ολοκλήρωση της Χαρτογράφησης Θαλάσσιων οικοτόπων
Άξονας Προτεραιότητας 7: «Βιώσιμη πολυτροπική αστική κινητικότητα» (ΕΤΠΑ)	RSO2.8. Προώθηση της βιώσιμης, πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, ως μέρος της μετάβασης σε μία οικονομία καθαρών μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	· Δημιουργία ποδηλατοδρόμων και δικτύου ποδηλατοδρόμων · Ενίσχυση της χρήσης ηλεκτρικών κοινόχρηστων ποδηλάτων πόλης και ψηφιακών εφαρμογών υποστήριξης των χρηστών καθώς και πιλοτικές δράσεις μικροκινητικότητας

⁵³² Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης δέσμης μέτρων ανέρχεται στο ποσό των 500 εκατ. ευρώ και βρίσκεται σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2021 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2026, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵³³ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2025): 23 Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων σε κατασκευή στην Ελλάδα, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025) και βλ. επίσης Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ & ΤΑ – Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγραμμάτων «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» και «Πολιτική Προστασία» (n.d.). ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ» 2021-2027, διαφάνειες 5 – 10, στο <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵³⁴ Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2025): 23 Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων σε κατασκευή στην Ελλάδα, στο <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

Σχήμα 46: Ενδεικτικές Δράσεις 6^{ου} και 7^{ου} Άξονα Προτεραιότητας. Ανακτήθηκε από:
<https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

7) όσον αφορά στον τομέα της αιφόρου ανάπτυξης στις νησιωτικές περιοχές, από τις πιο θεμελιώδεις δράσεις θεωρείται η «**Πρωτοβουλία “GR–eco Islands”**»⁵³⁵, η οποία υλοποιείται στο θεσμικό πλαίσιο του Εθνικού Κλιματικού Νόμου⁵³⁶ και επιχειρεί να συμβάλει στην κλιματική ουδετερότητα των ελληνικών νησιών και στην, εν γένει, ευόδωση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Νευραλγικοί θεωρούνται οι τομείς της ενέργειας, της κυκλικής οικονομίας, του περιβάλλοντος, του ψηφιακού μετασχηματισμού, της διασύνδεσης, του τουρισμού και της επιχειρηματικότητας για την επιτυχή υλοποίηση του εν λόγω έργου. Για τον συντονισμό αυτού, καθ'ύλην αρμόδιοι καθίστανται η «*Επιτροπή Καθοδήγησης (Steering Committee)*» που απαρτίζεται από τους Γενικούς Γραμματείς των συναρμόδιων Υπουργείων, τον Ειδικό Γραμματέα διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ – ΤΣ αλλά και τους αρμόδιους Περιφερειάρχες, όπως επίσης και η «*Επιτροπή Συντονισμού*».

Η παραπάνω Πρωτοβουλία επιμερίζεται σε εξειδικευμένες δράσεις, αναλόγως τη νησιωτική περιοχή στην οποία πρόκειται να εφαρμοστεί η καθεμία, «*bottom up*» στρατηγική και στενή συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες αλλά και τους οικονομικούς πόρους των αντίστοιχων ΠΕΠ⁵³⁷.

⁵³⁵ Ο συνολικός προϋπολογισμός της συγκεκριμένης δέσμης μέτρων ανέρχεται στο ποσό των 100 εκατ. ευρώ και βρίσκεται σε ισχύ από τον Μάιο του 2023 μέχρι και τον Μάιο του 2026, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

⁵³⁶ Βλ. τον Ν. 4936/2022 (ΦΕΚ Α' 105/27.05.2022) «Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος».

⁵³⁷ Βλ. Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): Αναπτυξιακό Στρατηγικό Πλαίσιο για τα ελληνικά νησιά “GR – eco Islands”, στο <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

Άξονας Προτεραιότητας 8: «Τεχνική Βοήθεια» (ΕΤΠΑ)	• Πληροφόρηση και επικοινωνία • Εκπαίδευση και συμβουλευτική υποστήριξη εμπλεκόμενων φορέων • Αξιολόγηση, εκπόνηση ή επικαιροποίηση μελετών και σύνταξη φακέλων μεγάλων έργων • Συλλογή δεδομένων • Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταιρίων.
Άξονας Προτεραιότητας 9: «Τεχνική Βοήθεια» (Ταμείο Συνοχής)	• Πληροφόρηση και επικοινωνία • Εκπαίδευση και συμβουλευτική υποστήριξη εμπλεκόμενων φορέων • Αξιολόγηση, εκπόνηση ή επικαιροποίηση μελετών και σύνταξη φακέλων μεγάλων έργων • Συλλογή δεδομένων • Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταιρίων.

Σχήμα 47: Ενδεικτικές Δράσεις 8^{ου} και 9^{ου} Άξονα Προτεραιότητας. Ανακτήθηκε από:

<https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025).

2.1.4 Μεταφορές⁵³⁸

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Μεταφορές”»⁵³⁹ και αποσκοπεί στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, στο πλαίσιο των επιδιώξεων της Ε.Ε. για μια «πιο πράσινη και πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη».

Υπό το εν λόγω πρίσμα, επιδιώκονται **α)** η μετατροπή των μεταφορικών μέσων στη βιώσιμη μορφή τους, με τη δημιουργία νέας γραμμής του Μετρό Αττικής (γραμμή 4), τη χρήση καινούργιων ηλεκτρικών λεωφορείων μέσα στα αστικά κέντρα και την, εν γένει, αναβάθμιση του τομέα των μεταφορών στην πρωτεύουσα και όλες τις μεγαλουπόλεις της χώρας⁵⁴⁰, **β)** η χρήση πλοίων τα οποία ευθυγραμμίζονται με τις επιταγές της πράσινης ανάπτυξης, καθώς και η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός των λιμενικών εγκαταστάσεων, ώστε όχι μόνο να διευκολύνεται αλλά, έτι περαιτέρω, να προάγεται η διασύνδεση των νησιωτικών περιοχών της χώρας και η προσβασιμότητά

⁵³⁸ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Μεταφορές, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPTransport.aspx> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025).

⁵³⁹ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 2.224 εκατ. ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 1.854 εκατ. ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 370 εκατ. ευρώ την εθνική συμμετοχή.

⁵⁴⁰ Για τις εν λόγω δράσεις διατίθεται σχεδόν το 64% των οικονομικών πόρων του ΕΠ, ποσοστό που αναλογεί στο ποσό των 757,9 εκατ. ευρώ, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025).

τους⁵⁴¹, γ) η βελτίωση της ποιότητας των οδικών μεταφορών στα αστικά κέντρα σε Περιφερειακούς ΟΤΑ, με την αξιοποίηση των ηλεκτρικών λεωφορείων, δ) η αναβάθμιση των σιδηροδρομικών γραμμών μέσω της προέκτασης του σιδηροδρόμου σε καίριες αστικές περιοχές, της ποικιλότροπης σύνδεσής του με λιμενικές και αεροπορικές υποδομές και, τέλος, η ολοκλήρωση του σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ/Π (Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Ειδομένη / Προμαχώνας)⁵⁴².

Συνεπώς, στο πλαίσιο των παραπάνω, για την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο η χώρα προχωράει στην αγορά 650 καινούργιων Ηλεκτρικών Λεωφορείων για την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη καθώς και στη δημιουργία 3 επεκτάσεων / καινούργιων Γραμμών του ΜΕΤΡΟ (21,4 χλμ. εν συνόλω) στις ίδιες πόλεις. Στον εκσυγχρονισμό του Προαστιακού Σιδηρόδρομου (166 χλμ. στο σύνολο) σε περιφερειακές περιοχές αλλά και στη σύνδεσή του με τον λιμένα Λαυρίου, τον 6ο Προβλήτα Λιμένα Θεσσαλονίκης, τον λιμένα Βόλου και το Αεροδρόμιο Αλεξανδρούπολης. Τέλος, η αναβάθμιση 33 λιμανιών συνολικά, στις περιφέρειες νησιωτικών περιοχών.

Ας μην παραλειφθεί και η αναφορά στη δημιουργία πιο σύγχρονων αυτοκινητοδρόμων στα νησιά της χώρας μας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η κατασκευή του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης (ΒΟΑΚ), 158 χλμ στο σύνολο, αλλά και η Παράκαμψη Χαλκίδας – Ψαχνών, 24.5 χλμ. συνολικά.

2.1.5 Πολιτική Προστασία⁵⁴³

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή” και “Πολιτική Προστασία”»⁵⁴⁴ και αποσκοπεί στην προληπτική και κατασταλτική πολιτική της χώρας απέναντι σε οποιαδήποτε μορφή κινδύνου αλλά και στην προώθηση της εθελοντικής δράσης.

Επιμερίζεται σε 4 Άξονες Προτεραιοτήτων, εκ των οποίων οι δύο αφορούν

⁵⁴¹ Για τις εν λόγω δράσεις διατίθεται σχεδόν το ποσό των 181,0 εκατ. ευρώ, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025).

⁵⁴² Για τις εν λόγω δράσεις διατίθεται σχεδόν το ποσό των 484,5 εκατ. ευρώ, βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025) και βλ. επίσης την Πρόσκληση υπ’ αριθμόν 19205/4.1.2 –193611/2025 (ΑΔΑ: ΨΛΨΙΗ-ΔΓΛ) με τίτλο «Ολοκλήρωση σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ/Π» για την υποβολή προτάσεων στο Πρόγραμμα «Μεταφορές».

⁵⁴³ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Πολιτική Προστασία, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPCivilProtection.aspx> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025).

⁵⁴⁴ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 713.757.943 ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 570.190.646 ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 143.567.297 ευρώ την εθνική συμμετοχή.

στην προστασία από την κλιματική αλλαγή και τους φυσικούς κινδύνους, όπως φαίνεται παρακάτω:

Σχήμα 48: Άξονες Προτεραιότητας 1 και 2 του ΕΠ «Πολιτική Προστασία». Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025).

Ως εκ τούτου, βαρύνουσας σημασίας δράσεις για την επίτευξη των ανωτέρω θεωρούνται η χρήση ευφών συστημάτων προληπτικής και κατασταλτικής πολιτικής φυσικών κινδύνων⁵⁴⁵, η αναβάθμιση των εναέριων πυροσβεστικών μέσων (αγορά 3 Canadair 515), ο εκσυγχρονισμός του επικοινωνιακού συστήματος όσων υπηρεσιών συναπαρτίζουν τον «Εθνικό Μηχανισμό Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων», ο εξοπλισμός με πλωτά μέσα διάσωσης και μεταφοράς πολιτών και ασθενών από νησιωτικές σε παράκτιες περιοχές, η βελτίωση του υλικό – τεχνολογικού εξοπλισμού του Πυροσβεστικού Σώματος, της Αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος, αναφορικά με την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και ανθρωπογενών κινδύνων.

⁵⁴⁵ Βλ. σχετικά στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025). «Πρόκειται για συστήματα πρόγνωσης και έγκαιρης προειδοποίησης για επαπειλούμενες καταστροφές από την εκδήλωση φυσικών καταστροφών (πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμοί, τσουνάμι, κατολισθήσεις, χαλαζοπτώσεις-χιονοπτώσεις, ηφαιστειογενείς εκρήξεις κλπ) μέσω της πρόγνωσης και τεχνολογικής αναβάθμισης του δικτύου των μετεωρολογικών ραντάρ, τη χρήση αισθητήρων και μετεωρολογικών σταθμών για την παρακολούθηση κρίσιμων μετεωρολογικών παραμέτρων την ανάπτυξη προγνωστικών μοντέλων, την αξιοποίηση δορυφορικών εικόνων και την παραγωγή νέας γνώσης μέσω της χρηματοδότησης της εφαρμοσμένης έρευνας στο πεδίο της πρόληψης».

Ακόμη, η επιμόρφωση και κινητοποίηση των μαθητών αλλά και όλων των πολιτών για τη διαχείριση των φυσικών καταστροφών καθώς και η εκπαίδευση συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων στην παροχή πρώτων βοηθειών, η σύσταση «Νοσοκομείων Πεδίου» στις Περιφέρειες και τις Περιφερειακές Ενότητες της ελληνικής Επικράτειας για την αντιμετώπιση της απόρροιας των πλημμυρών, των πυρκαγιών, των σεισμών και των λοιπών φυσικών καταστροφών κλπ.

2.1.6 Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση⁵⁴⁶

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση”»⁵⁴⁷ και αποβλέπει στην ενίσχυση των περιοχών και των πολιτών που πλήγονται από συγκεκριμένες συνθήκες (πχ. κοινωνικές, οικονομικές κλπ.). Εν προκειμένω, θα αναφερθούμε μόνο στις περιβαλλοντικές.

Ως εκ τούτου, 2 από τους Άξονες Προτεραιότητας του εν λόγω ΕΠ αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην κλιματική αλλαγή, για τις περιοχές: **α)** Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, **β)** Δήμος Μεγαλόπολης και όμοροι Δήμοι (Τρίπολης, Γορτυνίας και Οιχαλίας) και **γ)** Νησιά Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτη, όπως αποτυπώνεται στα σχήματα που ακολουθούν.

⁵⁴⁶ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPJustTransition.aspx> (τελευταία πρόσβαση 23/10/2025).

⁵⁴⁷ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 1.629 εκατ. ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 1.375 εκατ. ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 254 εκατ. ευρώ την εθνική συμμετοχή.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Κεντρικός στόχος για την επόμενη μέρα είναι η μετατροπή της σε «εναλλακτικό κόμβο καθαρών μορφών ενέργειας» και η προσέλκυση επενδύσεων σε νέους και δυναμικούς τομείς εθνικής σημασίας

Σχήμα 49: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση». Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/10/2025).

Δήμος Μεγαλόπολης & όμοροι Δήμοι Τρίπολης, Γορτυνίας και Οιχαλίας

Κεντρικός στόχος για την επόμενη μέρα είναι η ανάδειξη της σε «πόλο επιχειρηματικότητας» με έμφαση σε νέες και καινοτόμες παραγωγικές δραστηριότητες γύρω από την αλυσίδα αξίας της βιοοικονομίας (αγροδιατροφή, κυκλική και ψηφιακή οικονομία)

Σχήμα 50: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση». Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/10/2025).

Νησιά Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου & Κρήτη

Κεντρικός στόχος για την επόμενη μέρα είναι το «πρασίνισμα» των νησιών, η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων γύρω από την αλυσίδα αξίας της «καθαρής ενέργειας» και η μεταστροφή και περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού και της γαλάζιας οικονομίας προς πιο βιώσιμα και καινοτόμα πρότυπα με βάση τις τοπικές ανάγκες και συνθήκες.

Σχήμα 51: Περιβαλλοντικός Στόχος ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση». Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/10/2025).

Συνεπώς, από τις πιο βασικές δράσεις για την επίτευξη των παραπάνω αναγνωρίζεται η επένδυση σε τεχνολογίες και κτιριακές υποδομές που προωθούν την οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια και την αποθήκευση αυτής, καθώς και μέτρα για την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των εδαφών με λιγνίτη, η κατασκευή πράσινων υποδομών, η αξιοποίηση μέσων για τη βιωσιμότερη χρήση της γης και του αγροτικού τομέα και η, εν γένει, ενίσχυση της κυκλικής, πράσινης και γαλάζιας οικονομίας.

2.1.7 Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα⁵⁴⁸

Το συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εμπίπτει στην αρμοδιότητα της «Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος “Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα”»⁵⁴⁹ με στόχο τη μετατροπή του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας σε μια πιο φιλική, βιώσιμη και αποδοτική εκδοχή του, μέσω των πρακτικών της κυκλικής και έξυπνης ενεργειακά οικονομίας, με απώτερο σκοπό την προώθηση της πράσινης αλλά και γαλάζιας οικονομίας.

Οι κυριότερες δράσεις στο πλαίσιο του εν λόγω ΕΠ αφορούν:

α) τις αλιευτικές δραστηριότητες, με τον εκσυγχρονισμό των σχετικών σκαφών, την αξιοποίηση πιο βιώσιμων εργαλείων για την αλιεία (φιλικότερων προς το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα), την ενίσχυση της στήριξης της αλιείας σε παράκτιες περιοχές, την αναβάθμιση όλων των σχετικών με τον τομέα υποδομών κλπ.

β) την υλοποίηση προγραμμάτων για την προσωρινού ή/και οριστικού χαρακτήρα παύσης όλων των σχετικών με την αλιεία δραστηριοτήτων, ώστε να αποκατασταθεί ο κλάδος από τις συνέπειες της αλόγιστης χρήσης του.

γ) την επιμόρφωση των επαγγελματιών σχετικά με τα οικοσυστήματα της θαλάσσιας ζωής, προκειμένου να γίνει εφικτή η ολιστική και έγκυρη εποπτεία της εν λόγω δραστηριότητας.

δ) τα σχετικά με το περιβάλλον μέτρα που αποσκοπούν τόσο στην προστασία όσο και στην αποκατάσταση της βιοποικιλότητας των υδάτων αλλά και του συνόλου των οικοσυστημάτων του νερού, πολλώ δε μάλλον εν όψει της κλιματικής αλλαγής.

ε) την προαγωγή πιο πράσινων μεθόδων και εργαλείων υδατοκαλλιέργειας, με σκοπό την τόνωση της ανταγωνιστικότητας του εν λόγω τομέα, εντούτοις πάντοτε με σεβασμό προς το περιβάλλον.

στ) την ενδυνάμωση της παρουσίας των προϊόντων τόσο της αλιείας όσο και της υδατοκαλλιέργειας και την εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων για τη μεταποίησή τους,

ζ) την προώθηση της γαλάζιας οικονομίας στις παράκτιες περιοχές αλλά και όλα τα νησιά της Ελλάδας, μέσω της δημιουργίας και εξάπλωσης κοινοτήτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας που θα διέπονται από το πνεύμα και τις αρχές της αειφορίας.

⁵⁴⁸ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Τομεακά Προγράμματα: Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα, στο <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPFishingAquacultureandSea.aspx> (τελευταία πρόσβαση 24/10/2025).

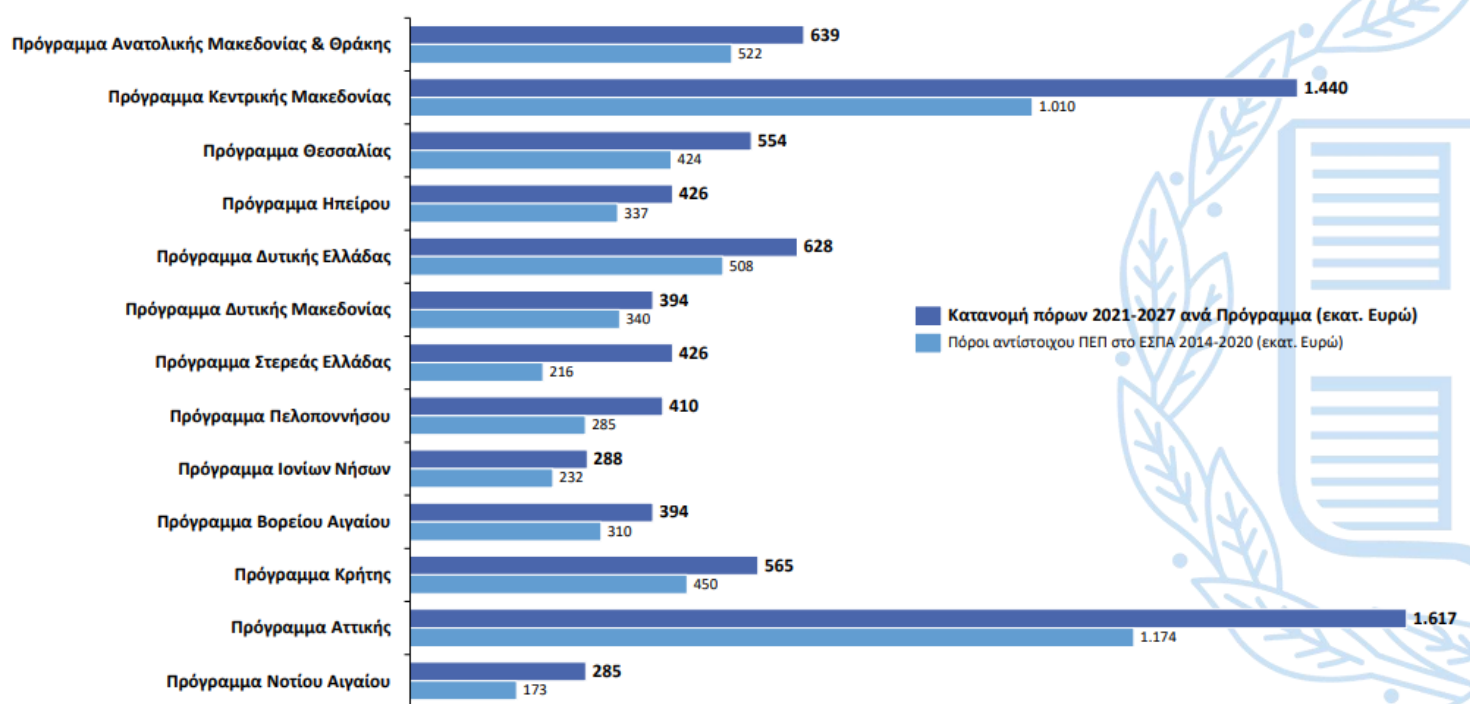
⁵⁴⁹ Οι συνολικοί οικονομικοί πόροι είναι ύψους 519.637.180 ευρώ. Από το εν λόγω ποσό, τα 363.746.026 ευρώ συνιστούν την ευρωπαϊκή συμμετοχή στο Πρόγραμμα, ενώ τα 155.891.154 ευρώ την εθνική συμμετοχή.

η) τη διαχείριση όλων των υδάτινων περιοχών της χώρας κατά τρόπο βιώσιμο και φιλικό προς το περιβάλλον καθώς και μέσω της εκπαίδευσης για τη θαλάσσια ζωή και τα οικοσυστήματα, της ορθολογικής επιτήρησης των θαλασσών και των ωκεανών.

Τέλος, τα Τομεακά ΕΠ του ΕΣΠΑ ΙΙΙ που δεν αναλύθηκαν σε αυτή την υποενότητα, κατά στρατηγικούς και ειδικούς στόχους, δεν επιμερίζονται σε Άξονες Προτεραιότητας σχετικούς με την περιβαλλοντική πολιτική, συνεπώς δεν λαμβάνουν στήριξη από τους οικονομικούς πόρους του Πράσινου Ταμείου, μεταξύ άλλων.

2.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα⁵⁵⁰

Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027

Σχήμα 52: ΠΕΠ ΕΣΠΑ ΙΙΙ (σύγκριση με ΠΕΠ ΕΣΠΑ ΙΙ). Ανακτήθηκε από: <https://www.thessalia-espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

⁵⁵⁰ Βλ. Μπαμπαλιούτα Λ., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκουλα, τόμος Β', έκδ., Δ', 2024, σελ. 530 – 534.

2.2.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης⁵⁵¹

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁵² επιμερίζεται σε 3 πυλώνες στοχοθεσίας, ο ένας εκ των οποίων αφορά στο περιβάλλον και συγκεκριμένα στην προστασία, ανάδειξη και ορθολογική διαχείριση αυτού, με τη βοήθεια των τοπικών και περιφερειακών οργάνων.

Στο εν λόγω πλαίσιο, επομένως, σχεδιάζονται στοχευμένες δράσεις με γνώμονα την προώθηση των τοπικών πόρων του φυσικού αλλά και πολιτιστικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση της βιωσιμότητας στους τομείς του τουρισμού, του πολιτισμού και της αγροδιατροφής και, τέλος, την επενδυτική δραστηριότητα σε *«καθαρές μορφές ενέργειας, μετάβαση στην κυκλική οικονομία, την πράσινη και γαλάζια επιχειρηματικότητα»*.

Ως εκ τούτου, για τον Άξονα Προτεραιότητας «Βιώσιμη Διαχείριση Πόρων και Υποδομών»⁵⁵³ προβλέπονται: **1)** η εντατικότερη εκμετάλλευση των ΑΠΕ, με επίκεντρο τη γεωθερμική ενέργεια, **2)** την πράσινη ενέργεια στις κτηριακές εγκαταστάσεις (με επίκεντρο της υποδομές περιφερειακού και τοπικού ενδιαφέροντος αναφορικά με την υγεία, την εκπαίδευση, τον αθλητισμό, τον πολιτισμό, τη δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση κλπ.), **3)** τη βιωσιμότητα στην εκμετάλλευση των υδάτων και την επάρκεια ποιότητας στο πόσιμο νερό (με σύγχρονα αρδευτικά συστήματα αλλά και αναβαθμισμένα υδρευτικά δίκτυα, συστήματα τηλε-ελέγχου των διαρροών, διενέργεια ποιοτικών ελέγχων του πόσιμου νερού και δίκτυα παρακολούθησης των υδάτων πόρων), **4)** την αποτελεσματική αξιοποίηση των φυσικών πόρων αλλά και την αποδοτική διαχείριση των αποβλήτων στερεής και υγρής μορφής, **5)** την προστασία αλλά και αποκατάσταση των φυσικών πόρων και, τέλος, **6)** την προληπτική πολιτική σχετικά με τα φυσικά φαινόμενα (πχ. αντιπλημμυρικές εγκαταστάσεις), την οικοδόμηση ανθεκτικών κτηρίων και την, εν γένει, προστασία του τοπικού πληθυσμού από την κλιματική αλλαγή.

Ενδεικτικά, στις Περιφερειακές Ενότητες Καβάλας, Δράμας, Κομοτηνής,

⁵⁵¹ Συνίσταται από **5 Περιφερειακές Ενότητες** (Εβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας) και **22 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Κομοτηνή [βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)] και βλ. επίσης Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος “Ανατολική Μακεδονία, Θράκη”, «Επιτελική Σύνοψη Προγράμματος: “Πρόγραμμα Ανατολική Μακεδονία, Θράκη 2021 – 2027”, 2023, σελ. 2 – 21, στο <https://20142020.eydamth.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025).

⁵⁵² Με συνολικό προϋπολογισμό ύψους 639.098.846 ευρώ, εκ των οποίων το 85% αποτελεί τη χρηματοδότηση της Ε.Ε. (473.256.740 ευρώ εκ μέρους του ΕΤΠΑ και 165.572.106 ευρώ από το ΕΚΤ+) και το 15% την εθνική συμμετοχή (δηλαδή τα 95.864.829 ευρώ).

⁵⁵³ Με συνολικό προϋπολογισμό 129.018.926 ευρώ για τον εν λόγω Άξονα.

Ξάνθης και Αλεξανδρούπολης⁵⁵⁴, προβλέπεται η κατασκευή (ή επαναχρησιμοποίηση) ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής και πρασίνου αλλά και χώρων στάθμευσης, όπως επίσης και η στρατηγική αξιοποίηση αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων, για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ακόμα, ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των ποδηλατοδρόμων, οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, της αντιμετώπισης των ρύπων της ατμόσφαιρας και του θορύβου, φιλικότερα προς το περιβάλλον συστήματα διαλογής απορριμμάτων και δομές ανακύκλωσης κλπ⁵⁵⁵.

2.2.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας⁵⁵⁶

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁵⁷ επιμερίζεται σε 5 πυλώνες στοχοθεσίας, ο ένας εκ των οποίων αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής. Συγκεκριμένα, αποσκοπεί στον *«παραγωγικό, ανταγωνιστικό, αειφορικό επαναμετασχηματισμό για να εξασφαλιστούν η αντιστροφή των συνεπειών της κρίσης, η κοινωνική και χωρική συνοχή και η σημαίνουσα θέση της (Περιφέρειας) στον διεθνή χώρο»*.

Η συγκεκριμένη Περιφέρεια μαστίζεται από ποικίλα επικίνδυνα φυσικά φαινόμενα, ως ιδιαίτερα σεισμογενής περιοχής και εξαιρετικά ευάλωτη στις πλημμύρες. Αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα με τη διαχείριση των λυμάτων, την κατασπατάληση των υδάτινων πόρων για λόγους ύδρευσης αλλά και τα μεγάλα ποσοστά ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα, από τα οποία εκλείπουν πάρκα και πράσινοι χώροι.

Υπό αυτό το πρίσμα, λοιπόν, υλοποιούνται στρατηγικά σχεδιασμένες δράσεις την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο με την οικονομική ενίσχυση του Πράσινου Ταμείου (μεταξύ άλλων), οι οποίες αποσκοπούν: **1)** στην αξιοποίηση των ενεργειακών ευκαιριών που εντοπίζονται στη Θεσσαλονίκη, μέσω του εκσυγχρονισμού των μέσων μεταφοράς (βλ. κατασκευή μετρό και τις επεκτάσεις

⁵⁵⁴ Για την εν λόγω κατηγορία διατίθεται ποσό χρηματοδότησης ύψους 71.000.000 ευρώ, κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο

⁵⁵⁵ Παρόμοιες δράσεις προβλέπονται και για την κατηγορία «Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού, Οροσειράς Ροδόπης και Νέστου, με ποσό χρηματοδότησης 42.394.058 ευρώ.

⁵⁵⁶ Συνίσταται από **7 Περιφερειακές Ενότητες** (Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών, Χαλκιδικής) και **38 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη [βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)].

⁵⁵⁷ Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία» 2021-2027 (2023). Παρουσίαση, σελ. 15 – 22, στο <https://www.pepkm.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025).

σταθμών του στην Καλαμαριά, στη Δυτική Θεσσαλονίκη και στο Αεροδρόμιο), 2) στη χρήση εναλλακτικής ενέργειας στις κτηριακές υποδομές της πόλης και στην προώθηση των, εν γένει, θεμελιωδών έργων που σχετίζονται με ΑΠΕ, 3) στην θωράκιση όλων των ΟΤΑ (α' και β' βαθμού) της Κεντρικής Μακεδονίας από φαινόμενα σεισμών και πλημμύρων, μέσω ειδικών υποδομών, 4) στην αειφορία κατά τη χρήση των υδάτων (βλ. Πρόγραμμα ΠΕΚΑ), 5) στην αξιοποίηση της κυκλικής οικονομίας και της ανακύκλωσης στα αστικά κέντρα, καθώς και στην οικοδόμηση πράσινων χώρων εντός των αστικών και περιαστικών περιοχών (τα λεγόμενα «Πράσινα Σημεία» ή «Πράσινες Γωνίες»), που θα συμβάλλουν στην προαγωγή της πράσινης ανάπτυξης, 6) σε ένα πιο βιώσιμο αλλά και πιο ανθεκτικό οδικό δίκτυο που θα καθιστά εφικτή μια περισσότερο διασυνδεδεμένη και ασφαλή Περιφέρεια (βλ. επέκταση σιδηροδρομικού δικτύου καθώς και τον 6^ο Προβλήτα στον Λιμένα Θεσσαλονίκης ή ακόμα και την Νέα Ανατολική Περιφερειακή Οδό Θεσσαλονίκης «FlyOver»), με τους λιγότερους δυνατούς ατμοσφαιρικούς ρύπους, θόρυβο και εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, 7) σε ένα εκσυγχρονισμένο δίκτυο παρακολούθησης και διαχείρισης των υδάτων, προκειμένου να ενισχυθεί η γαλάζια οικονομία.

2.2.3 Περιφέρεια Θεσσαλίας⁵⁵⁸

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁵⁹ έρχεται να συνεχίσει το εγκεκριμένο έργο της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου (2014 – 2020), εξελίσσοντας τις δράσεις για το περιβάλλον και ενισχύοντας εκείνες για τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής.

Πιο συγκεκριμένα, στόχος του εν λόγω ΠΕΠ – στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ ΙΙΙ – είναι «*Η ενίσχυση της καινοτομίας και της εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος αλλά και η μετάβαση της οικονομίας σε ένα μοντέλο αειφόρου και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης με σύμμαχο τη φύση*».

Ως εκ τούτου, για την κατάκτηση των ειδικότερων στόχων και, κατ' επέκταση, την πραγμάτωση των στρατηγικών πυλώνων του Επιχειρησιακού

⁵⁵⁸ Συνίσταται από 4 Περιφερειακές Ενότητες (Λάρισας, Μαγνησίας και Σποράδων, Τρικάλων, Καρδίτσας) και 25 Δήμους, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στη Λάρισα [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)] και βλ. Ελληνική Δημοκρατία: Υπουργείο Ανάπτυξης (2021). ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΣΠΑ 2021-2027): Πόροι, Αρχιτεκτονική και Προγράμματα, διαφάνεια 7η, στο <https://www.thessalia-espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025).

⁵⁵⁹ Βλ. Περιφέρεια Θεσσαλίας: Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2021 – 2027 (2023). Έγκριση ΕΣΠΑ και “Θεσσαλία 2021-2027”, σελ. 20 – 40, στο <https://www.thessalia-espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025).

Προγράμματος, προβλέπονται ποικίλες δράσεις με γνώμονα την περιβαλλοντική προστασία, την ελαχιστοποίηση του ενεργειακού αποτυπώματος της Περιφέρειας, τη διαχείριση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, την ενίσχυση της βιωσιμότητας στα αστικά κέντρα και την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης.

Ως εκ τούτου, επιδιώκεται: **1)** ο εκσυγχρονισμός των κτηριακών εγκαταστάσεων της Περιφέρειας, ώστε να αναβαθμιστούν ενεργειακά αλλά και να καταστήσουν εφικτή τη χρήση ΑΠΕ για τη λειτουργία τους, καθώς ο μεγαλύτερος όγκος των υποδομών της εν λόγω περιοχής είναι παλιός και εξαιρετικά επιζήμιος για το περιβάλλον, **2)** η αντισεισμική θωράκιση των κτηρίων υψίστης σημασίας (πχ. σχολείων, γεφυρών και δημόσιων υπηρεσιών), **3)** η λήψη μέτρων προστασίας αλλά και πρόληψης σχετικά με τα συχνά φαινόμενα πυρκαγιών, πλημμύρων, ακόμα και κατολισθήσεων, σε περιοχές επιρρεπείς στις εν λόγω φυσικές καταστροφές (βλ. Πήλιο, Πίνδος κλπ), **4)** η αποτελεσματική διαχείριση των λυμάτων στα αστικά κέντρα αλλά και στις υπεραστικές περιοχές, **5)** η βελτίωση στην ποιότητα του πόσιμου νερού αλλά και η, εν γένει, διαχείριση και μη κατασπατάληση των υδάτινων πόρων για υδρευτικούς και αρδευτικούς λόγους, **6)** η εδραίωση της κυκλικής οικονομίας, κυρίως στο ζήτημα διαχείρισης των αποβλήτων, προκειμένου να ενισχυθεί η επαναχρησιμοποίηση πρώτων υλών, με τη δημιουργία Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων σε νησιά των Βόρειων Σποράδων (βλ. Σκιάθο, Σκόπελο, Αλόνησο).

Στο εν λόγω πλαίσιο, ενθαρρύνεται η ανακύκλωση των προϊόντων των νοικοκυριών, η δημιουργία πράσινων σημείων στα αστικά κέντρα (πχ. πάρκα), η κατασκευή δομών ανακύκλωσης, η μείωση των απορριμμάτων σε ποσοστό 10% και η, εν γένει, ελαχιστοποίηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και των ατμοσφαιρικών ρύπων.

Εντούτοις, κυρίαρχο στόχο του συγκεκριμένου ΠΕΠ για το ΕΣΠΑ 2021 – 2027 αποτελεί η ισχυρή προληπτική πολιτική για τα επικίνδυνα φυσικά φαινόμενα και τις καταστροφές που επιφέρουν.

2.2.4 Περιφέρεια Ηπείρου⁵⁶⁰

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁶¹ έχει ως όραμα την – μεταξύ άλλων – «αιφορική ανάπτυξη» της Περιφέρειας, γι' αυτό και από τους 5 στρατηγικούς στόχους στους οποίους επιμερίζεται, ο ένας αφορά στην «*Προώθηση της αειφορίας, της ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης των φυσικών πόρων – Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής*» και ο άλλος στην «*Στήριξη της βιώσιμης και ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης*».

Ως εκ τούτου, για την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, υλοποιούνται δράσεις που αποβλέπουν: **1)** στην προστασία των περιοχών της Περιφέρειας από τις συνέπειες των φυσικών κινδύνων, **2)** στην ορθολογική αξιοποίηση των ΑΠΕ σε όλους τους ΟΤΑ α' και β' βαθμού, **3)** στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτηριακών υποδομών (η κατασκευή των οποίων χρονολογείται πριν από το 2011, συνεπώς πρόκειται για μη φιλικές προς το περιβάλλον εγκαταστάσεις), **4)** στην κατασκευή «*πράσινων σημείων*» στα αστικά κέντρα και την, εν γένει, βιωσιμότητα στην κινητικότητα εντός αυτών, **5)** στην ορθολογική διαχείριση των υδάτων, με την αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης αλλά και τη διενέργεια τακτικών ελέγχων για διαρροές, **6)** στην ενίσχυση της ανακύκλωσης και στον περιορισμό των λυμάτων, με τη δημιουργία περισσότερων και πιο σύγχρονων δομών επεξεργασίας αυτών, αλλά και στην αποδοτική διαχείριση των στερεών αποβλήτων, μέσω των πρακτικών της κυκλικής οικονομίας (ενώ μέχρι πρότινος το μονοπώλιο στη χώρα μας κατείχε η μέθοδος της υγειονομικής ταφής αυτών), **7)** στην μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος συνολικά, **8)** στην επέκταση και στον εκσυγχρονισμό των οδικών δικτύων και των σιδηροδρομικών γραμμών, για την αειφορία στις μετακινήσεις και τις χαμηλές εκπομπές άνθρακα.

2.2.5 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας⁵⁶²

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁶³ επιμερίζεται σε 5 Στρατηγικούς Στόχους, οι δύο εκ των οποίων αφορούν στην πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος και, ως εκ

⁵⁶⁰ Συνίσταται από **4 Περιφερειακές Ενότητες** (Ιωαννίνων, Άρτας, Πρέβεζας, Θεσπρωτίας) και **18 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στα Ιωάννινα [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Ηπείρου, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)].

⁵⁶¹ Βλ. Πρόγραμμα Ήπειρος 2021 – 2027 (2025). ΕΠ Ηπείρου 2021 – 2027, σελ. 23 – 35, στο <https://www.espa-epirus.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025).

⁵⁶² Συνίσταται από **3 Περιφερειακές Ενότητες** (Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας, Ηλείας) και **19 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Πάτρα [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)].

τούτου, ενισχύονται οικονομικά από πόρους του Πράσινου Ταμείου (μεταξύ άλλων) για την υλοποίηση των δράσεών τους.

Συγκεκριμένα, πρόκειται για τον Στόχο «Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας»⁵⁶⁴, καθώς και για τον Στόχο «Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις»⁵⁶⁵.

Για την επίτευξη της ανωτέρω αναφερθείσας στοχοθεσίας, υλοποιούνται την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο ποικίλες δράσεις και προγράμματα – παρεμφερή με όσα εφαρμόζονται ταυτόχρονα και σε άλλες Περιφέρειες – με πηγή έμπνευσης αλλά και θεμέλιο λίθο τα αποτελέσματα και τις επιδιώξεις του αμέσως προηγούμενου ΕΣΠΑ (2014 – 2020).

Πρόκειται, δηλαδή, για τον εκσυγχρονισμό των δημόσιων υποδομών και του, εν γένει, κτηριακού εξοπλισμού, ώστε να μην καθίσταται τόσο ενεργοβόρος, ούτε και επιρρεπής σε φυσικούς κινδύνους (βλ. πυρκαγιές, σεισμούς, πλημμύρες κλπ.). Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης και άρδευσης, εφαρμογή ποιοτικών ελέγχων στο πόσιμο νερό, προστασία όλων των περιοχών NATURA και των οικοσυστημάτων κλπ.

Επιχειρείται, ακόμα, η βελτίωση των σιδηροδρομικών γραμμών, των οδικών δικτύων αλλά και του συνόλου των λιμενικών εγκαταστάσεων, όπως και η αναβάθμιση των μέσων μεταφοράς εντός των αστικών κέντρων, για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου.

Τέλος, βασικό πυλώνα στοχοθεσίας συνιστά η πράσινη αλλά και η γαλάζια ανάπτυξη, μέσω της ανακύκλωσης, των πράσινων χώρων και της βιώσιμης μορφής τουρισμού στις συγκεκριμένες περιοχές.

⁵⁶³ Βλ. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: Γεμάτη αντιθέσεις (2024). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 2021-2027”, στο <https://dytikiellada.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025) και βλ. επίσης το ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Δυτική Ελλάδα, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

⁵⁶⁴ Για τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας, η εθνική χρηματοδότηση ανέρχεται στο ποσό των 19.030.292 ευρώ.

⁵⁶⁵ Για τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας, η εθνική χρηματοδότηση ανέρχεται στο ποσό των 16.881.711 ευρώ.

2.2.6 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας⁵⁶⁶

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁶⁷ διαρθρώνεται σε 5 πυλώνες, ο ένας εκ των οποίων αφορά στο περιβάλλον και συγκεκριμένα στην προστασία των φυσικών πόρων, στην προώθηση των ΑΠΕ και στη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής αλλά και των επικίνδυνων φυσικών φαινομένων.

Στο εν λόγω πλαίσιο, έχουν υλοποιηθεί ποικίλες δράσεις κατά την εφαρμογή του ΕΣΠΑ ΙΙΙ (2021 – 2027), με τρεις από τις πιο πρόσφατες να είναι οι παρακάτω: **1)** η ορθολογική διαχείριση και συνέχιση διευθέτησης (ήδη από το προηγούμενο ΕΣΠΑ) της κοίτης του ποταμού Αλιάκμονα, στην περιοχή Δασυλλίου – Σκάλης (2^η φάση του έργου), στον Δήμο Άργους Ορεστικού, με σκοπό τη δημιουργία αναχωμάτων για την αντιπλημμυρική θωράκιση της περιοχής, την αναβάθμιση των παλαιών γεφυρών κατά μήκος του ποταμού αλλά και τον εκσυγχρονισμό των υδραυλικών δικτύων του, με σκοπό την ανάπλαση της βλάστησης⁵⁶⁸, **2)** οι δράσεις για τον εκσυγχρονισμό αλλά και την επέκταση όλων των εγκαταστάσεων ύδρευσης στον Δήμο Κοζάνης (συγκεκριμένα, στις Δημοτικές Ενότητες Αιανής και Ελιμείας), προκειμένου να καλυφθούν περισσότεροι οικισμοί με πόσιμο νερό και να προληφθούν τυχόν διαρροές⁵⁶⁹, **3)** ο εκσυγχρονισμός του Σκαπέρδειου Δημοτικού Μεγάρου, στον Δήμο Καστοριάς, ώστε να αναβαθμιστεί ενεργειακά και να καταστήσει εφικτή τη χρήση των ΑΠΕ, ανοίγοντας τον δρόμο και για τα υπόλοιπα δημόσια κτήρια⁵⁷⁰, όπως συνέβη αντίστοιχα για τον Δήμο Άργους Ορεστικού⁵⁷¹.

⁵⁶⁶ Συνίσταται από **4 Περιφερειακές Ενότητες** (Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης, Φλώρινας) και **12 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Κοζάνη [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)].

⁵⁶⁷ Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021 – 2027 (2025). Παρουσίαση, στο <https://www.pepdym.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025) και βλ. επίσης Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021 – 2027 (2025). Νέα & Ανακοινώσεις, στο <https://www.pepdym.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

⁵⁶⁸ Η εν λόγω δράση υπολογίζεται στο ποσό των 7.915.556,10 ευρώ, με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. και των εθνικών ταμείων.

⁵⁶⁹ Η εν λόγω δράση υπολογίζεται στο ποσό των 4.533.739,07 ευρώ, με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. και των εθνικών ταμείων.

⁵⁷⁰⁵⁷⁰ Η εν λόγω δράση υπολογίζεται στο ποσό των 835.676,83 ευρώ, με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. και των εθνικών ταμείων.

⁵⁷¹ Η εν λόγω δράση υπολογίζεται στο ποσό των 1.160.937,91 ευρώ, με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. και των εθνικών ταμείων.

2.2.7 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας⁵⁷²

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁷³ διαρθρώνεται σε πολιτικές δράσεις, ορισμένες εκ των οποίων έχουν ως επίκεντρο την προστασία του περιβάλλοντος και ακολουθούν τα βήματα των προαναφερθέντων Περιφερειών, κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο.

Στην εν λόγω Περιφέρεια, οι πιο πρόσφατες και ενδεικτικές περιβαλλοντικές δράσεις που έχουν ενισχυθεί με ευρωπαϊκούς οικονομικούς πόρους αλλά και χρηματοδότηση από το Πράσινο Ταμείο είναι οι εξής⁵⁷⁴: **1)** η δημιουργία ενός «πράσινου σημείου» σε κάθε Δήμο της Στερεάς Ελλάδας, για την ενίσχυση της ανακύκλωσης, **2)** η υφαλμύρωση των υδάτινων πόρων σε υπόγειες περιοχές για την επέκταση του πόσιμου νερού στα νοικοκυριά, **3)** η ενίσχυση των πυρόπληκτων περιοχών της Εύβοιας και η θωράκισή τους απέναντι στους φυσικούς κινδύνους,

2.2.8 Περιφέρεια Πελοποννήσου⁵⁷⁵

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁷⁶ διαρθρώνεται, μεταξύ άλλων, σε δράσεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, στη διαχείριση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και στην αντιμετώπιση των φυσικών κινδύνων.

Ο προσανατολισμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ακολουθεί πιστά τα βήματα των υπόλοιπων 12 Περιφερειών, συνεπώς μερικές από τις πιο emblematicές δράσεις του εν λόγω πλαισίου, στη διάρκεια υλοποίησης του ΕΣΠΑ ΙΙΙ, είναι οι εξής: **1)** ο εκσυγχρονισμός δημόσιων κτηρίων στον Δήμο Καλαμάτας (και συγκεκριμένα η αναβάθμιση του κινηματογράφου «*Ηλέκτρα*» σε Πολιτιστικό Πολυχώρο, του Μητροπολιτικού Μεγάρου αλλά και του Ζουμπούλειου Μεγάρου Μεσσηνίας), προκειμένου να γίνουν πιο φιλικά προς το περιβάλλον, **2)** η ανάπλαση βιοκλιματικής φύσεως, στους Δήμους Κορινθίων και Λουτρακίου - Περαιχώρας - Αγίων Θεοδώρων, για την

⁵⁷² Συνίσταται από **5 Περιφερειακές Ενότητες** (Βοιωτίας, Εύβοιας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας) και **25 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στη Λαμία [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)].

⁵⁷³ Βλ. ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Στερεά Ελλάδα, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

⁵⁷⁴ Βλ. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (2022). Πρόγραμμα “Στερεά Ελλάδα” 2021 – 2027, σελ. 29 – 35, στο <https://pste.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

⁵⁷⁵ Συνίσταται από **5 Περιφερειακές Ενότητες** (Αργολίδας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας) και **26 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Τρίπολη [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)].

⁵⁷⁶ Πρόγραμμα Πελοπόννησος (2023). Νέα & Ανακοινώσεις, στο <https://eydpelop2127.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

προστασία από των φυσικών πόρων της περιοχής (με δράσεις όπως δενδροφύτευση και εγκατάσταση συστημάτων διαχείρισης των υδάτων), **3)** τα έργα προστασίας των ακτών των Δήμων Ναυπλίων, Επιδαύρου και Ερμιονίδας, τα οποία ταλανίζονται από τις επιπτώσεις της διάβρωσης (τέτοια μέτρα είναι, ενδεικτικά, η ανάπλαση των ακτών που έχουν πληγεί από τη διάβρωση, η αποκατάσταση των εν λόγω ζημιών, η απόστράγγιση όπου κρίνεται επιβεβλημένη κλπ.), **4)** η θωράκιση των παραπάνω Δήμων απέναντι στα φαινόμενα κατολίσθησης (με την ανέγερση φράχτη στην περιοχή των ιαματικών πηγών και κατά μήκος αυτών) αλλά και την εφαρμογή μέτρων προστασίας από επικίνδυνες βροχοπτώσεις.

2.2.9 Περιφέρεια Ιονίων Νησιών⁵⁷⁷

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁷⁸ αποσκοπεί, όπως και τα προαναφερόμενα, στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος και στην αποκατάσταση της κλιματικής αλλαγής, μέσα από σωρεία έργων που στοχεύουν, τελικά, στην προώθηση της πράσινης αλλά και της γαλάζιας ανάπτυξης στην εν λόγω περιοχή.

Μάλιστα, είναι λογικό να τονιστεί εν προκειμένω, ότι η στρατηγική στοχοθεσία για τη συγκεκριμένη Περιφέρεια θέτει στο επίκεντρο τη γαλάζια οικονομία, λόγω του έντονου υδάτινου στοιχείου που τη χαρακτηρίζει.

Ως εκ τούτου, μερικές από τις πιο πρόσφατες δράσεις, στο πλαίσιο του ΠΕΠ Ιονίων Νησιών για το ΕΣΠΑ 2021 – 2027 (και με τη συμβολή του Πράσινου Ταμείου), είναι – μεταξύ άλλων – οι ακόλουθες: **1)** η ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων, των οποίων η οικοδόμηση χρονολογείται ως το 1980, **2)** η αξιοποίηση όλων των ΑΠΕ, πέραν της ηλιακής ενέργειας, **3)** τα αντισεισμικά και αντιπλημμυρικά έργα, ιδίως σε επιρρεπείς περιοχές, **4)** η αποδοτική διαχείριση των υγρών αποβλήτων, με έμφαση στις δημοφιλείς τουριστικές περιοχές, **5)** η ενίσχυση ενός βιώσιμου τουριστικού μοντέλου, καθώς Δήμοι όπως της Κέρκυρας μαστίζονται από φαινόμενα ατμοσφαιρικής ρύπανσης (μεγάλος όγκος κινητικότητας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες) αλλά και καταστροφής της πλούσιας βιοποικιλότητας.

⁵⁷⁷ Συνίσταται από **4 Περιφερειακές Ενότητες** (Κέρκυρας, Κεφαλληνία και Ιθάκης, Ζακύνθου, Λευκάδας) και **11 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Κέρκυρα [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Ιονίων Νησιών, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)].

⁵⁷⁸ Βλ. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Ιόνια Νησιά» (2025). Εγκεκριμένο Πρόγραμμα 2021 – 2027, σελ. 25 – 37, στο <https://pepionia.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025) και βλ. επίσης ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Ιόνια Νησιά, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025).

2.2.10 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου⁵⁷⁹

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁸⁰ προσανατολίζεται, μεταξύ άλλων, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προώθηση της πράσινης ενέργειας στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού, καθώς και στην ενίσχυση της γαλάζιας οικονομίας, λόγω της γεωγραφικής θέσης των Δήμων και των Περιφερειακών Ενοτήτων που εμπίπτουν σε αυτό.

Συνεπώς, ορισμένες από τις πιο πρόσφατες και σημαίνουσες δράσεις του Βορείου Αιγαίου, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής (με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. αλλά και οικονομικούς πόρους του Πράσινου Ταμείου), θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι οι εξής: **1)** η ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων και των πλέον δημοφιλών τουριστικών θέρετρων, για την ενίσχυση των ΑΠΕ στις εν λόγω περιοχές, **2)** η θωράκιση ευαίσθητων σε επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα περιοχών, με την κατασκευή των κατάλληλων υποδομών (πχ. αντισεισμικές δομές και αντιπλημμυρικά δίκτυα), **3)** η αποκατάσταση και, κατ' επέκταση, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των βιοτόπων, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες όπου οι εν λόγω περιοχές βρίθουν επισκεπτών, προκειμένου να προωθηθεί και, τελικά, να εφαρμοστεί μια βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού στα νησιά (βλ. χτίσιμο ποδηλατοδρόμων και πεζοδρομίων σε τουριστικούς προορισμούς, κατασκευή δομών ανακύκλωσης σε παραλιακά κέντρα κλπ.).

2.2.11 Περιφέρεια Κρήτης⁵⁸¹

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁸² ακολουθώντας τη γενική κατευθυντήρια γραμμή που έχει ορίσει η Ε.Ε. για την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο και τα ποσά χρηματοδότησης, διαθέτει ενωσιακούς αλλά και εθνικούς οικονομικούς πόρους για

⁵⁷⁹ Συνίσταται από **5 Περιφερειακές Ενότητες** (Λέσβου, Χίου, Σάμου, Λήμνου, Ικαρίας) και **11 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στη Μυτιλήνη [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)].

⁵⁸⁰ Βλ. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Βόρειο Αιγαίο» (2025). Προσκήσεις, στο <https://www.pepba.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025) και βλ. επίσης ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Βόρειο Αιγαίο, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025).

⁵⁸¹ Συνίσταται από **4 Περιφερειακές Ενότητες** (Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου, Χανίων) και **24 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στο Ηράκλειο [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Κρήτης, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)].

⁵⁸² Βλ. Πρόγραμμα Κρήτη 2021 – 2027 (2025). Το εγκεκριμένο Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027, στο <https://www.pepkritis.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025) και βλ. επίσης ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Κρήτη, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025).

την προστασία του περιβάλλοντος και την κλιματική αλλαγή.

Ως εκ τούτου, δεν γίνεται να μην αναφερθούν δράσεις όπως: **1)** η προστασία των αρχαιολογικών χώρων και εκθεμάτων (βλ. Κνωσός) από τα καιρικά φαινόμενα και τις φυσικές διαβρώσεις λόγω της κλιματικής αλλαγής, **2)** η προώθηση του βιώσιμου τουρισμού σε παραθαλάσσιες περιοχές, με την ενίσχυση των χώρων ανακύκλωσης και τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας, **3)** το «πρασίνισμα» των αστικών κέντρων (βλ. πλατεία Ηρακλείου), με πάρκα, πλακόστρωτο πεζόδρομο και «έξυπνα» παγκάκια, **4)** η οργάνωση «κλιματικών περιπάτων» σε ποικίλες περιοχές της Περιφέρειας, με σκοπό την ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου και την ταυτόχρονη επιμόρφωση στην προστασία των φυσικών πόρων.

2.2.12 Περιφέρεια Αττικής⁵⁸³

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁸⁴ επιμερίζεται σε πυλώνες πολιτικής, μεταξύ των οποίων υφίσταται και η στοχοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και την εισχώρηση των μεθόδων της πράσινης ανάπτυξης στην εν λόγω Περιφέρεια.

Γεωγραφικά πρόκειται για τη μεγαλύτερη Περιφέρεια της Ελλάδας (ανάμεσα στις 13), συνεπώς οι δράσεις και ο προϋπολογισμός⁵⁸⁵ για τα μέτρα της προστατευτικής πολιτικής προς το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή είναι εμφανώς μεγαλύτερα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα ΠΕΠ.

Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθούν έστω ορισμένες ενέργειες που υλοποιούνται κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, με την οικονομική ενίσχυση των Διαρθρωτικών Ταμείων αλλά και των εθνικών πόρων (μεταξύ των οποίων βρίσκεται και το Πράσινο Ταμείο).

Γίνεται λόγος, επομένως, για τις ακόλουθες ενδεικτικές δράσεις: **1)** βελτίωση των στάσεων των λεωφορείων και των υποδομών του τραμ, καθώς και αναβάθμιση όλων των υποδομών των μεταφορικών μέσων στα αστικά κέντρα, με την προώθηση εναλλακτικών καυσίμων αλλά και της ηλεκτροκίνησης, **2)** κατασκευή «πράσινων»

⁵⁸³ Συνίσταται από **8 Περιφερειακές Ενότητες** (Κεντρικού Τομέα Αθηνών, Νότιου Τομέα Αθηνών, Βόρειου Τομέα Αθηνών, Δυτικού Τομέα Αθηνών, Πειραιώς, Νήσων, Δυτικής Αττικής, Ανατολικής Αττικής) και **66 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Αθήνα [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Αττικής, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)].

⁵⁸⁴ Βλ. Πρόγραμμα Αττική 2021 – 2027 (2025). Το εγκεκριμένο Πρόγραμμα «ΑΤΤΙΚΗ» της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, στο <https://www.pepattikis.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025) και βλ. επίσης ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Αττική, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025).

⁵⁸⁵ Μόνο για την Περιφέρεια Αττικής, ο προϋπολογισμός για τον 2^ο Στόχο Πολιτικής (που αφορά στην περιβαλλοντική προστασία και την κλιματική αλλαγή) ανέρχεται στο ποσό των 13,5 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ ΙΙΙ (2021 – 2027).

υποδομών στο κέντρο των πόλεων (βλ. βόρειο ποδηλατικό άξονα Γκάζι – Κηφισιά), για την αποσυμφόρησή τους και την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, **3)** ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτηριακών εγκαταστάσεων, **4)** κατασκευή αντιπλημμυρικών και αντισεισμικών σχεδίων σε περιοχές υψηλού κινδύνου, **5)** αναβάθμιση των υδρευτικών δικτύων στα αστικά κέντρα κλπ.

2.2.13 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου⁵⁸⁶

Το συγκεκριμένο ΠΕΠ⁵⁸⁷ ακολουθεί την πεπατημένη των υπόλοιπων 12 Περιφερειών της ελληνικής Επικράτειας και στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην προώθηση της πράσινης, αειφόρου ανάπτυξης και στη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος της εν λόγω περιοχής.

Με τη βοήθεια των ΕΔΕΤ αλλά και εγχώριων χρηματοδοτικών μηχανισμών (βλ. Πράσινο Ταμείο), υλοποιούνται ποικίλες δράσεις κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, ορισμένες εκ των οποίων είναι: **1)** ο εκσυγχρονισμός των κτηριακών εγκαταστάσεων για την αποδοτικότερη αξιοποίηση των ΑΠΕ, **2)** η αναβάθμιση των υδρευτικών και αρδευτικών δικτύων αλλά και η κατασκευή συστημάτων αφαλάτωσης για την εξασφάλιση πόσιμου νερού, **3)** τα αντιπλημμυρικά και αντισεισμικά έργα, κυρίως στις πληγείσες περιοχές της Περιφέρειας, **4)** η ανακύκλωση και η οικολογική επεξεργασία των λυμάτων στα αστικά κέντρα και τις νησιωτικές περιοχές κλπ.

⁵⁸⁶ Συνίσταται από **13 Περιφερειακές Ενότητες** (Ανδρου, Θήρας, Καλύμνου, Καρπάθου, Κέας – Κύθνου, Κω, Μήλου, Μυκόνου, Νάξου, Πάρου, Ρόδου, Σύρου, Τήνου) και **34 Δήμους**, ενώ η Διοικητική της Πρωτεύουσα βρίσκεται στην Ερμούπολη (της Σύρου) [(βλ. Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025), Γνωριμία με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, στο <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)].

⁵⁸⁷ Βλ. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2022). Περιφερειακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2021-2027, στο <https://pepna.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025) και βλ. επίσης ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). Νότιο Αιγαίο, στο <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Σε μια προσπάθεια σύνοψης των γεγονότων που περιγράφηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, θεωρώ κρίσιμο να αναφερθεί για ακόμα μια φορά η καθοριστική επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη στοχευμένη και στρατηγικά εκτελεσμένη προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος, τόσο σε συλλογικό όσο και σε επιμέρους (εθνικό) επίπεδο.

Αρχικά, οφείλουμε να παραδεχτούμε και να αναγνωρίσουμε ότι χάρη στην επιμονή των ευρωπαϊκών κρατών για μια αगाστή συνεργασία κοινωνικό – οικονομικό – διοικητικής φύσεως, το όραμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετουσιώθηκε σε μια συσπείρωση ομοϊδεατών, μακράν ισχυρότερη από εκείνη που είχαν προβλέψει οι πατέρες της, σχεδόν έναν αιώνα πριν.

Μάλιστα, η εν λόγω ευρωπαϊκή συνεργασία απέσπασε λίγα χρόνια μετά τη δημιουργία της (συγκεκριμένα, το 2012) το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για τη συνεισφορά της στη *«μεταμόρφωση του μεγαλύτερου τμήματος της Ευρώπης από ήπειρο πολέμου σε ήπειρο ειρήνης»* και την αποκατάσταση των δημοκρατικών αρχών, της ειρηνικής συμβίωσης, της οικονομικής ευδαιμονίας αλλά και της προάσπισης των δικαιωμάτων των πολιτών, τα οποία αναγνωρίστηκαν και κατοχυρώθηκαν ως θεμελιώδους σημασίας⁵⁸⁸.

Δεν είναι λίγοι, άλλωστε, οι ευρωπαίολόγοι που υποστηρίζουν σθεναρά ότι ο θεμέλιος λίθος της Ένωσης και, κατ' επέκταση, το κλειδί της μακροφυσικής πορείας της μέσα στα χρόνια είναι οι αρχές που διέπουν τη λειτουργία της και, έτι περαιτέρω, η απουσία του στοιχείου του εξαναγκασμού στα αρχικά στάδια της δημιουργίας της.

Πράγματι, η Ένωση ανέκαθεν στηριζόταν στην προσδοκία των κρατών της για μια συνεργασία ευγενούς άμιλλας, που θα προάγει την (οικονομική, κοινωνική, εμπορική, πολιτική κλπ.) αναβάθμιση των εθνικών βιοτικών επιπέδων των μελών της και θα τους παρέχει αμοιβαία στήριξη, οικονομική ενίσχυση και πολύτιμη βοήθεια.

Ως εκ τούτου, τα κράτη – μέλη οικειοθελώς παραχώρησαν εξουσίες στην Ε.Ε. και την αναγνώρισαν ως υπερέχουσα (σε ορισμένους τομείς αρμοδιοτήτων), καθώς χάρη σε αυτήν προσδοκάται η επίτευξη ομοιογενούς διοικητικής δράσης (εθνικού αλλά και υπερεθνικού επιπέδου) και η συλλογική αντιμετώπιση ζητημάτων, εντούτοις πάντοτε με σεβασμό στις ποικίλες εθνικές ταυτότητες και ιδιαιτερότητες.

⁵⁸⁸ Βλ. Μπαμπαλιούτας Λ. – Μπαρδάκα Κ, «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025, διαφάνεια 11η, στο <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/11/2025).

Ωστόσο, δεν πρέπει να διαλάθει της προσοχής μας το γεγονός ότι πρόκειται για μια συνεργασία που ξεκίνησε αρχικά από τον οικονομικό τομέα, συνεπώς το εν λόγω στοιχείο εξακολουθεί να παρίσταται έντονα στους κόλπους της και μπορεί πολύ εύκολα να αποβεί μοιραίο, τόσο για την ενότητα όσο και για τη διαχρονικότητά της.

Ήδη οι πολιτικές σκοπιμότητες, οι οικονομικές δυσχέρειες, οι κοινωνικές αντιξοότητες αλλά και οι τεταμένες σχέσεις με τρίτα κράτη (πχ. ΗΠΑ) καθιστούν την Ένωση αρκετά εύκολη λεία και, ίσως, δυνητικό υποχείριο αλλότριων συμφερόντων, γεγονός που ενδέχεται να την αποξενώσει, εν τέλει, από το αρχικό της όραμα και τα θεμελιώδη της ιδανικά.

Προσωπικά, με φοβίζει το γεγονός ότι οι συνέπειες της πανδημίας (Covid – 19) εξακολουθούν να ταλανίζουν τα κράτη – μέλη μέχρι και σήμερα, παραχωρώντας μάλιστα ολοένα και περισσότερο έδαφος σε παλαιότερες παθογένειες για να ανθίσουν σε εθνικό επίπεδο και να παρεισφρήσουν σε ενωσιακό.

Το παραπάνω θα έχει ως αποτέλεσμα, η μέχρι πρότινος συμπαγής υπερεθνική συνεργασία να αποδυναμώνεται σταδιακά και σταθερά, έως ότου φαινόμενα όπως η κακοδιοίκηση και η διαφθορά να αποτελέσουν το σύνθημα και τον κανόνα.

Εξαιρετικά παρήγορη, ωστόσο, θεωρώ την εξής σκέψη: αν τα κράτη ανατρέξουν στη μακροσκελή ενωσιακή ιστορία – από την απαρχή της μέχρι και σήμερα – και θυμηθούν πόσα επιτεύγματα κατόρθωσαν όντας ενωμένα και διαποτισμένα με κοινούς στόχους, αξίες και ιδανικά, ίσως η ελπίδα για ανάκαμψη και – γιατί όχι; – για ολική αποκατάσταση των μελανών σημείων της Ε.Ε. να μην διαφαίνεται πλέον ουτοπική.

Το παραπάνω καθίσταται ακόμα πιο πρόδηλο αν αναλογιστούμε τον σημαίνοντα ρόλο που διαδραματίζει η Ένωση στη διακυβέρνηση κάθε κράτους – μέλους της, τόσο με την οικονομική της ενίσχυση, όσο και με τις στρατηγικά σχεδιασμένες της πολιτικές, οι οποίες συνιστούν τις κατευθυντήριες γραμμές για κάθε εθνική δημόσια διοίκηση.

Από τα πιο λαμπρά παραδείγματα αυτού του φαινομένου είναι η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. Από δεκαετία σε δεκαετία γίνεται ολοένα και πιο φανερό πόσο ζωτικής σημασίας ρόλο κατέχει η συγκεκριμένη ενωσιακή πολιτική, τόσο για την εξασφάλιση της ομοιογένειας μεταξύ των κρατών – μελών της όσο και για την, εν τέλει, διαμόρφωσή της σε μια αρραγή συμμαχία κρατών, διανθισμένη με κοινούς στόχους και προσδοκίες, καθ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της.

Μάλιστα, το τρίπτυχο στο οποίο θεμελιώνεται η πολιτική συνοχής (δηλαδή

την οικονομική, κοινωνική και εδαφική έκφραση) αναδεικνύει τους πιο κρίσιμους τομείς που την απαρτίζουν και, ταυτόχρονα, τα πιο τρωτά της σημεία, καθώς οποιοδήποτε πλήγμα σε ένα από αυτά είναι δυνατόν να καταστεί επιζήμιο, και ίσως μοιραίο, για τη συνολική ενωσιακή ενότητα.

Φυσικά, όπως επιχειρήθηκε να τονιστεί στην παρούσα εργασία, επίκεντρο της πολιτικής συνοχής καθίσταντο ανέκαθεν η οικονομική της πτυχή, γεγονός που επιβεβαιώνει την πρωτεύουσα συστατική ουσία της Ένωση, με την ιδρυτική πρωτοβουλία των έξι ιδρυτικών κρατών.

Συνεπώς, κύρια επιδίωξη της συγκεκριμένης ενωσιακής στρατηγικής αποτελεί η ομοιομορφία στη διαχείριση των οικονομικών πόρων από τα κράτη – μέλη και η ευθυγράμμιση της ποιότητας του συνόλου των εθνικών βιοτικών επιπέδων, ώστε όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες να έχουν ίση πρόσβαση στις υποδομές και τις παροχές που συνεπάγεται ένα συγκεκριμένο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Ως προς αυτή την κατεύθυνση, λοιπόν, ξεκίνησε να γίνεται αρκετά αισθητή η παρουσία της κοινωνικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, καθώς οι κοινωνικές ανισότητες και τα φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα (όπως η φτώχεια ή η ανεργία) μάστιζαν ολοένα και περισσότερα κράτη – μέλη, απειλώντας την κοινή πορεία τους προς την εξέλιξη και των εκσυγχρονισμό.

Ευτυχώς, η Ε.Ε. συνειδητοποίησε από πολύ νωρίς ότι η ανακατανομή των οικονομικών πόρων δεν αποτελούσε τον μοναδικό τομέα που έχρηζε συντονισμένης διαχείρισης (και, κατ' επέκταση, ελέγχου) σε ενιαίο επίπεδο. Εξίσου σημαντική συνιστώσα κρίθηκε και ο κοινωνικός τομέας, γεγονός που δημιούργησε την ανάγκη στοχοπροσήλωσης σε επιμέρους πολιτικές σχετικές με την απασχόληση, τη συμπερίληψη, την ισότητα κλπ.

Προκειμένου, ωστόσο, να διευκολυνθεί η εξυπηρέτηση όλων των αναγκών των παραπάνω δύο τομέων, παρατηρήθηκε πόσο νευραλγικής σημασίας υπήρξε η ορθολογική και ουσιαστική συνεργασία τόσο μεταξύ των κρατών – μελών, όσο μεταξύ αυτών και της Ένωσης, όσο επίσης και μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων διοίκησης (σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο).

Ως εκ τούτου, εισήχθησαν οι έννοιες της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της εταιρικής σχέσης στον τομέα της ενωσιακής διακυβέρνησης, κάτι το οποίο έθεσε τα θεμέλια για τον τρίτο πυλώνα της πολιτικής συνοχής: την εδαφική. Ως αποτέλεσμα, η ομοιογένεια και ο εκσυγχρονισμός στην ανάπτυξη των πολυποίκιλων βιοτικών επιπέδων συμπληρώνεται πλέον από μια καινούργια έκφραση, αυτήν της εδαφικής

συνεργασίας, διασύνδεσης και συνεκτικότητας.

Από το 2007 μέχρι και σήμερα (που διανύουμε το ΕΣΠΑ ΙΙΙ) έχουν επενδυθεί τεράστια ποσά από τους οικονομικούς πόρους των ΕΔΕΤ (και άλλων Ταμείων), ώστε να γεφυρωθεί το οποιοδήποτε χάσμα προκύπτει στα επιμέρους εθνικά επίπεδα διοίκησης, να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές ανισότητες, να διαχειριστούν και να αποκατασταθούν οι κρίσιμες καταστάσεις και, τέλος, να εκσυγχρονιστούν όλες οι εθνικές κυβερνήσεις παράλληλα με τα κράτη τους, με κυρίαρχο γνώμονα το σεβασμό στο περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Φυσικά και καθίσταται απόλυτα λογικό να μην έχει επιλυθεί ακόμα το σύνολο των προβλημάτων που ταλανίζουν καθημερινά τις κοινωνίες πανευρωπαϊκά (πχ. υψηλά ποσοστά ανεργίας), ωστόσο οι προσπάθειες εξακολουθούν να υφίστανται, τα κονδύλια να αυξάνονται από επταετία σε επταετία και οι κύριοι άξονες στοχοθεσίας (πχ. INTERREG) να υιοθετούνται από κάθε επόμενο ΕΣΠΑ, και επομένως να συνεχίζεται απρόσκοπτα (τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο) η υλοποίησή τους. Με αυτόν τον τρόπο, παραμένει στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος μια πλειάδα θεμελιωδών ζητημάτων, καθιστώντας παράλληλα εφικτή τη διαχρονική τους διαχείριση.

Προσωπικά, θεωρώ αυταπόδεικτο τον λόγο για τον οποίο η πολιτική συνοχής συνιστά έναν από τους πλέον στρατηγικούς πυλώνες της Ε.Ε. μέχρι σήμερα, καθώς υποδεικνύεται (και αποδεικνύεται) με αυτόν τον τρόπο πως παρότι τα αναφερόμενα προβλήματα είναι ατέρμονα και δαιδαλώδη, η πρόθεση για την ορθολογική τους διαχείριση, καθώς και η επιδίωξη για την οριστική τους αντιμετώπιση εκ μέρους της Ένωσης, παραμένει αδιαμφισβήτητη και αδιάκοπη.

Εξάλλου, όπως είπε και ο Πατέρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μονέ): *«Η Ευρώπη θα γαλουχηθεί από τις κρίσιμες καταστάσεις που θα προκύψουν και θα αποτελέσει το σύνολο των λύσεων που υιοθετήθηκαν εν μέσω αυτών των κρίσεων»*⁵⁸⁹.

Στο σημείο αυτό φαντάζει, αν μη τι άλλο, εύλογο το ερώτημα: «πώς υλοποιείται η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. σε επίπεδο κρατών – μελών;», η απάντηση του οποίου άλλωστε αποτελεί και τον κύριο θεματικό άξονα της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Όπως προαναφέρθηκε, η Ευρωπαϊκή Ένωση καταρτίζει τις στρατηγικές της με τη μορφή κατευθυντήριων γραμμών, οι οποίες σκοπό έχουν να καθορίσουν τις

⁵⁸⁹ «Europe will be forged in crises and will be the sum of the solutions adopted for those crises»..

επιμέρους δημόσιες πολιτικές που πρόκειται να σχεδιαστούν αλλά και να υιοθετηθούν σε εθνικό επίπεδο.

Ταυτόχρονα, για τη διευκόλυνση και την ομαλή περάτωση της εν λόγω διαδικασίας, η Ε.Ε. ενισχύει οικονομικά τα κράτη – μέλη της, προκειμένου να εξασφαλίσει ίσες ευκαιρίες εκσυγχρονισμού των δημόσιων διοικήσεων του καθενός από αυτά και, τελικά, να γεφυρώσει το χάσμα των διαφορετικών επιπέδων αλλά και ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ τους.

Συνεπώς, εκτός από την θεσμική κατοχύρωση των ευρωπαϊκών πολιτικών και προκειμένου να αποδοθεί το κατάλληλο νομοθετικό υπόβαθρο για κάθε ενωσιακή στρατηγική στα μέλη, η Ένωση διαθέτει συγκεκριμένα κονδύλια (ανά τακτά χρονικά διαστήματα) στα κράτη της από τον δικό της προϋπολογισμό, με σκοπό την επίτευξη των ευρωπαϊκών επιταγών.

Στο εν λόγω πλαίσιο, η Ε.Ε. σχεδιάζει και ταυτόχρονα υλοποιεί ποικίλα προγράμματα που συμβάλλουν στην αναβάθμιση των εθνικών βιοτικών επιπέδων, για τα περισσότερα εκ των οποίων, ωστόσο, προβλέπεται η συμμετοχή των κρατών με ίδιους οικονομικούς πόρους.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται καθαρά το γεγονός ότι οι πλέον θεμελιώδεις μηχανισμοί υλοποίησης των ενωσιακών πολιτικών σε επίπεδο κρατών – μελών είναι: **α)** τα Επιχειρησιακά Προγράμματα μέσω ΕΣΠΑ (τόσο τα Τομεακά όσο και τα Περιφερειακά), ως εργαλεία χρηματοδότησης της δράσης των εθνικών κυβερνήσεων (μέσω, κυρίως, των ΕΔΕΤ) και **β)** τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας (βλ. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία), μέρος των οποίων καλύπτει η Ε.Ε. από τον δικό της προϋπολογισμό.

Στη δεύτερη περίπτωση, όπου δηλαδή απαιτείται η εθνική οικονομική συμμετοχή, τα κράτη στηρίζονται σε δικά τους όργανα, υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα, προκειμένου να καταστούν επιλέξιμα, με απώτερο σκοπό την επιτυχή ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών έργων στη χώρα τους, αναλόγως πάντοτε του τομέα δραστηριοποίησης.

Στη δική μας χώρα, αρμόδιο όργανο για τη χρηματοδότηση (συνεπώς, την κάλυψη της εθνικής συμμετοχής) των ευρωπαϊκών προγραμμάτων σχετικών με την περιβαλλοντική πολιτική είναι το Πράσινο Ταμείο. Πρόκειται για ΝΠΔΔ το οποίο συμβάλλει στην εναρμόνιση των στρατηγικών της Ε.Ε. σχετικών με την πράσινη ανάπτυξη στην Ελλάδα και εποπτεύεται διοικητικά από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Συνεπώς, η σφαιρική ανασκόπηση του τρίτου κεφαλαίου της παρούσας εργασίας, αναφορικά με τη δράση του Πράσινου Ταμείου σε εθνικό επίπεδο, όπως και η αποτύπωση του οικονομικού του υποβάθρου διαχρονικά, επιχειρήθηκαν με την ελπίδα να καταδείξουν πανηγυρικά τον νευραλγικό ρόλο που αυτό κατέχει στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας μας, καθώς και στη μείωση του εθνικού ενεργειακού αποτυπώματος.

Μελετώντας τα οικονομικά στοιχεία του Ταμείου, άλλωστε, παρατηρείται ένα μεγάλο ποσό στο πλεόνασμα κάθε έτους, μέρος του οποίου αποτελεί και η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση – μιας και γίνεται όλο και πιο ξεκάθαρο πλέον ότι τα τελευταία χρόνια η περιβαλλοντική πολιτική αλλά και η πράσινη ανάπτυξη συνιστούν τους κύριους άξονες της ενωσιακής προτεραιότητας.

Από το εν λόγω πλεόνασμα, λοιπόν, χρηματοδοτούνται ποικίλες δράσεις και προγράμματα που φέρνουν στο επίκεντρο την αδήριτη ανάγκη, τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής, οι οποίες επιμερίζονται σε πέντε συγκεκριμένους άξονες (όπως μελετήθηκαν) και υλοποιούνται από τα αρμόδια όργανα και τις υπηρεσίες του κράτους.

Φυσικά, θα ήταν άδικο να παραλείψουμε μια τελευταία αναφορά στον τρόπο με τον οποίο το Πράσινο Ταμείο ευθυγραμμίζει τις δράσεις του με την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, καθώς η πλειονότητα των Χρηματοδοτικών του Προγραμμάτων απευθύνεται στους ΟΤΑ α' βαθμού (Δήμους), προάγοντας έτσι την ολοκληρωμένη διακυβέρνηση των τοπικών αρχών και φέρνοντας στο προσκήνιο τις πραγματικές τους ανάγκες.

Εξίσου σημαντικό καθίσταται, επίσης, το γεγονός ότι, όσες στρατηγικές δεν καταφέρουν να υλοποιηθούν στο ημερολογιακό έτος για το οποίο προβλέφθηκαν, ο προϋπολογισμός του Πράσινου Ταμείου μεριμνά ώστε ένα ποσό να εξακολουθήσει να τις χρηματοδοτεί και στο επόμενο έτος, μέχρι να ολοκληρωθεί επιτυχώς και σφαιρικά η δράση τους.

Συνεπώς, χάρη στο εν λόγω Ταμείο, πολλοί «πράσινοι» κλάδοι της χώρας μας (πχ. δάση, λίμνες και θάλασσες, εθνικοί δρυμοί, ορεινές, νησιωτικές αλλά και παραμεθόριες περιοχές κλπ.) απολαμβάνουν προστασίας και – όσο το δυνατόν – αμεσότερης διαχείρισης των κινδύνων που ελλοχεύουν από επιζήμια φυσικά φαινόμενα (πχ. πυρκαγιές, πλημμύρες κλπ.), με καθοριστικό γνώμονα την αποτελεσματική αντιμετώπιση των συνεπειών αλλά και την αποφυγή των παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον.

Άλλωστε, η προστασία του περιβάλλοντος και η θωράκιση μιας ολόκληρης κοινωνίας από φυσικούς κινδύνους δεν αποτελεί τοπικό ή, έστω, εθνικό φαινόμενο αλλά πανευρωπαϊκό και, εν τέλει, διεθνές. Το εν λόγω επιβεβαιώνεται, έτι περαιτέρω, από τα οικονομικά στοιχεία της Ένωσης, βάσει των οποίων, οι πιστώσεις του Πράσινου Ταμείου για τις ανωτέρω αναφερθείσες δράσεις αυξάνονται κατά κόρον ανά τα έτη, εφόσον η περιβαλλοντική πολιτική αποτελεί μια κυρίαρχη και επίκαιρη συνιστώσα της ενωσιακής στοχοθεσίας, περισσότερο κρίσιμη από ποτέ.

Εντούτοις, όσο ιδανική κι αν διαφαίνεται σε θεωρητικό πλαίσιο η αξιοποίηση των οικονομικών πόρων του Πράσινου Ταμείου, τόσο δυσχερής καθίσταται στην πρακτική της εφαρμογή, πολλώ δε μάλλον σε μια χώρα που ταλανίζεται ακόμα σφοδρά από παθογένειες όπως είναι η γραφειοκρατία, η πολυνομία και η κακοδιοίκηση.

Όπως προσπάθησε να σκιαγραφηθεί μέσα από τη συγκεκριμένη εργασία, σχεδόν κάθε εγκριτική Υπουργική Απόφαση για τον ετήσιο προϋπολογισμό του Ταμείου συνοδεύεται από τουλάχιστον μια τροποποιητική (αν όχι περισσότερες), καθώς η καθετοποίηση και ο επιμερισμός των οικονομικών αναγκών συνιστούν διαδικασίες διόλου ξεκάθαρες ή εύκολες.

Επομένως, ουκ ολίγες φορές παρατηρείται το φαινόμενο της ανεπαρκούς χρηματοδότησης ορισμένων προγραμμάτων, της άγνοιας ζητημάτων που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης (άρα και της συνεπαγόμενης αδυναμίας πίστωσης οικονομικών πόρων για τον συγκεκριμένο τομέα δράσης) ή, ακόμα, και της χρηματοδότησης προγραμμάτων κατασταλτικού χαρακτήρα, αντί προληπτικού.

Ίσως μια καλή αρχή για την ουσιαστική αλλά και αποδοτική απορρόφηση των κονδυλίων του Πράσινου Ταμείου είναι η εφαρμογή ρεαλιστικών και επιτεύξιμων δεικτών αποτελεσματικότητας ή / και επίδοσης για κάθε δράση που υλοποιείται, ώστε να εξασφαλίζονται απτά και μετρήσιμα αποτελέσματα και, επομένως, να εξάγονται συμπεράσματα που συνυφαίνονται των πραγματικών συνθηκών και καταστάσεων.

Ακόμα, η άμεση κινητοποίηση των αποδεκτών κάθε Προγράμματος κρίνεται επιβεβλημένη, ώστε να μην απαιτούνται παρατάσεις επί παρατάσεων (και όλο αυτό εις το διηνεκές) που το μόνο που καταφέρνουν τελικώς είναι η «διαιώνιση» – με μια δόση υπερβολής – ανεφάρμοστων δημόσιων πολιτικών, από τη μια χρονιά στην επόμενη, συναρτήσει της μάταιης δέσμευσης ενός εύλογου ποσού από τον ετήσιο προϋπολογισμό του Ταμείου.

Αντίστοιχα, η έγκυρη ενημέρωση των πολιτών και όλων των ενδιαφερόμενων

κοινωνικών ομάδων σχετικά με το έργο και τη δράση του εν λόγω ΝΠΔΔ δεν θα έπρεπε να εκλείπει, καθώς πολλές εκθέσεις αλλά και οικονομικά στοιχεία εξακολουθούν να μην είναι διαθέσιμα ή δημοσίως προσβάσιμα, ακόμα και σήμερα.

Το φαινόμενο αυτό αντιστρατεύεται, φυσικά, την αρχή της διαφάνειας που οφείλει να διέπει τέτοιου είδους δράσεις του δημόσιου τομέα και, εύλογα, κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών, οδηγώντας αναπόφευκτα στην υπονόμηση της συμβολής του Πράσινου Ταμείου.

Δυστυχώς, αν ανατρέξουμε σε μια πιο συλλογική επισκόπηση της προόδου των κρατών – μελών σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής για το περιβάλλον και εστιάσουμε στη συγκριτική της σκοπιά, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πράσινη ανάπτυξη βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο στους κόλπους της Ε.Ε.

Φυσικά, αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι τα (περισσότερα) κράτη προσπαθούν πυρετωδώς να προετοιμάσουν τις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές τους διοικήσεις για μια εκ θεμελίων αλλαγή στον τρόπο που διαχειρίζονται τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ωστόσο η εν λόγω διαδικασία βρίσκεται ακόμα σε ένα αρκετά ημιτελές στάδιο, συγκριτικά με τις επιδιώξεις της Ένωσης, εν συνόλω.

Παρόλα αυτά, ποικίλες είναι οι δράσεις που έχουν υλοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες από τις επιμέρους εθνικές κυβερνήσεις, αποβλέποντας στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της Ε.Ε., στην εφαρμογή της πράσινης ανάπτυξης απ' άκρη σ' άκρη της ηπείρου και της, εν γένει, κλιματικής της ουδετερότητας μέχρι το έτος 2050.

Ως εκ τούτου, στο προσκήνιο της εν λόγω προσπάθειας εμφανίζονται δράσεις όπως η ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων, ο εκσυγχρονισμός των δικτύων άρδευσης και ύδρευσης, η αξιοποίηση της κυκλικής οικονομίας, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης των πρώτων υλών, η θωράκιση των κτηριακών εγκαταστάσεων με αντιπλημμυρικά και αντισεισμικά στοιχεία, η προστασία των δασών, η μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και η βιωσιμότητα των μέσων μεταφοράς, οι πράσινες υποδομές στα αστικά κέντρα κλπ.

Και, καθότι πρόκειται για 27 κράτη – μέλη, είναι εύλογο ότι η προσπάθεια συγχρονισμού και συντονισμού των δράσεων, η μεταβολή των εθνικών εννόμων τάξεων αλλά και η αλλαγή της νοοτροπίας των πολιτών είναι διαδικασίες χρονοβόρες, κοστοβόρες και, επομένως, εξαιρετικά σύνθετες.

Προσωπικά, στηριζόμενη στα δεδομένα που παρουσιάζει ανά τακτά χρονικά διαστήματα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σχετικά με την πρόοδο των μελών (στο πλαίσιο

της περιβαλλοντικής πολιτικής), είμαι πεπεισμένη ότι βρισκόμαστε στην εποχή κατά την οποία τίθενται ακόμα τα θεμέλια για την ολική (και καθοριστική) μεταμόρφωση της Ένωσης σε ένα περισσότερο βιώσιμο και αειφορικό σύστημα διακυβέρνησης.

Εν πρώτοις, το παραπάνω συμπέρασμα φαντάζει στενάχωρο, απογοητευτικό ή ακόμα και δυσοίωνα, καθώς οι πολιτικές που αφορούν στην επίτευξη του εν λόγω οράματος έχουν επιμεριστεί σε ποικίλες δράσεις, η υλοποίηση των οποίων απαριθμεί ήδη αρκετά έτη. Συνεπώς, είναι απόλυτα ειλικρινής και ευρέως διαδεδομένη η άποψη ότι, μέχρι και σήμερα, τα αποτελέσματα της συλλογικής αλλά και επιμέρους προσπάθειας όφειλαν να είναι εμφανή και η συλλογική πρόοδος αδιαμφισβήτητη.

Ωστόσο, όπως ανέφερα και προηγουμένως, η διαδικασία μετατροπής μιας ολόκληρης Ένωσης 27 διαφορετικών κρατών – μελών, είναι μια πολυσύνθετη και αρκετά δαιδαλώδης διαδικασία, ανεξαρτήτως των κοινών αξιών και επιδιώξεων που ενυπάρχουν μεταξύ τους.

Κατά την προσωπική μου άποψη, λοιπόν, θα χρειαστεί να διανύσουμε ακόμα αρκετές δεκαετίες προκειμένου να καταφέρουμε να γίνουμε μάρτυρες της ευόδωσης των αλληπάλληλων προσπαθειών που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια, ώστε το «πράσινο» όραμα της Ε.Ε. να πάρει σάρκα και οστά.

Αδιαμφισβήτητα, το εν λόγω εγχείρημα κάθε άλλο παρά εύκολο διαφαίνεται, καθώς η καθημερινότητα συνεχίζει με ασύλληπτους ρυθμούς, οι κοινωνικές συνθήκες αλλάζουν από τη μια στιγμή στην άλλη (πχ. πανδημία), τα φυσικά φαινόμενα παραμένουν απρόβλεπτα, ενώ δυστυχώς τα ανθρώπινα δικαιώματα κινδυνεύουν να απολέσουν το νομικό τους περίβλημα ως θεμελιώδη (βλ. γενοκτονία Παλαιστίνης).

Κατ' άλλους, η Ένωση βιώνει μια πολυεπίπεδη κρίση, γεγονός που τη φέρνει αναπόφευκτα αντιμέτωπη με τη στασιμότητα. Κατ' εμέ, ωστόσο, η Ε.Ε. σχεδιάζει προσεκτικά και στρατηγικά τις πολιτικές της, προετοιμάζει σταδιακά τις εθνικές κυβερνήσεις και, παρά τα όποια εμπόδια, μάχεται αδιάκοπα για την εξέλιξη του αρχικού της οράματος: μια Ευρώπη ειρηνική, ευδαίμων και ενωμένη. Εξάλλου, για κάθε επίτευγμα – ορόσημο, και μάλιστα τέτοιου βεληνεκούς, προϋποτίθεται σωστή και προσεκτική προετοιμασία.

Συνεπώς, το δικό μου ερώτημα εν προκειμένω θα ήταν το εξής: Μπορούμε όντως να κάνουμε λόγο για στασιμότητα και πιθανή αποτυχία επίτευξης των ενωσιακών στόχων ή μήπως έφτασε το πλήρωμα του χρόνου όπου η ευρωπαϊκή ιστορία ξεκινάει να γράφεται από την αρχή κι εμείς βρισκόμαστε μόλις στην πρώτη της σελίδα;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική:

- Ακριβοπούλου Μ. Χ. – Ανθόπουλος Χ., «Εισαγωγή στο Δίκαιο και στους Συνταγματικούς Θεσμούς», εκδ. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ), 2015. Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 08/08/2025)
- Αλιγιζάκη Α., «Ενεργειακή Πολιτική και Δίκαιο της Ε.Ε.: Ο αντίκτυπος στην ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια», εκδ. Σάκκουλα, 2018.
- Γαλάνης Π., «Δίκαιο για την κλιματική αλλαγή (Ενωσιακό – Εθνικό)», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2023.
- Κατσανέβας Θ. – Παπαδάκη / Γιώτη Ο. – Θεοδώρου Κ., «Η οικονομία και η απασχόληση στις 13 ελληνικές Περιφέρειες και Περιφερειακή Πολιτική», εκδ. Σταμούλης, 2009.
- Κτιστάκη Ν. Σ., «Διοικητική επιστήμη και ελληνική δημόσια διοίκηση στον 21^ο αιώνα». εκδ. Παπαζήση: Αθήνα, 2024.
- Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική», εκδ. Παπαζήση, 15η ενημερωμένη έκδοση, 2015.
- Μπαμπαλιούτας Α., «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Β', έκδ., Δ', 2024.
- του ίδιου, «Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης», εκδ. Σάκκουλα, τόμος Α', έκδ., Δ', 2023.
- του ίδιου. – Μητσόπουλος Κ., «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε.», εκδ. Σάκκουλα, 2014.
- Παπαγιάννης Α., «Ευρωπαϊκό Δίκαιο», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 5η έκδοση, 2016.
- του ίδιου, «Ο Χώρος της Ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση», εκδ. Σάκκουλα, 2008.
- Παπαδοπούλου Α., «Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο: Το ζήτημα της "υπεροχής"», εκδ. Σάκκουλα, 2009.
- Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2025)
- Πετράκος Γ. – Ψυχάρης Γ., «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», εκδ. Κριτική, 2η έκδοση, 2016.
- Πλιάκος Δ. Α., «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ενέργειας: πολιτική, ρύθμιση και ανταγωνισμός

στις ενεργειακές αγορές», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2022.

Ταγαράς Χ. – Μενγκ / Παπαντώνη Μ., «Η κατ' άρθρον 26.2 ΣΛΕΕ Εσωτερική Αγορά: Ελεύθερη Κυκλοφορία Εμπορευμάτων, Προσώπων, Υπηρεσιών, Κεφαλαίων», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 3η έκδοση, 2013.

II. Μεταφρασμένη στην ελληνική γλώσσα από την αλλοδαπή:

Borchardt K. D., «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011.

Stephanou C. A., «The legal system of the European Union», Νομική Βιβλιοθήκη, 2015.

III. Αλλοδαπή:

Biriukov P. – Tuliakov V. (Editors), «Law of the European Union: A textbook for master students», Voronezh State University Publishing House, 2016.

Craig P. – De Burca G. (Editors), «The evolution of EU law», Oxford University Press, 2nd Edition, 2011.

Graziano P. – Tosun J. (Editors), «Elgar Encyclopedia of European Union Public Policy», Edward Elgar Publishing, 2022.

Zahariadis N. – Buonanno L. (Editors), «The routledge handbook of European public policy», Routledge: Taylor & Francis Book, 2017

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική:

Ανδρέου Γ., «Το ΕΣΠΑ και το Ταμείο Ανάκαμψης στην Ελλάδα, 2021 – 2027: η θεσμική διάσταση», σε Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, Τεύχος 177, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://www.eliamep.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025)

του ίδιου, «Η στρατηγική συγκρότηση του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας» σε Περιφέρεια, Τεύχος 11, σελ. 79 – 105, 2021. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025)

του ίδιου, «Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι,

- λιγότεροι πόροι», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, σελ. 49 – 76, 2019.
Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>
(τελευταία πρόσβαση 23/08/2025)
- Αποστολίδης Κ.*, «Η συμβολή του ESG στην επίτευξη της φιλοδοξίας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για την πραγματοποίηση πράσινων επενδύσεων», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 2, σελ. 118 – 129, Νοέμβριος 2021. Ανακτήθηκε από: <https://ddd-pubadmin.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 29/09/2025)
- Μανιτάκης Α.*, «Εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η επιφύλαξη κυριαρχίας κατά το άρθρο 28 παρ. 2 και 3 Σ.», σε Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, Τεύχος 23, σελ. 742 – 778, 2003.
Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Μήτσος Α.*, «Οι προτάσεις της Επιτροπής για τον αυριανό προϋπολογισμό: Δειλές κινήσεις, ατελή βήματα και “χαμηλές ισορροπίες”», σε Περιφέρεια, Τεύχος 8, σελ. 11 – 25, 2019.
Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>
(τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)
- Μπαμπαλιούτας Α.*, «Η συμβολή των Ε.Δ.Ε.Τ. της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027 στη Μεταρρύθμιση του Δημοσίου Τομέα», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 4, σελ. 147 – 166, Οκτώβριος 2023.
Ανακτήθηκε από: <https://ddd-pubadmin.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 28/08/2025)
- του ίδιου. – Μητσόπουλος Κ.*, «Η καινοτομία ως στόχος πολιτικής και αντικείμενο χρηματοδότησης στην Ε.Ε. και η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση 2ου βαθμού», σε Διάλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, Τεύχος 6, σελ. 5 – 22, Ιούλιος 2025. Ανακτήθηκε από: <https://ddd-pubadmin.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)
- Προδρομίδης Π. – Τσέκερης Θ.*, «Εργαλεία και προτάσεις για την περιφερειακή κατανομή των πόρων του ΕΣΠΑ», σε Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Τεύχος 118, σελ. 10 – 30, 2011.
Ανακτήθηκε από: <http://repository.kepe.gr> (τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)
- Φερώνας Α.*, «Η Κοινωνική Διάσταση της “Ευρώπης 2020”: Ρητορική και Πραγματικότητα», σε Κοινωνική Πολιτική, Τεύχος 1, 2013.

Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>

(τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)

II. Αλλοδαπή:

Craig P., «Constitutions, Constitutionalism and the European Union», σε *European Law Journal*, Vol. 7, No. 2, p. 125-150, 2001.

Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 12/08/2025)

Lenaerts K., «The autonomy of European Union Law», σε *Associazione Italiana Studiosi di Diritto dell'Unione Europea*, No. 1, p. 2 – 11, 2019.

Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 12/08/2025)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ / ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ

Γαλανού Ε., «Οι συνέπειες της πανδημίας του Covid-19 στην ελληνική οικονομία και η μεγάλη ευκαιρία για ανάπτυξη. Ο ρόλος του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Η περίπτωση της Ελλάδας», *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*, 2022. Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr>

(τελευταία πρόσβαση 02/09/2025)

Κακαμούκας Α., «Η Ελλάδα και Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία». *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*, 2021. Ανακτήθηκε από: <https://repo.lib.duth.gr>

(τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)

Καρδίμη Β., «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε.: η εξέλιξη από τις διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας στις διατάξεις των Κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία», *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*, 2018. Ανακτήθηκε από: <https://www.lib.auth.gr>

(τελευταία πρόσβαση 18/08/2025)

Κολύβα Α., «Η αρχή της αλληλεγγύης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η συμβολή του άρθρου 67 της ΣΛΕΕ», *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*, χωρίς

ημερομηνία. Ανακτήθηκε από: <https://repo.lib.duth.gr>

(τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)

Μήττας Β. Μ., «Οι θεσμικές επιπτώσεις των νέων μηχανισμών της ΕΕ για την

αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2015.

Ανακτήθηκε από: <https://ikee.lib.auth.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)

Πενταγιώτη Α., «Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας στην επίτευξη της Ατζέντα 2030 για την ΕΕ», Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Βιοοικονομία, 2020.

Ανακτήθηκε από: <https://dione.lib.unipi.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)

Τζαχρίστα Ν. Σ., «Ευρωπαϊκή Ένωση και Πολιτική Συνοχής (Cohesion) από την Ίδρυσή της. Επιτυχία και Αποτελεσματικότητα» Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2024. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.lib.uom.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/08/2025)

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Adaptivgreece (2025). *Περιγραφή και Στόχοι του Έργου*

Ανακτήθηκε από: <https://www.adaptivegreece.gr>

(τελευταία πρόσβαση 07/10/2025)

Ανάπτυξη και επίδειξη μοντέλων πρόληψης και επαναχρησιμοποίησης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (ΑΗΗΕ): Αρχική (2025). *Το ReWeee*. Ανακτήθηκε από: <https://www.reweee.gr>

(τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)

Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης: Γραφείο Διεθνών και Κοινοτικών Θεμάτων

(2013). *Το ευρωπαϊκό δίκαιο στην Ελλάδα. Εγχειρίδιο εναρμόνισης*. Εθνικό

Τυπογραφείο (2^η έκδ.). Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 09/08/2025)

Circular Greece: Ώρα για δράση (2020). *Εφαρμογή της Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα: LIFE-IP CEI-Greece - LIFE18 IPE/GR/000013*.

Ανακτήθηκε από: <https://circulargreece.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025)

Clifford C., «The EU legislative process explained», Clifford Chance LLP, 2020.

Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 10/08/2025)

Εδώ Ζούμε: Natura 2000 (2018 – 2025). *Δομή και Στόχοι*.

- Ανακτήθηκε από: <https://edozoume.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025)
- Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΑ: ΕΥΔ Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα. *Προδημοσίευση Δράσης 1*. Ανακτήθηκε από: https://21-27.antagonistikotita.gr/wp-content/uploads/2022/12/prodhmosieush_prasinos_metasximatismos.pdf (τελευταία πρόσβαση 15/09/2025)
- Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΑ: ΕΥΔ Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα. *Προδημοσίευση Δράσης 2*. Ανακτήθηκε από: https://21-27.antagonistikotita.gr/wp-content/uploads/2022/12/prodhmosieusi_prasini_paragwgikh_ependush.pdf (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2022). *Περιφερειακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2021-2027*. Ανακτήθηκε από: <https://pepna.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος “Ανατολική Μακεδονία, Θράκη” (2023). *«Επιτελική Σύνοψη Προγράμματος: “Πρόγραμμα Ανατολική Μακεδονία, Θράκη 2021 – 2027”»*. Ανακτήθηκε από: <https://20142020.eydamth.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Βόρειο Αιγαίο» (2025). *Προσκλήσεις*. Ανακτήθηκε από: <https://www.pepba.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Ιόνια Νησιά» (2025). *Εγκεκριμένο Πρόγραμμα 2021 – 2027*. Ανακτήθηκε από: <https://pepionia.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών που συνοδεύει την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος LIFE [COM(2017) 642 τελικό της 6.11.2017]. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2025)
- Ελληνική Δημοκρατία: Περιφέρεια Αττικής (2023). *Ανάπλαση Φαληρικού Όρμου & Δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου. Συμμετοχικός Σχεδιασμός – Φάση Α': Έρευνα Περιοχής*. Ανακτήθηκε από: <https://erga.attica.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Ελληνική Δημοκρατία: Υπουργείο Ανάπτυξης (2021). *ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ*

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΣΠΑ 2021-2027): Πόροι, Αρχιτεκτονική και Προγράμματα.

Ανακτήθηκε από: <https://www.thessalia-esp.gr>

(τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Ελληνική Δημοκρατία: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2024). *Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα – Αναθεωρημένη Έκδοση.*

Ανακτήθηκε από: <https://www.opengov.gr/minenv>

(τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr>

(τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Αττικής. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr>

(τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr>

(τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Ηπείρου. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Ιονίων Νησιών. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr>

(τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Κρήτης. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)

Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). Γνωριμία με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)

- Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). *Γνωριμία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου*. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (2025). *Γνωριμία με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας*. Ανακτήθηκε από: <https://enpe.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Eurostat (2025). *Παρακολούθηση Προόδου για τους ΣΒΑ στην ΕΕ*. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/eurostat> (τελευταία πρόσβαση 09/10/2025)
- Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Eurostat (2025). *Στατιστικά στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία*. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/egd-statistics> (τελευταία πρόσβαση 09/10/2025)
- Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2025). *Ειδική έκθεση 13/2025: Στήριξη της ψηφιακής μετάβασης στα κράτη μέλη της ΕΕ από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας – Χαμένη ευκαιρία για στρατηγική εστίαση στην αντιμετώπιση των ψηφιακών αναγκών*. Ανακτήθηκε από: <https://www.eca.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025)
- Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2025). *Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας*. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025)
- ΕΡΓΟ LIFE PROWhIBIT: Πρόληψη – Εντοπισμός – Αποτροπή Περιβαλλοντικού Εγκλήματος Αποβλήτων (2024). *Γενικές Πληροφορίες*. Ανακτήθηκε από: <https://stopwastecrime.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Αττική*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Βόρειο Αιγαίο*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Δυτική Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Ιόνια Νησιά*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Κρήτη*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους (2023). *Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων (ΜΔΣΘ)*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Νότιο Αιγαίο*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Στερεά Ελλάδα*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους (2023). *Ταμεία*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους (2023). *Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME)*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για όλους (2023). *Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (TEA)*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPFishingAquacultureandSea.aspx> (τελευταία πρόσβαση 24/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPHumanResources.aspx> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Ανταγωνιστικότητα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPCompetitiveness.aspx> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr/el/Pages/staticPJustTransition.aspx> (τελευταία πρόσβαση 23/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα:*

- Μεταφορές. Ανακτήθηκε από:
<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPTransport.aspx>
(τελευταία πρόσβαση 22/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPEnvironmentandClimateChange.aspx>
(τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2021 – 2027: Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους (2023). *Τομεακά Προγράμματα: Πολιτική Προστασία*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.espa.gr/el/Pages/staticPCivilProtection.aspx>
(τελευταία πρόσβαση 22/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2014 – 2020: Πολιτική της Συνοχής (2019). *Ευρώπη 2020*.
Ανακτήθηκε από: <https://2014-2020.espa.gr>
(τελευταία πρόσβαση 22/10/2025)
- ΕΣΠΑ 2014 – 2020: Πολιτική της Συνοχής (2015).
Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 22/10/2025)
- European Commission (2025). *History of the policy*.
Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2025)
- European Commission: CORDIS – EU research results (2025). *Climate Change and Environment*. Ανακτήθηκε από: <https://cordis.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- European Commission: LIFE Public Database (2025). *Circular Economy Implementation in Greece*. Ανακτήθηκε από: <https://webgate.ec.europa.eu>.
(τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- European Economic and Social Committee (2025). *Ευρώπη 2020*.
Ανακτήθηκε από: <https://www.eesc.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- European Commission (2022). *Life Integrated Projects*. European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA).
Ανακτήθηκε από: <https://cinea.ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- European Commission (2020). *Leading the way to a global circular economy state of play and outlook*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)

- Ευρωπαϊκή Ένωση: Επιτροπή των Περιφερειών (2009). *Λευκή βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών*. Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025)
- Ευρωπαϊκή Ένωση: NextGeneretionEU (2025). *Για μια ισχυρότερη, ανθεκτικότερη Ευρώπη*. Ανακτήθηκε από: <https://next-generation-eu.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). *Ο προϋπολογισμός της ΕΕ για το μέλλον*. Υπηρεσία Εκδόσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης (2014). *Ο ευρωπαϊκός κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων*. Ανακτήθηκε από: <http://www.epdm.gr> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013). Πράσινη Βίβλος: *Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030* [COM(2013) 169 τελικό της 27.3.2013]. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/08/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Απόβλητα και Ανακύκλωση*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Απόβλητα και Ανακύκλωση: Νομοθεσία περί αποβλήτων*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Βιομηχανικές εκπομπές και ασφάλεια*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Κυκλική*

- Οικονομία*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Πλαστικά*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (2025). *Η ιστορία της ζωής*. Ανακτήθηκε από: <https://cinea.ec.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (2025). *Εκπλήρωση των υποσχέσεών μας*. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 29/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή, Περιβάλλον (2025). *Στρατηγική για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα*. Ανακτήθηκε από: <https://environment.ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Συμφωνία για καθαρή βιομηχανία (2025). *Κυκλικότητα και πρόσβαση σε υλικά*. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019): *Σύνδεση της Κρήτης με το σύστημα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας της ηπειρωτικής Ελλάδας*. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Στήριξη της ανάπτυξης και των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα (2016). *Πολιτική συνοχής για την περίοδο 2007 – 2013: Συγκεκριμένα αποτελέσματα για την Ευρώπη*. Ανακτήθηκε από: <https://www.espa.gr>
(τελευταία πρόσβαση 20/09/2025)
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση (2025). *Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europarl.europa.eu>
(τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)
- European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: *Ανάπτυξη και Απασχόληση*. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)
- European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: *Αρχή της επικουρικότητας*.

Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)

European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2025). Summaries of EU Legislation: *Ευρώπη 2020: η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση*. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)

European Union (EUR-Lex): Access to European Union Law (2014). Summaries of EU Legislation: *Πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια (2020 έως 2030)*. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 29/09/2025)

LIFE EL-BIOS: Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για τη Βιοποικιλότητα της Ελλάδας (2025). *Γενικές Πληροφορίες*. Ανακτήθηκε από: <https://biodiversity-greece.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)

LIFE GRECABAT (2025). *Στόχοι του Προγράμματος*. Ανακτήθηκε από: <https://www.lifegrecabat.eu> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)

GREEK LIFE TASK FORCE – Plus (2025). *Αρχική*. Ανακτήθηκε από: <https://www.lifetaskforce.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025)

LIFE PROFILE: Το Έργο (2025). *Εταίροι του Έργου*. Ανακτήθηκε από: <https://life-profile.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)

NET4LIFE (2025). *About Us*. Ανακτήθηκε από: <https://net4lifencp.eu> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)

Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστασίας Γης “Αγρότες του Αιγαίου”: LIFE TERRACESCAPE (2025). *Το παράδειγμα της Καταλονίας*. Ανακτήθηκε από: <https://landstewardship.gr> (τελευταία πρόσβαση 05/10/2025)

Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, «*Η επιλογή της Ευρώπης: Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2024 – 2029*», 2024. Ανακτήθηκε από: <https://commission.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 30/09/2025)

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: Γεμάτη αντιθέσεις (2024). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 2021-2027”*. Ανακτήθηκε από: <https://dytikiellada.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

Περιφέρεια Θεσσαλίας: Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2021 – 2027 (2023). Έγκριση ΕΣΠΑ

και “Θεσσαλία 2021-2027”. Ανακτήθηκε από: <https://www.thessalia-espa.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (2022). *Πρόγραμμα “Στερεά Ελλάδα” 2021 – 2027*. Ανακτήθηκε από: <https://pste.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

Πράσινο Ταμείο: Αρχική (2025). *Πλατφόρμες υποβολής προτάσεων Χρηματοδότησης του Πράσινου Ταμείου*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα (2025). *Συγχρηματοδότηση Έργων LIFE*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)

Πράσινο Ταμείο: Ευρωπαϊκά Προγράμματα (2025). *Συμμετοχή Πράσινου Ταμείου σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025)

Πράσινο Ταμείο: Νέα – Δελτία Τύπου (2025). *Ανακοίνωση για την υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης έργων LIFE για το 2022*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 07/10/2025)

Πράσινο Ταμείο: Οργανισμός (2025). *Αρμοδιότητες*. Ανακτήθηκε από <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 02/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου (2025). *Απαλλοτριώσεις Κοινόχρηστων Χώρων*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου (2025). *Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 09/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου (2025). *Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου (2025). *Προστασία & Αναβάθμιση Δασών*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προγράμματα Πράσινου Ταμείου (2025). *Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και Πρόληψη / Αντιμετώπιση Θαλάσσιας Ρύπανσης*. Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2025)

Πράσινο Ταμείο: Προσκλήσεις (2025). *Οδηγός Διαχείρισης για τη χρηματοδότηση*

- δράσεων στο πλαίσιο της πρόσκλησης με κωδικό «Περιβαλλοντικό Ισοζύγιο 2025 – 2026». Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2025)
- Πράσινο Ταμείο: Προσκλήσεις (2025). *Οδηγός Διαχείρισης χρηματοδοτικού προγράμματος «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024», Δράση: «Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση» (ΑΔΑ: Π3Θ846Ψ844-ΝΕΨ).*
- Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Πράσινο Ταμείο: Χρηματοδοτικά Προγράμματα (2025). *Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE.* Ανακτήθηκε από: <https://prasinotameio.gr/eu-programs> (τελευταία πρόσβαση 02/10/2025)
- Πράσινο Ταμείο: Χρηματοδοτικά Προγράμματα (2025). *Προγράμματα Πράσινου Ταμείου.* Ανακτήθηκε από <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)
- Πρόγραμμα Αττική 2021 – 2027 (2025). *Το εγκεκριμένο Πρόγραμμα «ΑΤΤΙΚΗ» της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.*
- Ανακτήθηκε από: <https://www.pepattikis.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021 – 2027 (2025). *Νέα & Ανακοινώσεις.*
- Ανακτήθηκε από: <https://www.pepdym.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- Πρόγραμμα Δυτική Μακεδονία 2021 – 2027 (2025). *Παρουσίαση.*
- Ανακτήθηκε από: <https://www.pepdym.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)
- Πρόγραμμα Ήπειρος 2021 – 2027 (2025). *ΕΠ Ηπείρου 2021 – 2027.*
- Ανακτήθηκε από: <https://www.espa-epirus.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)
- Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία» 2021-2027 (2023). *Παρουσίαση.*
- Ανακτήθηκε από: <https://www.pepkm.gr> (τελευταία πρόσβαση 27/10/2025)
- Πρόγραμμα Κρήτη 2021 – 2027 (2025). *Το εγκεκριμένο Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027.* Ανακτήθηκε από: <https://www.pepkritis.gr> (τελευταία πρόσβαση 04/11/2025)
- Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): *Αναπτυξιακό Στρατηγικό Πλαίσιο για τα ελληνικά νησιά “GR – eco Islands”.*
- Ανακτήθηκε από: <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Πρόγραμμα Πελοπόννησος (2023). *Νέα & Ανακοινώσεις.*
- Ανακτήθηκε από: <https://eydpelop2127.gr> (τελευταία πρόσβαση 30/10/2025)

- Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): *Δράσεις αντιπλημμυρικής προστασίας*. Ανακτήθηκε από: <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 21 – 27 (2025): *Προώθηση της ολιστικής προσέγγισης στη διαχείριση των υδατικών πόρων*. Ανακτήθηκε από: <https://peka-program0.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΚΑ): 2021 – 2027 (2025). *Χάρτης Έργων*. Ανακτήθηκε από: <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- Πρόγραμμα 2021 – 2027: Ανταγωνιστικότητα (2022). *Προδημοσίευση Δέσμης Δράσεων «ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΜμΕ»*. Ανακτήθηκε από: <https://21-27.antonistikitota.gr/prodimosiefsi-desmis-draseon-prasini-metavasi-mme> (τελευταία πρόσβαση 19/10/2025)
- Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (2023): *Αρχική*. Ανακτήθηκε από: <https://floods.ypeka.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- TAMEY: Ασφάλεια για όλους 2021 – 2027 (2023): *Λίστα Προσκλήσεων 2021 – 2027*. Ανακτήθηκε από: <https://tamey.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 17/10/2025)
- Terrace – Scape: Αρχική (2025). *Οργανισμός Συμμετοχικής Επιστάσις Γης*. Ανακτήθηκε από: <https://lifeterracescape.aegean.gr> (τελευταία πρόσβαση 06/10/2025)
- Τεχνική Βοήθεια για το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE για το Περιβάλλον και τη δράση για το Κλίμα: Προσκλήσεις για Χρηματοδότηση Προτεινόμενων Έργων LIFE 2021 (13/11/2021). *Ερωταπαντήσεις με τεχνικό προσανατολισμό*. Ανακτήθηκε από <https://prasinotameio.gr> (τελευταία πρόσβαση 15/10/2025)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εν δράσει: Τα κυριότερα σημεία 1999 – 2004 (2004). *Η Στρατηγική της Λισαβόνας: μια πιο ανταγωνιστική Ευρώπη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας*. Ανακτήθηκε από: <https://www.europarl.europa.eu> (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2013). *Χρηματοδότηση των Γεωργικών Δαπανών*. Ανακτήθηκε από: <http://www.minagric.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2025)
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΚΤ (2010). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση*

- Δημόσιου Τομέα» (ευρετήριο όρων). Ανακτήθηκε από: <http://www.epdm.gr> (τελευταία πρόσβαση 25/09/2025)*
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ & ΤΑ – Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγραμμάτων «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» και «Πολιτική Προστασία» (n.d.). ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ» 2021-2027. Ανακτήθηκε από: <https://peka-program.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας: Διεύθυνση Ανώτερης Εκπαίδευσης (2025). *Η Στρατηγική της Λισαβόνας*. Ανακτήθηκε από: <https://www.highereducation.ac.cy>. (τελευταία πρόσβαση 27/09/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2025): *23 Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων σε κατασκευή στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ ΥΠΕΝ (2024): *Οδηγός Εφαρμογής Προγράμματος «Εξοικονομώ 2025»*. Ανακτήθηκε από: <https://exoikonomo2025.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2023): *2η Αναθεώρηση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών*. Ανακτήθηκε από: <https://wfdver.ypeka.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2021): *Κυκλική Οικονομία: το νέο σχέδιο δράσης της Ελλάδας*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): *Εθνική Στρατηγική για τα Δάση*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): *Εθνική χωρική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 21/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): *Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων*. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020): *Προσαρμογή στην Κλιματική*

Αλλαγή. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr>
(τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2014): *Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα*.
Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> (τελευταία πρόσβαση 20/10/2025)

WaterWise Hub (2025). *Home*. Ανακτήθηκε από: <https://waterwisehub.eu>
(τελευταία πρόσβαση 05/10/2025)

United Nations: Sustainable Development Goals (2025). *Goal 12: Ensure sustainable consumption and production patterns*. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org>
(τελευταία πρόσβαση 28/09/2025)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ / ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Μπάλτα Γ. Ε., «Η δημοσιονομική μεταρρύθμιση του Κράτους στην Ελλάδα» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025.
Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)

Μπαμπαλιούτας Α., «Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025.
Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 17/10/2025)

του ίδιου, «Οικονομική διακυβέρνηση της Ε.Ε.» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)

του ίδιου, «Πρωτογενές και Δευτερογενές ή Παράγωγο Δίκαιο της Ε.Ε.» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025.
Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 08/08/2025)

του ίδιου, «Συνήθης και Ειδική Νομοθετική Διαδικασία» σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>
(τελευταία πρόσβαση 10/08/2025)

του ίδιου – Μπαρδάκα Κ., «Ειδικά Θέματα Δημόσιας Διοίκησης – Συγκριτική

Δημόσια Διοίκηση», σε διαδικτυακό μάθημα στο e-Class, 2025.

Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 10/11/2025)

του ίδιου, «Ειδικά Θέματα Διοικητικής Μεταρρύθμισης» σε διαδικτυακό μάθημα στο

e-Class, 2025. Ανακτήθηκε από: <https://openeclass.panteion.gr>

(τελευταία πρόσβαση 29/08/2025)

NOMΟΘΕΣΙΑ

I. Ελληνική:

Πρόσκληση 19205/4.1.2 – 193611/2025 (ΑΔΑ: ΨΛΨΠΗ-ΔΓΛ) με τίτλο «Ολοκλήρωση σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ/Π» για την υποβολή προτάσεων στο Πρόγραμμα «Μεταφορές».

Απόφαση 321.4.1/2025 (ΑΔΑ: 6Μ6246Ψ844-ΩΜ5) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

Πρόσκληση 5693/15-07-2025 (ΑΔΑ:615Μ46Ψ844-Ι5Ι) «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» (Π.Ι. 2025-2026).

Απόφαση 314.4.4/2025 (ΑΔΑ: 93Ε246Ψ844-ΠΜΛ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

Απόφαση 307.4.3/2025 (ΑΔΑ: 9ΝΣ146Ψ844-ΛΨΡ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου.

Απόφαση 299.5/2025 (ΑΔΑ: 9ΑΤΘ46Ψ844-ΠΦ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση του Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ και διάθεση πίστωσης ποσού 4.000.000,00 € για την υλοποίησή τους» και του σχεδίου Υπουργικής Απόφασης».

Απόφαση 299.2/2025 (ΑΔΑ: ΨΗΓΙ46Ψ844-Φ24) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2025» για το έτος 2025 και διάθεση πίστωσης ποσού 24.700.955,00 € για την υλοποίησή του και σχεδίου ΥΑ.».

Απόφαση 331/20.01.2025 (ΑΔΑ: ΡΤΜΩ46Ψ844-Λ3Μ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του

- Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2025» και διάθεση πίστωσης ποσού 4.000.000,00 € για την υλοποίησή του».
- Απόφαση 330/20-01-2025 (ΑΔΑ: ΡΙΠΚ46Ψ844-Γ3Π) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης έτους 2025» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 3.454.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».
- Απόφαση 328/20-01-2025 (ΑΔΑ: 9ΗΛΘ46Ψ844-ΣΦΛ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2025» και διάθεση πίστωσης 30.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».
- Απόφαση 327/20-01-2025 (ΑΔΑ: 9ΚΧ546Ψ844-ΒΕΟ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ανθεκτικότητα 2025» και διάθεση πίστωσης ποσού 30.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».
- Απόφαση 326/20-01-2025 (ΑΔΑ: ΡΔ2Μ46Ψ84-Υ75) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2025» για το έτος 2025 και διάθεση πίστωσης ποσού 24.700.955,00 ευρώ για την υλοποίησή του».
- Απόφαση 0353/20.01.2025 (ΑΔΑ: 6ΦΩΗ46Ψ844-ΟΝ1) «Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης».
- Απόφαση 314.7.1/2025 (ΑΔΑ: 9Φ6Σ46Ψ844-ΕΨΚ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου “Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 1.194.045,00 ευρώ στο πλαίσιο υλοποίησης του Χρηματοδοτικού Προγράμματος «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2025»”
- Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/141294/3394/23-12-2024 (ΑΔΑ: 6Τ234653Π8-Γ31) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2025 του Πράσινου Ταμείου».
- Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/136165/3289/22-12-2023 (ΑΔΑ: 63ΞΩ4653Π8-ΣΤΕ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2024 του Πράσινου Ταμείου».
- Πρόσκληση 7137/30-10-2024 (ΑΔΑ: 94Ζ646Ψ844-2ΒΙ) «Αποκατάσταση Δημόσιου Χώρου στην Περιφέρεια Θεσσαλίας» (Θεσσαλία 2024).

Πρόσκληση ΔΑΠ6/2740/29-05-2024 (ΑΔΑ: Ρ3Θ846Ψ844-ΝΕΨ) «Ενίσχυση Πυροπροστασίας Κατοικημένων Περιοχών σε ΟΤΑ α' βαθμού με Περιαστικά Δάση».

Απόφαση 287.8.1/2024 (ΑΔΑ: 6ΘΠΞ46Ψ844-2ΜΠ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου “Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 464.027,35 ευρώ» και έγκριση ΟΔΗΓΟΥ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ LIFE στο πλαίσιο υλοποίησης του Χρηματοδοτικού Προγράμματος «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024».

Απόφαση 316/18.01.2024 (ΑΔΑ: ΡΓΡΘ46Ψ844-6ΥΛ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.566.100,00 € για την υλοποίησή του».

Απόφαση 315/18-01-2024 (ΑΔΑ: 9Π6Ι46Ψ844-ΡΧΨ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2024» και διάθεση πίστωσης 20.500.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 314/18-01-2024 (ΑΔΑ: 618246Ψ844-ΠΞΟ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Κλιματική Ουδετερότητα 2024» και διάθεση πίστωσης ποσού 35.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 313/18-01-2024 (ΑΔΑ: ΡΚΦΗ46Ψ844-ΜΠ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2024» για το έτος 2024 και διάθεση πίστωσης ποσού 25.200.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 274.5/2024 (ΑΔΑ: ΨΙΛΧ46Ψ844-16Π) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου “Έγκριση του Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2024 και διάθεση πίστωσης ποσού 3.566.100,00 € για την υλοποίησή του» και του σχεδίου Υπουργικής Απόφασης

Απόφαση 268.5.1/2023 (ΑΔΑ: ΨΖΛΟ46Ψ844-ΩΩ2) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση Πρακτικού Επιτροπής Αξιολόγησης στο πλαίσιο της Πρόσκλησης: «Καινοτόμες δράσεις με τους πολίτες», στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού προγράμματος «ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ &

ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2023».

Απόφαση 265.10/2023 (ΑΔΑ: Ψ9ΡΨ46Ψ844-ΔΓΡ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE, με συνολικό ποσό ύψους 462.734,79 ευρώ».

Απόφαση 259.1/2023 (ΑΔΑ: 96ΜΤ46Ψ844-4ΩΞ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Οριστική Ένταξη 20 επιπλέον Έργων / Πρόσκληση 2022». Απόφαση 680/06.02.2023 (ΑΔΑ: ΨΝ6Σ46Ψ844-Ε72) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2023» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.000.000,00 € για την υλοποίησή του».

Απόφαση 258.4.2/2023 (ΑΔΑ: 6ΠΜ546Ψ844-Λ29) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση Οδηγού συγχρηματοδότησης έργων LIFE».

Απόφαση 256.8.1/2023 (ΑΔΑ: ΡΣΓΠ46Ψ844-22Θ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Οικονομική Υποστήριξη Εξωστρεφών Δράσεων 2023».

Απόφαση 255.3/2023 (ΑΔΑ: 6ΩΟ346Ψ844-Ξ5Π) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Συνεχιζόμενες Δράσεις 2023».

Απόφαση 679/06-02-2023 (ΑΔΑ: 6Τ9946Ψ844-ΕΒΨ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2023» και διάθεση πίστωσης ποσού 30.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 678/06-02-2023 (ΑΔΑ: 6ΤΝ646Ψ844-ΝΞΝ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2023 και διάθεση πίστωσης ποσού 35.195.199,88 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 6770/6-02-2023 (ΑΔΑ: 657Χ46Ψ844-Υ3Π) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης διετίας 2023 – 2024» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 4.500.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 676/06-02-2023 (ΑΔΑ: 9ΝΑΕ46Ψ844-ΣΟΗ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος

του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2023» και διάθεση πίστωσης 12.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 233.1.4/2022 (ΑΔΑ: 6Λ7Λ46Ψ844-Z6Γ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Οικονομική Υποστήριξη Εξωστρεφών Δράσεων 2022».

Απόφαση 231.8/2022 (ΑΔΑ: 9ΓΠΡ46Ψ844-84Σ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Συνεχιζόμενες Δράσεις 2022».

Απόφαση 244.1/2022 (ΑΔΑ: 6ΒΘΕ46Ψ844-6Ρ4) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση συνοπτικού προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2023 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/137875/3088/28-12-2022 (ΑΔΑ: 6ΔΡΘ4653Π8-ΓΘΚ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2023 του Πράσινου Ταμείου».

Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ/ΑΠ4/2022 αρ. 8444/25-11-2022 (ΑΔΑ: Ψ01446Ψ844-ΤΤ0) «Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες».

Ν. 4936/2022 (ΦΕΚ Α' 105/27.05.2022) «Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος».

Ν. 4914/2022 (ΦΕΚ Α' 61/21.03.2022) «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας «Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Α.Ε.» και άλλες διατάξεις».

Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ2022-Ε&Ε αρ. 1380/14-03-2022 (ΑΔΑ: 94ΕΤ46Ψ844-ΤΣΥ) «Έρευνα και Εφαρμογή».

Απόφαση 660/09-02-2022 (ΑΔΑ: Ω8ΡΘ46Ψ844-Γ1Τ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2022» και διάθεση πίστωσης ποσού 18.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 659/09-02-2022 (ΑΔΑ: 9ΓΞΙ46Ψ844-ΧΚΙ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2022» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 658/09-02-2022 (ΑΔΑ: ΨΥΑΣ46Ψ844-8ΩΖ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος

του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2022» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 2.532.491,88 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 656/09.02.2022 (ΑΔΑ: 6Φ4346Ψ844-ΥΘΘ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2022» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.300.000,00 € για την υλοποίησή του».

Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/121887/2781/20-12-2021 (ΑΔΑ: 9ΓΔΓ4653Π8-ΑΨ4) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2022 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 757/09-02-2021 (ΑΔΑ: 9Γ4Υ46Ψ844-0Φ0) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2021» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 2.534.174,93 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 756/09-02-2021 (ΑΔΑ: ΨΘΛΧ46Ψ844-Α3Ω) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών 2021» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 755/09.02.2021 (ΑΔΑ: 9ΙΤΕ46Ψ844-093) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE 2021» και διάθεση πίστωσης ποσού 3.000.000,00 € για την υλοποίησή του».

Απόφαση 753/09-02-2021 (ΑΔΑ: ΩΘΘΞ46Ψ844-BPT) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2021 και διάθεση πίστωσης ποσού 23.160.274,71 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 752/09-02-2021 (ΑΔΑ: ΩΛ8046Ψ844-4Α2) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2021» και διάθεση πίστωσης ποσού 13.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Πρόσκληση ΦΠ&ΚΔ/ΑΠ5/2020 αρ. 9653/28-12-2020 (ΑΔΑ: 6ΑΒ046Ψ844-ΗΜΣ) «Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες».

Απόφαση 200.11/2020 (ΑΔΑ: ΨΛ6846Ψ844-Ψ78) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση Οικονομικών Καταστάσεων 2019 με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α)».

Απόφαση 179.1/2020 (ΑΔΑ: ΩΔΗ746Ψ844-ΡΑΨ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2020».

Απόφαση 192.17/2020 (ΑΔΑ: ΨΛΕΩ46Ψ844-Ι37) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση συνοπτικού προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2021 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 168.1/2019 (ΑΔΑ: 6Υ1446Ψ844-ΙΡΖ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2020 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/90968/2517/23-09-2020 (ΑΔΑ: 68ΜΔ4653Π8-ΜΒΖ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Πρώτη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2020».

Απόφαση 787/05-02-2020 (ΑΔΑ: 992Ρ46Ψ844-9ΚΙ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» για το έτος 2020 και διάθεση πίστωσης ποσού 28.617.961,46 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 699/04-02-2020 (ΑΔΑ: 6ΞΖΡ46Ψ844-ΖΓΛ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και πρόληψη / αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης 2020» και έγκριση διάθεσης πίστωσης 3.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 698/04-02-2020 (ΑΔΑ: Ω7ΗΒ46Ψ844-ΘΙΜ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Προστασία και Αναβάθμιση Δασών έτους 2020» και διάθεση πίστωσης 10.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση 697/04-02-2020 (ΑΔΑ: 6ΩΚ046Ψ844-ΟΩΜ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Δράσεις 2020» και διάθεση πίστωσης ποσού 6.000.000,00 ευρώ για την υλοποίησή του».

Απόφαση ΥΠΠΕΝ/ΥΠΡΓ/120015/14829 (ΦΕΚ Β' 4740/20.12.2019) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων στις πόλεις

2019» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2019».

Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/59214/1798/28-06-2019 (ΑΔΑ: Ω5ΝΓ4653Π8-ΞΡΦ) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Δεύτερη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2019».

Απόφαση 1386/22-03-2019 (ΑΔΑ: 6Ζ9Α46Ψ844-ΙΒΑ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου 2019» για το έτος 2019 και διάθεση πίστωσης ποσού 40.514.026,06 ευρώ για την υλοποίησή του».

Π.Δ 26/2019 (ΦΕΚ Α' 42/07.03.2019) «Οργανισμός Λειτουργίας Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/97481/2554/28-12-2018 (ΑΔΑ: ΩΙΧ04653Π8-9ΚΔ) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2019 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 6796/2018 (ΦΕΚ Β' 5802/21.12.2018) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων στις πόλεις 2018» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2018».

Απόφαση 52405/28-12-2017 (ΑΔΑ: ΩΜΨΩ4653Π8-Ψ9Ξ) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2018 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 34768/2017 (ΦΕΚ Β' 3246/15.09.2017) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σχετικά με τη σύσταση και συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Απόφαση 11258/2017 (ΦΕΚ Β' 873/16.03.2017) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σχετικά με την Εξειδίκευση περιεχομένου Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν. 4414/2016 (Α'149).

Απόφαση 63468/30-12-2016 (ΑΔΑ: 6ΥΗ44653Π8-ΖΘ9) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2017 του Πράσινου Ταμείου».

Ν. 4414/2016 (ΦΕΚ Α' 149/09.08.2016) «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών

παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις».

Απόφαση 56974/31-12-2015 (ΑΔΑ: 73Ι44653Π8-ΘΟ5) του Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2016 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 43220/22-10-2015 (ΑΔΑ: Ω7ΩΥ4653Π8-9ΨΗ) του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Πρώτη Τροποποίηση του Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2015 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 88.10/2015 (ΑΔΑ: ΩΞΡΕ46Ψ844-Π3Υ) του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου «Έγκριση αναλυτικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2015 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 33999/10-07-2014 (ΑΔΑ: ΩΙ4Κ0-ΑΜΝ) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2014».

Απόφαση 1522/22-05-2014 (ΑΔΑ: ΒΙΠΙ46Ψ844-ΣΧΠ) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Πρώτη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2014».

Απόφαση 7062/13-03-2014 (ΑΔΑ: ΒΙΚΜ0-2Ξ2) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Έγκριση προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2014 του Πράσινου Ταμείου».

Απόφαση 410/13-02-2013 (ΑΔΑ: ΒΕΥΜ46Ψ844-7Ν5) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Έγκριση Χρηματοδοτικού Προγράμματος του Πράσινου Ταμείου «Απόκτηση και διαμόρφωση ελεύθερων Κοινόχρηστων Χώρων και Διατηρητέων Κτιρίων στις πόλεις 2013» και έγκριση διάθεσης πίστωσης έτους 2013».

Απόφαση 4503/2012 (ΦΕΚ Β' 3184/30.11.2012) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Καταγραφή, συστηματοποίηση και ταξινόμηση των Πράσινων Πόρων, προγραμματικός και λογιστικός διαχωρισμός τους, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 εδάφ. β' του Ν. 3889/2010 «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις».

Απόφαση 4467/21-11-2012 (ΑΔΑ: Β4ΣΞ46Ψ844-ΝΣΚ) του Υπουργού

- Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Δεύτερη Τροποποίηση Τακτικού Προϋπολογισμού του Πράσινου Ταμείου, οικονομικού έτους 2012».
- N. 3889/2010 (ΦΕΚ Α' 182/14.10.2010) «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις».
- N. 3855/2010 (ΦΕΚ Α' 95/23.06.2010) «Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις».
- N. 3851/2010 (ΦΕΚ Α' 85/04.06.2010) «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».
- N.Δ. 1262/1972 (ΦΕΚ Α' 194/03.11.1972) «Περί ρυθμιστικών σχεδίων αστικών περιοχών».

II. Ευρωπαϊκή:

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η συμφωνία για καθαρή βιομηχανία: Κοινός χάρτης πορείας για την ανταγωνιστικότητα και την απανθρακοποίηση [COM(2025) 85 τελικό της 26.02.25].

Οδηγία 2024/EE/1799 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 σχετικά με κοινούς κανόνες για την προώθηση της επισκευής αγαθών και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/2394 και των οδηγιών (ΕΕ) 2019/771 και (ΕΕ) 2020/1828 [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L της 10.07.2024].

Κανονισμός 2024/EE/1781 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 για τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα βιώσιμα προϊόντα, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2020/1828 και του κανονισμού (ΕΕ) 2023/1542 και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/125/ΕΚ (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L της 28.06.2024).

Κανονισμός 2024/EE/1252 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για την εξασφάλιση ασφαλούς και βιώσιμου εφοδιασμού με κρίσιμες πρώτες ύλες και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1724 και (ΕΕ) 2019/1020 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L της 03.05.2024).

Κανονισμός 2024/ΕΕ/1157 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Απριλίου 2024 για τις μεταφορές αποβλήτων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1257/2013 και (ΕΕ) 2020/1056 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L της 30.04.2024).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ των προσχεδίων των επικαιροποιημένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα: Ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη των πιο φιλόδοξων στόχων για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030 στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του REPowerEU [COM(2023) 796 τελικό της 18.12.2023].

Πρόταση Οδηγίας 2023/0085 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τεκμηρίωση και τη γνωστοποίηση των ρητών περιβαλλοντικών ισχυρισμών (οδηγία για τους οικολογικούς ισχυρισμούς) [COM(2023) 166 τελικό της 22.03.2023].

Πρόταση Κανονισμού 2023/0081 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου μέτρων για την ενίσχυση του οικοσυστήματος παραγωγής προϊόντων τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών της Ευρώπης (πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών) [COM(2023) 161 τελικό της 16.03.2023].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το Βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για την εποχή των μηδενικών καθαρών εκπομπών [COM(2023) 62 τελικό της 01.02.2023].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.12.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής και

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 9762 τελικό της 16.12.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 30.11.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας – Πρόγραμμα για την Ελλάδα» για την παροχή στήριξης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας [C(2022) 8923 τελικό της 30.11.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Πελοπόννησος» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Πελοποννήσου στην Ελλάδα [C(2022) 6513 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ηπειρος» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ηπείρου στην Ελλάδα [C(2022) 6511 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανατολική Μακεδονία, Θράκη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης στην Ελλάδα [C(2022) 6510 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ιόνια Νησιά» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων στην Ελλάδα [C(2022) 6508 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δυτική Μακεδονία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο

Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας στην Ελλάδα [C(2022) 6507 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Θεσσαλία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Θεσσαλίας στην Ελλάδα [C(2022) 6506 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Κεντρική Μακεδονία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στην Ελλάδα [C(2022) 6505 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 05.09.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δυτική Ελλάδα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην Ελλάδα [C(2022) 6504 τελικό της 05.09.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Αττική» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Αττικής στην Ελλάδα [C(2022) 6262 τελικό της 29.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Στερεά Ελλάδα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας στην Ελλάδα [C(2022) 6255 τελικό της 29.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Βόρειο Αιγαίο» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στην Ελλάδα [C(2022) 6253 τελικό της 29.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 29.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Νότιο Αιγαίο» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στην Ελλάδα [C(2022) 6252 τελικό της 29.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 26.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 6045 τελικό της 26.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.08.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Κρήτη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Περιφέρεια Κρήτης στην Ελλάδα [C(2022) 6126 τελικό της 22.08.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.07.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Μεταφορές» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 5441 τελικό της 22.07.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 01.07.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 4452 τελικό της 01.07.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 22.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» για στήριξη από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» στην Ελλάδα [C(2022) 4464 τελικό της 22.06.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Πολιτική Προστασία» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3950 τελικό της 16.06.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 16.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» για στήριξη από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3943 τελικό της 16.06.2022].

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής, της 15.06.2022, για την έγκριση του προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» για την Ελλάδα [C(2022) 3826 τελικό της 15.06.2022].

Πρόταση Οδηγίας 2022/0104 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) και της οδηγίας 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων [COM(2022) 156 τελικό της 05.04.2022].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική της ΕΕ για βιώσιμα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα [COM(2022) 141 τελικό της 30.03.2022].

Εκτελεστική Απόφαση 2022/ΕΕ/75 της Επιτροπής, της 17ης Ιανουαρίου 2022, για τον καθορισμό του καταλόγου περιοχών του προγράμματος Interreg που θα λάβουν στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης της Ένωσης, καταναμεμημένων ανά σκέλος και ανά πρόγραμμα Interreg στο πλαίσιο του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2022)109].

Εκτελεστική απόφαση 2022/ΕΕ/74 της Επιτροπής, της 17ης Ιανουαρίου 2022, για τον

καθορισμό του καταλόγου των προγραμμάτων Interreg και την αναφορά του συνολικού ποσού της συνολικής στήριξης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από κάθε μηχανισμό εξωτερικής χρηματοδότησης της Ένωσης για κάθε πρόγραμμα, καθώς και του καταλόγου των ποσών που μεταφέρονται μεταξύ σκελών στο πλαίσιο του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» για την περίοδο 2021 έως 2027 [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2022) 131].

Κανονισμός 2021/EE/1139 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1004 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 247 της 13.07.2021).

Κανονισμός 2021/EE/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα») [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 243 της 09.07.2021].

Κανονισμός 2021/EE/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

Κανονισμός 2021/EE/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

Κανονισμός 2021/EE/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής

Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

Κανονισμός 2021/EE/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (EKT+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

Κανονισμός 2021/EE/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 231 της 30.06.2021).

Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Πορεία προς έναν υγιή πλανήτη για όλους: Σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους [COM(2021) 400 τελικό της 12.05.2021].

Κανονισμός 2021/EE/783 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2021, για τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE) και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 172 της 17.05.2021).

Κανονισμός 2021/EE/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Φεβρουαρίου 2021 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 57 της 18.02.2021).

Κανονισμός 2020/EE/2093 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 433 της 22.12.2020).

Κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμός 2020/EE/2174 της Επιτροπής της 19ης Οκτωβρίου 2020 για την τροποποίηση των παραρτημάτων IC, III, IIIA, IV, V, VII και VIII του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 433 της 22.12.2020).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων [COM(2020) 667 τελικό της 14.10.2020].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Ανθεκτικότητα ως προς τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας: Χαρτογραφώντας την πορεία προς μεγαλύτερη ασφάλεια και βιωσιμότητα [COM(2020) 474 τελικό της 03.09.2020].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία [COM(2019) 640 τελικό της 11.12.2019].

Οδηγία 2019/EE/904 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2019 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 155 της 12.06.2019).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Καθαρός πλανήτης για όλους: Ένα ευρωπαϊκό, στρατηγικό, μακρόπνοο όραμα για μια ευημερούσα, σύγχρονη, ανταγωνιστική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία [COM/2018/773 τελικό της 28.11.2018].

Απόφαση 2015/EE/1848 του Συμβουλίου της 5ης Οκτωβρίου 2015 σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών για το 2015 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 268 της 15.10.2015).

Σύσταση 2015/EE/1184 του Συμβουλίου της 14ης Ιουλίου 2015 σχετικά με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 192 της 18.07.2015).

Οδηγία 2015/EE/720 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2015 σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 94/62/EK με σκοπό τη μείωση της κατανάλωσης λεπτών πλαστικών σακουλών μεταφοράς (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 115 της 06.05.2015).

Κανονισμός 2014/ΕΕ/651 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014 , για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 187 της 26.06.2014).

Κανονισμός 2014/ΕΕ/508 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014 , για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2328/2003, (ΕΚ) αριθ. 861/2006, (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 και (ΕΚ) αριθ. 791/2007 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 149 της 15.05.2014).

Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός 2014/ΕΕ/240 της Επιτροπής, της 7^{ης} Ιανουαρίου 2014, σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 74 της 14.03.2014).

Πρόταση Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς όσον αφορά το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2003/8 [COM(2014) 20/2 της 22.01.2014].

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1407 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2013 , σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 352 της 24.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1305 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1304 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013 , για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1303 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1301 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1300 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1299 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013).

Κανονισμός 2013/ΕΕ/1293 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE) και για

την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 614/2007 [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347 της 20.12.2013].

Κανονισμός της Επιτροπής (μη νομοθετική πράξη) 2013/ΕΕ/1319 της Επιτροπής, της 9ης Δεκεμβρίου 2013 , για την τροποποίηση παραρτημάτων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 342 της 18.12.2013].

Οδηγία 2013/ΕΕ/18 του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2013 , για την προσαρμογή της οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 158 της 10.06.2013).

Οδηγία 2012/ΕΕ/27 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για την ενεργειακή απόδοση, την τροποποίηση των οδηγιών 2009/125/ΕΚ και 2010/30/ΕΕ και την κατάργηση των οδηγιών 2004/8/ΕΚ και 2006/32/ΕΚ (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 315 της 14.11.2012).

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ενεργειακός χάρτης πορείας για το 2050 [COM(2011) 885 τελικό της 15.12.2011].

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050 [COM(2011) 112 τελικό της 08.03.2011].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Συμβολή της Περιφερειακής Πολιτικής στη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» [COM(2011) 17 τελικό της 26.01.2011].

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των

Περιφερειών. Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη [COM(2010) 2020 τελικό της 03.03.2010].

Απόφαση 2009/EK/406 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, περί των προσπαθειών των κρατών μελών να μειώσουν τις οικείες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, ώστε να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της Κοινότητας για μείωση των εκπομπών αυτών μέχρι το 2020 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 140 της 05.06.2009).

Οδηγία 2009/EK/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/EK με στόχο τη βελτίωση και την επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Κοινότητας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 140 της 05.06.2009).

Οδηγία 2009/EK/28 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/EK και 2003/30/EK (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 140 της 05.06.2009).

Οδηγία 2008/EK/98 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Νοεμβρίου 2008 για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών. (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 312 της 22.11.2008).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την οδηγία 2004/67/EK της 26ης Απριλίου 2004 σχετικά με τα μέτρα διασφάλισης του εφοδιασμού με φυσικό αέριο [COM(2008) 769 τελικό της 13.11.2008].

Κανονισμός 2007/EE/614 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Μαΐου 2007, σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE+) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 149 της 09.06.2007].

Κανονισμός 2006/EK/1083 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 210 της 31.07.2006).

Κανονισμός 1290/EK/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη

χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 209 της 11.08.2005).

Κανονισμός 2004/ΕΕ/1682 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Σεπτεμβρίου 2004, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 308 της 05.10.2004].

Κανονισμός 2003/ΕΕ/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS) [Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 154 της 21.06.2003].

Οδηγία 2003/ΕΚ/87 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 275 της 25.10.2003).

Κανονισμός 2000/ΕΚ/1655 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσον για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 192 της 28.07.2000].

Κανονισμός 1996/ΕΚ/1404 του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1996 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1973/92 σχετικά με τη δημιουργία χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE)) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 181 της 20.07.1996].

Κανονισμός 1992/ΕΚ/1973 του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 σχετικά με τη δημιουργία ενός χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE) [Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 206 της 22.07.1992].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1ο: βλ. σελ. 3 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 326/20-1-2025 (ΑΔΑ: ΡΔ2Μ46Ψ84-Υ75).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2025»	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
Α.Π. 1: «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου»	24.200.955,00
Α.Π.2: «Τεχνική Βοήθεια»	500.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	24.700.955,00

Παράρτημα 2ο: βλ. σελ. 3 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 313/18-1-2024 (ΑΔΑ: ΡΚΦΗ46Ψ844-ΜΠ).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2024»	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
Α.Π. 1: «Δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου»	24.900.000,00
Α.Π.2: «Τεχνική Βοήθεια»	300.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	25.200.000,00

Παράρτημα 3ο: βλ. σελ. 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 678/6-2-2023 (ΑΔΑ: 6ΤΝ646Ψ844-ΝΞΝ).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2023»	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
Α.Π. 1: ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ Π.Ι.	17.720.282,29
Α.Π. 2: Αστική Αναζωογόνηση & Λοιπές δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου	17.474.917,59
ΣΥΝΟΛΟ	35.195.199,88

Παράρτημα 4ο: βλ. σελ. 7 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 753/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΩΘΘΞ46Ψ844-BPT).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ»	
Α.Π. 1: ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ Π.Ι.	9.676.259,10 €
Α.Π. 2: Αστική Αναζωογόνηση & Λοιπές δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου	13.484.015,61 €
ΣΥΝΟΛΟ	23.160.274,71 €

Παράρτημα 5ο: βλ. σελ. 6 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 787/5-2-2020 (ΑΔΑ: 992Ρ46Ψ844-9ΚΙ).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ»	
Α.Π. 1: Αστική Αναζωογόνηση	23.617.961,46
Α.Π. 2: Απόκτηση Κοινόχρηστων Χώρων	3.000.000,00
Α.Π. 3: Λοιπές δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου	2.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	28.617.961,46

Παράρτημα 6ο: βλ. σελ. 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 1386/22-3-2019 (ΑΔΑ: 6Ζ9Α46Ψ844-ΙΒΑ).

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 2019»	
Α.Π. 1: Αστική Αναζωογόνηση 2019	23.814.026,06
Α.Π. 2: Απόκτηση Κοινόχρηστων Χώρων	10.000.000,00
Α.Π. 3: Λοιπές δράσεις Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου	6.700.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	40.514.026,06

Παράρτημα 7ο: βλ. σελ. 3 – 15 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 328/20-1-2025 (ΑΔΑ: 9ΗΛΘ46Ψ844-ΣΦΛ).

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2025		ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:		<u>3.375.000,00€</u>
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	3.375.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Αντιπυρική προστασία	
ΔΡΑΣΗ 2	Δασοπροστασία και προστασία της άγριας πανίδας και των βιοτόπων της	
ΔΡΑΣΗ 3	Προστασία και αξιοποίηση δασών «Δράσεις μη δημόσιας δασοπονίας» - Προστασία δασικών οικοσυστημάτων Ιεράς Κοινότητας Αγίου Όρους Άθω	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2:		<u>2.800.000,00€</u>
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ	2.700.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Εκπόνηση δασοπονικών μελετών	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλιεργητικές εργασίες δασών	
ΔΡΑΣΗ 3	Μέτρα προστασίας άγριας πανίδας	
ΔΡΑΣΗ 4	Διαχειριστικά μέτρα δασών και δασικών εκτάσεων ιδιοκτησίας ΟΤΑ και αντιπυρική προστασία αυτών	
ΔΡΑΣΗ 5	Οικονομική Ενίσχυση Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)	
ΔΡΑΣΗ 6	Βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών	
ΔΡΑΣΗ 7	Πρόγραμμα προμηθειών για τη διαχείριση δασών και την άγρια πανίδα και την εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Κανονισμών και της Σύμβασης CITES	
ΔΡΑΣΗ 8	Προμήθειες Μέσων Ατομικής Προστασίας Δασικών Υπαλλήλων στα πλαίσια συμμετοχής αυτών στις ομάδες διαχείρισης δασικών πυρκαγιών του άρθρου 35, ν. 5075/2023.	

ΔΡΑΣΗ 9	Μέσα Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμός και λοιπές δαπάνες, αναγκαίες για την υλοποίηση του «ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΡΗΤΙΝΕΡΓΑΤΩΝ, ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» της Δ.ΥΠ.Α.	
ΜΕΤΡΟ 2	ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	100.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Αγορά ή απαλλοτρίωση δασών και εκτάσεων που βρίσκονται εντός δασών	
ΔΡΑΣΗ 2	Έργα και εργασίες σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου 3208/2003	
ΔΡΑΣΗ 3	Δαπάνες εκπαίδευσης και υποστήριξης ελεγκτικών συνεργείων για την ενισία και αποτελεσματική εφαρμογή θεμάτων των Ευρωπαϊκών Κανονισμών Ξυλείας και FLEGT	
ΔΡΑΣΗ 4	Αποκατάσταση υποδομών – εξοπλισμού Δασικών Υπηρεσιών λόγω καταστροφής εξαιτίας καιρικών ή άλλων φαινομένων.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: 4.500.000,00€		
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	1.500.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Δασοτεχνική διεύθυνση χειμάρρων – Αντιχειμαρρική προστασία των δασικών εδαφών – Αναδασώσεις – Αποκατάσταση δασικής οδοποιίας	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλιέργεια δασικών φυτωρίων – Σποροσυλλογή	
ΔΡΑΣΗ 3	Αποκατάσταση του τοπίου και της δασικής βλάστησης	
ΜΕΤΡΟ 2	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	3.000.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Δαπάνες των Διευθύνσεων Δασών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας, σύνταξης και υποβολής δηλώσεων, εισήγησης προτάσεων διορθώσεων εγγραφίων και εισηγήσεων έγερσης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου.	
ΔΡΑΣΗ 3	Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών.	
ΔΡΑΣΗ 4:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση	

	εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4:		1.400.000,00€
ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ	1.000.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Γενικές λειτουργικές δαπάνες.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες διαμόρφωσης, συντήρησης, επισκευής και αντικατάστασης κτηρίων και των υποδομών και χώρων εργασίας.	
ΔΡΑΣΗ 3	Ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών.	
ΔΡΑΣΗ 4	Διοργάνωση ημερίδων, σεμιναρίων και συνεδρίων για τη δασοπονία, τη διαχείριση της άγριας ζωής, την εφαρμογή ευρωπαϊκών κανονισμών και συμβάσεων, την κάλυψη εθιμοτυπικών εξόδων, καθώς και την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης δασικών υπαλλήλων και δράσεων κοινωνικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.	
ΔΡΑΣΗ 5	Τεχνική Βοήθεια Πράσινου Ταμείου.	
ΜΕΤΡΟ 2	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ	400.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Ερευνητικά Προγράμματα.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες λειτουργίας της Επιστημονικής Επιτροπής Εμπορίας Ειδών Αυτοφυσούς Χλωρίδας και Άγριας πανίδας (Επιστημονική Αρχή CITES).	
ΔΡΑΣΗ 3	Καταβολή εισφορών της χώρας για τη συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5:		3.500.000,00€
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2024»	2.000.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών δασικών Υπηρεσιών για έργα και εργασίες αντιτυρικής προστασίας και οδοποιίας Χ.Π. 2024.	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση Ιεράς Κοινότητας Αγίου Όρους για δράσεις αντιτυρικής προστασίας.	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης», για τη διενέργεια έργων και	

	εργασιών αντυτυρικής προστασίας του Πάρκου.
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση Ιερής Κοινότητας Αγίου Όρους για τη βιολογική καταπολέμηση του εντόμου Σφήκα της καστανιάς.
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση μελέτης για την αντιμετώπιση της προαβολής του φοινικοδάσους «Βάι» από το ρυγχόφορο των φοινικοειδών (<i>Rhytchaforus ferrugineus</i>).
ΕΡΓΟ 6:	Χρηματοδότηση Δ.Δ. Λασιθίου για τη διενέργεια καλλιεργητικών εργασιών εξυγίανσης του φοινικοδάσους Βάι.
ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση του Δήμου Νεστορίου και του Δήμου Δυτικής Λέσβου, για την εκπόνηση «μελετών διαχειριστικών και αντυτυρικής προστασίας δασών» σε δάση και δασικές εκτάσεις ιδιοκτησίας των.
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης δασοπονικών – διαχειριστικών και λοιπών μελετών καθώς και παρακολούθησης έργων αρμοδιότητάς των.
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων – προστασίας και διαχείρισης άγριας πανίδας και των βιοτόπων της Χ.Π. 2024.
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση προμηθειών Μέσων Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμού και υπηρεσιών για την υλοποίηση του Ειδικού Προγράμματος της ΔΥΠΑ. 2024.
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση προμήθειας υλικών και οργάνων, συμπεριλαμβανομένων 40 κρατικών σχημάτων, για την κάλυψη των αναγκών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, προστασίας και διαχείρισης των δασών.
ΕΡΓΟ 12:	Οικονομική ενίσχυση Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Ζακύνθου για τη διενέργεια έργων / εργασιών υπαίθριας αναψυχής σε δάση και δασικές εκτάσεις του Δήμου Ζακύνθου.
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση Δασαρχείου Πεντέλης, για τη διαχείριση αδέσποτων υποειδών.
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης μελετών αντυτυρικής προστασίας και υλοποίησης αντιδιαβρωτικών έργων και έργων αποκατάστασης οδοποιίας Χ.Π. 2024.
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών, και της ΓΔΔΠ, για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορροσυλλογής Χ.Π. 2024.
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και

	λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.
ΕΡΓΟ 18:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών διευθύνσεων δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγερσης σφωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου.
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών.
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση προμήθειας αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών διευθύνσεων δασών και διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.
ΕΡΓΟ 21:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για τη διοργάνωση εκδήλωσης – ημερίδας, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Δασών της 21ης Μαρτίου.
ΕΡΓΟ 22:	Χρηματοδότηση προμηθειών και υπηρεσιών για την ασφάλεια και συντήρηση εγκαταστάσεων καθώς και εργασιών καθαρισμού περιβάλλοντος χώρου, της Κρατικής Βιομηχανίας Ξύλου Καλαμπάκας.
ΕΡΓΟ 23:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών νομικής κάλυψης των υπαλλήλων των Δασικών Υπηρεσιών.
ΕΡΓΟ 24:	Χρηματοδότηση δαπανών εθιμοτυπίας για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 25:	Επιχορήγηση της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την Άγρια Ζωή και τη Φύση «Καλλιστώ», για τις ανάγκες λειτουργίας της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης κατ’ εφαρμογήν της κ.υ.α. 104180/433/2014 (Β’ 272/7-2-2014).
ΕΡΓΟ 26:	Επιχορήγηση της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Σ.Ε.).
ΕΡΓΟ 27:	Χρηματοδότηση συμμετοχής της Γενικής Διεύθυνσης δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. στην Έκθεση «ΚΥΝΗΓΕΣΙΑ 2024».
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση προμήθειας διακριτικών αναγνώρισης επί παρελκομένων ένδυσης του προσωπικού που στελεχώνει τα Τμήματα Ελέγχου της Εμπορίας και Διακίνησης Άγριας Ζωής και Ευδών CITES των Δασικών Υπηρεσιών της χώρας.
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση συμμετοχής της Γενικής Διεύθυνσης δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. στην Έκθεση «INTERAIGIS 2024».
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Αναδασώσεων Αττικής για τη συντήρηση νεοφυτείας στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας.
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση Δ.Δ. Πιερίας για τη λήψη μέτρων περιορισμού της διασποράς της ασθένειας του μεταχρωματικού έλκους του πλατάνου.

ΕΡΓΟ 32:	Χρηματοδότηση προμήθειας αναλωσίμων εργαστηρίου για τις ανάγκες του Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.ΠΥ.
ΕΡΓΟ 33:	Χρηματοδότηση επισκευής και συντήρησης ραμπών πρόσβασης ΑΜΕΑ και των θυρών εισόδου-εξόδου σχημάτων στις εγκαταστάσεις της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 34:	Χρηματοδότηση προμήθειας υλικών και εξοπλισμού αναγκαίων για τη λειτουργία του Κέντρου Επεξεργασίας, Ελέγχου και Πιστοποίησης Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού (Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.ΠΥ.), της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 35:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών επίβλεψης Α' ορόφου κτηριακών εγκαταστάσεων Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.2023
ΕΡΓΟ 36:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών συλλογής κώνων ελάτης για την κάλυψη των αναγκών του Κέντρου Επεξεργασίας, Ελέγχου και Πιστοποίησης Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού.
ΕΡΓΟ 37:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών καθαρισμού στις εγκαταστάσεις Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.ΠΥ., Κ.Α.Υ.
ΕΡΓΟ 38:	Χρηματοδότηση προμήθειας ανταλλακτικών, αναλωσίμων και υπηρεσιών συντήρησης εκτυπωτικών μηχανημάτων δικτύου της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 39:	Χρηματοδότηση προμήθειας εξοπλισμού δικτύωσης, ηλεκτρονικών υπολογιστών νέων θέσεων εργασίας Α' ορόφου και φορητών υπολογιστών για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 40:	Χρηματοδότηση της προμήθειας και εγκατάστασης υλικών για τη «Διαμόρφωση μέρους του Α' ορόφου του υφιστάμενου κτηρίου της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.ΕΝ.»,.
ΕΡΓΟ 41:	Χρηματοδότηση οργάνωσης ενημερωτικών / εκπαιδευτικών συναντήσεων για τις ανάγκες υποστήριξης των Περιφερειακών Αρμοδίων Αρχών και ελεγκτικών συνεργειών για την ενιαία και αποτελεσματική εφαρμογή θεμάτων του νέου Ευρωπαϊκού Κανονισμού για την αποψίλωση και την αποδόωση και θεμάτων Κανονισμού Flegl.
ΕΡΓΟ 42:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών, για την κάλυψη λειτουργικών της αναγκών.
ΕΡΓΟ 43:	Τεχνική βοήθεια Πρόσπου Ταιμείου: Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών (οικονομική εξυπηρέτηση των Επιτροπών Ενοστάσεων και Αντιρρήσεων (ΕΠΕΑ), Δασικών Υπηρεσιών του Υ.Π.ΕΝ, υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης λογισμικού και χρηστών στα πλαίσια λειτουργίας της ηλεκτρονικής εφαρμογής, για την ολοκληρωμένη διαχείριση των

	αποζημιώσεων των επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.).
ΕΡΓΟ 44:	Χρηματοδότηση συμβουλευτικών υπηρεσιών στην ολοκληρωμένη αποτίμηση των διαδικασιών που όπτονται σε θέματα εμπορίας και διακίνησης άγριας ζωής και ειδών Cites, για την κάλυψη αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 45:	Χρηματοδότηση δημόσιας σύμβασης για την παροχή υπηρεσιών νομικής υποστήριξης του Γραφείου Γενικού Γραμματέα Δασών για την επεξεργασία και τελική διαμόρφωση σχεδίων συμβάσεων του Εθνικού Προγράμματος Αναδασώσεων – Αντίπερο με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, που εκτελεί το ΤΑΙΠΕΔ.
ΕΡΓΟ 46:	Χρηματοδότηση δημόσιας σύμβασης για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και τεχνικής υποστήριξης προς τη Γ.Δ.Δ. & Δ.Π. του Υ.Π.ΕΝ., για τις ανάγκες σχεδιασμού διαδικασιών διαχείρισης και αξιοποίησης δασικής βιομάζας.
ΕΡΓΟ 47:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την υποστήριξη λειτουργίας της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 48:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την υποστήριξη λειτουργίας της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 49:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασοπροστασίας και Αγροτικής Ασφάλειας της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών και χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 50:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για το σχεδιασμό, διαχείριση, παρακολούθηση και υλοποίηση προμηθειών, εργασιών, υπηρεσιών, αναγκών για την προστασία και διαχείριση των δασών για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 51:	Χρηματοδότηση επέκτασης υφιστάμενης σύμβασης παροχής υπηρεσιών για την ανάπτυξη και συντήρηση λειτουργικής εφαρμογής ασφαλούς πρόσβασης πιστοποιημένων χρηστών των Δασικών Υπηρεσιών στη Βάση Δεδομένων του ΝΠΔΔ Ελληνικό Κτηματολόγιο.
ΕΡΓΟ 52:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συμβουλευτικής και τεχνικής υποστήριξης προς τη Γ.Δ.Δ. & Δ.Π. του Υ.Π.ΕΝ., για την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων της Π.Ε. Έβρου, ως προς τη μεταπυρική διαχείριση της φυσικής αναγέννησης.
ΕΡΓΟ 53:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συμβουλευτικής και τεχνικής υποστήριξης προς τη Γ.Δ.Δ. & Δ.Π. του Υ.Π.ΕΝ., για την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων της Π.Ε. Έβρου, ως προς τους ενδεικνυόμενους χειρισμούς

	πολλαπλασιαστικού υλικού ιθαγενών ειδών.
ΕΡΓΟ 54:	Χρηματοδότηση βοηθητικών εργασιών υποστήριξης του Τμήματος Δασικών Μελετών και Πιστοποίησης Δασικών Προϊόντων της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής, της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 55:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συντήρησης, επέκτασης λειτουργικότητας και τεχνικής υποστήριξης του λογισμικού και των χρηστών, τεσσάρων portals (πύλες) με τις ηλεκτρονικές εφαρμογές που έχουν αναπτυχθεί για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν.
ΕΡΓΟ 56:	Χρηματοδότηση βοηθητικών εργασιών για την προτεραιοποίηση ορεινών λεκανών απορροής για την εφαρμογή του δασοτεχνικού συστήματος διευθέτησης.
ΕΡΓΟ 57:	Χρηματοδότηση βοηθητικών εργασιών για τον έλεγχο και παρακολούθηση των υλοποιούμενων αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων καθώς και των έργων του Εθνικού Σχεδίου Αναδάσωσης.
ΕΡΓΟ 58:	Χρηματοδότηση προμήθειας υλικών και εξοπλισμού, αναγκαίων για τη λειτουργία του εκκοκκιστηρίου και του εργαστηρίου ποιοτικού ελέγχου σπόρων του Κέντρου Επεξεργασίας, Ελέγχου και Πιστοποίησης Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού (Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.Π.Υ.).
ΕΡΓΟ 59:	Χρηματοδότηση προμήθειας υποδομών επίπλων θέσεων εργασίας για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 60:	Χρηματοδότηση προμήθειας και εγκατάστασης υλικών μόνωσης και υποδομής κοινόχρηστων εργασιακών χώρων των κτηριακών εγκαταστάσεων της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 61:	Χρηματοδότηση προμήθειας και εγκατάστασης ηλεκτρολογικού πίνακα για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 62:	Χρηματοδότηση προμήθειας και εγκατάστασης θερμαντικών σωμάτων για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 63:	Χρηματοδότηση προμήθειας και εγκατάστασης κλιματιστικών γραφείου για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.
ΕΡΓΟ 64:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών οργάνωσης και διαχείρισης συνεδριακής εκδήλωσης, προκειμένου για τη διοργάνωση Δασικού Συμποσίου σε περιοχή της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

ΕΡΓΟ 65:	Χρηματοδότηση Δασαρχείου Αιγάλεω για τη μελέτη και εκτέλεση εργασιών περιφράξης και σφράγισης οκτώ ανοικτών ανενεργών πηγών, καθώς και της σήμανσης κινδύνου πρόκλησης ατυχημάτων, στην περιοχή του Άλσους Δαφνίου.	
ΕΡΓΟ 66:	Χρηματοδότηση Δασαρχείου Πεντέλης για την αντικατάσταση εξοπλισμού λόγω καταστροφής.	
ΕΡΓΟ 67:	Χρηματοδότηση προμήθειας στολών υπαλλήλων Δασικής Υπηρεσίας κατ'εφαρμογήν του π.δ. 115/2016 (Α'197).	
ΕΡΓΟ 68:	Χρηματοδότηση προμήθειας και τοποθέτησης ανταλλακτικών, για τη συντήρηση και επισκευή του παλετοφόρου μηχανήματος (ΚΛΑΡΚ) της Κεντρικής Αποθήκης Υλικού (Κ.Α.Υ.) στην Αμυγδαλέζα.	
ΕΡΓΟ 69:	Χρηματοδότηση διευθέτησης και στεγανοποίησης τμήματος του δώματος των κτηρίων της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος στα Ιώσια.	
ΕΡΓΟ 70:	Χρηματοδότηση προμήθειας εξοπλισμού εργαστηρίου για τις ανάγκες του Κέντρου Επεξεργασίας, Ελέγχου και Πιστοποίησης Δασικού Πολλαπλαιοαστικού Υλικού (Κ.Ε.Ε.Π.Δ.Α.Π.Υ.).	
ΕΡΓΟ 71:	Χρηματοδότηση προμήθειας και εγκατάστασης νέου τηλεφωνικού κέντρου για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος.	
ΕΡΓΟ 72:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών υπηρεσιών για την υποβοήθηση του Δασαρχείου Κυπαρισσίας, για την Ταυτοποίηση παραχωρητηρίων.	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2019 - 2024	240.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Διερεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπυρικής πορείας της βλάστησης, με πιλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ.	
ΕΡΓΟ 2:	Δημιουργία της τρισδιάστατης γεωλογικής δομής του φαράγγιού της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διερεύνηση των υδρογεωλογικών συνθηκών και διαύτας των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Λευκών Ορέων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Διεύθυνση Δασών Χανίων.	
ΜΕΤΡΟ 3:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΤΩΝ ΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2024 ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΘΕΙ	860.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για έργα και	

	εργασίες αντιτυρικής προστασίας και οδοποιίας των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορροσυλλογής των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων – προστασίας και διαχείρισης άγριας πανίδας και των βιοτόπων της, των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης μελετών αντιπλημμυρικής προστασίας και υλοποίησης αντιδιαβρωτικών έργων και έργων αποκατάστασης οδοποιίας, των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 6:	Χρηματοδότηση προμηθειών Μέσων Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμού και υπηρεσιών για την υλοποίηση του Ειδικού Προγράμματος της ΔΥΠΑ, των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση προμήθειας υλικών και οργάνων για την κάλυψη των αναγκών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, προστασίας και διαχείρισης των δασών των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 8:	Οικονομική ενίσχυση Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)	
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών, για την κάλυψη λειτουργικών της αναγκών των Χ.Π. προ έτους 2024.	
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Φυτωρίων, Δασικών Γενετικών Πόρων και Αναδασώσεων της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών και χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ. ΧΠ 2023	
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ. ΧΠ 2023	
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασοτεχνικής Διευθέτησης Χειμάρρων και Έργων Ορεινής Υδρονομίας της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ. ΧΠ 2023	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες λειτουργίας της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής και χρηματοδότηση της	

ΕΡΓΟ 26:	Χρηματοδότηση αποκατάστασης ζημιών των κτηνιακών εγκαταστάσεων του Δωμαρείου Καρδίτσας, εξαιτίας των καιρικών φαινομένων ΙΑΝΟΣ και DANIEL.
ΕΡΓΟ 27:	Χρηματοδότηση αντικατάστασης υποδομών υποδοχής θέσεων εργασίας και φύλαξης αρχείου της ΕΕΔΠ Θεσσαλίας Στερεάς Ελλάδας, και αντικατάστασης μικροεξοπλισμού, εξαιτίας ζημιών εκ των θεομηνιών.
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Κυκλάδων, για την ανάθεση καλλιεργητικών εργασιών προστασίας των κεδροδασών Νήσου Νάξου και μελέτης μικρού έργου αναφυχής ήπιων επεμβάσεων.
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών επικαιροποίησης του οδηγού αναγνώρισης ξυλείας και υπηρεσιών για την αναγνώριση – ταυτοποίηση δοκιμών ξυλείας και προϊόντων ξύλου, για την κάλυψη αναγκών της Κεντρικής και των Περιφερειακών Αρμόδιων Αρχών του Κανονισμού Ξυλείας, 2023.
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση προμήθειας λογισμικού γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την ικανοποίηση αναγκών παρακαλούθησης πορείας εξέτασης αντιρρήσεων από τις Επιτροπές Εξέτασης Αντιρρήσεων.
ΕΡΓΟ 32:	Χρηματοδότηση προμήθειας στολών υπαλλήλων Δασικής Υπηρεσίας κατ' εφαρμογήν του π.δ. 115/2016 (Α' 197).
ΕΡΓΟ 33:	Χρηματοδότηση δημιουργίας ηλεκτρονικής εφαρμογής ΑΠΟΛΗΨΙΣ για την παρακαλούθηση της διαχείρισης δασικών οικοσυστημάτων στις πυρόπληκτες περιοχές της Βόρειας Εύβοιας.
ΕΡΓΟ 34:	Χρηματοδότηση ανάπτυξης λειτουργικής εφαρμογής ασφαλούς πρόσβασης πιστοποιημένων χρηστών των Δασικών Υπηρεσιών στη Βάση Δεδομένων του ΝΠΔΔ Ελληνικό Κτηματολόγιο.
ΕΡΓΟ 35:	Επιχορήγηση της Μονάδας Εξωτικών και Άγριων Ζώων, του Τμήματος Κτηνιατρικής της Ιχθυής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), στο πλαίσιο του Μέτρου 6: «Περίθαλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας – Εφαρμογή της αρ. πρωτ. 173664/1618/18 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος (ΦΕΚ 4745 Β/23.10.2018)».
ΕΡΓΟ 36:	Τακτοποίηση εκκρεμασιών ανεξόφλητων δαπανών προμήθειας καυσίμων για τις ανάγκες των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών προηγούμενων ετών στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων που είχαν στα προηγούμενα Χρηματοδοτικά Προγράμματα του Πράσινου Ταμείου.
ΕΡΓΟ 37:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για την υλοποίηση των εγκεκριμένων μελετών «Αναδάσωση στη

	Θέση Περιωστικό Δάσος οικισμού Χώρας Σαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανάντη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Σαμοθράκης».	
ΕΡΓΟ 38:	Απόδοση οδοιπορικών εξόδων και ημερήσιων αποζημιώσεων προσωπικού αρμοδίων Δασικών Υπηρεσιών για τις ανάγκες επίβλεψης έργων αναδάσωσης, λόγω μη απόδοσης αυτών από την αρμόδια Αποκεντρωμένη Διοίκηση.	
ΕΡΓΟ 39:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Χανίων Χανίων για την υλοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Θερίσσου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων» / Αρ. Εγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΦΖΟΡ1Θ-Ο7Κ)	
ΕΡΓΟ 40:	Προμήθεια καρτών / υπηρεσιακών ταυτοτήτων προσωπικού σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016).	
ΕΡΓΟ 41:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών για το έργο της κωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας ετών 2019 – 2022.	
ΕΡΓΟ 42:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Αταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιτσιάς" περιοχής Τ.Κ. Αρκίτσας Δήμου Λακρών".	
ΕΡΓΟ 43:	Καταβολή αποζημίωσης μελών Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, ετών 2020, 2021 και 2022.	
ΕΡΓΟ 44:	Καταβολή αποζημίωσης μελών Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, έτους 2023.	
ΜΕΤΡΟ 4:	Εκτέλεση Δικαστικών Αποφάσεων και επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών	250.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	150.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6:		14.425.000,00€
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		30.000.000,00

Παράρτημα 8ο: βλ. σελ. 3 – 12 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 315/18-1-2024 (ΑΔΑ: 9Π6Ι46Ψ844-ΡΧΨ).

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2024		ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:		<u>3.510.000,00€</u>
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	2.033.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Αντιπυρική προστασία	
ΔΡΑΣΗ 2	Δασοπροστασία και προστασία της άγριας πανίδας και των βιοτόπων της	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΩΝ «ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ»	1.477.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Προστασία δασικών οικοσυστημάτων Ιεράς Κοινότητας Αγίου Όρους Ξθω	
ΔΡΑΣΗ 2	Αντιπυρική προστασία δασών και δασικών εκτάσεων ιδιοκτησίας ΟΤΑ	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2:		<u>4.130.000,00€</u>
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ	4.010.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Εκπόνηση δασοπονικών μελετών	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλιεργητικές εργασίες δασών	
ΔΡΑΣΗ 3	Διαχειριστικά μέτρα άγριας πανίδας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων	
ΔΡΑΣΗ 4	Περιθάλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας	
ΔΡΑΣΗ 5	Δαπάνες Επιστημονικής Επιτροπής και Νομαρχιακών Επιτροπών και Ομάδων Άμεσης Επέμβασης για τη λήψη μέτρων για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης αλληλεπίδρασης αρκούδας (<i>Ursus Arctos</i>) σε κατοικημένες περιοχές	
ΔΡΑΣΗ 6	Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων, μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Περιορισμός της Αφρικανικής Πανώλης των Χοίρων (ΑΠΧ) – Επιζωοτιολογική επιτήρηση	
ΔΡΑΣΗ 7	Πρόγραμμα προμηθειών για τη διαχείριση δασών και την άγρια πανίδα και την εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Κανονισμών και της Σύμβασης CITES	
ΔΡΑΣΗ 8	Οικονομική Ενίσχυση Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)	
ΔΡΑΣΗ 9	Μέσα Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμός και λοιπές δαπάνες, αναγκαίες για την υλοποίηση του «ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΡΗΤΙΝΕΡΓΑΤΩΝ, ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» της Δ.Υ.Π.Α.	

ΔΡΑΣΗ 10	Βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών	
ΔΡΑΣΗ 11	Ειδικές δράσεις για τον εντοπισμό, τη διαχείριση και τη λήψη μέτρων περιορισμού των επιπτώσεων στην άγρια πανίδα, από την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.	
ΜΕΤΡΟ 2	ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	120.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Αγορά ή απαλλοτρίωση δασών και εκτάσεων που βρίσκονται εντός δασών	
ΔΡΑΣΗ 2:	Έργα και εργασίες σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου 3208/2003	
ΔΡΑΣΗ 3	Δαπάνες εκπαίδευσης και υποστήριξης ελεγκτικών συνεργειών για την ενιαία και αποτελεσματική εφαρμογή θεμάτων των Ευρωπαϊκών Κανονισμών Ξυλείας και FLEGT	

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:		8.100.000,00€
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	600.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Δασοτεχνική διεύθυνση χειμάρρων – Αντιχειμαρρική προστασία των δασικών εδαφών – Αναδασώσεις – Αποκατάσταση δασικής οδοποιίας	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλυέργεια δασικών φυτωρίων – Σπορασυλλογή	
ΔΡΑΣΗ 3	Αποκατάσταση του τοπίου και της δασικής βλάστησης	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	7.500.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Δαπάνες των Διευθύνσεων Δασών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.	
ΔΡΑΣΗ 2:	Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας, σύνταξης και υποβολής δηλώσεων, εισήγησης προτάσεων διορθώσεων εγγραφών και εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου.	
ΔΡΑΣΗ 3:	Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών.	
ΔΡΑΣΗ 4:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4:		1.460.000,00€
ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ		

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	900.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Γενικές λειτουργικές δαπάνες	
ΔΡΑΣΗ 2	δαπάνες διαμόρφωσης, συντήρησης, επισκευής και αντικατάστασης κτηρίων και των υποδομών και χώρων εργασίας	
ΔΡΑΣΗ 3	Ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών	
ΔΡΑΣΗ 4	διοργάνωση ημερίδων, σεμιναρίων και συνεδρίων για τη δασοπονία, τη διαχείριση της άγριας ζωής, την εφαρμογή ευρωπαϊκών κανονισμών και συμβάσεων, την κάλυψη εθιμοτυπικών εξόδων, καθώς και την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης δασικών υπαλλήλων και δράσεων κοινωνικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΣ	560.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Ερευνητικά Προγράμματα	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες λειτουργίας της Επιστημονικής Επιτροπής Εμπορίας Ευδών Αυτοφυούς Χλωρίδας και Άγριας πανίδας (Επιστημονική Αρχή CITES)	
ΔΡΑΣΗ 3	Καταβολή εισφορών της χώρας για τη συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5:		3.300.000,00€
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2023»	2.350.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για έργα και εργασίες αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας Χ.Π. 2023.	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών Χ.Π. 2023.	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και σπороσυλλογής Χ.Π. 2023.	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας αρεινών υδάτων – προστασίας και διαχείρισης άγριας πανίδας και των βιοτόπων της Χ.Π. 2023.	
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης μελετών αντιπλημμυρικής προστασίας και υλοποίησης αντιδιαβρωτικών έργων Χ.Π. 2023.	
ΕΡΓΟ 6:	Χρηματοδότηση προμηθειών Μέσων Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμού και υπηρεσιών για την υλοποίηση του Ειδικού Προγράμματος της ΔΥΠΑ.	

ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση προμήθειας υλικών και οργάνων για την κάλυψη των αναγκών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, προστασίας και διαχείρισης των δασών.
ΕΡΓΟ 8:	Οικονομική ενίσχυση Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την υποστήριξη λειτουργίας της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την υποστήριξη λειτουργίας της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για το σχεδιασμό, διαχείριση, παρακολούθηση και υλοποίηση προμηθειών, εργασιών, υπηρεσιών, αναγκών για την προστασία και διαχείριση των δασών για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ στο Πράσινο Ταμείο.
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Φυτωρίων, Δασικών Γενετικών Πόρων και Αναδασώσεων της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών και χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασοτεχνικής Διευθέτησης Χειμάρρων και Έργων Ορεινής Υδρονομίας της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες λειτουργίας της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής και χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση παροχής υπηρεσιών συμβούλου νομικής υποστήριξης για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2023-2024.
ΕΡΓΟ 18:	Χρηματοδότηση παροχής υπηρεσιών νομικού συμβούλου για τη μεταρρύθμιση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου για την ολοκληρωμένη διαχείριση δασικών οικοσυστημάτων.
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για τη διοργάνωση εκδήλωσης – ημερίδας, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Δασών της 21ης Μαρτίου.
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση της προμήθειας και εγκατάστασης υλικών για τη «Διαμόρφωση μέρους του Α' ορόφου του υφιστάμενου κτηρίου της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.ΕΝ.».
ΕΡΓΟ 21:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των

	δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησή τους.
ΕΡΓΟ 22:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγερσης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου.
ΕΡΓΟ 23:	Χρηματοδότηση αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών.
ΕΡΓΟ 24:	Χρηματοδότηση προμήθειας αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.
ΕΡΓΟ 25:	Χρηματοδότηση των δαπανών λειτουργίας της Κεντρικής Γνωμοδοτικής Επιτροπής για την ίδρυση και λειτουργία των Κέντρων Περιθαλψής (ΚΕ.ΠΕ.ΑΠ.) και των Σταθμών Πρώτων Βοηθειών της Αγρίας Πανίδας (Σ.Π.Β.Ε.Α.Π.).
ΕΡΓΟ 26:	Επιχορήγηση της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την Αγρία Ζωή και τη Φύση «Καλλιανύ», για τις ανάγκες λειτουργίας της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης κατ' εφαρμογήν της κ.α. 104180/433/2014 (θ' 272/7-2-2014).
ΕΡΓΟ 27:	Επιχορήγηση της Κινηματικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Σ.Ε.)
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών επίβλεψης Α' ορόφου κτηριακών εγκαταστάσεων Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συντήρησης, επέκτασης λειτουργικότητας και τεχνικής υποστήριξης του λογισμικού και των χρηστών, τριών ηλεκτρονικών εφαρμογών που έχουν αναπτυχθεί για τις ανάγκες της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση ανάκτησης αρχείων και αποκατάστασης λειτουργικότητας των μονάδων διαχείρισης ηλεκτρονικών υπολογιστών της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση προμήθειας αναλωσίμων εργαστηρίου για τις ανάγκες του Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.ΠΥ.
ΕΡΓΟ 32:	Χρηματοδότηση αναγκών λειτουργίας κτηριακών εγκαταστάσεων Γ.Δ.Δ. & Δ.Π., ΚΕΕΠΔΑΠΥ, ΚΑΥ (υπηρεσίες καθαρισμού, απολύμανση, επισκ. αποχέτευσης).
ΕΡΓΟ 33:	Προμήθεια εξοπλισμού για τις ανάγκες του Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.ΠΥ. (περαιοφόρο όχημα).
ΕΡΓΟ 34:	Χρηματοδότηση προμηθειών ΓΔΔ & ΔΠ
ΕΡΓΟ 35:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Κυκλάδων, για την ανάθεση καλλιεργητικών εργασιών προστασίας των κεδροδασών Νήσου Νάξου και μελέτης μικρού έργου αναφυκής ήπιων επεμβάσεων.
ΕΡΓΟ 36:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για τη διοργάνωση του 21ου Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου, 22-25 Οκτωβρίου 2023.
ΕΡΓΟ 37:	Χρηματοδότηση προμηθειών γραφικής ύλης, αναλωσίμων αντιγραφικών πολυμηχανημάτων, ανταλλακτικών και μικροσυσκευών

	Η/Υ για τις ανάγκες της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.	
ΕΡΓΟ 38:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την ικανοποίηση αναγκών παρακολούθησης πορείας εξέτασης αντιρρήσεων από τις Επιτροπές Εξέτασης Αντιρρήσεων.	
ΕΡΓΟ 39:	Χρηματοδότηση προμήθειας συσκευών ανάγνωσης μικροαναμεταδοτών για την υποστήριξη των αρμοδίων αρχών για την εφαρμογή Ευρωπαϊκών Κανονισμών και Σύμβασης CITES.	
ΕΡΓΟ 40:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών ανάπτυξης ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων για την υποστήριξη λειτουργίας της Επιστημονικής Αρχής CITES.	
ΕΡΓΟ 41:	Χρηματοδότηση μεταφοράς αρχείου και υλικών για τις ανάγκες της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.	
ΕΡΓΟ 42:	Χρηματοδότηση διοργάνωσης σεμιναρίου εκπαίδευσης ελεγκτικών συνεργείων για την ενισχύση και αποτελεσματική εφαρμογή θεμάτων Ευρωπαϊκού Κανονισμού Ξυλείας και Σύμβασης CITES.	
ΕΡΓΟ 43:	Χρηματοδότηση προμήθειας εξοπλισμού συνεδριάσεων για την υποστήριξη της εύρυθμης λειτουργίας της Επιστημονικής Αρχής CITES.	
ΕΡΓΟ 44:	Χρηματοδότηση αποκατάστασης ζημιών των κτηριακών εγκαταστάσεων του Δασαρχείου Καρδίτσας, εξαιτίας των καιρικών φαινομένων ΙΑΝΟΣ και DANIEL.	
ΕΡΓΟ 45:	Χρηματοδότηση αντικατάστασης υποδομών υποδοχής θέσεων εργασίας και φύλαξης αρχείου της ΕΕΔΠ Θεσσαλίας Ιτρεράς Ελλάδας, και αντικατάστασης μικροεξοπλισμού, εξαιτίας ζημιών εκ των θεομηνιών.	
ΕΡΓΟ 46:	Χρηματοδότηση προμήθειας μονάδων κατανάλωσης διαδικτυακής εφαρμογής ArcGis online, για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.	
ΕΡΓΟ 47:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών επικαιροποίησης του οδηγού αναγνώρισης Ξυλείας και υπηρεσιών για την αναγνώριση – ταυτοποίηση δοκιμών Ξυλείας και προϊόντων ξύλου, για την κάλυψη αναγκών της Κεντρικής και των Περιφερειακών Αρμόδιων Αρχών του Κανονισμού Ξυλείας.	
ΕΡΓΟ 48:	Χρηματοδότηση προμήθειας λογισμικού γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.	
ΕΡΓΟ 49:	Χρηματοδότηση προμήθειας σταλών υπαλλήλων Δασικής Υπηρεσίας κατ'εφαρμογήν του π.δ. 115/2016 (Α' 197).	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2016 - 2022	350.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Διερεύνηση δυνατοτήτων διατήρησης του ιδιόρρυθμου γενετικού υλικού καστασιός του Ν. Χανίων μέσω της προστασίας γενοτύπων των εντοπιών παικιλιών και της ενίσχυσης της εμπορευσιμότητας του κάστανου. Πιλοτική εφαρμογή / ΜΑΙΧ.	

ΕΡΓΟ 2:	Οδικός Χάρτης για πιστοποίηση της αειφορικής διαχείρισης των ελληνικών δασών και των προϊόντων ξύλου – Δημιουργία του Ελληνικού Συστήματος Πιστοποίησης / Ινστιτούτο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛ.Γ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ".	
ΕΡΓΟ 3:	Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων στις καμένες περιοχές / Ινστιτούτο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛ.Γ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ".	
ΕΡΓΟ 4:	Διερεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπυρικής πορείας της βλάστησης, με πιλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ.	
ΕΡΓΟ 5:	Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την ενίσχυση και προστασία πληθυσμών απειλούμενων φυτικών ειδών της Κρήτης. Πιλοτική εφαρμογή στο Νομό Χανίων/ΜΑΙΧ.	
ΕΡΓΟ 6:	Δημιουργία της τρισδιάστατης γεωλογικής δομής του φαραγγιού της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διερεύνηση των υδρογεωλογικών συνθηκών και διαίτας των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Λευκών Ορέων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Διεύθυνση Δασών Χανίων.	
ΜΕΤΡΟ 3:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΤΩΝ ΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2023 ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΕΙ	150.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για έργα και εργασίες αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας Χ.Π. 2019, 2020, 2021, 2022	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκπόνηση δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών Χ.Π. 2019, 2020, 2021, 2022	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορροσυλλογής Χ.Π. 2019, 2020, 2021, 2022	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων Χ.Π. 2019, 2020, 2021, 2022	
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση αντιδιαβρωτικών – αντιπλημμυρικών έργων σε καμένες δασικές εκτάσεις ΧΠ 2021, 2022.	
ΕΡΓΟ 6:	Χρηματοδότηση προμηθειών Μέσων Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμού και υπηρεσιών για την υλοποίηση του Ειδικού Προγράμματος της ΔΥΠΑ.	
ΕΡΓΟ 7:	Οικονομική ενίσχυση Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.)	
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασικών Φυτωρίων, Δασικών Γενετικών Πόρων και Αναδασώσεων της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2022-2023.	
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των	

	αναγκών του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου, της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2022-2023.
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασοτεχνικής Διευθέτησης Χειμάρρων και Έργων Ορεινής Υδρονομίας, της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2022-2023.
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2022-2023.
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση παροχής υπηρεσιών συμβούλου νομικής υποστήριξης για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ περιόδου 2022-2023.
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση λειτουργίας, συντήρησης και υποστήριξης του Ηλεκτρονικού Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασεργατών (ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο.).
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση δημιουργίας και λειτουργίας ηλεκτρονικού συστήματος για την εφαρμογή της διεθνούς Σύμβασης CITES στη χώρα μας.
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση δημιουργίας ηλεκτρονικής εφαρμογής ΑΠΟΛΗΨΙΣ για την παρακολούθηση της διαχείρισης δασικών οικοσυστημάτων στις πυρόπληκτες περιοχές της Βόρειας Εύβοιας.
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση ανάπτυξης λειτουργικής εφαρμογής ασφαλούς πρόσβασης πιστοποιημένων χρηστών των Δασικών Υπηρεσιών στη βάση δεδομένων του ΝΠΔΔ Ελληνικό Κτηματολόγιο.
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση δαπανών της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την Άγρια Ζωή και τη Φύση «Καλλιστώ» (δαπάνες επιτροπών και Ομάδων άμεσης επέμβασης για τη λήψη μέτρων διαχείρισης Ursus arctos).
ΕΡΓΟ 18:	Επιχορήγηση της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Κ.Σ.Ε.) (Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Περιορισμός της αφρικανικής πανώλης των χοίρων – Επιζωοπανολογική επιτήρηση).
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση μετακίνησης εκπροσώπου της ΓΔΔΑΠ στη Συνάντηση Συνδιάσκεψης των Μερών της Σύμβασης CITES, 14-25 Νοεμβρίου, στην πόλη του ΠΑΝΑΜΑ, ΠΑΝΑΜΑ.
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών εκπόνησης οριστικής μελέτης διαμόρφωσης μέρους Α' ορόφου κτηριακών εγκαταστάσεων Γ.Δ.Δ. & Δ.Π.
ΕΡΓΟ 21:	Επιχορήγηση της Μονάδας Εξωτικών και Άγριων Ζώων, του Τμήματος Κτηνιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), στο πλαίσιο του Μέτρου 6: «Περίθαλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας – Εφαρμογή της αρ. πρωτ. 173664/1618/18 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος (ΦΕΚ 4745 Β/23.10.2018)»
ΕΡΓΟ 22:	Τακτοποίηση εκκρεμοσυνών ανεξόφλητων δαπανών προμήθειας καυσίμων για τις ανάγκες των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών προηγούμενων ετών στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων που είχαν στα προηγούμενα Χρηματοδοτικά Προγράμματα του Πρόσμου

	Ταμείου.
ΕΡΓΟ 23:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για την υλοποίηση των εγκεκριμένων μελετών «Αναδάσωση στη θέση Περιαστικό Δάσος οικισμού Χώρας Σαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανόητη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Σαμοθράκης».
ΕΡΓΟ 24:	Απόδοση οδοιπορικών εξόδων και ημερήσιων αποζημιώσεων προσωπικού αρμοδίων Δασικών Υπηρεσιών για τις ανάγκες επίβλεψης έργων αναδάσωσης, λόγω μη απόδοσης αυτών από την αρμόδια Αποκεντρωμένη Διοίκηση.
ΕΡΓΟ 25:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συλλογής στοιχείων και υποβολής έκθεσης υφιστάμενης κατάστασης υποδομών τριών ιχθυογεννητικών σταθμών της χώρας.
ΕΡΓΟ 26:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Χανίων Χανίων για την υλοποίηση της εγκεκριμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Θερίσσου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων» / Αρ. Εγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΦΖΟΡ1Θ-Ο7Κ)
ΕΡΓΟ 27:	Προμήθεια καρτών / υπηρεσιακών ταυτοτήτων προσωπικού σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016).
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών για το έργο της κωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας ετών 2019 – 2022.
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση του Δασοαρχείου Αιταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιταιάς" περιοχής Τ.Κ. Αρκίτοας Δήμου Λακκωνών".
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», ετών 2020, 2021 και 2022.
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου», ετών 2020, 2021 και 2022.
ΕΡΓΟ 32:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», ετών 2020, 2021 και 2022.
ΕΡΓΟ 33:	Καταβολή αποζημίωσης μελών Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠΛΕ.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, ετών 2020, 2021 και 2022.

ΜΕΤΡΟ 4:	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΧΡΕΩΣΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΠΟΣΩΝ	300.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	150.000,00
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	20.500.000,00

Παράρτημα 9ο: βλ. σελ. 3 – 9 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 676/6-2-2023 (ΑΔΑ: 9ΝΑΕ46Ψ844-ΣΟΗ).

ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2023		ΚΑΤΑΝΟΜΗ (σε ευρώ)
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:		<u>2.680.000,00€</u>
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	1.722.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Αντιπυρική προστασία.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δασοπροστασία και προστασία της άγριας πανίδας και των βιοτόπων της.	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΩΝ «ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ»	958.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2:		820.000,00€
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ	790.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Εκπόνηση δασοπονικών μελετών.	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλιεργητικές εργασίες δασών.	
ΔΡΑΣΗ 3	Διαχειριστικά μέτρα άγριας πανίδας και ιχθυοπανίας ορεινών υδάτων.	
ΔΡΑΣΗ 4	Περιθαλφή, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας.	
ΔΡΑΣΗ 5	Μέτρα άμεσης επέμβασης για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης σε κατοικημένες περιοχές.	
ΔΡΑΣΗ 6	Έλεγχος πληθυσμών ημίαιμων, μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Περιορισμός της Αφρικανικής Πανώλης των Χοίρων (ΑΠΧ) – Επιξωτισολογική επιτήρηση.	
ΔΡΑΣΗ 7	Πρόγραμμα προμηθειών για τη διαχείριση δασών και την άγρια πανίδα και την εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Κανονισμών και της Σύμβασης CITES.	
ΔΡΑΣΗ 8	Οικονομική Ενίσχυση Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.).	
ΔΡΑΣΗ 9	Μέσα Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμός και λοιπές δαπάνες, αναγκαίες για την υλοποίηση του «ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΡΗΤΙΝΕΡΓΑΤΩΝ, ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» του ΟΑΕΔ.	
ΔΡΑΣΗ 10	Βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών.	
ΜΕΤΡΟ 2	ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	30.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Αγορά ή απαλλοτρίωση δασών και εκτάσεων που βρίσκονται εντός δασών.	
ΔΡΑΣΗ 2:	Έργα και εργασίες σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου 3208/2003 .	
ΔΡΑΣΗ 3	Δαπάνες εκπαίδευσης και υποστήριξης ελεγκτικών συνεργειών για την ενιαία και αποτελεσματική εφαρμογή θεμάτων των Ευρωπαϊκών Κανονισμών Ξυλείας και FLEGT.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:		6.550.000,00€
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ		
ΜΕΤΡΟ 1	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	450.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Δασοτεχνική διευθέτηση χειμάρρων – Αντιχειμαρρική προστασία των δασικών εδαφών – Αναδασώσεις.	
ΔΡΑΣΗ 2	Καλλιέργεια δασικών φυτωρίων – Σποροσυλλογή.	
ΔΡΑΣΗ 3	Αποκατάσταση του τοπίου και της δασικής βλάστησης.	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	6.100.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Δαπάνες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησή τους.	

ΔΡΑΣΗ 2:	Δαπάνες υποστήριξης των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου.	
ΔΡΑΣΗ 3:	Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών.	
ΔΡΑΣΗ 4:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: 915.000,00€		
ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	655.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Γενικές λειτουργικές δαπάνες.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες διαμόρφωσης, συντήρησης, επισκευής και αντικατάστασης κτηρίων και των υποδομών και χώρων εργασίας.	
ΔΡΑΣΗ 3	Ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών.	
ΔΡΑΣΗ 4	Διοργάνωση ημερίδων, σεμιναρίων και συνεδρίων για τη δασοπονία, τη διαχείριση της άγριας ζωής, την εφαρμογή ευρωπαϊκών κανονισμών και συμβάσεων, την κάλυψη εθιμοτυπικών εξόδων, καθώς και την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης δασικών υπαλλήλων.	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ	260.000,00
ΔΡΑΣΗ 1	Ερευνητικά Προγράμματα.	
ΔΡΑΣΗ 2	Δαπάνες λειτουργίας της Επιστημονικής Επιτροπής Εμπορίας Ειδών Αυτοφυσούς Χλωρίδας και Άγριας πανίδας (Επιστημονική Αρχή CITES).	
ΔΡΑΣΗ 3	Καταβολή εισφορών της χώρας για τη συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: 1.035.000,00€		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2022»	435.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για έργα και εργασίες αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας Χ.Π. 2022.	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών Χ.Π. 2022.	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορρύθμισης Χ.Π. 2022.	

ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση προμήθειας λειτουργικού εξοπλισμού για τις ανάγκες του ΚΕΕΠΔΑΠΥ.
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υποστήριξη εκπόνησης μελετών αντιπλημμυρικής προστασίας και αντιδιαβρωτικών έργων Χ.Π. 2022.
ΕΡΓΟ 6:	Οικονομική ενίσχυση Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.).
ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση προμηθειών Μέσων Ατομικής Προστασίας ρητινεργατών, εξοπλισμού και υπηρεσιών για την υλοποίηση του Ευδικού Προγράμματος του ΟΑΕΔ.
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», έτους 2022.
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου», έτους 2022 .
ΕΡΓΟ 10:	Καταβολή αποζημίωσης μελών Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών έτους 2022.
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση προμήθειας εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Ν. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους.
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων – προστασίας και διαχείρισης άγριας πανίδας και των βιοτόπων της Χ.Π. 2022.
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση υπηρεσιών συλλογής στοιχείων και υποβολής έκθεσης υφιστάμενης κατάστασης υποδομών τριών ιχθυογεννητικών σταθμών της χώρας.
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση δαπανών της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την Άγρια Ζωή και τη Φύση «Καλλιστώ» (Δαπάνες επιτροπών και Ομάδων άμεσης επέμβασης για τη λήψη μέτρων διαχείρισης Ursus arctos).
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση μετακίνησης εκπροσώπου της ΓΔΔΔΠ στη Συνάντηση Συνδιάσκεψης των Μερών της Σύμβασης CITES, 14-25 Νοεμβρίου, στην πόλη του ΠΑΝΑΜΑ, ΠΑΝΑΜΑ.
ΕΡΓΟ 16:	Επιχορήγηση της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Σ.Ε.) (Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Περιορισμός της αφρικανικής πανώλης των χοίρων – Επιζωστιαλογική επιτήρηση).
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση προμήθειας στολών υπαλλήλων Δασικής Υπηρεσίας κατ' εφαρμογήν του π.δ. 115/2016 (Α' 197).
ΕΡΓΟ 18:	Χρηματοδότηση προγράμματος προμηθειών για την προστασία και διαχείριση δασών, για την κάλυψη των αναγκών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών.
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.

ΕΡΓΟ 21:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εύρυθμη λειτουργία της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Γραμματείας Δασών του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 22:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για το σχεδιασμό, διαχείριση, παρακολούθηση και υλοποίηση προμηθειών, εργασιών, υπηρεσιών, αναγκών για την προστασία και διαχείριση των δασών για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 23:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ στο Πράσινο Ταμείο.	
ΕΡΓΟ 24:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασικών Φυτωρίων, Δασικών Γενετικών Πόρων και Αναδασώσεων της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 25:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου, της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 26:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασοτεχνικής Διευθέτησης Χειμάρρων και Έργων Ορεινής Υδρονομίας, της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 27:	Χρηματοδότηση υποστηρικτικών εργασιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση παροχής υπηρεσιών συμβούλου νομικής υποστήριξης για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση τεχνικής υποστήριξης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών επί θεμάτων Δικτύωσης, Ασφάλειας και Επιχειρησιακής Συνέχειας, των κεντρικών υπηρεσιών του ΥΠΕΝ και των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών, που υπάγονται στο ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση λειτουργίας, συντήρησης και υποστήριξης του Ηλεκτρονικού Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασεργατών (ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο.).	
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση δημιουργίας και λειτουργίας ηλεκτρονικού συστήματος για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης CITES στη χώρα μας.	
ΕΡΓΟ 32:	Χρηματοδότηση δημιουργίας ηλεκτρονικής εφαρμογής ΑΠΟΛΗΨΙΣ για την παρακολούθηση της διαχείρισης δασικών οικοσυστημάτων στις πυρόπληκτες περιοχές της Βόρειας Εύβοιας.	
ΕΡΓΟ 33:	Χρηματοδότηση ανάπτυξης λειτουργικής εφαρμογής ασφαλούς πρόσβασης πιστοποιημένων χρηστών των Δασικών Υπηρεσιών στη Βάση Δεδομένων του ΝΠΔΔ Ελληνικό Κτηματολόγιο.	
ΕΡΓΟ 34:	Χρηματοδότηση περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση αντιδιαβρωτικών – αντιπλημμυρικών έργων σε καμένες δασικές εκτάσεις ΧΠ 2022.	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2016 - 2022	150.000,00

ΕΡΓΟ 1:	Διερεύνηση δυνατοτήτων διατήρησης του ιδιόρρυθμου γενετικού υλικού καστανιάς του Ν. Χανίων μέσω της προστασίας γενοτύπων των εντοπίων ποικιλιών και της ενίσχυσης της εμπορευσιμότητας του κάστανου. Πιλοτική εφαρμογή / ΜΑΙΧ.	
ΕΡΓΟ 2:	Οδικός Χάρτης για πιστοποίηση της αειφορικής διαχείρισης των ελληνικών δασών και των προϊόντων ξύλου – Δημιουργία του Ελληνικού Συστήματος Πιστοποίησης / Ινστιτούτο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛ.Γ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ".	
ΕΡΓΟ 3:	Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων στις καμένες περιοχές / Ινστιτούτο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛ.Γ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ".	
ΕΡΓΟ 4:	Διερεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπυρικής πορείας της βλάστησης, με πιλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ.	
ΕΡΓΟ 5:	Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την ενίσχυση και προστασία πληθυσμών απειλούμενων φυτικών ειδών της Κρήτης. Πιλοτική εφαρμογή στο Νομό Χανίων/ΜΑΙΧ.	
ΕΡΓΟ 6:	Δημιουργία της τρισδιάστατης γεωλογικής δομής του φαραγγιού της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διερεύνηση των υδρογεωλογικών συνθηκών και διαίτας των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Λευκών Ορέων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Διεύθυνση Δασών Χανίων.	
ΜΕΤΡΟ 3:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2016 - 2021 ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΘΕΙ	50.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για έργα και εργασίες αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας Χ.Π. 2019, 2020, 2021.	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και αποροσυλλογής Χ.Π. 2019, 2020, 2021.	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων Χ.Π. 2019, 2020, 2021.	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την εκπόνηση δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών Χ.Π. 2019, 2020, 2021.	
ΕΡΓΟ 5:	Επιχορήγηση της Μονάδας Εξωτικών και Άγριων Ζώων, του Τμήματος Κτηνιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), στο πλαίσιο του Μέτρου 6: «Περιθαλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας – Εφαρμογή της αρ. πρωτ. 173664/1618/18 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος (ΦΕΚ 4745 Β/23.10.2018)».	
ΕΡΓΟ 6:	Τακτοποίηση εκκρεμοσιών ανεξόφλητων δαπανών προμήθειας καυσίμων για τις ανάγκες των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών προηγούμενων ετών στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων που είχαν στα προηγούμενα Χρηματοδοτικά Προγράμματα του Πράσινου Ταμείου και απόδοση οδοπορικών εξόδων και ημερήσιων αποζημιώσεων προσωπικού αρμοδίων Δασικών Υπηρεσιών για τις ανάγκες επίβλεψης έργων αναδάσωσης.	

ΕΡΓΟ 7:	Προμήθεια τριετούς αναβάθμισης, συντήρησης – υποστήριξης λογισμικού ArcGIS για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ.	
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για την υλοποίηση των εγκεκριμένων μελετών «Αναδάσωση στη θέση Περιαστικό Δάσος οικισμού Χώρας Σαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανάντη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Σαμοθράκης».	
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση αντιδιαβρωτικών – αντιπλημμυρικών έργων σε καμένες δασικές εκτάσεις ΧΠ 2021.	
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Χανίων Χανίων για την υλοποίηση της εγκεκριμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Θερίσσου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων» / Αρ. Έγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΦΖΟΡ1Θ-Ο7Κ).	
ΕΡΓΟ 11:	Προμήθεια καρτών / υπηρεσιακών ταυτοτήτων προσωπικού σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016) «Καθορισμός του τρόπου άσκησης ελέγχου ταυτότητας οδηγών και έρευνας αυτοκινητών από δασικούς υπαλλήλους και καθορισμός τύπου υπηρεσιακής ταυτότητας, στολής και σήματος που φέρουν αυτοί».	
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών για το έργο της κωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας ετών 2019 – 2022.	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Αταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιτσιάς" περιοχής Τ.Κ. Αρκίτσας Δήμου Λοκρών".	
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», ετών 2020 και 2021.	
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγγραφης αγωγών στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου», ετών 2020 και 2021.	
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες εκτέλεσης εργασιών επικαιροποίησης, θεώρησης, ανάρτησης μέχρι και την κύρωση των δασικών χαρτών», ετών 2016, 2017, 2018, 2019 και 2020.	
ΕΡΓΟ 17:	Καταβολή αποζημίωσης μελών Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, ετών 2020 και 2021.	
ΜΕΤΡΟ 4:	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΠΟΣΩΝ	350.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΠΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	50.000,00
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	12.000.000,00

Παράρτημα 10ο: Βλ.. Σελ. 3 – 9 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 659/9-2-2022 (ΑΔΑ: 9ΓΞΙ46Ψ844-ΧΚΙ).

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2022		ΚΑΤΑΝΟΜΗ (σε ευρώ)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1		
ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	1.700.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΩΝ «ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ»	1.009.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2		
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	40.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ	50.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΑΓΟΡΑ Ή ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ	150.000,00

	ΔΑΣΩΝ	
ΜΕΤΡΟ 4:	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003	25.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:		
ΠΡΩΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΟΙΚΟΜΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ – ΑΝΤΙΧΕΙΜΑΡΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ – ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ	350.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΦΥΤΩΡΙΩΝ – ΣΠΟΡΟΣΥΛΛΟΓΗ	100.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ	3.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΔΑ.Σ.Ε.)	50.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4		
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	2.600.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Δαπάνες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους	
ΔΡΑΣΗ 2:	Δαπάνες υποστήριξης των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στα πλαίσια του Εθνικού Κτηματολογίου	
ΔΡΑΣΗ 3:	Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών	
ΔΡΑΣΗ 4:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των περιφερειακών Διευθύνσεων Δασών και Διευθύνσεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών καθώς και της Διεύθυνσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.ΕΝ. για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ	
ΔΡΑΣΗ 1:	Προστασία της άγριας πανίδας	20.000,00
ΔΡΑΣΗ 2:	Διαχείριση άγριας πανίδας	60.000,00
ΔΡΑΣΗ 3:	Ανάπτυξη της ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων	20.000,00
ΔΡΑΣΗ 4:	Δαπάνες Επιστημονικής Επιτροπής και Νομαρχιακών Επιτροπών και Ομάδων άμεσης επέμβασης για τη λήψη μέτρων για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης – αλληλεπίδρασης αρκούδας (<i>Ursus arctos</i>) σε κατοικημένες περιοχές	30.000,00

ΔΡΑΣΗ 5:	Δαπάνες λειτουργίας της Επιστημονικής Επιτροπής Εμπορίας Ειδών Αυτοφυσούς Χλωρίδας και Άγριας πανίδας (Επιστημονική Αρχή CITES)	5.000,00
ΔΡΑΣΗ 6:	Περιθαλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας	30.000,00
ΔΡΑΣΗ 7:	Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Περιορισμός της αφρικανικής πανώλης των χοίρων (ΑΠΧ) - Επιδημιολογική επιτήρηση	180.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5		
ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ - ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	
ΔΡΑΣΗ 1:	Στολές δασικών υπαλλήλων	900.000,00
ΔΡΑΣΗ 2:	Πρόγραμμα προμηθειών για την προστασία και διαχείριση δασών για την κάλυψη των αναγκών των περιφερειακών Δασικών Υπηρεσιών	400.000,00
ΔΡΑΣΗ 3:	Ενημερωτικό υλικό και διαφημιστικά σποτ για την δασοπροστασία και την προστασία της άγριας ζωής	5.000,00
ΔΡΑΣΗ 4:	Διοργάνωση ημερίδων, σεμιναρίων και συνεδρίων για τη δασοπονία, τη διαχείριση της άγριας ζωής, την εφαρμογή ευρωπαϊκών κανονισμών και συμβάσεων και την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης δασικών υπαλλήλων	25.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
ΔΡΑΣΗ 1:	Γενικές λειτουργικές δαπάνες	40.000,00
ΔΡΑΣΗ 2:	Δαπάνες διαμόρφωσης, συντήρησης, επισκευής και αντικατάστασης κτηρίων και των υποδομών	200.000,00
ΔΡΑΣΗ 3:	Ανάθεση έργων, μελετών και υπηρεσιών	350.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΠΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ	15.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6		80.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7		250.000,00
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ		
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 8		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2021»	619.300,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για έργα και εργασίες «αντιτυρικής προστασίας και οδοποιίας» Χ.Π. 2021	

ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών «καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορροαυλλογής» Χ.Π. 2021
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για υλοποίηση έργων και εργασιών «ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων» Χ.Π. 2021
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την «εκπόνηση δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών» Χ.Π. 2021
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση «έργων αντιδιαβρωτικής – αντιπλημμυρικής προστασίας δασικών εκτάσεων που επλήγησαν από πυρκαγιές» Χ.Π. 2021
ΕΡΓΟ 6:	Εκπαίδευση και τεχνική υποστήριξη ελεγκτικών συνεργείων άρθρου 6 της ΚΥΑ 134627/5835/15/23-12-2015 (Β 2872), για τις ανάγκες εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 995/2010 του ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ης Οκτωβρίου 2010, για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά
ΕΡΓΟ 7:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/νσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής της ΓΔΔΔΠ του ΥΠΕΝ
ΕΡΓΟ 8:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών των Δ/σεων Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής και Δασικών Έργων και Υποδομών της ΓΔΔΔΠ του ΥΠΕΝ
ΕΡΓΟ 9:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών ανάπτυξης ηλεκτρονικού συστήματος για τις ανάγκες εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης CITES στη χώρα μας
ΕΡΓΟ 10:	Ένταξη υπηρεσιών σχεδιασμού και γραφιστικής επιμέλειας εντύπων καθώς και υπηρεσιών δημιουργίας και τοποθέτησης ενημερωτικών πινακίδων σήμανσης, για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ
ΕΡΓΟ 11:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/νσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ
ΕΡΓΟ 12:	Εκπόνηση μελέτης ανάδειξης των τεχνικών στοιχείων θεμελίωσης του δημοσίου συμφέροντος για τις ανάγκες άσκησης των αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ
ΕΡΓΟ 13:	Απαλλοτρίωση έκτασης δασικού χαρακτήρα
ΕΡΓΟ 14:	Παροχή υπηρεσιών για την επέκταση λειτουργικότητας, συντήρηση και τεχνική υποστήριξη του «Ηλεκτρονικού Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασεργατών (ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο.)
ΕΡΓΟ 15:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασικών Φυτωρίων, Δασικών Γενετικών Πόρων & Αναδασώσεων της Δ/νσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ

ΕΡΓΟ 16:	Προμήθεια τριετούς αναβάθμισης, συντήρησης – υποστήριξης λογισμικού ArcGIS για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής & Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Δ/σης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ	
ΕΡΓΟ 17:	Ανάθεση υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής & Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου της Δ/σης Δασικών Έργων και Υποδομών για τις ανάγκες άσκησης των αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ	
ΕΡΓΟ 18:	Επιχορήγηση της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Σ.Ε.) στο πλαίσιο του Μέτρου 7: «Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δεσποζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Εντατικοποίηση μέτρων πρόληψης για την αφρικανική πανώλη των χοίρων	
ΕΡΓΟ 19:	Επιχορήγηση της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την άγρια ζωή και τη φύση «ΚΑΛΛΙΣΤΩ»	
ΕΡΓΟ 20:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», έτους 2021	
ΕΡΓΟ 21:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγερσης αγρών στα πλαίσια του Εθνικού Κτηματολογίου», έτους 2021	
ΕΡΓΟ 22:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Διευθύνσεων Συντονισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών», έτους 2021	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021	443.700,00
ΕΡΓΟ 1:	Διερεύνηση δυνατοτήτων διατήρησης του ιδιόρρυθμου γενετικού υλικού καστανάς του Ν. Χανίων μέσω της προστασίας γενοτύπων των εντοπίων ποικιλιών και της ενίσχυσης της εμπορευσιμότητας του κάστανου. Πυλοτική εφαρμογή / ΜΑΙΧ	
ΕΡΓΟ 2:	Οδικός Χάρτης για πιστοποίηση της αειφορικής διαχείρισης των ελληνικών δασών και των προϊόντων ξύλου – Δημιουργία του Ελληνικού Συστήματος Πιστοποίησης (262.820,00 €)	
ΕΡΓΟ 3:	Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων στις καμένες περιοχές / Ινστιτούτο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛΓ-Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	
ΕΡΓΟ 4:	Διερεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπυρικής πορείας της βλάστησης, με πυλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ	

ΕΡΓΟ 5:	Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την ενίσχυση και προστασία πληθυσμών απειλούμενων φυτικών ειδών της Κρήτης, Πιλοτική εφαρμογή στο Νομό Χανίων/ΜΑΙΧ	
ΕΡΓΟ 6:	Δημιουργία της τριοδιάστατης γεωλογικής δομής του φαραγγιού της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διερεύνηση των υδρογεωλογικών συνθηκών και δίκτυας των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Λευκών Όρεων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Διεύθυνση Δασών Χανίων	
ΜΕΤΡΟ 3:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ» ΕΤΩΝ 2016, 2017, 2018, 2019 ΚΑΙ 2020 ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΘΕΙ	100.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για έργα και εργασίες «αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας» Χ.Π. 2019, 2020	
ΕΡΓΟ 2:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών «καλλιέργειας δασικών φυτωρίων και απορροσυχολογίας» Χ.Π. 2019, 2020	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για υλοποίηση έργων και εργασιών «ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων» Χ.Π. 2019, 2020	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την «εκπόνηση δασοπονικών –διαχειριστικών μελετών» Χ.Π. 2019, 2020	
ΕΡΓΟ 5:	Επιχορήγηση της Μονάδας Εξωτικών και Άγριων Ζώων, του Τμήματος Κτηνιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), στα πλαίσια του Μέτρου 6: «Περιβαλφν, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας – Εφαρμογή της αρ. πρωτ. 173664/1618/18 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος (ΦΕΚ 4745 Β/23.10.2018)»	
ΕΡΓΟ 6:	Τακτοποίηση εκκρεμοσών ανεξόφλητων δαπανών προμήθειας καυσίμων για τις ανάγκες των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων προηγούμενων ετών στα πλαίσια υλοποίησης προγραμμάτων που έχουν ενταχθεί στα προηγούμενα Χρηματοδοτικά Προγράμματα του Πράσινου Ταμείου	
ΕΡΓΟ 7:	Αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών ακινήτων που βρίσκονται εντός του αισθητικού Δασυλλίου Ιωαννίνων	
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για την υλοποίηση των εγκεκριμένων μελετών «Αναδάσωση στη θέση Περιαστικό Δάσος οικισμού Χώρας Σαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανάντη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Σαμοθράκης»	
ΕΡΓΟ 9:	Επιχορήγηση της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την άγρια ζωή και τη φύση «ΚΑΛΛΙΣΤΩ»	
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση της Διεύθυνσης Δασών Χανίων Χανίων για την υλοποίηση της εγκεκριμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Θερίσσου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων»/Αρ. Εγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Διεύθυνσης Συντονισμού &	

	Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΦ2ΟΡ1Θ-Ο7Κ)	
ΕΡΓΟ 11:	Προμήθεια καρτών / υπηρεσιακών ταυτοτήτων προσωπικού σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016) «Καθορισμός του τρόπου άσκησης ελέγχου ταυτότητας οδηγών και έρευνας αυτοκινήτων από δασικούς υπαλλήλους και καθορισμός τύπου υπηρεσιακής ταυτότητας, στολής και σήματος που φέρουν αυτοί»	
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ψηφιοποίηση αρχειακού υλικού	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛ.Γ.Ο. ΔΗΜΗΤΡΑ) / Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων για την διοργάνωση ενημερωτικής καμπάνιας	
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών για το έργο της κωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας ετών 2019 - 2020	
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου- Δυτικής Μακεδονίας για την λειτουργία των ομάδων άμεσης επέμβασης για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης -αλληλεπίδρασης Αρκούδας (<i>Ursus arctos</i>) και επιχορήγηση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων "ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ" και "ΚΑΛΛΙΣΤΟ"	
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Αταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιτσιάς" περιοχής Τ.Κ. Αρκίτσας Δήμου Λοκρών"	
ΕΡΓΟ 17:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους», έτους 2020	
ΕΡΓΟ 18:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγκρισης αγωγών στα πλαίσια του Εθνικού Κτηματολογίου», έτους 2020	
ΕΡΓΟ 19:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Διευθύνσεων Συντονισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών», ετών 2019, 2020	
ΕΡΓΟ 20:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δαπάνες εκτέλεσης εργασιών επικαιροποίησης, θεώρησης, ανάρτησης μέχρι και την κύρωση των δασικών χαρτών», ετών 2016, 2017, 2018, 2019 και 2020	
ΜΕΤΡΟ 4:	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΠΟΣΩΝ	50.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	100.000,00

Παράρτημα 11ο: Βλ. σελ. 4 – 9 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 756/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΨΘΛΧ46Ψ844-Α3Ω).

ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2021		ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑ- ΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	1.700.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΩΝ "ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ"	1.036.000,00
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ Ε- ΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	50.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΑΓΟΡΑ Ή ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΔΑΣΩΝ	200.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003	25.000,00
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Αντιδιαβρωτική και Αντιπλημμυρική προστασία λεκανών απορροής καμένων δασών και δασικών εκτάσεων .	440.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	Αντιδιαβρωτική και αντιχαμαρρική προστασία των δασικών εδαφών - δα- σοτεχνική διεύθυνση χειμάρρων (Τεχνικά και Φυτοτεχνικά έργα και εργασί- ες)	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	Καλλιέργεια δασικών Φυτωρίων – Σποροσυλλογή	50.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	Αποκατάσταση του τοπίου και της δασικής βλάστησης	3.000,00
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΑΛΩΡΙΔΑΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΗΡΑΜΑΤΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	60.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΟΦΥΓΟΥΣ ΧΑΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ (ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΡΧΗ CITES)	5.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ ΑΜΕΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΗΨΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ – ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ (URSUS ARCTOS) ΣΕ ΚΑΤΟΙΚΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	30.000,00

ΜΕΤΡΟ 5:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	2.900.000,00
ΔΡΑΣΗ 1:	Δαπάνες των Δ/νσεων Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τη- ρησή τους	
ΔΡΑΣΗ 2:	Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των Αποκεντρωμένων Διοι- κήσεων για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έγερσης αγωγών στα πλαίσια του Εθνικού Κτηματολογίου	
ΔΡΑΣΗ 3:	Δαπάνες αποζημίωσης Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών	
ΜΕΤΡΟ 6:	ΠΕΡΙΒΑΛΨΗ, ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ	30.000,00
ΜΕΤΡΟ 7:	Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δασοποιδωμένων χοίρων και αγριόχοιρων - Εντατικοποίηση μέτρων πρόληψης και αποτροπής εισόδου και εξάπλωσης της αφρικανικής πανώλους των χοίρων (ΑΠΧ) μέσω των αγριόχοιρων και των υβριδίων αυτών στη χώρα, επιζωοτολογική επιτήρηση (ενεργητική και πα- θητική) του νοσήματος και την υλοποίηση δράσεων που ακολουθούν την καταγραφή εστιασ/ών ΑΠΧ σε αγριόχοιρο/ους.	180.000,00
ΜΕΤΡΟ 8:	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (προμήθεια σχεμά- των κλπ.)	550.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΔΡΑΣΕΙΣ - ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑ- ΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛ- ΛΟΝΤΟΣ	
ΔΡΑΣΗ 1:	ΓΕΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	40.000,00
ΔΡΑΣΗ 2:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙ- ΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	200.000,00
ΔΡΑΣΗ 3:	ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΡΓΩΝ, ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	350.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΣΠΟΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ	5.000,00
ΜΕΤΡΟ 3 :	ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΗΜΕΡΙΔΩΝ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ, ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	25.000,00
ΜΕΤΡΟ 4 :	Καταβολή εισφορών της χώρας για τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανι- σμούς (EUFORGEN, EUSTAFOR)	15.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	Πρόγραμμα προμηθειών της Γενικής Δνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλο- ντος για τη διαχείριση των δασών	300.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ		80.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7: ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ		150.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 8 : ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕ- ΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟ- ΓΡΑΜΜΑΤΑ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΥΠΟ- ΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟ- ΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2020»	566.000,00

ΕΡΓΟ 1:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Θάσου εκτέλεση του έργου «Συντήρηση Δασικού Κτηρίου Δασαρχείου Θάσου»	
ΕΡΓΟ 2:	Επιχορήγηση της Μονάδας Εξυτικών και Άγριων Ζώων, του Τμήματος Κτηνιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), στα πλαίσια του Μέτρου 6: «Περίθαλψη, προσαρμογή και απελευθέρωση ειδών της άγριας πανίδας – Εφαρμογή της αρ. πρωτ. 173664/1618/18 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος (ΦΕΚ 4745 Β/23.10.2018)»	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων έτους 2020	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Κασσάνδρας για την εκτέλεση δασοκομικών χειρισμών αντιπυρικής προστασίας για την απομάκρυνση εύφλεκτης δασικής βιομάζας, από τα δημόσια δάση της χερσονήσου Κασσάνδρας	
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για έργα και εργασίες «αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας» Χ.Π. 2020	
ΕΡΓΟ 6:	Επιχορήγηση της της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Σ.Ε.) στα πλαίσια του Μέτρου 7: «Έλεγχος πληθυσμού ημίαιμων μη δροσοζόμενων χοίρων και αγριόχοιρων – Εντατικοποίηση μέτρων πρόληψης για την αφρικανική πανώλη των χοίρων»	
ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την προμήθεια προμήθεια έξι (6) συσκευών κινητής τηλεφωνίας	
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για την υλοποίηση των συγκεκριμένων μελετών «Αναδάσωση στη θέση Περιαστικό Δάσος οικισμού Χώρας Ιαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανάντη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Ιαμοθράκης»	
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για το έργο «Παροχή υπηρεσιών για την δημιουργία συστήματος παρακολούθησης (Διαδικτυακής Εφαρμογής web gis) περιστατικών της Αφρικανικής Πανώλης των Χοίρων»	
ΕΡΓΟ 10:	Επιχορήγηση της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης για την άγρια ζωή και τη φύση «ΚΑΛΛΙΣΤΟ»	
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ετήσια ανανέωση συντήρησης – υποστήριξης λογισμικού Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών για τις ανάγκες του Τμήματος Δασικών Χαρτών, Δασολογίου, Απογραφής και Θεματικής Υποστήριξης Δικαιωμάτων Δημοσίου	
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Ξυλοκάστρου για την εκτέλεση του έργου «Κατασκευή αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων καψάλας (καμένης έκτασης) Τ.Κ. Ζερμενού, Θροφαρίου και Καρκαώτικων του Δήμου Ξυλοκάστρου Ευρωσίνης και Μικρού Βάλτου του Δήμου Ξυκουνίων της Π.Ε. Κορινθίας (πυρκαγιά της 23ης Ιουλίου 2018)»	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Δασών Χανίων Χανίων για την υλοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Θερίαςου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων»/Αρ. Εγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Δ/νσης Συντονισμού & Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΦ2ΟΡ1Θ-Ο7Κ)	
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την δημιουργία ενός αυτοματοποιημένου συστήματος έκδοσης αδειών Flegt	
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ψηφιοποίηση αρχαιακού υλικού	

ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛ.Γ.Ο. ΔΗΜΗΤΡΑ)/Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων για την διοργάνωση ενημερωτικής καμπάνιας	
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση εργασιών για το έργο της «ωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας ετών 2019 - 2020	
ΕΡΓΟ 18:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την απευθείας ανάθεση επισκευής του ειδικού ελκυστήρα μεταφοράς υλικών στην Αμυγδαλέζα	
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Παροχή υπηρεσιών για την επέκταση λειτουργικότητας, συντήρηση και τεχνική υποστήριξη του «Ηλεκτρονικού Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασεργατών» (ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο.),	
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου- Δυτικής Μακεδονίας για την λειτουργία των ομάδων άμεσης επέμβασης για τη διαχείριση περιστατικών προαίτησης -αλληλεπίδρασης Αρκούδας (Ursus arctos) και επανοργάνωση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων "ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ" και "ΚΑΛΛΙΣΤΟ"	
ΕΡΓΟ 21:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Αταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιτσιάς" περιοχής Τ.Κ. Αρκίτσας Δήμου Ασκρών"	
ΕΡΓΟ 22:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δαπάνες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους, καθώς και της τήρησής τους» έτους 2020	
ΕΡΓΟ 23:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης - χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δαπάνες υποστήριξης των Διευθύνσεων Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την εκτέλεση εργασιών επεξεργασίας και σύνταξης εισηγήσεων έκτασης αγρών στα πλαίσια του Εθνικού Κτηματολογίου"	
ΕΡΓΟ 24:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Διευθύνσεων Συντονισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δαπάνες αποζημίωσης για την συμμετοχή των ιδιωτών δικηγόρων ως μελών των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, που συστήνονται με αποφάσεις των Συντονιστών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων στις έδρες των οικείων Διευθύνσεων Δασών στις περιοχές δικαιοδοσίας των οποίων έχουν αναρτηθεί δασικοί χάρτες" έτους 2020	
ΕΡΓΟ 25:	Πρόγραμμα προμηθειών της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για τη διαχείριση των δασών έτους 2020	
ΕΡΓΟ 26:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την απευθείας ανάθεση εργασιών στο κτίριο της Αμυγδαλέζας	
ΕΡΓΟ 27:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών καλλιέργειας φυτωρίων και απορροαιλλαγής έτους 2020	
ΕΡΓΟ 28:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την αγορά ειδικών πλαστικών καλυμμάτων για τα μηχανήματα εκδόκισης του Κέντρου Επεξεργασίας, Ελέγχου και Πιστοποίησης Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού (Κ.Ε.Ε.Π.ΔΑ.Π.Υ)	
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την προμήθεια μέσων ηλεκτρονικού εξοπλισμού	

ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ ΕΤΩΝ 2012,2013, 2014, 2015, 2016, 2017,2018, 2019 ΚΑΙ 2020»	200.000,00
ΕΡΓΟ 1:	Ποιοτική ταξινόμηση πριστής ξυλείας μαύρης Πεύκης και Ελάτης με ελληνική προέλευση, για την πιστοποίησή της με CE με φορέα υλοποίησης το Τμήμα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ξύλου και Επίπλου του ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	
ΕΡΓΟ 2:	Διερεύνηση δυνατοτήτων διατήρησης του ιδιόρρυθμου γενετικού υλικού κασταλιάς του Ν. Χανίων μέσω της προστασίας γενεότυπων των εντοπίων ποιολιών και της ενίσχυσης της εμπορευσιμότητας του κάστανου. Πιλοτική εφαρμογή / ΜΑΙΧ	
ΕΡΓΟ 3:	Οδικός Χάρτης για πιστοποίηση της ασφαρκικής διαχείρισης των ελληνικών δασών και των προϊόντων ξύλου – Δημιουργία του Ελληνικού Συστήματος Πιστοποίησης (262.820,00 €)	
ΕΡΓΟ 4:	Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων στις καμένες περιοχές / Ιστοιχότυπο Δασικών Μεσογειακών Οικοσυστημάτων του ΕΛΓ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	
ΕΡΓΟ 5:	Διερεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπτυχιακής πορείας της βλάστησης, με πιλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ	
ΕΡΓΟ 6:	Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την ενίσχυση και προστασία πληθυσμών απειλούμενων φυτικών ειδών της Κρήτης. Πιλοτική εφαρμογή στο Νομό Χανίων/ΜΑΙΧ	
ΕΡΓΟ 7:	Δημιουργία της τριαδιάστατης γεωλογικής δομής του φαραγγιού της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διερεύνηση των υδρογεωλογικών συνθηκών και διαίτας των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Λευκών Ορέων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Δ/ση Δασών Χανίων	
ΜΕΤΡΟ 3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ "ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2016, 2017, 2018, 2019 ΚΑΙ 2020" ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΘΕΙ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ	450.000,00
ΕΡΓΟ 1:	ΜΕΣΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ - ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ "ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΟΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ" ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΤΩΝ 2018 - 2019	
	ΔΡΑΣΗ 1: Προμήθεια μέσων ατομικής προστασίας των εργατών - εργατριών	
	ΔΡΑΣΗ 2: Προμήθεια εργαλείων και λοιπού εξοπλισμού των εργατών-εργατριών	
ΕΡΓΟ 2:	ΔΡΑΣΗ 3: Προμήθεια καυσίμων, λιπαντικών, ανταλλακτικών και δαπάνες συντήρησης και επισκευής των σχημάτων, μηχανημάτων έργων και λοιπού μηχανολογικού εξοπλισμού, καθώς και λοιπές αναγκαίες δαπάνες	
	Προμήθεια στολών και λοιπών προβλεπόμενων προμηθειών σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016) «Καθορισμός του τρόπου άσκησης ελέγχου ταυτότητας οδηγών και έρευνας αυτοκινήτων από δασικούς υπαλλήλους και καθορισμός τύπου υπηρεσιακής ταυτότητας, στολής και σήματος που φέρουν αυτοί»	
ΕΡΓΟ 3:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των Δ/σεων Δασών και Δ/σεων Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και της Δ/σης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση υπηρεσιών εκπόνησης οριστικής μελέτης διαμόρφωσης μέρους του Α' ορόφου του υφιστάμενου κτιρίου της	

ΕΡΓΟ 5:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Διευθύνσεων Συντονισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δαπάνες αποζημίωσης για την συμμετοχή των ιδιωτών δικηγόρων ως μελών των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, που συστήνονται με αποφάσεις των Συντονιστών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων στις έδρες των οικείων Διευθύνσεων Δασών στις περιοχές δικαιοδοσίας των οποίων έχουν αναρτηθεί δασικοί χάρτες" έτους 2019	
ΕΡΓΟ 6:	Πληρωμή οδοιπορικών εξόδων υπαλλήλων των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων προηγούμενων ετών στα πλαίσια υλοποίησης προγραμμάτων που έχουν ενταχθεί στα προηγούμενα Χρηματοδοτικά Προγράμματα του Πράσινου Ταμείου	
ΕΡΓΟ 7:	Βελτίωση υποδομών πρόληψης λαθρουλοτομιών έτους 2019 της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος	
ΕΡΓΟ 8:	Έργα και εργασίες «αντισυρικής προστασίας και οδοποιίας» Χ.Π. 2019	
ΕΡΓΟ 9:	Αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών ακινήτων που βρίσκονται εντός του αισθητικού δασούλλου Ιωαννίνων	
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την προμήθεια πόσας θεικού οξέος έτους 2019	
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για την υλοποίηση ημερίδας για την διοργάνωση της Παγκόσμιας Ημέρας Δασοπονίας ετών 2019 και 2020	
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την ολοκλήρωση του έργου της ανάρτησης έως την κύρωση των δασικών χαρτών»	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου "Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/σης Προστασίας Δασών"	
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την υποστήριξη της λειτουργίας της Δ/σης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής"	
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/σης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου "Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/σης Διαχείρισης Δασών"	
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση εκπόνησης δασοπονικών μελετών έτους 2019	
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ι-χθυοαπονομίας ορεινών υδάτων έτους 2019	
ΕΡΓΟ 18:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δαπάνες εκτέλεσης εργασιών επικαιροποίησης, θεώρησης, ανάρτησης μέχρι και την κύρωση των δασικών χαρτών» ετών 2016, 2017, 2018 και 2019	
ΜΕΤΡΟ 4	Εκτέλεση Δικαστικών Αποφάσεων και επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών	100.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	200.000,00
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΜΕΤΡΑ, ΔΡΑΣΕΙΣ, ΕΡΓΑ):	10.000.000,00

Παράρτημα 12ο: Βλ. σελ. 4 – 10 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 698/4-2-2020 (ΑΔΑ: Ω7ΗΒ46Ψ844-ΘΙΜ).

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2019		ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	2.000.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	40.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ	100.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΑΓΟΡΑ Ή ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΔΑΣΩΝ	1.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003	60.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΛΕΚΑΝΩΝ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΚΑΜΕΝΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΕΙΜΑΡΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ - ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ (ΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ)	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 3:	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΦΥΤΩΡΙΩΝ – ΣΠΟΡΟΣΥΛΛΟΓΗ	100.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ	3.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΗΡΑΜΑΤΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	570.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ	20.000,00

ΜΕΤΡΟ 3:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΟΦΥΓΟΥΣ ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ (ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΡΧΗ CITES)	6.000,00
ΜΕΤΡΟ 4:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ ΑΜΕΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΡΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ – ΑΛΛΗΛΕΠΩΡΑΓΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ (UB-SUS ARCTOS) ΣΕ ΚΑΤΟΙΚΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	15.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	1.700.000,00
ΜΕΤΡΟ 6:	ΠΕΡΙΒΑΛΛΗ, ΠΡΟΕΛΑΜΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ- ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡ. ΠΡΟΤ. 173664/1618/18 ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΑΓΓΛΗΡΩΤΗ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΦΕΚ 4745 Β/23-10-2018)	15.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΡΓΑ, ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»		
ΜΕΤΡΟ 1:	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
ΔΡΑΣΗ 1:	ΓΕΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	40.000,00
ΔΡΑΣΗ 2:	ΔΑΠΑΝΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	200.000,00
ΔΡΑΣΗ 3:	ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΡΓΩΝ, ΜΙΣΘΩΣΗ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	178.000,00
ΜΕΤΡΟ 2:	ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΣΠΟΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ	2.000,00
ΜΕΤΡΟ 3 :	ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΗΜΕΡΙΑΔΩΝ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ, ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	20.000,00
ΜΕΤΡΟ 4 :	ΚΑΤΑΘΩΡΗ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ (EUFORGEN, EUSTAFOR)	15.000,00
ΜΕΤΡΟ 5:	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ	170.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ		50.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7: ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ		150.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 8 : ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΔΕΣΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΛΗΦΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΪΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΠΡΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		4.105.000,00
ΜΕΤΡΟ 1:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΥΝΔΕΣΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΛΗΦΜΕΝΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΪΧΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2019»	
ΕΡΓΟ 1:	ΜΕΣΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ – ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΟΠΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΑ ΠΛΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	

	ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ» ΤΟΥ Υπ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΤΩΝ 2018-2019
ΔΡΑΣΗ 1:	Προμήθεια μέσων ατομικής προστασίας των εργατών - εργατριών
ΔΡΑΣΗ 2:	Προμήθεια εργαλείων και λοιπού εξοπλισμού των εργατών-εργατριών
ΔΡΑΣΗ 3:	Προμήθεια καυσίμων, λιπαντικών, ανταλλακτικών και δαπάνες συντήρησης και επισκευής των σχημάτων, μηχανημάτων έργων και λοιπού μηχανολογικού εξοπλισμού, καθώς και λοιπές αναγκαίες δαπάνες
ΕΡΓΟ 2:	Προμήθεια σπαθιών και λοιπών προβλεπόμενων προμηθειών σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Π.Δ. 115/14.10.2016 (ΦΕΚ 197/Α/21.10.2016) «Καθορισμός του τρόπου άσκησης ελέγχου ταυτότητας οδηγών και έρευνας αυτοκινήτων από βασικούς υπαλλήλους και καθορισμός τύπου υπηρεσιακής ταυτότητας, σπαθί και σήματος που φέρουν αυτοί»
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση εκπόνησης δασοπονικών μελετών έτους 2019
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών αντιπυρικής προστασίας και οδοποιίας έτους 2019
ΕΡΓΟ 5:	Προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού για τις ανάγκες των Δ/νσεων Δασών και Δ/νσεων Συντηρησιμότητας και Επιθεώρησης Δασών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και της Δ/νσης Δασικών Έργων και Υποδομών της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης, συμπλήρωσης και διάρθρωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κύρωσή τους
ΕΡΓΟ 6:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Λίμνης για την εκτέλεση του έργου «Τεχνική διαμόρφωση χειμάρρων της υδρολογικής λεκάνης 23.27.08 "Συγκρότημα λεκανών ΝΑ κλιτύων Κανδηλίου Όρους" περιοχής αρμοδιότητας Δ/χ Λίμνης»
ΕΡΓΟ 7:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Δασών Ροδότης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μυκονίων – Θράκης για την εκτέλεση του έργου «Κατασκευή φράγματος Αμαζόδων»
ΕΡΓΟ 8:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Αναδάσωσης Ανατολικής Μυκονίων και Θράκης για την υλοποίηση των εγκαταστάσεων μελετών «Αναδάσωση στη θέση Περιστεριό Δάσος οικισμού Χώρας Σαμοθράκης» και «Φυτοκομικές εργασίες στις λεκάνες απορροής των ρεμάτων ανάντη του οικισμού της Χώρας του Δήμου Σαμοθράκης»
ΕΡΓΟ 9:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Πεντέλης για την εκτέλεση του έργου "Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου Δασαρχείου Πεντέλης (Περιοχή Κορυππίου)"
ΕΡΓΟ 10:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Καρδίτσας για την εκτέλεση του έργου "Βελτίωση βατότητας Δημοσίου Δασικού οδικού δικτύου Καναλίων - Φαναρίου/Αγλαδιός-Ασπιοχωρίου-Ασημοχωρίου περιοχής Δασαρχείου Καρδίτσας"
ΕΡΓΟ 11:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Ελασσόνας για την εκτέλεση του έργου «Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου των δημοσίων δασών περιοχής αρμοδιότητας του Δασαρχείου Ελασσόνας»
ΕΡΓΟ 12:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Λάρισας για την εκτέλεση των έργων "Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου περιοχής αρμοδιότητας Δασαρχείου

	Αδριας (Δημόσιο Δασικό Σύμπλεγμα Όσσας - Αμπελακίων) έτους 2019 ² και "Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου περιοχής αρμοδιότητας Δασαρχείου Αδριας (Δημόσιο δασικό σύμπλεγμα Κάτω Ολύμπου), έτους 2019 ²	
ΕΡΓΟ 13:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Κιλκίς για την εκτέλεση επιχειρησίων υπηρεσιών ασφαλούς διαχείρισης προϊόντων καθαρισμών – «λαβειύσεων περιστατικών αλσών και δασικών εκτάσεων που παρήχθησαν από την κοινωφελή εργασία, στην περιοχή ευθύνης του Δασαρχείου Κιλκίς	
ΕΡΓΟ 14:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Δασών Λέσβου για την εκτέλεση του έργου «Ανακαίνιση υφιστάμενων χώρων αναφυγής, βόλινων οικοτήτων- κατασκευών σε θέση και δασικές εκτάσεις του Ν. Λέσβου/Αρ. Εγκρ. Απόφασης 39993/22.07.2019 Γενικής Δ/νσης Δασών & Α.Υ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου»	
ΕΡΓΟ 15:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Γουμένισσας για την εκτέλεση του έργου «Συντήρηση χώρων δασικής αναφυγής περιοχής ευθύνης Δασαρχείου Γουμένισσας/Αρ. Εγκρ. Απόφασης 5426/09.05.2019 Δ/νσης Δασών Κιλκίς»	
ΕΡΓΟ 16:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Ξυλοκάστρου για την εκτέλεση του έργου «Κατασκευή αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων καψάλας (καμένης έκτασης) Τ.Κ. Ζαμπερού, Οροφάρου και Κορυφίων του Δήμου Ξυλοκάστρου Ευρωστίνης και Μικρού Βάλτου του Δήμου Ξυκωνίων της Π.Ε. Κορινθίας (πυροσγιά της 23ης Ιουλίου 2018)»	
ΕΡΓΟ 17:	Χρηματοδότηση της Δ/νσης Δασών Χανίων για την υλοποίηση της εγκειρμένης μελέτης «Αναδάσωση δύο τμημάτων συνολικής έκτασης 56,15 στρεμμάτων στη θέση «Φαράγγι Ορείσσου» Δήμου Χανίων ΠΕ Χανίων/Αρ. Εγκρ. Απόφασης 3490/30.10.2019 Δ/νσης Συντονισμού & Επιθεώρησης Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (ΑΔΑ: 6ΝΩΩΖΟΡ1Ω-Ο7Κ)	
ΕΡΓΟ 18:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για την υλοποίηση του Έθν. Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου	
ΕΡΓΟ 19:	Χρηματοδότηση του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛ.Γ.Ο. ΔΗΜΗΤΡΑ)/Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων για την διοργάνωση ενημερωτικής καμπάνιας	
ΕΡΓΟ 20:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την παροχή υπηρεσιών επικαιροποίησης σχεδίου κωδικοποίησης της Δασικής Νομοθεσίας	
ΕΡΓΟ 21:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την ανάθεση υπηρεσιών εκπόνησης οριστικής μελέτης διαμόρφωσης μέρους του Α' ορόφου του υφιστάμενου κτιρίου της	
ΕΡΓΟ 22:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Παροχή υπηρεσιών για την επίταση λειτουργικότητας, συντήρηση και τεχνική υποστήριξη του «Ηλεκτρονικού Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασοεργατών» (ΜΗ.ΔΑ.Τ.Ο.)	
ΕΡΓΟ 23:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την ολοκλήρωση του έργου της ανάρτησης έως την κύρωση των δασικών χαρτών»	
ΕΡΓΟ 24:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την υποστήριξη της λειτουργίας της Δ/νσης Προγραμματισμού και Δασικής Πολιτικής»	
ΕΡΓΟ 25:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για	

	την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/νσης Προστασίας Δασών»	
ΕΡΓΟ 26:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για την υλοποίηση του έργου «Υπηρεσίες ανάθεσης υποστηρικτικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Δ/νσης Διαχείρισης Δασών»	
ΕΡΓΟ 27:	Χρηματοδότηση της Γενικής Δ/νσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος για τις εργασίες προμήθειας εννέα (9) φορητών υπολογιστών (laptop), ενός (1) υπολογιστή με οθόνη (DESKTOP PC) ειδικών προδιαγραφών και μικροεξοπλισμό πληροφορικής	
ΕΡΓΟ 28:	Επιχορήγηση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας αναφορικά με τις δράσεις που προτίθεται να αναλάβει η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία προκειμένου να εξασφαλιστεί η αίτηση, η κτηνιατρική φροντίδα και η ασφαλής παραμονή των ειδών στις εγκαταστάσεις του πρώην Ελληνικού Κέντρου Περιβαλφής Άγριων Ζώων (ΕΚΠΑΖ) μέχρι την μεταφορά αυτών σε άλλου χώρου φιλοξενίας, δεδομένης της ανάγκης αποσυμφόρησης των εγκαταστάσεων του πρώην ΕΚΠΑΖ	
ΕΡΓΟ 29:	Χρηματοδότηση της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας για την υλοποίηση ημερίδας για την διαργάνωση της Παγκόσμιας Ημέρας Δασοπονίας	
ΕΡΓΟ 30:	Χρηματοδότηση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου- Δυτικής Μέσσης Ελλάδας για την λειτουργία των ομάδων άμεσης επέμβασης για τη διαχείριση περιστατικών προσέγγισης -αλληλεπίδρασης Αρκούδας (Ursus arctos) και επιχορήγηση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων " ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ" και "ΚΑΛΛΙΔΙΤΣ"	
ΕΡΓΟ 31:	Χρηματοδότηση του Δασαρχείου Αταλάντης για την εκτέλεση του έργου "Αναδάσωση - αποκατάσταση λατομικού χώρου στη θέση "Καναπιτσιάνες" περιοχής Τ.Κ. Αρσέντας Δήμου Λακωνών"	
ΕΡΓΟ 32:	Έγερση διάδοσης πίστωσης - Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης «Δασάριες για την εκτέλεση εργασιών κατάρτισης συμπλήρωσης και διαόρθωσης των δασικών χαρτών και λοιπών εργασιών έως και την κόρωσή τους» έτους 2019 (όπως αναλύεται στο πρόγραμμα)	
ΕΡΓΟ 33:	Έγερση διάδοσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Διευθύνσεων Συντονισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δασάριες αποξημίωσης για την συμμετοχή των ιδιωτών δικηγόρων ως μελών των Επιτροπών Εξήτασης Αντιρρήσεων (ΕΠ.Ε.Α.) κατά του περιεχόμενου των αναρτημένων δασικών χαρτών, που συστήνονται με αποφάσεις των Συντονιστών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων στις έδρες των οικίων Διευθύνσεων Δασών στις περιοχές δικαιοδοσίας των οποίων έχουν αναρτηθεί δασικοί χάρτες"	
ΕΡΓΟ 34:	Παροχή υπηρεσιών για τη δημιουργία Μητρώου Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Δασεργασιών στο πλαίσιο του Ν. 4423/2016 από την Γενική Δ/νση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος	
ΕΡΓΟ 35:	Εργασίες προμήθειας και τοποθέτησης πρώην καταποτιστικών πινακίδων στο κτίριο που στεγάζεται η Γενική Δ/νση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, στα θάλαμα	
ΕΡΓΟ 36:	Πρόγραμμα προμηθειών της Δ/νσης Διαχείρισης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Δ/νσης Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος έτους 2019 (ΥΛΙΚΑ ΡΗΤΙΝΗΣ κλπ.)	
ΕΡΓΟ 37:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης βιολογικής και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτων έτους 2019	

ΕΡΓΟ 38:	Αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών ακινήτων που βρίσκονται εντός του αναθεωρητικού Δασουλλίου Ιωαννίνων	
ΜΕΤΡΟ 2:	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΔΑΝ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ ΕΤΩΝ 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019»	
ΕΡΓΟ 1:	Αξιολόγηση μεθόδων φύτευσης και σποράς σε καμένες δασικές εκτάσεις με ξηροθερμικές συνθήκες με φορέα υλοποίησης το Ινστιτούτο Δασικών Μετασυστημάτων του ΕΛΓ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	
ΕΡΓΟ 2:	Δημιουργία και Πύλοτική Λειτουργία Εθνικού Παρατηρητηρίου Δασικών Πυρκαγιών (ΕΠΑΔΑΠ) – Ανάπτυξη δασικών προϊόντων και υπηρεσιών σχετικών με την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών καθώς και την εκτίμηση των επιπτώσεων αυτών, με φορέα υλοποίησης το Εργαστήριο Δασικής Διαχειριστικής και Τηλεπισκόπησης του Τμήματος Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος του ΑΠΘ και το Δ.Κ.Π.	
ΕΡΓΟ 3:	Ποσειδική ταξινόμηση πριστής ξυλείας μαύρης Πεύκης και Ελάτης με ελληνική προέλευση, για την πιστοποίησή της με CE με φορέα υλοποίησης το Τμήμα Τεχνολογίας και Τεχνολογίας Ξύλου και Επίπλου του ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	
ΕΡΓΟ 4:	Πύλοτικό Πρόγραμμα μακροχρόνιας παρακολούθησης αυτοφυών αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών στο Νομό Χανίων και αξιολόγησης των φυσικών πληθυσμών τους" με φορέα υλοποίησης το ΜΑΔΚ	
ΕΡΓΟ 5:	Διαρεύνηση δυνατοτήτων διατήρησης του ιδιόρρυθμου γενετικού υλικού καστανιάς του Ν. Χανίων μέσω της προστασίας γενεατύπων των εντοπίων πουλιών και της ενίσχυσης της εμπορευσιμότητας του κάστανου. Πύλοτική εφαρμογή / ΜΑΔΚ	
ΕΡΓΟ 6:	Διαρεύνηση της αποτελεσματικότητας των αντιπλημμυρικών και αντιδασυρικών έργων σε καμένες περιοχές / Ινστιτούτο Δασικών Μετασυστημάτων του ΕΛΓ.Ο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	
ΕΡΓΟ 7:	Οδικός Χάρτης για πιστοποίηση της ασφαρκικής διαχείρισης των ελληνικών δασών και των προϊόντων ξύλου – Δημιουργία του Ελληνικού Συστήματος Πιστοποίησης	
ΕΡΓΟ 8:	Δημιουργία της τριδιάστατης γεωλογικής δομής του φαλαγγιά της Σαμαριάς με απώτερο στόχο την διαρεύνηση των υδρολογικών συνθηκών και διακρίσε των πηγών στον πυρήνα του Εθνικού Αρωματικού Σαμαριάς (Λευκών Ορέων), Δυτική Κρήτη/Πολυτεχνείο Κρήτης σε συνεργασία με Δ/νση Δασών Χανίων	
ΕΡΓΟ 9:	Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την ενίσχυση και προστασία πληθυσμών απειλούμενων φυτικών ειδών της Κρήτης, Πύλοτική εφαρμογή στο Νομό Χανίων/ΜΑΔΚ	
ΕΡΓΟ 10:	Διαρεύνηση δυνατοτήτων εφαρμογής σύγχρονων τεχνολογιών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και ανάλυση της μεταπωλικής πορείας της βλάστησης, με πύλοτική εφαρμογή τους, με φορέα υλοποίησης το ΑΠΘ	
ΜΕΤΡΟ 3:	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ "ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΩΝ 2016, 2017, 2018 ΚΑΙ 2019" ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΛΗΡΩΘΕΙ	
ΕΡΓΟ 1:	ΒΕΛΤΙΣΤΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΛΑΘΡΕΥΛΟΤΟΜΙΩΝ 2019	
ΕΡΓΟ 2:	Πλήρωση οδοπορικών κήδων υπαλλήλων του Δασαρχείου Τρικάλων έτους 2018 στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος "ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΤΑ-	

	ΠΡΟΛΕΜΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΟΓΙΣ ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ ΣΤΑ ΚΑΣΤΑΝΟΔΕΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΣΤΑΝΕΩΝΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟ 2016" (υποστήριξη μυκητοκτών εμβολίων)	
ΕΡΓΟ 3:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών αντισυρκής προστασίας και οδοποιίας έτους 2018	
ΕΡΓΟ 4:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση εκπόνησης δασοπονικών μελετών έτους 2018	
ΕΡΓΟ 5:	Χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση έργων και εργασιών ανάπτυξης θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας αρτικών υδάτων έτους 2018	
ΕΡΓΟ 6:	Έγκριση διάθεσης πίστωσης- χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για την υλοποίηση της δράσης "Δασικές εκπαίδευσης εργασιών επικαιροποίησης, θειώρησης, ανάρτησης μέχρι και την κύρωση των δασικών χαρτών" ετών 2016, 2017 και 2018 (όπως αναφέρεται στο πρόγραμμα)	
ΕΡΓΟ 7:	Αναδασωτικές – Φυτοτεχνικές εργασίες αντιδιαβρωτικής προστασίας αρτικών λεκάνης χειμάρρου Νέδοντα, περιοχής αρμοδιότητας Δασοφυλίου Καλαμάτας	
ΜΕΤΡΟ 4:	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΣΦΕΙΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΠΟΣΩΝ	
ΜΕΤΡΟ 5:	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΣΕ ΟΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΕΙΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΙΣΠΗΡΙΩΝ ΕΙΣΩΔΟΥ ΕΠΙΣΚΕΦΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΣΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΜΕΤΡΑ , ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ)	10.000.000,00

Παράρτημα 13ο: βλ. σελ. 3 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 330/20-1-2025 (ΑΔΑ: ΡΙΠΚ46Ψ844-Γ3Π).

Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ/ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2025»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
Α.Π : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΑΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΑΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	186.900,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοηλεκτρονικού και η-λεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	0,00 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	137.200,00 €
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρόπησης Λιμενικών Αρχών»	43.300,00 €
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	127.700,00 €
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	270.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	41.800,00 €
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	395.565,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	58.684,07 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες »	887.969,00 €
ΣΥΝΟΛΟ		2.149.118,07 €

ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ 2024 ΚΑΙ ΘΑ ΠΛΗΡΩΘΟΥΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ 2025.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
Α.Π : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΑΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΑΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	307.408,37 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοηλεκτρονικού και η-λεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	1.500,00 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	0,00 €
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρόπησης Λιμενικών Αρχών»	434.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	417.212,00 €
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	63.761,56 €
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα Α.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	0,00 €
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	80.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	1.000,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες »	0,00 €
ΣΥΝΟΛΟ		1.304.881,93 €

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2025: 3.454.00,00 €

Παράρτημα 14ο: βλ. σελ. 3 – 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 677/6-2-2023 (ΑΔΑ: 657Χ46Ψ844-Υ3Π)

**ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ/ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΔΙΕΤΙΑΣ 2023-2024»
ΕΤΟΣ 2023**

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
Α.Π : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	315.480,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	50.387,80 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	60.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	275.200,00 €
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	628.300,00 €
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	547.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	3.000,00 €
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	117.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	124.800,00 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες ».	303.888,00 €
ΣΥΝΟΛΟ		<u>2.425.055,80 €</u>

ΕΤΟΣ 2024

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (Α.Π)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
Α.Π : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	<i>Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας</i>	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	70.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	17.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	60.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	493.494,20 €
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	455.100,00 €
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	360.000,00 €
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ»	20.000,00 €
ΜΕΤΡΟ 2:	<i>Λοιπές Υπηρεσίες</i>	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	0,00 €
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	37.500,00 €
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες ».	561.850,00 €
ΣΥΝΟΛΟ		<u>2.074.944,20 €</u>

Παράρτημα 15ο: βλ. σελ. 3 – 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 658/9-2-2022 (ΑΔΑ: ΨΥΑΣ46Ψ844-8ΩΖ).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ/ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2022»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΠ)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
ΑΠ : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	<i>Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας</i>	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	169.155,00€

ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοηλεκτρονικού και ηλεκτροναυτικού εξοπλισμού»	68.304,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ»	60.000,00€
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρόπησης Λιμενικών Αρχών»	538.300,00€
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα»	333.000,00€
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα»	300.000,00€
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα»	21.000,00 €
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	141.450,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	27.100,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες ».	96.899,00€
ΣΥΝΟΛΟ		<u>1.755.208,00€</u>

**ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ
ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ 2021 ΚΑΙ ΘΑ ΠΛΗΡΩΘΟΥΝ ΣΤΟ 2022.**

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΠ)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
ΑΠ : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	-
ΔΡΑΣΗ 2:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	149.488,77€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ»	-
ΔΡΑΣΗ 4:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	130.950,50€
ΔΡΑΣΗ 5:	«Χερσαία Μέσα»	-
ΔΡΑΣΗ 6:	«Πλωτά Μέσα»	406.529,80
ΔΡΑΣΗ 7:	«Εναέρια Μέσα»	60.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	25.811,44€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	3.007,31€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες ».	1.496,06€
ΣΥΝΟΛΟ		<u>777.283,88€</u>

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2022: 2.532.491,88€

Παράρτημα 16ο: Βλ. σελ. 4 – 5 Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 757/9-2-2021 (ΑΔΑ: 9Γ4Υ46Ψ844-0Φ0)

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ/ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2021»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΠ)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
ΑΠ : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Διενέργεια γρήγορων και αποτελεσματικών ελέγχων με ακρίβεια προς διαπίστωση αυθαίρετων επεμβάσεων /καταλήψεων σε χώρους αιγιαλού- παραλίας θαλάσσιας ζώνης»	-
ΔΡΑΣΗ 2:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	-
ΔΡΑΣΗ 3:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	284.000,00€
ΔΡΑΣΗ 4:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ»	-
ΔΡΑΣΗ 5:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	522.800,00€
ΔΡΑΣΗ 6:	«Χερσαία Μέσα»	30.000,00€
ΔΡΑΣΗ 7:	«Πλωτά Μέσα»	570.000,00€
ΔΡΑΣΗ 8:	«Εναέρια Μέσα»	13.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	56.910,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	13.600,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες ».	25.500,00€
ΣΥΝΟΛΟ		<u>1.515.810,00€</u>

**ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ ΕΝΤΟΣ
ΤΟΥ 2020 ΚΑΙ ΘΑ ΠΛΗΡΩΘΟΥΝ ΣΤΟ 2021.**

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΠ)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
ΑΠ : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Διενέργεια γρήγορων και αποτελεσματικών ελέγχων με ακρίβεια προς διαπίστωση αυθαίρετων επεμβάσεων /καταλήψεων σε χώρους αιγιαλού- παραλίας θαλάσσιας ζώνης»	33.500,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	129.083,63€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	48.755,00€
ΔΡΑΣΗ 4:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ»	53.681,06€
ΔΡΑΣΗ 5:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	463.488,39€
ΔΡΑΣΗ 6:	«Χερσαία Μέσα»	-
ΔΡΑΣΗ 7:	«Πλωτά Μέσα»	161.820,85€
ΔΡΑΣΗ 8:	«Εναέρια Μέσα»	63.178,00€
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	46.010,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	-
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές δαπάνες »	18.848.00€
ΣΥΝΟΛΟ		<u>1.018.364,93€</u>

Παράρτημα 17ο: Βλ. σελ. 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 699/4-2-2020 (ΑΔΑ: 6ΞΖΡ46Ψ844-ΖΓΛ)

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ/ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2020»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΠ)/ΜΕΤΡΑ		ΠΙΣΤΩΣΗ (€)
ΑΠ : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΥΠΑΝΣΗΣ		
ΜΕΤΡΟ 1:	Ενίσχυση Επιχειρησιακής Ετοιμότητας	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Διενέργεια γρήγορων και αποτελεσματικών ελέγχων με ακρίβεια προς διαπίστωση αυθαίρετων επεμβάσεων /καταλήψεων σε χώρους αιγιαλού-παραλίας θαλάσσιας ζώνης»	33.500,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Εξοπλισμός Επισκευαστικών Βάσεων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για την εξυπηρέτηση των επισκευαστικών αναγκών των μέσων του ΛΣ που βρίσκονται στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα»	154.000,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του ραδιοτηλεπικοινωνιακού και ηλεκτροναυτιλιακού εξοπλισμού»	361.970,00€
ΔΡΑΣΗ 4:	«Εξοπλισμός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας πλωτών μέσων ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ»	120.000,00€
ΔΡΑΣΗ 5:	«Ενίσχυση μηχανισμού απορρύπανσης Λιμενικών Αρχών»	643.920,00€
ΔΡΑΣΗ 6:	«Χερσαία Μέσα»	210.000,00€
ΔΡΑΣΗ 7:	«Πλωτά Μέσα»	1.046.900,00€
ΔΡΑΣΗ 8:	«Εναέρια Μέσα»	172.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2:	Λοιπές Υπηρεσίες	
ΔΡΑΣΗ 1:	«Ειδικές Υπηρεσίες»	71.010,00€
ΔΡΑΣΗ 2:	«Δαπάνες Διοίκησης και Λειτουργίας»	49.600,00€
ΔΡΑΣΗ 3:	«Λοιπές Δαπάνες»	125.100,00€
ΜΕΤΡΟ 3:	«Ενσωμάτωση της πλέον ενήμερης χαρτογράφησης θαλάσσιων SCI/SPA/SCAs και τύπων οικοτόπων στους χάρτες της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού» ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΝ	12.000,00€
ΣΥΝΟΛΟ:		3.000.000,00€

Παράρτημα 18ο: Βλ. σελ. 2 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 327/20-1-2025 (ΑΔΑ: 9ΚΧ546Ψ844-ΒΕΟ)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ 2025	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
Α.Π 1: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	23.000.000,00
Α.Π. 2: ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ	1.500.000,00
Α.Π. 3: ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	5.000.000,00
Α.Π. 4: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	500.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	30.000.000,00

Παράρτημα 19ο: Βλ. σελ. 2 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 314/18-1-2024 (ΑΔΑ: 618246Ψ844-ΠΞΟ)

2024	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
Α.Π 1: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ & ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	33.700.000,00
Α.Π. 2: ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ	1.000.000,00
Α.Π. 3: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	300.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	35.000.000,00

Παράρτημα 20ο: Βλ. σελ. 3 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 679/6-2-2023 (ΑΔΑ: 6Τ9946Ψ844-ΕΒΨ)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2023	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ	17.128.205,81
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ - ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	7.871.794,19
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΕΡΕΥΝΑ / ΕΦΑΡΜΟΓΗ	4.000.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ	1.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	30.000.000,00

Παράρτημα 21ο: Βλ. σελ. 3 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 660/9-2-2022 (ΑΔΑ: Ω8ΡΘ46Ψ844-Γ1Τ)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2022	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ	12.020.331,39
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ - ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	2.979.668,61
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΕΡΕΥΝΑ / ΕΦΑΡΜΟΓΗ	2.000.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ	1.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	18.000.000,00

Παράρτημα 22ο: Βλ. σελ. 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 752/9-2-2021 (ΑΔΑ: ΩΛ8046Ψ844-4Α2)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2021	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	2.303.848,50
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ	9.196.151,50
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: "ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ – ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ 2020"	1.500.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	13.000.000,00

Παράρτημα 23ο: Βλ. σελ. 4 της Απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αρ. 697/4-2-2020 (ΑΔΑ: 6ΩΚ046Ψ844-ΟΩΜ)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ 2020	
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	Π/Υ (€)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	500.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	4.000.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΩΝ: "ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ"	1.000.000,00
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	500.000,00
ΣΥΝΟΛΟ:	6.000.000,00

Παράρτημα 24ο: βλ. σελ. 20 – 23 από *Πενταγιώτη*, «Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας στην επίτευξη της Ατζέντα 2030 για την ΕΕ», Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Βιοοικονομία, 2020 (στο: <https://dione.lib.unipi.gr>)

Δράσεις	Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα
Κλιματική φιλοδοξία	
Πρόταση για έναν ευρωπαϊκό «νόμο για το κλίμα» που θα περιλαμβάνει τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας για το 2050	2020
Συνολικό σχέδιο για υψηλότερο κλιματικό στόχο της ΕΕ για το 2030, ήτοι μείωση των εκπομπών σε τουλάχιστον 50 % και εν συνεχεία σε 55 % με υπεύθυνο τρόπο	2020
Προτάσεις αναθεώρησης των σχετικών νομοθετικών μέτρων για την υλοποίηση των αυξημένων φιλοδοξιών για το κλίμα, σε συνέχεια της αναθεώρησης της οδηγίας για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής· Κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπαθειών· Χρήση της γης, αλλαγή στη χρήση της γης και δασοκομικές δραστηριότητες· Οδηγία για την ενεργειακή απόδοση· Οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας· Πρότυπα επιδόσεων όσον αφορά τις εκπομπές CO ₂ των αυτοκινήτων και των ημιφορτηγών	2021
Πρόταση αναθεώρησης της οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας	2021
Πρόταση για μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα για επιλεγμένους τομείς	2021
Νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	2020/2021
Καθαρή, οικονομικά προσιτή και ασφαλής ενέργεια	

Δράσεις	Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα
Αξιολόγηση των τελικών εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα	2020
Στρατηγική για την έξυπνη ενοποίηση τομέων	2020
Πρωτοβουλία «Κύμα ανακαινίσεων» για τον οικοδομικό τομέα	2020
Αξιολόγηση και επανεξέταση του κανονισμού για τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας	2020
Στρατηγική για την υπεράκτια αιολική ενέργεια	2020
Βιομηχανική στρατηγική για μια καθαρή και κυκλική οικονομία	
Βιομηχανική στρατηγική της ΕΕ	2020
Σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, συμπεριλαμβανομένης πρωτοβουλίας για τα βιώσιμα προϊόντα και με ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς που χαρακτηρίζονται από ένταση πόρων, όπως τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, οι κατασκευές, τα ηλεκτρονικά και τα πλαστικά	2020
Πρωτοβουλίες για την τόνωση πρωτοπόρων αγορών για κλιματικά ουδέτερα και κυκλικά προϊόντα σε βιομηχανικούς τομείς που χαρακτηρίζονται από ένταση ενέργειας	Από το 2020
Πρόταση για τη στήριξη διαδικασιών χαλυβουργίας με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα έως το 2030	2020
Νομοθεσία για τους συσσωρευτές που στηρίζει το στρατηγικό σχέδιο δράσης για τους συσσωρευτές και την κυκλική οικονομία	2020
Πρόταση νομοθετικών μεταρρυθμίσεων για τα απόβλητα	Από το 2020

Βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα	
Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα	2020
Πρόσκληση χρηματοδότησης για τη στήριξη της ανάπτυξης δημόσιων σημείων επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού ως μέρος της υποδομής εναλλακτικών καυσίμων	Από το 2020
Αξιολόγηση των νομοθετικών επιλογών για την ενίσχυση της παραγωγής και της προσφοράς βιώσιμων εναλλακτικών καυσίμων για τους διάφορους τρόπους μεταφοράς	Από το 2020
Αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας για τις συνδυασμένες μεταφορές	2021

Δράσεις	Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα
Επανεξέταση της οδηγίας για τις υποδομές εναλλακτικών καυσίμων και το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών — Κανονισμός για τις μεταφορές	2021
Πρωτοβουλίες για την αύξηση και την καλύτερη διαχείριση της μεταφορικής ικανότητας των σιδηροδρόμων και των εσωτερικών πλωτών οδών	Από το 2021
Πρόταση για αυστηρότερα πρότυπα εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων για οχήματα με κινητήρα εσωτερικής καύσης	2021
Οικολογικός προσανατολισμός της κοινής γεωργικής πολιτικής / Στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο»	
Εξέταση των εθνικών στρατηγικών σχεδίων, με αναφορά στις φιλοδοξίες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και της στρατηγικής «από το αγρόκτημα στο πιάτο»	2020-2021
Στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο» Μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, για τη σημαντική μείωση της χρήσης και των κινδύνων που συνδέονται με χημικά φυτοφάρμακα, λιπάσματα και αντιβιοτικά	2020 2021

Διαφύλαξη και προστασία της βιοποικιλότητας	
Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030	2020
Μέτρα για την αντιμετώπιση των βασικών παραγόντων απώλειας της βιοποικιλότητας	2021
Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ	2020
Μέτρα για τη στήριξη αξιακών αλυσίδων μηδενικής αποψίλωσης	Από το 2020
Προς έναν φιλόδοξο στόχο μηδενικής ρύπανσης για ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από τοξικές ουσίες	
Στρατηγική για τις χημικές ουσίες με στόχο τη βιωσιμότητα	2020
Σχέδιο δράσης μηδενικής ρύπανσης για το νερό, τον αέρα και το έδαφος	2021
Αναθεώρηση των μέτρων για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις	2021
Ενσωμάτωση της διάστασης της βιωσιμότητας σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ	

Δράσεις	Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα
Πρόταση για τη θέσπιση μηχανισμού δίκαιης μετάβασης, συμπεριλαμβανομένου Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, και επενδυτικού σχεδίου για μια βιώσιμη Ευρώπη	2020
Ανανεωμένη στρατηγική για βιώσιμη χρηματοδότηση	2020
Αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών	2020
Πρωτοβουλίες για τον έλεγχο και τη συγκριτική αξιολόγηση των πρακτικών θέσπισης πράσινων προϋπολογισμών των κρατών μελών και της ΕΕ	Από το 2020
Αναθεώρηση των σχετικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένων των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις σχετικά με το περιβάλλον και την ενέργεια	2021
Ευθυγράμμιση όλων των νέων πρωτοβουλιών της Επιτροπής με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας και προώθηση της καινοτομίας	Από το 2020
Εντοπισμός και αντιμετώπιση από τα ενδιαφερόμενα μέρη της μη συνεκτικής νομοθεσίας που μειώνει την αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας	Από το 2020
Ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	Από το 2020

Η ΕΕ ως παγκόσμιος ηγετικός παράγων	
Η ΕΕ θα συνεχίσει να ηγείται των διεθνών διαπραγματεύσεων για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα, ενισχύοντας περαιτέρω το διεθνές πλαίσιο πολιτικής	Από το 2019
Ενίσχυση της διπλωματίας της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ σε συνεργασία με τα κράτη μέλη	Από το 2020
Διμερείς προσπάθειες παρότρυνσης των εταίρων να ενεργήσουν και να διασφαλίσουν τη συγκρισιμότητα των δράσεων και των πολιτικών	Από το 2020
Πράσινη ατζέντα για τα Δυτικά Βαλκάνια	Από το 2020
Συνεργασία για ένα ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα	
Δρομολόγηση του ευρωπαϊκού συμφώνου για το κλίμα	Μάρτιος 2020
Πρόταση για το 8 ^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον	2020

Παράρτημα 25ο: Βλ. σελ. 2 - 6 της Απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, αρ. 314.7.1/2025 (ΑΔΑ: 9Φ6Σ46Ψ844-ΕΨΚ)

Α/Α	ΚΩΔ. ΠΡΟΓΡ.	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	€ ΕΝΤΑΞΗΣ
1	LIFE20 ENV/CY/000615	LIFE PHARMA- DETOX	ΕΜΠ	2021-2027	18.000,00 €
2	LIFE22-CCM-EL- DIMITRA	LIFE DIMITRA	ΕΜΠ	2023-2028	18.000,00 €
3	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO2toCH4	ΕΜΠ	2021-2025	18.000,00 €
4	LIFE21-ENV-ES- BIODAPH20- 101074191	LIFE BIODAPH20	ΕΜΠ	2022-2026	18.000,00 €
5	LIFE20 IPE/CY/000011	LIFE-IP CYZERO WASTE	ΕΜΠ	2021-2029	18.000,00 €
6	LIFE23-CET-RenoInGR- 101167654	LIFE RenoInGR	ΕΜΠ	2024-2027	18.000,00 €
7	LIFE 20 NAT/ES/001265	LIFE PINNARCA	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2021-2024	15.000,00 €
8	LIFE22-ENV-EL- HIPPOCRATES- 101113941	LIFE HIPPOCRATES	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2027	18.000,00 €
9	LIFE24-CET- LEONARDO- 101215528	LIFE LEONARDO	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	2025-2028	10.807,00 €
10	LIFE23-CET- GREERENO- 101167626	LIFE GREENRENOVB	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	2024-2027	10.135,00 €
11	LIFE23-NAT-IT-LIFE- PROMETHEUS	LIFE- PROMETHEUS	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	2024-2029	14.894,40 €
12	LIFE23-CET-LOCATEE- 101167621	LIFE LOCATEE	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2024-2027	4.053,56 €

13	LIFE23-CET-OBSERVE-101167643	LIFE OBSERVE	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2024-2027	4.445,84 €
14	LIFE21-CET-ENERPOV-RENOVERTY-101077272	LIFE RENOVERTY	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	6.162,00 €
15	LIFE21-CET-SMARTREADY-SRI2MARKET-101077280	LIFE SRI2MARKET	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	3.339,30 €
16	LIFE21-CET-POLICY-ENSMOVplus-101076098	LIFE ENSMOVplus	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	7.255,00 €
17	LIFE18 IPE/CY/000006	LIFE-IP PSYSIS - ΠΑΝΔΩΤΕΙΡΑ	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ Π.Α.	2019-2029	20.000,00 €
18	LIFE19 GIE/NL/001016	BalkanDetox LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2025	22.000,00 €
19	LIFE19 NAT/MT/000982	LIFE PanPuffinusI	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2026	22.000,00 €
20	LIFE18 NAT/NL/000716	Pelican Way of LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2019-2025	22.000,00 €
21	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura-101113792	LIFE MareNatura	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2023-2029	27.000,00 €
22	LIFE20 CCA/GR/001787	LIFE RESYSTAL	ΓΕΝ. ΝΟΣΟΚ. ΝΙΚΑΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΑ	2021-2025	20.000,00 €
23	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear-SmartCorridors	ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ	2021-2026	15.000,00 €
24	LIFE21 NAT-IT-LIFE WILD WOLF - 101074417	LIFE WILD WOLF	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2023-2026	14.000,00 €
25	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear-SmartCorridors	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2021-2026	15.000,00 €
26	LIFE18 NAT/GR/000768	LIFE ARCPROM	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2019-2024	27.000,00 €
27	LIFE23- NAT-BG-LIFE RhodopeVulture-101148254	LIFE Rhodope Vulture	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2024-2029	5.000,00 €
28	LIFE23-NAT-IT-LIFE ADAPTS-101148207	LIFE ADAPTS	MOM	2025-2030	18.000,00 €
29	LIFE23- NAT-BG-LIFE RhodopeVulture-101148254	LIFE Rhodope Vulture	ΥΠΕΝ Γ.Γ. ΔΑΣΩΝ	2024-2029	25.000,00 €

30	LIFE23- NAT-BG-LIFE RhodopeVulture-101148254	LIFE Rhodope Vulture	2ος ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	2024-2029	22.000,00 €
31	LIFE23- NAT-BG-LIFE RhodopeVulture-101148254	LIFE Rhodope Vulture	ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	2024-2029	22.000,00 €
32	LIFE21-GIE-EL-LIFE SIRIUS-101074365	LIFE SIRIUS	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2022-2026	18.000,00 €
33	LIFE22-NAT-ES-LIFE Phoenix -101113584	LIFE PHOENIX	ΥΠΕΝ Γ.Γ. ΔΑΣΩΝ	2023-2028	22.000,00 €
34	LIFE22-NAT-ES-LIFE Phoenix -101113584	LIFE PHOENIX	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	2023-2028	22.000,00 €
35	LIFE22-NAT-ES-LIFE Phoenix -101113584	LIFE PHOENIX	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2023-2028	19.000,00 €
36	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2020-2025	15.000,00 €
37	LIFE23-GIC-BE-LIFE EFFECT- 101158058	LIFE EFFECT	THE GREEN TANK	2024-2027	17.000,00 €
38	LIFE21-CCA-CY-LIFE AgrOassis	LIFE AgrOassis	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2022-2026	20.000,00 €
39	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear-SmartCorridors	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2021-2026	20.000,00 €
40	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2020-2025	20.000,00 €
41	LIFE22-ENV-EL-LIFE GYF- 101114007	LIFE GREEN YOUR FREIGHT	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2023-2027	20.000,00 €
42	LIFE22 ENV/ES/101114024	BIG4LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2026	18.000,00 €
43	LIFE21-NAT-IT- LIFE DREAM-101074547	LIFE DREAM	ΠΤΑ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2022-2027	20.000,00 €
44	LIFE21-NAT-IT- LIFE DREAM-101074547	LIFE DREAM	ΕΛΚΕΘΕ	2022-2027	18.000,00 €
45	LIFE21 NAT-IT- REFOREST - 101074309	LIFE REEForest	ΕΛΚΕΘΕ	2022-2026	18.000,00 €
46	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura-101113792	LIFE MareNatura	ΕΛΚΕΘΕ	2023-2029	27.000,00 €

47	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2023-2029	12.000,00 €
48	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	MEDASSET	2023-2029	27.000,00 €
49	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΕΘΝΙΚΟ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	2023-2029	8.943,42 €
50	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	MOM	2023-2029	27.000,00 €
51	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΑΡΧΕΛΩΝ	2023-2029	27.000,00 €
52	LIFE23-NAT-IT-LIFE ADAPTS-101148207	LIFE ADAPTS	ΑΡΧΕΛΩΝ	2025-2030	20.000,00 €
53	LIFE19GIE/GR/001127	LIFE PROFILE	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2019-2025	20.000,00 €
54	LIFE22 CCM/IT/101114119	LIFE OLIVER	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2027	6.000,00 €
55	LIFE22-CET- Athens_Wave- 101120701	LIFE ATHENS WAVE	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ Α.Ε.	2023-2026	9.708,65 €
56	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO2toCH4	ΑΠΘ	2021-2025	18.000,00 €
57	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	2019-2027	18.000,00 €
58	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	2019-2027	18.000,00 €
59	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ	2019-2027	18.000,00 €
60	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ	2019-2027	14.000,00 €
61	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	2019-2027	18.000,00 €
62	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ	2019-2027	14.000,00 €
63	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ	2019-2027	18.000,00 €
64	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΦΙΛΟΘΕΟΥ	2019-2027	14.000,00 €

65	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ	2019-2027	18.000,00 €
66	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ	2019-2027	16.000,00 €
67	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΑΣ	2019-2027	13.000,00 €
68	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ	2019-2027	15.000,00 €
69	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ	2019-2027	15.000,00 €
70	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	2019-2027	17.300,83 €
					1.194.045,00 €

Παράρτημα 26ο: βλ. σελ. 6 – 9 της Απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ’ αριθμόν 287.8.1/2024 (ΑΔΑ: 6ΘΠΞ46Ψ844-2ΜΠ):

A/A	ΚΩΔ. ΠΡΟΓΡ.	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	€ ΕΝΤΑΣΗΣ
1	LIFE20 ENV/CY/000615	LIFE PHARMA- DETOX	ΕΜΠ	2021-2025	7.000,00 €
2	LIFE22-CCM-EL- DIMITRA	LIFE DIMITRA	ΕΜΠ	2023-2028	7.000,00 €
3	LIFE18 CCM/GR/001180	LIFE CIRCforBIO	ΕΜΠ	2019-2024	7.000,00 €
4	LIFE18 ENV/GR/000019	LIFE BRINE-MINING	ΕΜΠ	2019-2024	7.000,00 €
5	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO2toCH4	ΕΜΠ	2021-2025	7.000,00 €
6	LIFE21-ENV-ES- BIODAPH20- 101074191	LIFE BIODAPH20	ΕΜΠ	2022-2026	7.000,00 €
7	LIFE20 IPE/CY/000011	LIFE-IP CYZERO WASTE	ΕΜΠ	2021-2029	7.000,00 €
8	LIFE 20 NAT/ES/001265	LIFE PINNARCA	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2021-2024	0 €
9	LIFE18 GIE/IT/000755	LIFE 4 POLLINATORS	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2019-2024	6.000,00 €
10	LIFE21-CET- ENERPOV- RENOVERTY- 101077272	LIFE RENOVERTY	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	2.500,00 €
11	LIFE21-CET- SMARTREADY- SRI2MARKET- 101077280	LIFE SRI2MARKET	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	2.000,00 €
12	LIFE21-CET-POLICY- ENSMOVplus- 101076098	LIFE ENSMOVplus	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	2022-2025	3.000,00 €
13	LIFE17 NAT/GR/000511	LIFE PRIMED	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	2018-2024	6.000,00 €
14	LIFE18 IPE/CY/000006	LIFE-IP PSYSIS - ΠΑΝΔΩΤΕΙΑ	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ Π.Α.	2019-2029	8.000,00 €
15	LIFE17 ENV/GR/000387	LIFE PureAgroH2O	ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΣΤΙΤΟΥΤΟ	2018-2024	6.000,00 €
16	LIFE17 CCM/GR/000087	LIFE ClimaMED	ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΣΤΙΤΟΥΤΟ	2018-2024	6.000,00 €

17	LIFE19 GIE/NL/001016	BalkanDetox LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2025	9.000,00 €
18	LIFE19 NAT/MT/000982	LIFE PanPuffinus!	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2025	10.000,00 €
19	LIFE18 NAT/NL/000716	Pelican Way of LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2019-2025	9.000,00 €

20	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2023-2029	8.000,00 €
21	LIFE20 CCA/GR/001787	LIFE RESYSTAL	ΓΕΝ. ΝΟΣΟΚ. ΝΙΚΑΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΑ	2021-2025	8.000,00 €
22	LIFE17 ENV/GR/000387	LIFE PureAgroH2O	ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ	2018-2024	6.000,00 €
23	LIFE20 CCA/GR/001747	LIFE FROSTDEFEND	ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ	2021-2025	6.000,00 €
24	LIFE21 NAT-IT-LIFE WILD WOLF - 101074417	LIFE WILD WOLF	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2023-2026	5.000,00 €
25	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2021-2026	7.000,00 €
26	LIFE18 NAT/GR/000768	LIFE ARCPROM	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2019-2024	7.000,00 €
27	LIFE23- NAT-BG- LIFE RhodopeVulture- 101148254	LIFE Rhodope Vulture	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2024-2029	2.000,00 €
28	LIFE22-NAT-ES-LIFE Phoenix - 101113584	LIFE PHOENIX	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	2023-2028	7.000,00 €
29	LIFE22-NAT-ES-LIFE Phoenix - 101113584	LIFE PHOENIX	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2023-2028	6.500,00 €
30	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2020-2025	5.000,00 €
31	LIFE17 NAT/GR/000511	LIFE PRIMED	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2018-2024	6.500,00 €
32	LIFE23-GIC-BE-LIFE EFFECT- 101158058	LIFE EFFECT	THE GREEN TANK	2024-2027	0 €
33	LIFE17 GIC/GR/000029	LIFE GrIn	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	2018-2024	7.000,00 €
34	LIFE21-CCA-CY-LIFE AgrOassis	LIFE AgrOassis	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2022-2026	6.500,00 €
35	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2021-2026	7.000,00 €
36	LIFE20 ENV/GR/000801	LIFE eGYMER	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2021-2024	7.000,00 €
37	LIFE18 NAT/GR/000768	LIFE ARCPROM	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2019-2025	7.000,00 €
38	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2020-2025	5.500,00 €

39	LIFE22-ENV-EL-LIFE GYF- 101114007	LIFE GREEN YOUR FREIGHT	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2023-2027	7.000,00 €
40	LIFE22 ENV/ES/101114024	BIG4LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2026	9.000,00 €
41	LIFE16 ENV/GR/000298	B2E4Sustainable- WWTP	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2017-2024	7.000,00 €
42	LIFE21 NAT-IT- REFOREST - 101074309	LIFE REEForest	ΕΛΚΕΘΕ	2022-2026	7.000,00 €
43	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΕΛΚΕΘΕ	2023-2029	9.000,00 €
44	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2023-2029	7.000,00 €
45	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	MEDASSET	2023-2029	8.000,00 €
46	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΕΘΝΙΚΟ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	2023-2029	7.000,00 €
47	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	MOm	2023-2029	8.000,00 €
48	LIFE22-NAT-EL-LIFE MareNatura- 101113792	LIFE MareNatura	ΑΡΧΕΛΩΝ	2023-2029	8.000,00 €
49	LIFE22 CCM/IT/101114119	LIFE OLIVER	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2027	4.000,00 €
50	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO2toCH4	ΑΠΘ	2021-2025	13.000,00 €
51	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	2021-2026	6.000,00 €
52	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	2019-2025	0 €
53	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
54	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ	2019-2025	11.500,00 €
55	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ	2019-2025	11.500,00 €
56	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
57	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
58	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ	2019-2025	11.500,00 €

59	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΦΙΛΟΘΕΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
60	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
61	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ	2019-2025	11.500,00 €
62	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΑΣ	2019-2025	11.500,00 €
63	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ	2019-2025	11.500,00 €
64	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ	2019-2025	0 €
65	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	2019-2025	7.027,35 €
					464.027,35 €

Παράρτημα 27ο: βλ. σελ. 5 – 7 της Απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου, υπ' αριθμόν 265.10/2023 (ΑΔΑ: Ψ9ΡΨ46Ψ844-ΔΓΡ):

A/A	ΚΩΔ. ΠΡΟΓΡ.	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	€ ΕΝΤΑΣΗΣ
1	LIFE20 ENV/CY/000615	LIFE PHARMA- DETOX	ΕΜΠ	2021-2025	11.000,00 €
2	LIFE18 ENV/ES/000426	LIFE BIOGASNET	ΕΜΠ	2019-2024	10.000,00 €
3	LIFE18 CCM/GR/001180	LIFE CIRCforBIO	ΕΜΠ	2019-2024	13.000,00 €
4	LIFE18 ENV/GR/000019	LIFE BRINE- MINING	ΕΜΠ	2019-2024	16.000,00 €
5	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO ₂ toCH ₄	ΕΜΠ	2021-2025	11.000,00 €
6	LIFE21-ENV-ES- BIODAPH20- 101074191	LIFE BIODAPH20	ΕΜΠ	2022-2026	9.000,00 €
7	LIFE20 IPE/CY/000011	LIFE-IP CYZERO WASTE	ΕΜΠ	2021-2029	12.000,00 €
8	LIFE 20 NAT/ES/001265	LIFE PINNARCA	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2021-2024	7.000,00 €
9	LIFE18 GIE/IT/000755	LIFE 4 POLLINATORS	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	2019-2024	8.000,00 €
10	LIFE20 CCM/GR/001642	LIFE CO ₂ toCH ₄	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΔΑΦΟΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	2021-2025	10.000,00 €
11	LIFE17 NAT/GR/000511	LIFE PRIMED	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	2018-2024	10.000,00 €
12	LIFE20 PRE/EL/000018	LIFE GEOCARBON	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2021-2023	8.000,00 €
13	LIFE18 IPE/CY/000006	LIFE-IP PSYSIS - ΠΑΝΔΩΤΕΙΡΑ	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ Π.Α.	2019-2029	10.000,00 €
14	LIFE18 GIC/GR/001217	LIFE CLIVUT	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2019-2023	10.000,00 €
15	LIFE17 ENV/GR/000387	LIFE PureAgroH ₂ O	ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΣΤΙΤΟΥΤΟ	2018-2024	10.000,00 €
16	LIFE17 CCM/GR/000087	LIFE ClimaMED	ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΣΤΙΤΟΥΤΟ	2018-2024	10.000,00 €

17	LIFE19 GIE/NL/001016	BalkanDetox LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2025	11.000,00 €
18	LIFE19 NAT/MT/000982	LIFE PanPuffinusI	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2020-2025	18. 734,79€
19	LIFE18 NAT/NL/000716	Pelican Way of LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2019-2025	13.000,00 €

A/A	ΚΩΔ. ΠΡΟΓΡ.	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	€ ΕΝΤΑΣΗΣ
20	LIFE20 CCA/GR/001787	LIFE RESYSTAL	ΓΕΝ. ΝΟΣΟΚ. ΝΙΚΑΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΑ	2021-2025	14.000,00 €
21	LIFE17 ENV/GR/000387	LIFE PureAgroH2O	ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ	2018-2023	11.000,00 €
22	LIFE20 CCA/GR/001747	LIFE FROSTDEFEND	ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ	2021-2025	11.000,00 €
23	LIFE19 ENV/GR/000100	LIFE VISIONS	ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ	2020-2023	10.000,00 €
24	LIFE21 NAT-NAT-IT- LIFE WILD WOLF - 101074417	LIFE WILD WOLF	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2023-2026	8.000,00 €
25	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2021-2026	10.000,00 €
26	LIFE18 NAT/GR/000768	LIFE ARCPROM	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2019-2024	10.000,00 €
27	LIFE17 NAT/IT/000464	LIFE SAFE- CROSSING	ΚΑΛΛΙΣΤΩ	2018-2023	1.000,00 €
28	LIFE17 NAT/GR/000511	LIFE PRIMED	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2018-2024	10.000,00 €
29	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2020-2025	8.000,00 €
30	LIFE20 PRE/IT/000007	NewLife4Drylan ds	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	2021-2023	6.000,00 €
31	LIFE16 NAT/GR/000575	LIFE IGIC	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2017-2024	12.000,00 €
32	LIFE17 GIC/GR/000029	LIFE GrIn	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	2018-2024	10.000,00 €
33	LIFE17 GIC/GR/000029	LIFE GrIn	ΥΠΕΝ	2018-2024	14.000,00 €
34	LIFE17 ENV/GR/000387	LIFE PureAgroH2O	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ ΠΗΛΙΟΥ	2018-2022	0,00 €
35	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ	2021-2026	10.000,00 €
36	LIFE18 NAT/GR/000430	LIFE ATIAS	ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	2019-2024	0,00 €

37	LIFE18 NAT/GR/000430	LIFE ATIAS	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2019-2024	13.000,00 €
38	LIFE18 NAT/GR/000430	LIFE ATIAS	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΗΠΕΙΡΟΥ ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2019-2024	10.000,00 €
39	LIFE18 NAT/GR/000430	LIFE ATIAS	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	2019-2024	10.000,00 €
40	LIFE20 NAT/NL/001107	LIFE Bear- SmartCorridors	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2021-2026	12.000,00 €
41	LIFE20 ENV/GR/000801	LIFE eGYMER	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2021-2024	12.000,00 €

A/A	ΚΩΔ. ΠΡΟΓΡ.	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	€ ΕΝΤΑΣΗΣ
42	LIFE18 NAT/GR/000768	LIFE ARCPROM	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2019-2024	11.000,00 €
43	LIFE19 NAT/BG/001017	Life for Lesser Kestrel	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2020-2025	10.000,00 €
44	LIFE22 ENV/ES/101114024	BIG4LIFE	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2023-2026	0,00 €
45	LIFE16 ENV/GR/000298	B2E4Sustainabl e-WWTP	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2017-2024	12.000,00 €
46	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	2019-2025	0,00 €
47	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΙΕΡΑ ΒΑΣ.ΣΤΑΥΡ. ΚΑΙ ΠΑΤΡ.ΜΟΝΗ ΔΟΧ.	2019-2025	8.000,00 €
48	LIFE19 CCA/GR/001185	Life STEMMA- ATHOS	ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	2019-2025	12.000,00 €
Σύνολο:					462.734,79€